

ТОМАС ГАРРІС

ЧЕРВОНИЙ ДРАКОН

**ЗНАЙТИ ВБИВЦЮ МОЖЕ ТІЛЬКИ ТОЙ,
ХТО САМ УБИВАВ**

Томас Гарріс

Червоний Дракон

Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга»

Гарріс Т.

Червоний Дракон / Т. Гарріс — Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга»,

ISBN 978-6-17-125102-1

Легендарний убивця-канібал, моторошний Ганнібал Лектер, — за ґратами. У це важко повірити, але найнебезпечніший маніяк більше не становить загрози. Навпаки, він стає консультантом і союзником ФБР. З нудьги злочинець погоджується на пропозицію слідчих допомогти в розслідуванні справи серійного вбивці на прізвисько Червоний Дракон. Невже ФБР з'їхало з глузду, зважившись на таке рішення — співпрацювати з майже божевільним лікарем? Для Ганнібала, що має непересічний розум і є блискучим психіатром, це можливість погратися з Червоним Драконом, а для ФБР — остання надія вивести справу з глухого кута. Бо тільки той, хто мислить як убивця, відчуває криваві сліди, залишені іншим убивцею...

ISBN 978-6-17-125102-1

© Гарріс Т.
© Книжный Клуб «Клуб Семейного
Досуга»

Содержание

Передмова до фатальної бесіди	8
1	10
2	15
3	22
4	30
5	33
6	38
7	45
8	51
9	53
10	57
11	64
12	69
13	74
14	79
15	88
16	95
17	103
18	108
19	112
20	114
21	120
22	121
23	124
24	127
25	132
26	136
27	139
28	146
29	151
30	154
31	156
32	162
33	166
34	167
35	168
36	178
37	183
38	186
39	190
40	192
41	193
42	199
43	204
44	205
45	208

46	209
47	213
48	215
49	217
50	218
51	222
52	224
53	226
54	229

Томас Гарріс

Червоний Дракон

Найкращий масовий роман в Америці з часів «Хрещеного батька».
Стівен Кінг

Моторошний, напружений, добре скомпонований психологічний трилер.
Saturday Review

Невідпорний... Приголомшливий трилер... Читачам варто пристебнутися й наготуватися до довгої безсонної ночі, бо вже з перших сторінок... Гарріс вас не відпускатиме.
Publishers Weekly

Найжаскіша книжка цього сезону.
The Washington Post Book World

Без сумніву – детективний роман року.
Newsday

«Червоний Дракон» – саме той двигун, що змушує серце битися частіше. Страх заповнюватиме кожну клітинку вашого тіла.
The New York Times Book Review

Страхітливий, натуралістичний, захопливий трилер... дивовижно надривний.
The Cleveland Plain Dealer

Увага! Якщо ви схильні до кошмарів – не читайте цю книжку!
Colorado Springs Sun

Хочете знепритомніти від страху? Хочете, щоб у вас волосся стало дибки? Хочете прочитати незабутній трилер, де порівну саспенсу й горору?
New York Daily News

Людина бачить тільки те, що помічає, а помічає вона лише те, що вже присутнє в її свідомості.

Альфонс Бертільйон

*...Є серце в Милості Людське,
і в Жалості людське лице,
Любов – подоба божества,
а Мир – вбрання людське.*

Вільям Блейк, «Пісні невинності» (Божественний образ)

*Є Серце в Лютості Людське,
і в Заздрості Людське Лице,
Страх – то Подоба Божества,*

Прихованість – Вбрання Людське.

*Вбрання Людське – Залізо куте,
Подоба – Кузня то гаряча,
Людське Лице – то Піч закрита,
а Серце – ненаситна Паща.*

Вільям Блейк, «Пісні досвіду»¹ (Божественний образ)

---

¹ Цей вірш було знайдено після смерті Блейка на відбитках із гравіювальних дощок із «Піснями досвіду». Він з'являється тільки в посмертних виданнях. (Прим. авт.).

Передмова до фатальної бесіди

Хочу розповісти вам про умови, за яких я вперше зустрівся з Ганнібалом Лектером, доктором медицини².

Восени 1979 року через хворобу в родині я повернувся додому, у Дельту Міссісіпі³, і прожив там півтора року. Тоді я працював над «Червоним Драконом». Один сусіда із селища Річ ласкаво дозволив мені скористатися своїм прохідним будиночком⁴, що стояв посеред величезного поля бавовни, тож там я й писав, здебільшого ночами.

Коли пишеш роман, то починаєш із того, що зміг побачити, а вже потім додаєш усе те, що сталося до і після. Тут, у селищі Річ, штат Міссісіпі, працюючи за складних обставин, я побачив слідчого Вілла Грема – в оселі вбитої сім'ї, у будинку, де вони всі загинули, він сидів і переглядав домашнє відео мертвої родини. Тоді я ще не знав, хто скоїв злочин. І я прагнув дізнатися, прагнув побачити, що сталося до і після. У темряві разом із Віллом я пройшовся будинком, місцем злочину, і побачив не більше й не менше, ніж сам слідчий.

Іноколи вночі я лишав у своїй хатинці світло та виходив гуляти широкими полями. І коли я позирав на хатинку звіддала, вона скидалася на човен посеред моря, а навколо мене розлягалася безкрая ніч Дельти.

Невдовзі я познайомився з напівдикими собаками, що вільно блукали полями цілою зграєю, чи, радше сказати, шворою. Деякі час від часу та за неявною домовленістю харчувалися в родинях, що працювали на фермах, але здебільшого псам доводилося добувати харч самотужки. Коли прийшла сувора зима, а земля висохла й замерзла, я почав давати їм собачий корм, і скоро вони вже споживали по п'ятдесят фунтів⁵ того корму на тиждень. Ходили за мною по всіх усядах – велика різномаста компанія: високі гавкуни, коротуни, відносно дружні пси й здоровенні грубі собацюри, які не дозволяли себе чіпати. Уночі вони гуляли зі мною полями, і коли я їх не бачив, то обов'язково чув, як усі вони дихають навколо мене, хекають поблизу в темряві. Поки я працював у хатинці, вони чекали на ганку, а як сходив повний місяць – затягали пісню. Бувало, я стояв спантеличений у широкому полі серед глухої ночі, з усіх боків мене оточувало дихання, зір туманився після настільної лампи – і я намагався побачити, що ж сталося на тому місці злочину. І єдине, що бачили мої стуманілі очі, – неясні обриси, міражі й блиск нелюдської сітківки, що раз у раз відбивала місячне світло. Сумнівів не було – щось таки сталося. Ви маєте розуміти: коли письменник пише роман, то він нічого не вигадує. Усі події вже відбулися, їх просто треба відшукати.

Віллу Грему треба було з кимось порадитися, йому була потрібна допомога, і він про це знав. Він знав, куди йому належить піти, ще задовго до того, як дозволив собі про це подумати. А я знав, що під час минулого розслідування Грема було серйозно поранено. Знав, що йому страх як не хочеться звертатися до того радника – найкращого з усіх. У той час на мене самого щодня тиснули болючі спогади, і, працюючи вечорами, я співчував Грему.

Отож, із певними побоюваннями я пішов за Віллом до Балтиморської лікарні для психічно хворих злочинців, а там ми й самі мало не здуріли, бо, перш ніж перейти до справи, нам довелося познайомитися з доктором Фредеріком Чилтоном – усі ми зустрічали подібних дурнів у повсякденному житті. Чилтон затримав нас на два чи три безкінечні дні.

---

² *Doctor of Medicine, M. D.* – рівень професійної кваліфікації (але не науковий ступінь) у США, який отримують випускники медичних шкіл. (Тут і далі прим. пер., якщо не зазначено інакше.)

³ Північно-західна частина штату Міссісіпі, територія між річками Міссісіпі та Язу; великий відсоток населення становлять афроамериканці; саме ця місцина вважається колиською джазу й блюзу.

⁴ *Shotgun house* (амер. англ.) – досл. «будинок упростріль», невелика одноповерхова будівля, де всі двері розташовані на одній лінії.

⁵ ≈ 23 кг.

Я збагнув, що можу полишити Чилтона в хатинці з увімкненим світлом і спостерігати за ним звіддала, з темряви, в оточенні своїх друзів-собацюр. Там, у мороку, я був невидимим – так само я невидимий для своїх героїв, коли просто перебуваю з ними в одній кімнаті, а вони самі, без жодної моєї допомоги, вершать свої долі.

Зрештою покінчивши з нудотним Чилтоном, ми з Гремом вирушили до блоку суворого режиму, і сталеві двері зачинилися за нашими спинами з жахливим ляском.

І ось уже Вілл Грем і я наближаємося до камери доктора Лектера. Грем був напружений, від нього відгонило страхом. Я гадав, що доктор Лектер спить, і аж підстрибнув, коли він упізнав Вілла Грема за запахом, не розплющуючи очей.

Я користувався своїм звичним робочим імунітетом, своєю непомітністю для Чилтона, Грема й лікарняного персоналу, проте в присутності доктора Лектера мені стало моторошно, і я був геть не певен, що доктор мене не бачить.

Як і Віллу Грему, під поглядом доктора Лектера мені ставало й досі стає ніяково, його увага прозирає, гуде поміж твоїми думками, мов рентгенівський апарат. Бесіда Грема з доктором Лектером точилася недовго, у реальності стільки ж триває поєдинок на мечач, і я ледве за ними встигав, квапливі нотатки виповзали на поля сторінок і виливалися на будь-яку поверхню, що опинилася під рукою. Коли все скінчилося, я почувався виснаженим – у голові лунали шум і лемент, притаманні божевільні, а на ганку моєї хатинки в Річі співали тринадцятеро псів, що повсідалися з заплющеними очима й розвернули морди до повного місяця. Більшість тягли єдиний голосний звук, щось середнє між «о» та «у», а решта просто мугикали слідом.

Мені довелося ще сотню разів повертатися до тої бесіди Грема з доктором Лектером, аби зрозуміти її й позбутися статичних перешкод, тюремного гомону та голосіння приречених, через які було важко розібрати деякі слова.

Я так само не знав, хто скоїв ті вбивства, але тоді вперше зрозумів, що дізнаюся, що ми врешті-решт на нього вийдемо. Ще я зрозумів, що іншим героям роману це знання дістанеться за страшну, можливо, трагічну ціну. Так і вийшло.

Кілька років по тому я почав роботу над «Мовчанням ягнят» і тоді ще не знав, що доктор Лектер повернеться. Мені завжди подобався персонаж Далії Іяд у «Чорній неділі», і я хотів написати роман, де головною героїнею є сильна жінка. Тож я розпочав із Кларіс Старлінг, і не минуло й двох сторінок нової книжки, як я дізнався, що вона матиме відвідати доктора. Я надзвичайно захоплювався Кларіс Старлінг і, певно, відчув легенький укол ревності, коли доктор Лектер зміг зазирнути їй у душу з такою легкістю, яка недоступна мені самому.

На той час, коли я взявся записувати події в «Ганнібалі», на мій превеликий подив, доктор уже почав жити власним життям. Судячи з усього, якимось дивом вас він захопив так само, як і мене.

Я жахався роботи над «Ганнібалом», жахався морального зношення, боявся шляхів, які оберуть для себе герої, боявся за Старлінг. Зрештою, я їх відпустив, як треба відпускати всіх своїх персонажів, я дозволив доктору Лектеру й Кларіс Старлінг заправляти долею згідно зі своїми характерами. Тут не обійшлося без ввічливості.

Як сказав один султан: «Я не тримаю соколів – вони зі мною живуть».

Коли взимку 1979 року я зайшов до Балтиморської лікарні для психічно хворих злочинців і за мною ляснули великі сталеві двері, я ще не знав, що чекає на мене в кінці того коридору. Нечасто ми розпізнаємо цей звук – коли за нашими спинами ляскає засувка долі.

Т. Г., Маямі, січень 2000 р.

1

Вілл Грем посадив Кроуфорда за стіл для пікніків, що стояв між будинком і океаном, та подав йому склянку чаю з льодом.

Джек Кроуфорд поглянув на старий затишний будинок, на дерев'яні стіни зі сріблястими соляними патьоками, що виблискували в яскравому світлі.

– Треба було перехопити тебе в Марафоні, коли ти вже йшов із роботи, – сказав він. – Тобі не хочеться говорити про це тут.

– Мені ніде не хочеться про це говорити, Джеку. Це тобі треба поговорити, тож давай, викладай. Тільки не діставай ніяких фотографій. Якщо привіз фотографії, то хай вони лишаються в портфелі – незабаром повернуться Моллі й Віллі.

– Що тобі відомо?

– Те, що писали в Miami Herald і Times, – відповів Грем. – Дві родини вбито в їхніх власних будинках, з перервою в місяць. Бірмінгем і Атланта⁶. За подібних обставин.

– Не подібних. За однакових.

– Скільки вже було зізнань?

– Вісімдесят сім, коли я довідувався сьогодні по обіді, – сказав Кроуфорд. – Штукарі. Жоден не знав подробиць. Він розбивав дзеркала й користався уламками. Ніхто про це не знав.

– Що ще ви приховали від газетярів?

– Що він білявий, праворукий і дуже сильний, а ще носить взуття одинадцятого розміру⁷. Вміє в'язати булінь. Усі відбитки гладенькі, від рукавичок.

– Ти про це привселюдно казав.

– Із замками не дуже вправний, – продовжував Кроуфорд. – Останнього разу скористався склорізом і присмоком, аби потрапити в будинок. А, і група крові – АВ⁸, резус позитивний.

– Його хтось поранив?

– Наскільки нам відомо, ні. Тип визначили за спермою та слиною. Він секретор⁹, – мовив Кроуфорд і поглянув на морську гладінь. – Вілле, я маю дещо в тебе запитати. Ти читав про це в газетах. Про друге вбивство сурмили всі телеканали. У тебе не виникало бажання мені зателефонувати?

– Ні.

– Чому?

– За першим убивством у Бірмінгемі багато подробиць не було. Мотив міг бути будь-який: помста, родичі.

– Але після другого ти вже напевно знав, хто за цим стоїть.

– Ага. Психопат. Не телефонував, бо не хотів. Я знаю, кого ти вже підключив до розслідування. У тебе найкраща лабораторія. У тебе є Геймліх із Гарварду, Блум із Чиказького університету...

– І в мене є ти, слідчий, що ремонтує ці довбані мотори для човнів.

– Не впевнений, що стану тобі в пригоді, Джеку. Я про таке більше не думаю.

– Та невже? Ти впіймав двох. Останніх двох, за якими ми ганялися, упіймав саме ти.

– І як? Робив усе те саме, що робили ти й решта.

– Це не зовсім правда, Вілле. Секрет у тому, як ти думаєш.

---

⁶ Бірмінгем – місто в штаті Алабама, Атланта – столиця штату Джорджія; відстань між населеними пунктами становить приблизно 230 км.

⁷ Відповідає десь 44 розміру за європейською системою.

⁸ Четверта група, найрідкісніша.

⁹ Людина, у біологічних рідинах якої містяться антигени групи крові.

- Я думаю, що забагато ахінеї несуть про те, як я думаю.
- Ти доходив висновків, а потім сам не міг пояснити як.
- Докази були.
- Звісно. Звісно, були. І задосить – як з'ясувалося потім. А до арешту їх було так мало, що ми, чорт забирай, навіть поважної причини для обшуку не могли знайти.
- Усі потрібні люди в тебе є, Джеку. Не думаю, що моя присутність якось покращить ситуацію. Я сюди переїхав саме для того, щоб утекти від тої роботи.
- Знаю. Останнього разу тобі добряче дісталось. Зараз ти вже маєш цілком нормальний вигляд.
- Та й почуваюся нормально. Річ не в пораненні. Тебе ж теж різали.
- Різали, але не так.
- Річ не в тому. Просто я вирішив зупинитися. Не впевнений, що можу це пояснити.
- Якщо тобі забракло сил на все це дивитися, то, бачить Бог, я розумію.
- Ні. Ну... я про «дивитися». Видовище завжди кепське, але все одно можна себе натренувати й функціонувати – поки працюєш із мертвими. А от лікарні, співбесіди – то куди гірше. Треба навчитися забувати про стрес і думати далі. Не знаю, чи вийде в мене зараз. Дивитися я ще можу себе змусити, але процес мислення доведеться призупинити.
- Усі вони мертві, Вілле, – якомога м'якше сказав Кроуфорд.
- У голосі Грема Джек Кроуфорд чув ритм і синтаксис власного мовлення. Раніше він уже був свідком, як Грем повертав таку штуку з іншими. Під час напружених діалогів Грем часто перебирав від співрозмовника манеру говорити. Спершу Кроуфорд думав, що він те робить навмисно, що то такий собі трюк, аби полегшити обмін репліками.
- Потім Кроуфорд збагнув, що Грем робить це мимохіть, інколи намагається зупинитися, та не може.
- Кроуфорд опустив два пальці в кишеню піджака. Кинув на стіл дві світлини зображенням догори.
- Усі мертві, – повторив він.
- На якусь мить Грем пильно дивився на нього, а тоді взяв фотографії.
- Лиш моментальні, аматорські знімки. На одному – жінка, за якою тупотять трійко дітей і качка, вони виносять на берег ставка приладдя для пікніка. На другому – родина, що згуртувалася біля торта.
- За півхвилини Грем поклав фотографії на стіл. Зробив невеличкий стосик, підрівняв його пальцями, а тоді поглянув на далекий пляж, де хлопчик, сівши навпочіпки, досліджував щось у піску. За ним спостерігала жінка, поклавши руку на стегно, навколо її кісточок пінілися кволі хвилі. Вона нахилилася вперед, від води, і відкинула з плечей мокре волосся.
- Не зважаючи на гостя, Грем дивився на Моллі й хлопчика рівно стільки, скільки розглядав до цього фотографії.
- Кроуфорд тішився. Він приховував це задоволення, контролював обличчя з тою ж старанністю, з якою обирав місце для зустрічі з Гремом. І вирішив, що тепер Грем попався. Нехай сам до цього дійде, поволі.
- Прийшли три фантастично огидні пси й повалилися на землю навколо столу.
- Господи, – промовив Кроуфорд.
- Це, мабуть, собаки, – пояснив Грем. – Тут люди постійно кидають маленьких песиків напризволяще. Гарненьких іще вдається віддати в добрі руки. Решта лишаються та перетворюються на таких от здорованів.
- Вони гладкі нівроку.
- Моллі все віддає цим прибудькам.
- Добре тут у тебе життя, Вілле. Моллі й хлопчик. Скільки йому?
- Одинадцять.

– Гарний малий. Буде вищим за тебе.

Грем кивнув:

– Як і його батько. Тут мені пощастило. Сам знаю.

– Я планував перевезти сюди Філіс. У Флориду. Прикупити будиночок, коли вийду на пенсію, і припинити жити, мов та печерна риба. Але вона каже, що всі її друзі – в Арлінгтоні.

– Я хотів подякувати їй за книжки, що вона приносила мені в лікарню, та так і не зібрався.

Перекажеш їй від мене «спасибі»?

– Перекажу.

На стіл опустилися дві маленькі щебетливі пташки, сподіваючись знайти собі варення. Кроуфорд дивився, як вони стрибають навколо, а потім полетіли геть.

– Вілле, цей химерник, вочевидь, залежний від фази місяця. Він убив сім'ю Джекобі в Бірмінгемі в ніч на неділю, 28 червня, у повню. Лідсів в Атланті вбив позаминулої ночі, 26 липня. Без одного дня повний цикл Місяця. Тож, якщо нам пощастить, до наступного злочину маємо трохи більше ніж три тижні. Не думаю, що тобі хочеться сидіти тут, на Флорида-Кіз, і чекати, поки в Міамі Herald вийде стаття про чергове вбивство. Чорт, я в жодному разі не папа римський і не збираюся вказувати тобі, що треба робити, проте хочу запитати, Вілле, – ти поважаєш мою думку?

– Так.

– То я думаю, що з твоєю допомогою ми маємо кращі шанси піймати його в найкоротший строк. Чорт, Вілле, збирай лахи й допоможи нам. З'їздь до Атланти й Бірмінгема, подивись, а тоді давай до нас у Вашингтон. Таке собі службове відрядження для цивільного.

Грем не відповів.

Кроуфорд перечекав, поки на берег накопалося п'ять хвиль. Відтак підвівся й перекинув через плече піджак.

– Поговоримо після вечері.

– Лишайся, поїси з нами.

Кроуфорд похитав головою:

– Я пізніше повернуся. У Holiday Inn на мене чекатимуть повідомлення, доведеться довго сидіти на телефоні. Проте подякуй від мене Моллі.

З-під шин орендованої машини Кроуфорда здійнявся дрібний пил і осів на кущах, що росли біля доріжки, вимощеної мушлями.

Грем повернувся до столу. Він боявся, що саме таким і запам'ятає кінець свого життя на острові Шугарлоуф-Кі: у двох склянках із чаєм тане лід, бриз зриває серветки зі столу червоного дерева, і десь там, на пляжі, гуляють Моллі й Віллі.

Захід сонця на острові Шугарлоуф, чаплі стоять непорушно, на горизонті бубнявіє червоне світило.

Вілл Грем і Моллі Фостер Грем усілися на білясту колоду, що її викинуло на берег прибою. На їхні обличчя лягали оранжеві промені, спина ж перебували у фіолетовій тіні. Моллі взяла Вілла за руку.

– Кроуфорд завітав до мене в крамницю, перш ніж приїхати сюди, – сказала вона. – Питав дорогу до будинку. Я намагалася тобі зателефонувати. Ти б хоч інколи брав слухавку чи що. Уже вдома ми побачили його машину й одразу пішли на пляж.

– Про що він ще тебе питав?

– Цікавився, як ти живеш.

– І що ти?

– Сказала, що в тебе все гаразд і щоб він, чорт забирай, дав тобі спокій. Чого він від тебе хоче?

– Хоче, щоб я подивився на речдоки. Я криміналіст, Моллі. Ти бачила мій диплом.

– Ти дірку в шпалерах затулив тим дипломом, ось що я бачила.

Вона осідлала колоду, повернувшись до нього обличчям.

– Якби ти сумував за тим, іншим життям, за своїм колишнім заняттям, то, гадаю, ти б про це говорив. А ти не говориш. Ти став щирим, спокійним, безтурботним... І мені це дуже подобається.

– Ми тут непогано живемо, еге ж?

Вона холодно блимнула очима, і він зрозумів, що мав би дібрати якийсь краще формулювання. Не встиг він виправити помилку, як Моллі повела далі:

– Співпраця з Кроуфордом тобі тільки шкодила. У нього купа інших людей, увесь державний апарат, як я розумію, то чому він просто не дасть нам спокій?

– Кроуфорд не розповів тобі чому? В обох випадках, коли я йшов з Академії ФБР на слідчі завдання, він був моїм керівником. Ті дві справи були єдиними у своєму роді, більше таких у нього не було, а Джек уже має чималий стаж. Тепер з'явилася нова, третя справа. Психопати такого типу – явище дуже рідкісне. І Кроуфорд знає, що я маю... досвід.

– Авжеж, маєш, – відповіла Моллі.

Сорочка на Гремі була розстебнута, і Моллі було видно кривий шрам, що перетинав його живіт. Завширшки в палець, опуклий, він ніколи не засмагав. Шрам ішов униз від тазової кістки, а на іншому боці розвертався вгору й надсікав ребра.

Це зробив доктор Ганнібал Лектер, ножем для лінолеуму. Грем отримав поранення за рік до того, як познайомився з Моллі, і тоді мало не помер. Доктор Лектер, якого таблоїди охрестили «Ганнібалом-канібалом», став другим психопатом, що його ввіймав Вілл.

Коли Грема нарешті виписали з лікарні, він звільнився з Федерального бюро розслідувань, поїхав із Вашингтона й став ремонтувати дизельні двигуни в судноремонтній майстерні міста Марафон, що на Флорида-Кіз. З ремеслом механіка він познайомився ще в дитинстві. Грем спав у трейлері на території майстерні, доки не зустрів Моллі з її ветхим, проте затишним будиночком на Шугарлоуф-Кі.

Тепер і він сів верхи на викинуту прибоєм колоду й узяв обидві руки Моллі у свої. Її ноги зарилися в пісок під його ступнями.

– Ну от, Моллі. Кроуфорд вважає, що в мене добрий нюх на монстрів. Такий у нього забобон.

– Ти сам у це віриш?

Грем простежив за трьома пеліканами, що рядком перелітали припливно-відпливні обмілини.

– Моллі, розумного психопата, а особливо садиста, важко впіймати з кількох причин. По-перше, немає очевидного мотиву, за яким його можна вистежити. Цей варіант відпадає. І в більшості випадків жодної користі від інформаторів. Розумієш, мало не за всіма арештами стоять доносители й викажчики, але в подібних випадках інформаторів просто нема. Він сам може не тямити, що робить. Тож треба брати всі речдоки й екстраполювати. Намагатися відтворити плин його думок. Спробувати відшукати моделі поведінки.

– А тоді погнатися за ним і схопити, – сказала Моллі. – Я боюся, що як ти поженешся за цим маніяком чи як там воно називається... боюся, що він упорає тебе так само, як це зробив той останній. Ось і все. Ось що мене лякає.

– Він ніколи мене не побачить і не знатиме мого імені, Моллі. Саме поліцейські – а не я – будуть його брати, якщо вдасться знайти. Кроуфорд просто хоче почути ще одну точку зору.

Вона дивилася, як морем розтікається червоне сонце. Високо в небі мерехтіли баранці.

Грему подобалося, як вона повертає голову, безхитрісно показуючи свій неідеальний профіль. Він побачив пульс на її горлі й пригадав, раптово та цілковито, смак солі на її шкірі. Глитнув і спитав:

– Що ж мені, у біса, робити?

– Те, що ти вже вирішив. Якщо лишишся тут і вбивства не припиняться, то це місце втратить для тебе свою принаду. «Рівно опівдні»¹⁰, біс його бери. Як на те, ти й не питав у мене по-справжньому.

– А якби спитав, що б ти сказала?

– Лишайся тут, зі мною. Зі мною, зі мною, зі мною. І з Віллі – я і його вплутаю, якщо на те пішло. Та мені належить утерти сльози й помахати хусткою. Як усе погано скінчиться, то я матиму вдовольнитися думкою, що ти правильно вчинив. Те задоволення триватиме не довше за «Тепс»¹¹. Потім я піду додому й увімкну єдину половину електроковдри.

– Я триматимусь у хвості.

– Нізачо у світі. Я егоїстка, еге ж?

– Байдуже.

– Мені теж. Тут цікаво жити й затишно. Про це дізнаєшся, як пригадуєш минуле життя. Тобто починаєш цінувати теперішнє.

Він кивнув.

– Я не хочу його втрачати, так чи інакше, – сказала вона.

– І я. Та ми й не втратимо, так чи інакше.

Швидко посутеніло, і над обрієм із південного заходу виник Юпітер.

Вони рушили назад до будинку під горбатим молодим місяцем. Далеко за обмілинами плигала, тікаючи від смерті, дрібна рибка.

Кроуфорд повернувся після вечері. Він зняв пальто й краватку та закатав рукава, аби набути невимушеного вигляду. Його бліді товсті руки видавалися Моллі огидними. У її очах він скидався на до біса розумну мавпу. Вона подала йому каву на ганок, де він сидів під вентилятором, і лишалася з Кроуфордом, поки Грем і Віллі пішли годувати собак.

– Добрий у нього вигляд, Моллі, – сказав Кроуфорд. – Власне, у вас обох – такі струнки й засмаглі.

– Що б я тобі не сказала, ти все одно його забереши, так?

– Так. Я мушу. Мушу його забрати. Але клянуся Богом, Моллі, я зроблю все можливе, аби полегшити для нього цю справу. Він змінився. Як добре, що ви побралися.

– І йому дедалі краще. Кошмари не так часто мучать. Був період, коли він просто повівся на тих собаках. А тепер тільки доглядає їх, уже не говорить про них безперестану. Ти ж його друг, Джеку. Чому не даси йому спокою?

– Бо йому не пощастило: він найкращий. Бо він думає не так, як усі інші. Якимось чином йому дістався інакший спосіб мислення.

– Він думає, що ти просто попросиш його подивитися на речові докази.

– Я й справді хочу, аби він поглянув на речдоки. З речдоками він працює як ніхто інший. Але річ не тільки в цьому. Річ у його уяві, психологічній проекції чи як воно там. Саме ця здібність йому не подобається.

– І тобі б не подобалася, якби ти мав таку. Пообіцяй мені дещо, Джеку. Пообіцяй, що прослідкуєш, аби він лишався скраю. Якщо він устряне в бійку, то може її не пережити.

– Битися йому не доведеться. Це я тобі обіцяю.

Грем закінчив годувати собак, і Моллі допомогла йому зібратися.

---

¹⁰ «High Noon» – класичний американський вестерн 1952 року з Гері Купером і Грейс Келлі в головних ролях про федерального маршала, який бореться проти банди вбивць.

¹¹ Пісенний сигнал, який грають на заході сонця, на похоронах військових тощо.

2

Вілл Грем повільно проїхав повз будинок, у якому жила й померла родина Чарльза Лідса. У вікнах було темно. На подвір'ї горів єдиний ліхтар. Він припаркувався за два квартали й пішов до будинку крізь теплу ніч, несучи в картонній коробці звіти детективів із поліції Атланти.

Грем наполіг, аби йому дозволили побути на місці злочину на самоті. Присутність у будинку чужих людей тільки заважала б – саме таку причину він навів Кроуфорду. Та була ще одна, особиста причина: він не знав, як саме там поводитиметься. Віллу не хотілося постійно відчувати на собі чужий погляд.

У морзі він тримався як слід.

Двоповерховий цегляний будинок стояв трохи вдалині від вулиці на лісистій ділянці. Грем довго стояв під деревами й дивився на дім. Намагався досягти внутрішньої непорушності. У його уяві у темряві гойдався срібний маятник. Вілл почекав, доки маятник завмре.

Повз ділянки проїхали кілька сусідів. Вони кидали на будинок швидкий погляд і відводили очі. Для сусідів будинок з убивством огидний, мов обличчя зрадника. На нього витріщаються лише чужинці й діти.

Ролет ніхто не опустив. Грем зрадів. Це означало, що родичів у будинку не було. Родичі завжди опускають ролети.

Він зайшов за ріг і обережно рушив уздовж стіни, не вмикаючи ліхтарика. Двічі зупинявся й прислухався. У поліції Атланти знали, що Грем сюди поїхав, а от сусіди – ні. Їх легко наполохати. Можуть почати стріляти.

Він зазирнув у вікно із заднього подвір'я й побачив світло від ліхтаря біля ганку, воно струменіло повз обриси меблів. У повітрі стояв сильний аромат жасминової гарденії. Уздовж майже всієї задньої стіни тягнувся заграбований ганок. Передні двері були опечатані поліцією Атланти. Грем зняв печатку й зайшов усередину.

Двері, що вели з ганку на кухню, були забиті фанерою – там поліції довелося вийняти скло. При світлі ліхтарика Грем скористався ключем, який йому видала поліція. Йому хотілося ввімкнути світло. Хотілося почепити свій блискучий жетон і зробити якусь офіційну заяву, аби виправдати присутність у тихому будинку, де померло п'ятеро людей. Нічого цього Грем не зробив. Він зайшов до темної кухні й сів за стіл, де колись сідала родина.

У темряві сяяли блакитні вогники запальників на кухонній плиті. Він відчув запах яблук і поліролю для меблів.

Клацнув термостат, і ввімкнувся кондиціонер. Від звуку Грем здригнувся, відчув голочки страху. Зі страхом він знайомий близько. І з цими голочками теж упорається. Йому просто страшно і годі, можна продовжувати.

Зляканим він краще бачить і чує, проте розмовляє вже не так зв'язно і часом від страху стає грубим. Але тут нема з ким говорити, уже нема кого ображати.

Божевілля зайшло до цього будинку крізь оті двері на оцю кухню, ступало ногами одинадцятого розміру. Грем сидів у темряві й нюхом чув божевілля, як благдаунд бере запах на сорочці.

Грем присвятив вивченню звіту детективів з відділу вбивств Атланти більшу частину дня і вечора. Він пригадав, що коли приїхала поліція, то світло на витяжці над плитою було ввімкнене. Тож він увімкнув його й зараз.

На стіні біля плити висіли дві вишивки в рамочках. На одній красувався вираз «Любов охолоне – плита підігріє», на другій – «На кухні ми збираємо всіх друзів та рідню – там прислухаються до серця дому та гріються біля вогню».

Грем поглянув на свій наручний годинник. Пів на дванадцяту ночі. Згідно зі звітом патологоанатома, смерть прийшла до Лідсів між одинадцятою вечора і першою ночі.

Спочатку було проникнення. Грем почав розмірковувати...

Божевільний підчепив гачок, на який замикалися зовнішні двері. Постояв у темряві на ганку й дістав щось із кишені. Присмок, може, взятий зі стругачки для олівців, яким вона кріпиться до поверхні столу.

Присівши навпочіпки біля нижньої, дерев'яної половини кухонних дверей, божевільний підвів голову й зазирнув крізь скло. Він висунув язика, лизнув присмок і притиснув його до скла, аби чашечка прилипла до поверхні. До присмоку був прив'язаний невеличкий склоріз на мотузці, щоб можна було вирізати коло.

Тихий писк склоріза й один упевнений рух, аби вийняти скло. Однією рукою тиснути, другою – притримувати присмок. Скло має не впасти. Формою вирізаний шматок трохи нагадує яйце, бо, поки він різав, мотузка намотувалася на штир присмоку. Тихий скрегіт, коли він витягає шматок скла назовні. Йому байдуже, що він залишив на склі слину групи АВ.

Рука в тугій рукавичці ковзає крізь отвір, намащує замок. Двері безшумно прочиняються. Він усередині. При світлі від витяжки він бачить власне тіло в цій чужій кухні. У будинку панує приємна прохолода.

Вілл Грем проковтнув дві пігулки дай-джелу¹². Поморщився від хрусту целофану, коли засунув упаковку назад у кишеню. Перетнув вітальню, за звичкою тримаючи ліхтарик якомога далі від тіла. Хоч він і вивчив план будинку заздалегідь, та все одно раз звернув не туди, поки знайшов сходи. Вони не рипіли.

Тепер він стояв у дверях хазяйської спальні. Навіть без ліхтарика в кімнаті було видно неясні обриси предметів. Цифровий годинник на нічній тумбочці відкидав час на стелю, а понад плінтусом біля ванної горіла оранжева підсвітка. Сильний, мідяний запах крові.

Очі призвичаїлися до темряви і вже непогано бачили. Божевільний міг відрізнити містера Лідса від дружини. Світла було достатньо, аби він перетнув кімнату, схопив Лідса за волосся й перерізав йому горло. Що далі? Назад, до перемикача на стіні, привітання до місіс Лідс і постріл, що її знерухомив?

Грем увімкнув світло, і на нього закричали криваві плями – зі стін, з матрацу, з підлоги. Наче саме повітря й досі бриніло криками. Він здригнувся від звуку в цій тихій кімнаті, повній темних плям, що вже починали підсихати.

Грем опустився на підлогу й сидів там, доки шум у голові не вщухнув. Спокійно, спокійно, не ворухись.

Кількість і розмаїття плям крові загнали в глухий кут детективів з Атланти, які намагалися відтворити події на місці злочину. Усі жертви були знайдені вбитими у своїх ліжках. Цей факт не збігався з розташуванням кривавих плям.

Спершу детективи вирішили, що на Чарльза Лідса напали в кімнаті його дочки, а вже потім перетягли тіло до хазяйської спальні. Проте детальний аналіз форми бризок крові цю гіпотезу спростував.

Точні рухи вбивці в цій кімнаті так і не були визначені.

Тепер, отримавши результати розтинів і лабораторні звіти, Вілл Грем починав розуміти, як усе відбувалося.

Зловмисник перерізав горло Чарльзові Лідсу, поки той спав поруч із дружиною, потім повернувся до перемикача на стіні й увімкнув світло – волосся й жир із голови містера Лідса

---

¹² «Di-Gel» – медичний препарат від печії та нетравлення шлунку.

були залишені на перемикачеві гладенькою рукавичкою. Він підстрелив місіс Лідс, коли та вже почала підводитись, а тоді попрямував у дитячі кімнати.

Містер Лідс став на ноги з перерізаною горлянкою та спробував захистити дітей, втрачаючи під час боротьби багато крові, що потоками лилася й фонтанувала з ушкодженої артерії – сліди характерні. Його відштовхнули, він упав і помер разом із дочкою в її кімнаті.

Одного з двох хлопчиків застрелили в ліжку. Другого також знайшли в ліжку, проте у волоссі виявилися кавалки пилу. Поліцейські вирішили, що спочатку його витягли з-під ліжка, а потім застрелили.

Коли всі померли, окрім, імовірно, місіс Лідс, почалося биття дзеркал, добирання осколків і даліше приділення уваги місіс Лідс.

У коробці в Грема були повні копії всіх протоколів розтину. Ось і звіт щодо місіс Лідс. Куля увійшла праворуч від пупка й застрягла в поперековому відділі хребта, проте померла жінка від задушення.

Підвищення рівня серотоніну й вільного гістаміну у вогнепальній рані вказувало на те, що після пострілу місіс Лідс прожила ще принаймні п'ять хвилин. Гістамін був набагато вищий за серотонін, тобто протрималася вона не більше як хвилин п'ятнадцять. Усі інші поранення, вірогідно, проте не доказово, були завдані посмертно.

Якщо інші поранення посмертні, то чим займався вбивця в той проміжок часу, поки місіс Лідс чекала на свій кінець? Грем задумався. Божевільний боровся з містером Лідсом і вбивав дітей, так, але на це мала піти не більш ніж хвилина. Він порозбивав дзеркала. Та що ще?

Детективи з Атланти провели ретельний огляд. Вони все повимірювали, нарobili купу фотографій, прочесали підлогу «по сітці»¹³ й пройшлися пилосмоком, повиймали з-під умивальників сифони. І все одно Грем вирішив пошукати сам.

З поліцейських фотографій та силуетів, обведених липкою стрічкою на матрацах, Грем склав для себе уявлення, де саме були знайдені тіла. Такі характерні для використання вогнепальної зброї ознаки, як сліди нітратів на простирадлах, вказували на те, що Лідсів знайшли приблизно в тих самих позах, у яких вони померли.

Проте рясні плями крові та тьмяні мазки-відбитки на килимі в коридорі так і лишалися без пояснення. Один із детективів висунув припущення, що деякі жертви намагалися втекти від убивці плазом. Грем не поділяв цієї думки – очевидно, що вбивця пересував тіла Лідсів після їхньої смерті, а вже потім повернув їх на ті місця, де вони померли.

Як він учинив із місіс Лідс, було цілком зрозуміло. Але з іншими? Їх убивця не став нівечити, як зробив це з місіс Лідс. Усі троє дітей зазнали по одному вогнепальному пораненню в голову. Чарльз Лідс сплинув кров'ю на смерть, ще й устиг нею захлинутися. На його тілі виявили тільки одну додаткову відмітину – поверхневу странгуляційну борозну навколо грудей, радше посмертну. Що ж робив убивця з Лідсами після того, як вони померли?

Грем дістав зі своєї коробки поліцейські фотографії, лабораторні аналізи плям крові та біологічних рідин кожної окремої жертви, а також стандартні зразки для порівнянь траєкторій крапель і патьоків.

Він ретельно обійшов усі кімнати на другому поверсі, намагаючись зіставити поранення з плямами, відтворити події у зворотному напрямку. Він зазначив кожну пляму на масштабованому криміналістичному плані хазяйської спальні, користуючись при цьому стандартними зразками порівняння для визначення напрямку й швидкості розбризкування. Таким чином Грем сподівався встановити положення тіл в різні моменти.

Ось ряд трьох кров'яних патьоків, що кривуляють угору в кутку на стіні спальні. Ось під ними на килимі три малопомітні плями. Стіна над спинкою ліжка, там, де спав Чарльз Лідс,

---

¹³ *Grid search* – метод пошуку речових доказів, коли територія розбивається на квадрати та обробляється кількома детективами кілька разів, уздовж і впоперек.

також поплямована кров'ю, криваві мазки вздовж плінтусів. Польовий начерк Грема почав скидатися на головоломку «з'єднай точки», проте без цифр-підказок. Він уважно дивився на свій план, підводив очі на кімнату й знов позирав у начерк, доки голова не заболіла.

Віллі пішов до ванної кімнати й прийняв дві останні таблетки баферину¹⁴, черпаючи до нею воду з-під крана на умивальнику. Побризкав на обличчя й утерся полою сорочки. Вода пролилася на підлогу. Він забув, що детективи забрали з-під раковини сифон. Поза тим у ванній було прибрано й чистенько – якщо не зважати на розбите дзеркало та залишки червоного дактилоскопічного порошку під назвою «Кров дракона». Зубні щітки, крем для обличчя, бритва – усе на своїх місцях.

Ванна кімната мала такий вигляд, наче нею й досі користується сім'я. На жердочках для рушників висіли колготки місіс Лідс, куди вона повісила їх сушитися. Грем помітив, що вона відрізала від пари одну панчошу, аби в майбутньому сполучити з іншою «одноногою» парою – вдягаючи одночасно двоє таких колгот, можна зекономити гроші. Грему кольнуло в серці від цих маленьких господарських хитрощів місіс Лідс, бо Моллі робила так само.

Він виліз у вікно на дах понад ганком й увівся на запорошену дерев'яну покрівлю. Волога сорочка холодила спину. Грем обхопив руками коліна й пирхнув, намагаючись очистити ніс від запаху різанини.

Небо мов поіржавіло від вогнів Атланти, і зірок було майже не видно. На Кіз ця ніч була б безхмарною. Він міг би дивитися на летючі зорі з Моллі та Віллі, прислухатися до свисту, з яким, як вони офіційно ствердили, мають падати всі зорі. Метеоритний дощ Дельти Водолія був у самому розпалі, і Віллі з нетерпінням чекав кожної ночі.

Грем здригнувся й знову пирхнув. Наразі йому не хотілося думати про Моллі. То поганий смак, ще й відволікає від справи.

Зі смаком у Грема завжди були проблеми. Часто в нього виникали несмачні думки. У його розумі не існувало чіткого поділу. Усе, що він бачив і усвідомлював, впливало на решту суджень. І з деякими поєднаннями було важко жити. Грем не вмів їх передбачати, блокувати чи витіснити. Набуті навички пристойності й чемності волочилися позаду, спантеличені його асоціаціями, шоковані його снами. Шкода, що на кістяній арені його черепа не було фортець для того, що він любив. Асоціації приходили з блискавичною швидкістю. Суб'єктивне сприйняття відбувалося із запізненням, немов під час церковних промов. Воно вічно не встигало, не могло скерувати його думки.

Власне мислення здавалося йому гротескним, проте корисним, наче крісло, зроблене з оленьчих рогів. Із цим він нічого не міг зробити.

Грем вимкнув у будинку Лідсів світло і вийшов через кухню надвір. На іншому кінці заднього ганку промінь ліхтарика вихопив велосипед і плетений кошик для собаки. На подвір'ї стояла буда, біля східців – собача миска.

Факти вказували на те, що Лідсів захопили зненацька, уві сні.

Притиснувши підборіддям до грудей ліхтарик, Віллі занотував пам'ятку: «Джеку – де був собака?»

Грем поїхав назад до готелю. На водінні довелося зосереджуватися, хоч о пів на п'яту ранку машин на дорогах було небагато. Голова й досі боліла, тож Грем узявся шукати цілодобову аптеку.

Одна така знайшлася на вулиці Пічтрі. Біля входу дрімав нечупарний неозброєний охоронець. Фармацевт у такому масному халаті, аж лупу на плечах було видно, продав Грему баферин. Світло до болю яскраве. Грем не любив молодих фармацевтів. Вони наче мали комплекс «середньої дитини» і часто поводитися нахабно. Грем підозрював, що вдома вони також драгували рідню.

---

¹⁴ Знеболювальний засіб.

– Що ще? – спитав фармацевт, здійнявши пальці над клавішами касового апарата. – Що ще?

Працівники відділу ФБР в Атланті забронювали йому номер в абсурдному готелі біля нового «Пічтрі-центру». Там були скляні ліфти у формі стручків молочаю – побачивши їх, Грем остаточно зрозумів, що перебуває у великому місті.

До себе в номер він піднімався з двома делегатами, що почепили бейджі з привітанням та ім'ям. Вони трималися за поруччя в ліфті й позирали вниз на готельний вестибюль.

– Оно диви, біля стійки – то ж Вілма й решта, щойно підтягнулися, – сказав більший. – Чорт забирай, я б і собі урвав шматочок.

– Трахав би, поки кров з носа не заюшить, – відгукнувся другий.

Страх і хіть, у страхові – злість.

– То ти в курсі, навіщо жінці ноги?

– Навіщо?

– Щоб не слизила по підлозі, мов слимак.

Двері ліфта відчинилися.

– Приїхали? Приїхали, – сказав більший і на виході похилився на стінку.

– Сліпий веде сліпого, – кинув другий.

Грем зайшов у номер і поклав свою картонну коробку на комод. Потім сховав у шухляду, щоб не бачити. Він уже вдосталь надивився на мерців із широко розплющеними очима. Хотілося зателефонувати Моллі, але ще було зарано.

Збори призначено на восьму ранку в головному поліцейському управлінні Атланти. І розповідати особливо нічого.

Треба спробувати заснути. Розум Грема був наче переповнений пансіон, де всюди суперечки, а на іншому кінці коридору – бійка. Онімільний, спорожнілий, перед тим як лягати в ліжко, він узяв із ванної склянку, налив віскі на два пальці й випив. Темрява підступала надто близько. Грем увімкнув у ванній світло й повернувся в ліжко. Уявив, що то Моллі у ванній розчісує волосся.

У голові лунав його власний голос, промовляв рядки зі звіту про розтин, хоча Грем ніколи голосно його не читав: «...сформовані калові маси... слід тальку на нижній частині правої ноги. Перелом медіальної стінки очниці в результаті введення осколка дзеркала...»

Грем спробував подумати про пляж на Шугарлоуф-Кі, почути шум хвиль. Він уявив свій робочий верстат і згадав про механізм для водяного годинника, що вони його будували з Віллі. Промугикав під ніс «Ріка віскі»¹⁵ й спробував подумки від початку до кінця відтворити «Рудокіпа з Чорної гори»¹⁶. Музика Моллі. З гітарною партією Дока Ватсона він іще міг упоратись, а от коли вступали скрипки, то завжди губив мелодію. Моллі намагалася навчити його танцювати сільську чечітку на задньому подвір'ї, як вона тоді підстрибувала... і нарешті Грем заснув.

Він прокинувся за годину, заціпенілий і мокрий від поту, проти світла з ванної кімнати побачив обриси подушки – і поруч із ним лежала місіс Лідс, покусана й понівечена, із дзеркальними очима. На скронях і вухах – струмочки крові, мов дужки окулярів. Грем не міг повернути голову й подивитися на неї. Розум волав, наче паровий будильник. Вілл простягнув до подушки руку й торкнувся сухої тканини.

Зробивши хоча б щось, він одразу відчув полегшення. Грем встав із ліжка, відчуваючи, як калатає серце, й одягнув суху футболку. Мокру кинув у ванну. На сухий бік ліжка пересуватися було не можна. Натомість він розіслав на своєму, мокрому боці сухий рушник, ліг на нього й оперся головою об спинку ліжка, тримаючи в руці склянку з міцним напоєм. Проко-втнув третину.

---

¹⁵ «Whiskey River» – пісня в стилі кантрі, написана й уперше виконана Джонні Бушем 1972 року.

¹⁶ «Black Mountain Rag» – інструментальна композиція американського кантрі-виконавця Дока Мартіна.

Він намагався зайняти думки, бодай чимось. Наприклад, аптекою, де він купив баферин. Мабуть, тому, що за весь день то був єдиний досвід, не пов'язаний зі смертю.

Грем іще пам'ятав старі аптеки-магазини, де стояли візочки з газованкою. У дитинстві йому здавалося, що в цих аптеках дещо потайна атмосфера. Коли ти туди заходив, то завжди спадало на думку купити презервативів, потрібні вони тобі чи ні. На полицях стояли такі товари, на які довго дивитися не прийнято.

А в тій аптеці, де Грем купив баферин, контрацептиви в ілюстрованих обгортках висіли на стіні в лайтбоксі одразу за касою, обрамлені, наче витвір мистецтва.

Більше Віллу були до вподоби аптеки його дитинства, з магазином дрібничок. Грему було близько сорока, і він тільки починав відчувати тяжіння минулого способу життя – тепер воно, наче якір, волочилося за ним у важкій воді.

Він пригадав Смута. Коли Грем ще був малим, старий Смут розливав газованку й продав за менеджера у фармацевта, власника місцевої аптеки. Смут, який пив на роботі, забув підняти ролети, і кросівки у вітрині розплавилися. Смут забув вимкнути кавоварку, і довелося викликати пожежну бригаду. Смут, який дітям продавав морозиво в кредит.

Найбільше злодіяння Смут вчинив, коли купив у торгового агента п'ятдесят пупсів «К'юпі», поки власник аптеки був у відпустці. Повернувшись, фармацевт звільнив Смута на тиждень. Потім вони влаштували розпродаж пупсів. Розсадили півколом у центральній вітрині ляльок «К'юпі», і ті витріщалися на кожного, хто зазірав усередину.

У них були широко розсахнуті очі волошкового кольору. Чудернацьке видовище, і певний час Грем не міг відвести від них погляд.

Він знав, що то лиш пупси, але відчував на собі їхню увагу. На нього дивилося так багато очей. Інші теж зупинялися й вглядалися в ляльок. Гіпсові пупси, усі з однаковим дурним і прилизаним чубчиком, проте їхній пильний погляд немов поколював шкіру на обличчі.

Грем почав потроху розслаблятися на своєму ліжку. Пупси «К'юпі» витріщаються. Він почав робити ковток, похлинувся й виплюнув віскі собі на груди. Навпомацки ввімкнув лампу біля ліжка й дістав із комода картонну коробку. Узяв звіти про розтини трьох Лідсових дітей, масштабовані плани хазяйської спальні з обрисами тіл і розклав це все на ліжку.

Ось у кутку три криваві плями, повзуть униз стіною, а ось три відповідні плями на килимі. Ось силуети тіл трьох дітей. Брат, сестра, старший брат. Збіг. Збіг. Збіг.

Їх посадили рядком уздовж стіни, щоб вони дивилися на ліжку. Глядачі. Мертві глядачі. І Лідс. Прив'язаний до спинки ліжка, мотузка обвиває груди. Тіло виставлено так, наче він сидить. Звідси й борозна на шкірі, пляма на стіні над спинкою ліжка.

На що вони дивилися? Ні на що, усі вони були мертві. Але очі розплющені. Вони дивилися виставу, де в головних ролях виступали божевільний і тіло місіс Лідс на ліжку, поруч із містером Лідсом. Глядачі. Божевільний озирався й бачив їхні обличчя.

Грем замислився, чи не запалив химерник свічку. При мерехтливому світлі мертві обличчя можуть здаватися живими. Свічки не знайшли. Може, він додумається до цього наступного разу...

Перший маленький зв'язок з убивцею свербів і жалив, мов п'явка. Грем закусив простирадло й загадався.

«Чому ти знов їх пересунув? Чому не лишив усе як є? – подумки запитав Грем. – Ти не хочеш, аби я дещо про тебе дізнався. Ого, та ти чогось соромишся. Чи не можеш дозволити, аби я дізнався?»

Ти розплющував їм очі?

Місіс Лідс була гарненькою, чи не так? Ти ввімкнув світло, коли перерівав йому горло, аби місіс Лідс дивилася, як чоловік б'ється в конвульсіях, так? До сказу хотілося зняти рукавички, коли ти її торкався, так?»

На її нозі був тальк.

У ванній кімнаті тальку не було.

Наче хтось сторонній виголосив ці два факти рівним голосом.

«Ти зняв рукавички, так? Тальк висипався з гумової рукавички, коли ти зняв її, аби торкнутися жінки, ТАК, СУЧИЙ ТИ СИНУ? Ти помацав її голими руками, а потім знов одягнув рукавички й витер її тіло. Але, поки ти був без рукавичок, ЧИ НЕ РОЗТУЛЯВ ТИ ЇМ ОЧІ?»

Джек Кроуфорд зняв слухавку після п'ятого гудка. Він часто відповідав на дзвінки посеред ночі й одразу зорієнтувався.

– Джеку, це Вілл.

– Так, Вілле.

– Прайс іще працює в латентних відбитках?

– Ага. Але тепер нечасто роз'їжджає. Працює над реєстром єдиного відбитка¹⁷.

– Гадаю, йому слід приїхати до Атланти.

– Навіщо? Ти ж сам казав, що місцевий хлопець вправний.

– Воно-то так, але не такий вправний, як Прайс.

– І що ти від нього хочеш? Де йому шукати?

– На нігтях місіс Лідс, на руках і ногах. Вони лаковані, поверхня гладенька. І на їхніх очах, на рогівках. Думаю, він знімав рукавички, Джеку.

– Господи Ісусе, Прайсу доведеться кулею летіти, – сказав Кроуфорд. – Похорон сьогодні після обіду.

---

¹⁷ База даних, де відбиток кожного пальця реєструється окремо, а не цілим набором із десяти пальців.

3

– Думаю, він відчув потребу її торкнутися, – сказав Грем під час привітання.

Кроуфорд подав йому колу з автомата в поліцейському управлінні Атланти. Була 7:50 ранку.

– Звісно, він же її пересував, – відповів Кроуфорд. – На зап'ястках і за колінами були сліди від рук. Але геть усі знайдені відбитки лишилися після рукавичок із непористої гуми. Не хвилюйся, Прайс уже тут. Старий буркотун. Зараз він прямує до похоронного бюро. Морг видав тіла минулої ночі, але в похоронному ще не почали з ними нічого робити. Ти мов почавлений лимон. Поспав хоч трохи?

– Може, з годину. Думаю, він відчув потребу торкнутися її голими руками.

– Сподіваюся, ти правий, але лаборанти в Атланті присягаються, що на ньому весь час було щось на кшталт хірургічних рукавичок, – сказав Кроуфорд. – На осколках дзеркала такі самі гладенькі відбитки. Вказівний палець на зворотному боці уламка, засунутого між малими статевими губами, на лицьовому боці – змазаний відбиток великого пальця.

– Витер дзеркало, уже коли вставив осколок, певно, аби бачити своє бісове обличчя, – мовив Грем.

– Той уламок, що був у роті, залила кров. Те саме з очима. Рукавичок він не знімав ні разу.

– Місіс Лідс була привабливою жінкою, – сказав Грем. – Ти бачив сімейні фотографії, так? За інтимних обставин мені б хотілося торкнутися її шкіри, тобі хіба ні?

– Інтимних?

У голосі Кроуфорда прозвучала огида. Він не встиг її приборкати і раптом почав ритися в кишнях у пошуках дріб'язку.

– Інтимних – вони ж лишилися сам-на-сам. Усі інші вже померли. Він міг розплющувати їм очі, заплющувати, як заманеться.

– Як заманеться, – повторив Кроуфорд. – Її шкіру перевірили на відбитки, ясна річ. Нічого. Хоча на шії знайшли розмазаний відбиток долоні.

– У звіті не сказано, чи порошили їй нігті.

– Боюся, нігті на руках замацали криміналісти, коли вишкрябали з-під них зразки. Збігаються з ранками, що лишилися від нігтів на її ж долонях. Убивцю вона не пошкрябала.

– Ноги в неї теж були гарненькі, – сказав Грем.

– Угу. Ходімо нагору, – відповів Кроуфорд. – Загони вже збираються.

У Джиммі Прайса було багато обладнання: дві важкі валізи плюс сумка для фотоапарата й тринога. Він здійняв грюкіт, проходячи крізь центральні двері похоронного бюро Ломбарда, що в Атланті. Прайс був хирлявим стариганем, і настрої його аж ніяк не покращився після довгої поїздки з аеропорту, коли таксі довелося пробиватися крізь вранішню годину пік.

Послужливий молодик із чепурною укладкою спішно провів його до кабінету, оздобленого в кремових і абрикосових тонах. Стіл був порожній, якщо не рахувати статуетки під назвою «Руки в молитві».

Прайс роздивлявся кінчики пальців, що стулилися в молитві, коли до кабінету зайшов сам містер Ломбард. Він із превеликою увагою перевірив посвідчення Прайса.

– Ваше управління в Атланті, чи агенція, чи як там це називається – звісно, мені звідти зателефонували, містере Прайс. Але минулого вечора нам довелося викликати поліцію, аби вони видворили одного нахабу, що намагався зробити кілька знімків для «Народного базикала», тож доводиться виявляти багато обачності. Певен, ви мене розумієте. Містере Прайс, тіла нам видали сьогодні десь о першій ночі, а похорон уже о п'ятій вечора. Ми просто не можемо його затримати.

– Це не забере багато часу, – сказав Прайс. – Мені потрібен один більш-менш тямущий помічник, якщо у вас такий знайдеться. Ви торкалися тіл, містере Ломбард?

– Ні.

– Тоді з'ясуйте, хто торкався. У них усіх треба взяти відбитки.

На ранковому брифінгу детективи в справі Лідсів обговорювали переважно зуби.

Голова детективів Атланти Р. Дж. (Бадді) Спрінгфілд, огрядний чоловік у сорочці без піджака, стояв із доктором Домініком Прінсі у дверях, поки до кімнати просотувалися двадцять три детективи.

– Ну, хлопці, посміхайтесь чимширше, як заходите, – примовляв Спрінгфілд. – Покажіть доктору Прінсі свої зубки. Отак, усі. Господи, Спарксе, то в тебе язик чи ти білку намагаєшся проковтнути? Проходимо, не спиняємось.

Перед столами в кімнаті для інструктажу висів інформаційний стенд, а до нього кнопками був пришпилений великий фронтальний знімок зубів, верхньої та нижньої щелеп. Грему він нагадав целулоїдну стрічку з вишкірами, що ліпляться на гелловінські гарбузи. Вони з Джеком сіли позаду, а детективи зайняли свої місця за шкільними партами.

Гілберт Льюїс, комісар у справах громадської безпеки, та його співробітник із відділу інформації сиділи окремо від усіх на складаних стільцях. За годину Льюїс мав постати перед новинарями на прес-конференції.

Головував на зборах Спрінгфілд.

– Гаразд. Так, режим тиші, годі язиками гріховодити. Якщо ви вже підчитали зранку зведення, то побачили, що прогресу в справі – нуль. Побудинкове опитування розширюється ще на чотири квартали від місця злочину. Облік та ідентифікація позичили нам двох клерків, які допоможуть зіставити броню авіаквитків і прокат автівок у Бірмінгемі й Атланті. Ті, хто збирає інформацію щодо аеропортів і готелів, сьогодні знову роблять обходи. Так, сьогодні знов. Ловіть усіх покоївків, стюардів і адміністраторів за стійками. Він мав десь почиститися, може, лишив по собі безлад. Якщо знайдете того, хто цей безлад прибирав, то випроводжуйте з номеру пожилців, опечатуйте і прожогом телефонуйте в пральню. Цього разу в мене дещо для вас є, можна буде показувати людям. Докторе Прінсі?

Доктор Домінік Прінсі, головний медичний експерт округу Фултон, вийшов до стенда й зупинився під знімком зубів. Підняв угору гіпсовий зубний зліпок.

– Джентльмени, ось який вигляд мають зуби нашого злочинця. Робітники Смітсонівського інституту у Вашингтоні відтворили зліпок за відбитками, які ми зняли з укусів на тілі місис Лідс, а також із чіткого сліду від зубів, що лишився на шматочку сиру в холодильнику Лідсів, – заявив Прінсі й продовжив: – Як бачите, різці в нього конусоподібні – ось цей зуб і цей.

Прінсі спочатку показав на зліпку, що тримав у руці, а потім – на знімку на стенді.

– Зуби утворюють нерівну лінію, а від цього різця відколотий шматочок. На другому – борозна, ось тут. Скидається на «швацьку щербину», яка утворюється від перегризання нитки.

– Кривоzubий сучий син, – пробурмотів хтось.

– А як ви знаєте напевно, що саме злочинець укусив той сир, док? – спитав високий детектив із першого ряду.

Прінсі не любив, коли його називали «доком», проте стерпів.

– Сліди слини на сирі й укусах збігаються за групою крові, – відповів він. – Кров і зуби жертв не підходять.

– Добре, докторе, – сказав Спрінгфілд. – Зараз видамо детективам знімки зубів, аби вони не з порожніми руками ходили.

– А чи не хочете подати знімок у газети? – заговорив співробітник відділу інформації, Сімкінз. – Типу оголошення: «Чи не бачили ви таких зубів?»

– Перешкод цьому не бачу, – відповів Спрінгфілд. – Що скажете, комісаре?

Льюїс кивнув. Але Сімкінз іще не закінчив:

– Докторе Прінсі, преса питатиме, чому на отримання цього зубного знімка пішло цілих чотири дні. І чому цей аналіз довелося робити у Вашингтоні.

Спеціальний агент Кроуфорд уважно вивчав кнопку на своїй кульковій ручці.

Прінсі зашарівся, проте відповів спокійним голосом:

– Сліди від укусів викривляються, якщо тіло доводиться транспортувати, містере Сімсон...

– Сімкінз.

– Сімкінз, нехай. Ми не могли зробити цей зліпок із самих укусів на тілі жертви. У цьому й полягає важливість сиру. Сир відносно твердий, але з нього важко знімати відбитки. Треба спершу його змастити, аби в гіпс не потрапила зайва волога. Зазвичай спроба тільки одна. Смітсонівський інститут уже виконував такі завдання для криміналістичної лабораторії ФБР. Вони мають краще обладнання для відтворення лицьової дуги, а ще в них є анатомічний артикулятор. Їх консультує судово-експертний одонтолог. У нас цього всього немає. Щось іще?

– Чи справедливо тоді буде стверджувати, що затримка виникла саме через лабораторію ФБР, а не через місцеві органи?

Прінсі накинувся на нього:

– Справедливо буде стверджувати те, містере Сімкінз, що федеральний слідчий, спеціальний агент Кроуфорд, знайшов цей сир у холодильнику два дні тому – після того як ваші люди вже обшукали місце злочину. Він прискорив роботу лабораторії на моє прохання. Справедливо буде стверджувати, що я радію з факту, що шматок від того клятого сиру відкусив не один із ваших працівників.

Утрутився комісар Льюїс, кімнатою для інструктажу прокотився його гучний голос:

– Ніхто не ставить під сумнів ваші судження, докторе Прінсі. Сімкінзе, останнє, що нам зараз потрібно, – це міряться з ФБР цюцюрками. Повернімося до справи.

– У нас усіх спільна мета, – сказав Спрінгфілд. – Джеку, ви, хлопці, нічого не бажаєте додати?

Кроуфорд узяв слово. Обличчя, що звернулися до нього, важко було назвати дружніми. З цим щось треба було робити.

– Хочу трохи розрядити атмосферу, пане голово. Багато років тому тривало затяте суперництво за медалі й визнання. Обидві сторони, федеральна та місцева, мали одна на одну зуб. Через це утворилася шпарина, крізь яку вислизали злодюжки. Наразі це не є політикою Бюро, це не мій підхід. Чхати я хотів на те, хто отримає медаль. І слідчий Грем також. Якщо хтось іще не зрозумів – це він сидить отам, позаду. Якщо того химерника завтра переїде сміттєвоз, то мене й такий варіант задовольнить, аби тільки злочинець не гуляв на волі. Гадаю, ви такої ж думки.

Кроуфорд оглянув детективів, сподіваючись, що задобрив їх. Сподіваючись, що вони не стануть приховувати корисні свідчення. Тепер до нього заговорив комісар Льюїс:

– Слідчий Грем уже має досвід у подібних справах.

– Так, сер.

– Не хочете нічого додати, містере Грем, запропонувати щось?

Кроуфорд підвів брови на Грема.

– Можете стати тут, перед нами? – спитав Спрінгфілд.

Грем пошкодував, що не отримав нагоди поговорити зі Спрінгфілдом наодинці. Уперед йому виходити не хотілося. Та він усе одно вийшов.

Скуйовджений та обпечений сонцем, Грем аж ніяк не був схожим на федерального слідчого. Спрінгфілд подумав, що він більше скидається на маляра, якому довелося одягнути костюм на судові засідання.

Детективи засовалися, переносячи вагу з однієї сідниці на іншу.

Грем повернувся обличчям до аудиторії, світло-блакитні очі різуче виділялися на тлі засмаглої шкіри.

– Лиш кілька зауважень, – сказав він. – Нема підстав припускати, що він колись був пацієнтом психіатричної клініки або ж його звинувачували в сексуальних домаганнях. Існує велика вірогідність, що нічого подібного на його рахунку не буде. Якщо він і має якісь порушення, то радше проникнення зі зламом до чужої оселі, а не сексуальні злочини. Можливо, він уже когось кусав під час незначних сутичок, як-от бійки в барі чи жорстоке поводження з дітьми. У цьому плані найбільшу допомогу нам нададуть працівники невідкладної допомоги та закладів опіки над дітьми. Варто перевірити кожен значущий укусу, який вони зможуть пригадати, байдуже, кого саме вкусили та яким чином це сталося. У мене все.

Високий детектив із першого ряду підвів руку й одночасно з цим заговорив:

– Але поки що він кусав лише жінок, правильно?

– Нам відомо лише про жінок. Проте кусає він багато. Шість глибоких укусів на місіс Лідс, вісім – на місіс Джекобі. Істотно більше за середні показники.

– А які то – середні?

– У вбивствах на сексуальному підґрунті – три. Він полюбляє кусати.

– Жінок.

– Зазвичай укуси, що лишаються після сексуального насильства, мають у середині синець, засмок. Але не в цьому випадку. Доктор Прінсі зазначив це у своєму звіті про розтин, я сам бачив у моргу. Жодних засмоків. Для нього це може бути як способом боротьби, так і сексуальною поведінкою.

– Слабка зачіпка, – відказав детектив.

– Та перевірити варто, – сказав Грем. – Кожен укусу вартий перевірки. Люди часто брешуть про те, як усе сталося. Батьки покусаної дитини кажуть, що то якась тварина винувата, і дозволяють зробити малому щеплення від сказу, покриваючи тим кусаку в родині, – ви всі таке бачили. Варто попитати по лікарнях – кого доправляли на щеплення від сказу. У мене все.

Стегнові м'язи Грема затріпотіли від втоми, коли він опустився на стілець.

– Попитати варто, і ми попитаємо, – сказав голова детективів Спрінгфілд. – Отже. Загін сейфів і складів¹⁸ опрацює район разом із відділом крадіжок. Розпитуємо про собаку. Оновлену інформацію та фотографію шукайте в теці. З'ясуйте, чи не бачив хто чужинця з тим песиком. Мораль і наркотики, як закінчите денний обхід, займіться «шкіряними» барами та «голубенькими». Маркус і Вітман – пильуйте на похороні. Уже маєте всі світлини родичів і близьких друзів? Добре. Що там із фотографом? Гаразд. Після похорону передасте гостьову книгу Обліку й ідентифікації. Книга з Бірмінгема в них уже є. Решта завдань – у зведенні. До роботи.

– Ще дещо, – зауважив Льюїс, і детективи знову опустились на стільці. – Я чув, як офіцери в цьому штабі називають убивцю «Зубним ельфом»¹⁹. Мені байдуже, як ви його кличете між собою, розумію, що якимсь прізвиськом йому дати треба. Але щоб я не чув, як поліцейські йменують його Зубним ельфом на публіці. Звучить легковажно. Також не використовуйте це ім'я в будь-яких службових записках. Це все.

Кроуфорд і Грем пройшли за Спрінгфілдом до його кабінету. Голова детективів приготував їм кавою, поки Кроуфорд зв'язувався з диспетчерською і занотовував повідомлення.

– Не мав нагоди поговорити з вами вчора, коли ви приїхали, – звернувся Спрінгфілд до Грема. – У нас тут, бляха, просто божевільня була. Вілл, так? Перейдемо на «ти»? Хлопці забезпечили тебе всім необхідним?

---

¹⁸ Повна назва – Загін сейфів, складів і вантажівок (*Safe, Loft and Truck Squad*), підрозділ, який розслідує масштабні пограбування, викрадення творів мистецтва, вантажівок і людей.

¹⁹ *Tooth fairy* – казковий персонаж, популярний у Європі та США, так звана зубна фея, яка забирає в дітей випалі молочні зуби й натомість кладе під подушку подаруночки чи дрібні гроші.

– Так, усе гаразд.

– У нас ні чорта нема, і ми це розуміємо, – сказав Спрінгфілд. – А, визначили манеру ходи з тих відбитків ніг, що знайшли на клумбах. Він обходив кущі й таке інше, тож, окрім розміру взуття і, можливо, зросту, відомо небагато. Лівий відбиток трохи глибший, імовірно, він щось ніс. Кропітка робота. Проте пару років тому нам вдалося піймати грабіжника за манерою ходи. Були ознаки хвороби Паркінсона. Це Прінсі зміркував. Цього разу нам не так таланить.

– У вас добра команда, – сказав Грем.

– Добра. Та, слава Богу, такі справи переважно до нас не належать. Хочу дещо з'ясувати: ви, хлопці, завжди разом працюєте – ти, Джек і доктор Блум? Чи збираєтеся тільки заради таких убивств?

– Тільки заради таких, – відповів Грем.

– Нічогенька зустріч. Комісар казав, що саме ти підсачив Лектера три роки тому.

– Ми всі там були, з поліцією штату Меріленд, – відказав Грем. – Його заарештували мерілендські співробітники.

Спрінгфілд був грубуватим і відвертим, проте не дурним. Він побачив, що Грему некомфортно, тож розвернувся на стільці й узяв нотатки.

– Ти питав про собаку. Ось відповідна інформація. Минулої ночі брату містера Лідса зателефонував ветеринар. Собака був у нього. Лідс і його старший хлопчик принесли пса до ветеринара за день до того, як їх убили. У тварини на животі була колота рана. Лікар прооперував, і з собакою все гаразд. Спершу ветеринар вирішив, що його підстрелили, та кулі не знайшов. Він вважає, що пса штрикнули чимось на кшталт ножа для льоду чи шила. Ми наразі опитуємо сусідів, чи не бачили вони, щоб хтось виробляв із собакою якісь штуки, і сьогодні ж перевіряємо в усіх місцевих ветеринарів, чи не приносили їм тварин зі схожими травмами.

– На собаці був нашійник із прізвищем Лідсів?

– Ні.

– У Джекобі в Бірмінгемі був собака? – спитав Грем.

– Саме з'ясовуємо, – відповів Спрінгфілд. – Стривай, я перевірю.

Він набрав внутрішній номер.

– лейтенант Флетт відповідає за зв'язок із Бірмінгемом... так, Флетте. Що там із собакою Джекобі? Ага... угу. Хвилинку, – Спрінгфілд затулюв рукою слухавку. – Собаки не було. У ванній кімнаті на першому поверсі виявили тацьку з котячим послідом. А самого kota не знайшли. Тварину глядять сусіди.

– Можете передати в Бірмінгем, аби вони подивилися на подвір'ї та за надвірними будівлями? – попросив Грем. – Якщо kota було поранено, то ймовірно, що діти його вчасно не відшукали, і тварину вже довелося ховати. Ви ж знаєте, як поводяться коти. Коли помирають, то заповзають у тихий закуток. А собаки приходять додому. І спитайте, будь ласка, чи був нашійник.

– Скажи їм, що як потрібен метановий зонд, ми пришлемо, – додав Кроуфорд. – Щоб багато не копали.

Спрінгфілд переказав прохання. Телефон задзвонив, щойно він повісив слухавку. Викликали Джека Кроуфорда. На дроті був Джиммі Прайс із похоронного бюро Ломбарда. Кроуфорд переключився на інший апарат.

– Джеку, маю частковий відбиток, певно, від великого пальця, і фрагмент долоні.

– Джиммі, ти світло очей моїх.

– Знаю. На частковому – шатровий дуговий візерунок, проте розмазаний. Подивимося, що вийде з ним зробити, коли я повернуся. Зняв із лівого ока старшого хлопця. Ніколи такого не робив. Та ніколи б і не побачив, якби він не виділявся на тлі тотальної гіфеми в результаті вогнепального поранення.

– За ним можна буде ідентифікувати?

– Шансів мало, Джеку. Якщо він є в реєстрі єдиного відбитка – можливо, але ж то як в ірландському тоталізаторі²⁰, сам розумієш. Долоню зняв із великого пальця на лівій нозі місіс Лідс. Вона тільки для порівняння годиться. Пощастить, якщо вдасться знайти шість ознак. За свідків були помічник керівного спецагента, а також Ломбард. Останній, до речі, нотаріус. Зробили фотографії *in situ*²¹. Цього вистачить?

– Як щодо відбитків для виключення всіх працівників похоронного бюро?

– Я вже почорнилив Ломбарда та його розбишак, повна дактилоскопічна карта з кожного працівника, що б він там не казав – торкався тіла місіс Лідс чи ні. Вони й досі відшкрябують долоні й буркотять. Джеку, пусти мене додому. Я хочу попрацювати над відбитками у власній темній кімнаті. Хтозна, що в них тут у воді живе – черепахи чи інша зараза? Я за годину вже сяду на літак до Вашингтона й перешлю тобі відбитки факсом завтра в першій половині дня.

Кроуфорд на мить задумався.

– Окей, Джиммі, але не барися. Відправиш копії в поліцейські відділки Атланти й Бірмінгема та в місцеві штаби Бюро.

– Домовились. А тепер варто з'ясувати з тобою ще одне питання.

Кроуфорд закотив очі до стелі:

– Будеш дзизкати мені на вухо про відрядне, еге ж?

– Саме так.

– Сьогодні, Джиммі, друже мій, мені для тебе нічого не шкода.

Грем дивився у вікно, поки Кроуфорд переповідав їм про відбитки.

– Це надзвичайно, – ось і все, що зміг сказати Спрінгфілд.

На обличчі Грема не було жодних емоцій. Спрінгфілд подумав, що такі ж закриті обличчя мають в'язні на довічному терміні.

Він проводив Грема поглядом аж до дверей.

Кроуфорд і Грем саме виходили з кабінету Спрінгфілда, коли у фойє закінчилась прес-конференція за участі комісара у справах громадської безпеки. Репортери друкованих видань прямували до телефонів. Телевізійні репортери займалися «перебивками»: стояли самотою перед своїми камерами й промовляли найкращі питання, що вони чули на конференції, простирали в нікуди мікрофони, аби потім вклеїти відповіді з цілого виступу комісара.

Кроуфорд і Грем уже спускалися центральними сходами, коли перед ними вискочив маленький чоловічок, крутнувся й зробив знімок. З-за фотоапарата визирнуло його лице.

– Вілле Грем! – сказав він. – Пам'ятаєш мене, я Фредді Лаундз? Висвітлював справу Лектера для «Базікала». І пейпербек теж мій.

– Пам'ятаю, – мовив Грем.

Вони з Кроуфордом, не зупиняючись, продовжили спускатися сходами, а Лаундз ішов трохи попереду й збоку від них.

– Коли тебе залучили, Вілле? Що вже маєте?

– З тобою, Лаундзе, я не розмовлятиму.

– Як тобі цей хлопець порівняно з Лектером? Він їх уби...

– Лаундзе, – Грем підвищив голос, і Кроуфорд хутко став перед ним. – Лаундзе, ти брехливе гівно, а «Народним базікалом» можна хіба що дупу підтирати. Тримайся від мене подалі.

Кроуфорд схопив Грема за руку:

– Забирайся, Лаундзе. Іди собі. Вілле, ходімо поснідаємо. Нумо, Вілле.

Швидкою ходою вони зайшли за ріг.

²⁰ *Irish Sweepstakes* – Ірландська лікарняна лотерея, заснована 1930 року, прибуток від якої мав іти на фінансування медичних закладів. Була заборонена в США та Великій Британії, білети часто продавалися на чорному ринку, виграш було неможливо отримати, а виторг зникав невідомо куди.

²¹ Безпосередньо на місці (*лат.*).

– Вибач, Джеку. Терпіти не можу цього покидька. Коли я лежав у лікарні, він туди прокрався і...

– Знаю, – сказав Кроуфорд. – Я тоді дав йому прочухана, та марно.

Кроуфорд пам'ятав фотографію, яку «Народне базикало» опублікувало під кінець справи Лектера. Поки Грем спав, Лаундз зайшов до нього в лікарняну палату. Відкинув простирadlo й сфотографував тимчасову колостомію Грема. Газета надрукувала ретушовану світліну з чорним квадратом, що затуляв Гремів пах. Заголовок був такий: «Коли коп нутром чує».

У кав'ярні було світло й чисто. Руки в Грема тремтіли, і він проливав каву на блюдце.

Він бачив, що сигаретний дим Кроуфорда заважає парочці, яка сиділа в сусідній кабінці. Закохані їли в пепсиновій тиші, обурення висіло в повітрі разом із димом.

За столиком біля дверей сварилися дві жінки, вочевидь мати й дочка. Вони тихо перемовляли, злість спотворювала їхні обличчя. Грем відчував цю злість на власному обличчі й шиї.

Кроуфорд скаржився, що завтра зранку йому треба свідчити на суді у Вашингтоні. Він боявся, що той суд може затримати його на кілька днів. Запалюючи наступну сигарету, він крізь вогонь позирнув на руки й колір обличчя Грема.

– Атланта і Бірмінгем пропустять цей відбиток великого пальця по своїх злочинах сексуального характеру, – сказав Кроуфорд. – Ми можемо те саме зробити. А Прайсу і раніше вдавалося знаходити справу за єдиним відбитком. Він запрограмує «ШУКАЧА» – ми в цій сфері далеко просунулися відтоді, як ти пішов.

«ШУКАЧ», автоматизована програма обробки й розпізнавання відбитків пальців, мала шанс відшукати той великий палець у дактилоскопічній картці з якоїсь непов'язаної справи.

– Коли ми його впіймаємо, то за ґрати посадимо саме завдяки цьому відбитку й зубам, – продовжував Кроуфорд. – Що ми зараз маємо робити, так це розібратися, яким він може бути. Метаємо ласо, та чимширше. Ну, розрадь мене. Скажімо, ми заарештували ймовірного підозрюваного. Ти заходиш у кімнату й бачиш його. Яка риса його зовнішності чи характеру тебе не здивує?

– Не знаю, Джеку. Чорт, він для мене безликий. Можна багато часу витратити на пошук людей, яких ми вигадали. Ти вже говорив із Блумом?

– Учора ввечері телефоном. Блум сумнівається, що той схильний до суїциду, і Геймліх також. Блум тут пробув усього кілька годин, іще першого дня, та в них із Геймліхом є всі матеріали справи. На цьому тижні Блум займається кандидатами на ступінь доктора філософії. Просив передати тобі привіт. У тебе є його номер у Чикаго?

– Так, є.

Грему подобався доктор Алан Блум, маленький кругленький чоловічок із сумними очима, добрий психіатр-криміналіст, можливо, найкращий. Грем цінував те, що Блум ніколи не виказує до нього професійного інтересу. З психіатрами таке нечасто буває.

– Блум казав, що не здивується, як ми отримаємо від Зубного ельфа звістку. Він може написати нам листа, – сказав Кроуфорд.

– На стіні в чиїсь спальні.

– Блум гадає, що в нього може бути каліцтво або ж він вважає себе потворним. Проте порадив не надавати цьому великого значення. «Я не хочу лаштувати тобі опудало на лови, – ось що він сказав. – То тільки відволікатиме й розпорозуватиме зусилля». Сказав, що його так у магістратурі навчили говорити.

– Він правий, – відповів Грем.

– Ти можеш щось про нього розповісти, інакше б не знайшов того відбитка, – сказав Кроуфорд.

– Та він же лежав на видноті, Джеку. Не приписуй мені цього. Слухай, ти не дуже на мене надійся, гаразд?

– Ой, та впіймаємо ми його. Ти ж знаєш, що впіймаємо, так?

– Знаю. Тим або іншим чином.

– Тим – це яким?

– Знайдемо речові докази, що були пропустили.

– А іншим?

– Він убиватиме й убиватиме, доки не зчинить забагато галасу або ж доки господар не встигне дотягтися до рушниці.

– Які ще варіанти?

– Ти що, вважаєш, я зможу розпізнати його у велелюдній залі? Е ні, то тобі Еціо Пінца²² наспівав, і не думай. Зубний ельф робитиме свою чорну справу, доки ми не наберемося розуму або ж доки нам не пощастить. Він не зупиниться.

– Чому?

– Бо він уже розсмакував це заняття.

– Ось бачиш, дещо про нього ти таки знаєш, – сказав Кроуфорд.

Грем мовчав, поки вони не вийшли на тротуар.

– Почекай до наступної повні, – відповів він Кроуфорду, – а тоді й розкажеш мені, скільки я про нього знаю.

Грем повернувся до готелю й проспав дві з половиною години. Прокинувся вже після обіду, прийняв душ і замовив горня кави з сендвічем. Настав час докладно вивчити справу Джекобі з Бірмінгема. Грем відтер готельним милом свої окуляри для читання й влаштувався з текою біля вікна. Перші кілька хвилин він підводив голову на кожен звук, крок у коридорі чи далекий гул ліфтових дверцят. Згодом не звертав уваги ні на що, крім теки.

Офіціант із тацею постукав і почекав, тоді знов постукав і почекав. Зрештою він лишив ланч на підлозі біля дверей і сам підписав чек.

---

²² *Ezio Pinza* (1892—1957) – італійський оперний співак, виступав у нью-йоркській Метрополітен-опера, лондонському Ковент-Гарден та міланській Ла-Скала; виконавець популярної пісні «Одного чарівного вечора» («Some Enchanted Evening») про те, як колись у велелюдній залі ти зустрінеш незнайомця й упізнаєш у ньому своє справжнє кохання.

4

Гойт Льюїс, який знімав показники лічильників для Енергетичної компанії Джорджії, припаркував свій фургон під великим деревом на алеї й відкинувся на спинку крісла з коробкою для ланчу. Тепер, коли він сам готував собі їсти, відкривати цю коробку стало не так цікаво. Більше жодних записочок, жодних бісквітів «Твінкіз» на десерт.

Він уже з'їв півсендвіча, коли підскаочив, зачувши у вусі гучний голос.

– Певно, цього місяця я спожив електрики на тисячу доларів, правильно міркую?

Льюїс повернувся й побачив у шибці вантажівки червоне обличчя Г. Дж. Парсонза. Парсонз був у бермудах, а в руці тримав дворову мітлу.

– Я вас не розчув.

– Певно, ви скажете, що цього місяця я спожив електрики на тисячу доларів. Цього разу ви мене розчули?

– Не знаю, скільки ви спожили, бо ще не знімав показники з вашого лічильника, містере Парсонз. А коли зніму, то занотую ось тут, на цьому папірці.

Парсонз злився через суми в рахунках. Він уже скаржився в Енергетичну компанію, що йому накидають зайвого.

– Я слідкую за тим, що споживаю, – сказав Парсонз. – І піду з цими даними до Комісії з комунальних послуг.

– Не хочете разом зі мною подивитися показники? Ходімо просто зараз і...

– Я знаю, як читати ті показники. Певно, і ви могли б навчитися, якби завдали собі клопоту.

– Помовчте хвилинку, Парсонзе, – відповів Льюїс, вибираючись із фургона. – Просто помовчте хвилинку, чорт забирай. Минулого року ви почепили на свій лічильник магніт. Ваша дружина пояснила, що ви на той час лежали в лікарні, тож я його просто зняв і нічого не сказав. Коли минулої зими ви залили в нього патоку, я вже доповів. І зауважив, що ви оплатили рахунок, який ми після цього виставили. Сума побільшала ще й після того, як ви самостійно замінили в себе всю проводку. Я вам тоді до посиніння намагався пояснити: десь у тому будинку відбувається витікання струму. А ви що, наймаєте електрика, аби він розібрався? Ні, натомість телефонуєте в офіс і валите все на мене. Мені скоро терпець урветься.

Льюїс аж побілів від злості.

– Я ще докопаюсь до коріння, – сказав Парсонз, задкуючи алеєю до свого подвір'я. – А вас, містере Льюїс, уже перевіряють. Я бачив, як хтось знімає показники на вашому маршруті, ще до вас. Незабаром вам доведеться ходити на роботу, як усім нормальним людям, – останню фразу він уже кинув через паркан.

Льюїс завів свій рипучий фургон і покотився далі алеєю. Тепер йому доведеться шукати інше місце, щоб доїсти ланч. Було шкода. Велике тінисте дерево вже багато років дарувало йому затишок під час перекусів.

І росло воно просто за будинком Чарльза Лідса.

О п'ятій тридцять вечора Гойт Льюїс на власній автівці приїхав до бару «Сьоме небо» й хильнув кілька бойлермейкерів²³, аби на душі полегшало.

Він зателефонував колишній дружині, але примудрився сказати тільки: «Як би я хотів, щоб ти знову збирала мені ланч». На що вона відповіла: «Треба було раніше про це думати, містере Розумако», – і повісила слухавку.

²³ Кухоль пива й чарка віскі; інколи подаються окремо, інколи змішуються на кшталт коктейлю.

Потім Гойт зіграв невеселу партію у шафлборд із парою монтерів і диспетчером з Енергокомпанії Джоржії, роздивляючись при цьому людей у барі. У «Сьоме небо» щось зачестили ці кляті клерки з авіакомпаній. Усі як один із маленькими вусиками й печатками на мізинцях. Скоро вони тут повісять чортову мішень для дартсу, а «Сьоме небо» найменують пабом. Де в цьому світі шукати стабільності?

– Привіт, Гойте. Дай-но приєднаюся до тебе на пляшку пива.

То був його керівник, Біллі Мікс.

– Овва, Біллі, мені саме треба з тобою поговорити.

– У чому річ?

– Знаєш того старого сучого сина, Парсонза, що весь час нам надзвонює?

– Власне, він мені минулого тижня телефонував, – відповів Мікс. – То що там із ним?

– Сказав, що хтось перед мене знімає показники на маршруті. Начебто, мо', хтось вирішив, що я не виходжу на об'їзди. Ти ж не думаєш, що я ті показники в себе вдома пишу, атож?

– Та не.

– Ти ж так не думаєш, правда? Я про те, що як хтось заносить мене в чорний список, то хай вийде й чесно про це скаже.

– Якби ти опинився в моєму чорному списку, то що я, по-твоєму, не наважився б тобі про це сказати?

– Наважився б.

– Гаразд, от що. Якби хтось перевіряв твій маршрут, то я би про це знав. Твоє начальство завше знає про такі речі. Ніхто тебе не перевіряє, Гойте. Не звертай уваги на того Парсонза, він просто старий та собакуватий. Телефонує мені минулого тижня й каже: «Вітаю, бо ви нарешті зметикували щодо того Гойта Льюїса». Я те повз вуха пропустив.

– Було б добре, якби ми подали на нього в суд через лічильник, – сказав Льюїс. – Сиджу сьогодні на алеї під деревом, намірюся поїсти, а він до мене як підкрадеться – я аж підстрибнув. Він уже давно напрошується на гарненький прочухан.

– Я й сам був зупинявся в тому місці, ще коли ходив на об'їзди, – згадав Мікс. – І скажу тобі, хлопче, що бачив там одного разу місіс Лідс... ну, певно, негоже про таке говорити зараз, коли вона померла, та... один чи два рази вона засмагала в себе на задньому подвір'ї в купальнику. Ух-х! Мала такий гарненький животик, ну, знаєш, як у жінок після народження дітей буває. Так їх усіх шкода, чорт забирай.

– Ще нікого не піймали?

– Та не.

– Дарма він до Лідсів пішов, коли в сусідньому будинку живе старигань Парсонз, – зауважив Льюїс.

– Ось що я тобі скажу: я своїй старій не дозволяю валятися на задньому подвір'ї в самому купальнику. Вона така: «Дурило ти, Біллі, хто ж мене побачить?» А я їй такий кажу, що ніколи не знаєш, який божевільний байстрик може плигнути через живопліт із непокритим соромом. Копи з тобою вже говорили? Питали, чи не бачив кого?

– Ага, вони, мабуть, усіх на тому маршруті перелопатили. Листонош там, усіх. Та я весь той тиждень, аж до сьодні, працював у Лавровому гаю, по той бік Бетті-Джейн-драйв, – відповів Льюїс, колупаючи етикетку на пивній пляшці. – То, кажеш, тобі минулого тижня дзвонив Парсонз?

– Ага.

– То, мо', він дійсно бачив, як хтось крутиться біля лічильника. Він би не став телефонувати в офіс, якби вигадав цю байку лиш сьогодні, щоб мене позлити. Ти кажеш, що нікого не посилав, і бачив він точно не мене.

– Мо', то телефоністи з Southeastern Bell щось перевіряли?

– Мо', й так.

- Але в нас там нема спільних стовпів.
- Гадаєш, треба дзвонити копам?
- І то не завадить, – відповів Мікс.
- Аж ніяк, Парсонзу піде на користь поспілкуватися з поліцією. Коли вони до нього заявляться, він накладе в штани.

5

Грем повернувся до будинку Лідсів уже під вечір. Зайшов через парадні двері, намагаючись не дивитися на розгром, що лишив по собі вбивця. Поки що він бачив матеріали справи, убійну залу й саме м'ясо – усі наслідки. Він чимало знав про те, як вони померли. А сьогодні мав на меті дізнатися, як вони жили.

Отож огляд на місці. У гаражі стояли непоганий катер на гідролижах, уже бувалий, проте доглянутий, та універсал. Там же були ключки для гольфу й трейловий велосипед. Електроінструменти, якими майже не користувалися. Іграшки для дорослих.

Грем дістав із сумки для гольфу ключку-ведж, і йому довелося опустити руки далеко вниз від рукоятки, аби здійснити незграбний розмах. Коли він знову притулив сумку до стіни, на нього вийнуло запахом шкіри. Речі Чарльза Лідса.

Грем пройшовся будинком слідами Чарльза Лідса. У його робочому кабінеті висіли репродукції картин на мисливську тематику. Рядком вишикувався його набір «Великих книг»²⁴. Щорічники Університету Сувані. На полицях Г. Аллен Сміт, Перельман і Макс Шульман. Воннегут та Івлін Во. На столі – розгорнена книжка С. С. Форестера «Грайте на збори!»²⁵.

Шафа робочого кабінету містила рушницю для стендової стрільби, фотоапарат «Нікон», відеокамеру «Болекс Супер 8» та проектор.

У власності Грема не було майже нічого, окрім базового рибальського спорядження, «Фольксвагена», що дістався йому з третіх рук, і двох ящиків «монраше», і він відчув легку неприязнь до цих іграшок для дорослих і замислився – чому?

Ким був містер Лідс? Успішним адвокатом з оподаткування, футболістом Університету Сувані, струнким чоловіком, що любив посміятися, чоловіком, який піднявся й став до бою з перерізаним горлом.

Грем обійшов будинок слідами Лідса через дивне відчуття обов'язку. Якщо спочатку він дізнається щось про нього, то нібито отримає дозвіл поглянути на його дружину.

Грем відчував, що саме вона привабила монстра, так само як співочий цвіркун вабить до себе смерть від червоноокої мухи.

Отже, місіс Лідс.

Нагорі в неї була маленька гардеробна. Грем спромігся туди потрапити, не роззираючись у спальні. Жовта кімнатка, здається, лишилася неторканою, за винятком розбитого дзеркала над туалетним столиком. Пара мокасинів «Л. Л. Бін» стояла на підлозі перед шафою, немов вона щойно їх зняла. На гачку – домашній халат, наче його тільки-но туди повісили, а у шафі – невеличкий безлад, як і годиться жінці, яка доглядає багато інших шаф.

Щоденник місіс Лідс лежав на туалетному столику в скриньці з м'якою оксамитовою оббивкою. На кришку, разом із контрольним ярликом поліцейського управління, липкою стрічкою було почеплено ключ.

Грем сів на білий тонконогий стілець і наздогад розгорнув щоденник.

23 грудня, вівторок, у мами вдома. Діти й досі сплять. Коли мама заклила веранду на сонячному боці, то мені страшенно не сподобався новий вигляд будинку, проте зараз тут дуже

---

²⁴ У західній культурі – книги, що вважаються класикою та можуть видаватися різними видавництвами в наборах від, наприклад, 100 до 2400 найменувань, залежно від тематики й призначення.

²⁵ *H. Allen Smith* (1907—1976), *S. J. Perelman* (1904—1979), *Maximilian Shulman* (1919—1988) – американські письменники-гумористи; *Kurt Vonnegut Jr.* (1922—2007) – американський сатирик і фантаст; *Evelyn Waugh* (1903—1966) – британський сатирик; *Cecil Scott «C. S.» Forester* (1899—1966) – англійський письменник, історик і голлівудський сценарист.

затишно, можна сидіти в теплі й дивитися, як надворі сніжить. Скільки ще років вона витримає таке Різдво з повною хатою онуків? Сподіваюся, багато.

Учора була важка поїздка з самої Атланти, після Ралі пішов сніг. Довелося повзти поволі. Я й так утомилася, поки всіх позбирала. За Чепел-гілл Чарлі зупинив машину й вийшов. Відколов із гілки кілька бурульок, аби пізніше зробити мені мартіні. Повернувся до машини, високо піднімаючи ноги в кучугурах, йому на волосся й брови нападав сніг, і я згадала, що люблю його. Відчула, наче всередині щось розбилося, кольнуло й розлилося теплом.

Сподіваюся, парка йому буде в міру. Якщо він купив мені те вульгарне кільце для званих вечер, то я просто помру на місці. Відлупцюю Меделін по її великій целюлітній дупі за те, що вона так своїм хизувалася. Чотири достобіса великі діаманти кольору брудної криги. Лід у бурульках такий прозорий. Крізь віконце автівки зазирнуло сонечко, і відламана бурулька, що ми поставили її в склянку, перетворилася на маленьку призму. І на руці, у якій я тримала склянку, з'явилася плямка, червона із зеленим. Я шкірою відчувала ті кольори.

Він спитав, що я хочу на Різдво, і я склала долоні ківшиком навколо його вуха й прошепотіла: «Хочу твого великого прутня, дурнику, й чимглибше».

У нього аж голомозина на голові почервоніла. Він завжди переймається, що діти почують. Чоловіки не довіряють шепоту.

Сторінку заплямував попіл від сигари одного з детективів.

Грем читав, доки не посутеніло, читав про те, як їхній дочці вирізали мигдалини, про переляк у червні, коли місіс Лідс намацала у себе в грудях ущільнення. («Боже милостивий, діти ще такі маленькі».)

Три сторінки по тому ущільнення виявилось невеличкою доброякісною кістою, що легко видаляється.

Сьогодні по обіді лікар Янович відпустив мене на волю. Ми полишили лікарню й подалися на ставок. Давно вже там не були. Завжди якимось часу бракувало. Чарлі припас дві пляшки шампанського на льоду, і ми пили й годували качок, аж доки сонце не сіло. Якийсь час він стояв біля води, повернувшись до мене спиною, і, здається, плакав.

Сюзан сказала, що боялася, аби ми не привезли їй з лікарні ще одного братика. Я вдома!

Грем почув, як у спальні дзвонить телефон. Клацання й стугін автовідповідача. «Привіт, це Валері Лідс. Вибачте, наразі я не можу підійти до телефону, але якщо ви лишите своє ім'я та номер після гудка, я вам перетелефоную. Дякую».

Грем устиг подумати, що після сигналу залунає голос Кроуфорда, але почув лише протяжне гудіння. На іншому кінці повісили слухавку.

Він уже почув її голос. Тепер йому захотілося її побачити. Грем спустився в робочий кабінет.

***

У кишені в нього лежала шпуля з відеоплівкою «Супер 8», що належала Чарльзу Лідсу. За три тижні до смерті Лідс лишив її в місцевій аптеці, звідки її послали на проявку. Він так її й не забрав. Поліцейські знайшли в гаманці Лідса талон і отримали від аптекаря плівку. Детективи переглянули домашнє відео разом із сімейними фотографіями, які були відзняті в той самий час, і не виявили нічого цікавого.

Грему хотілося побачити Лідсів живцем. Детективи в поліцейському відділку запропонували Грему скористатися їхнім проектором. Але йому треба було подивитися ту плівку в

будинку Лідсів. Тож вони неохоче дозволили йому взяти її під розписку з кімнати речових доказів.

Грем дістав із шафи екран і проектор, встановив їх і сів до перегляду у велике шкіряне крісло Чарльза Лідса. Відчув під долонею на підлокітнику щось клейке – беручки відбитки дитячих пальців, на які поналипали ворсинки. Тепер рука Грема пахла цукерками.

Коротке, приємне, беззвучне домашнє відео, з фантазією – на відміну від більшості випадків. Починалося воно з собаки, сірого скотчтер'ера, що спав на килимі в кабінеті. Песик одразу прокинувся від шуму відеокамери, підвів голову й поглянув в об'єктив.

А тоді знов заснув. Швидкий перехід до наступної сцени – собака й досі спить. Раптом тер'ер нашорошив вуха. Скочив і загавкав, камера прослідкувала за ним до кухні. Він підбіг до дверей і зупинився, домагаючи, дрижачи й метеляючи своїм куцим хвостиком.

Грем прикусив нижню губу й теж став чекати. Двері на екрані прочинилися, і зайшла місіс Лідс із продуктовими пакетами. Вона кліпнула, засміялася від несподіванки та поправила вільною рукою своє скуйовджене волосся. Її губи заворушилися, вона зникла з кадру, а за нею увійшли діти з меншими пакунками. Дівчинці було шість, хлопчикам – вісім і десять.

Молодший хлопець, вочевидь, бувалий актор домашніх кінострічок, указав на свої вуха й поворушив ними. Камеру тримали досить високо. Згідно зі звітом патологоанатома, Лідс був сімдесят п'ять дюймів²⁶ заввишки.

Грем вирішив, що цей уривок знімали ще на початку весни. Діти були у вітрівках, а шкіра місіс Лідс здавалася блідою. Її тіло в морзі вже було засмагле, з білими плямами від купальника.

Далі пішли коротенькі сцени: хлопці грають у пінг-понг у підвалі, дівчинка, Сюзан, загортає у своїй кімнаті подарунок, зосереджено висолопила язичок до верхньої губи, з чола звисає прядка волосся. Вона прибирає волосся пухенькою ручкою – так само, як це робила її мати на кухні.

Наступна сцена показує Сюзан у ванні з бульбашками, дівчинка сидить навпочіпки, мов жабенятко. На голові – велика шапочка для купання. Тепер камера розташована нижче, фокус не такий чіткий – ясна річ, що знімає один із братів. Уривок закінчується тим, що Сюзан беззвучно кричить у камеру й затуляє обома руками свої дитячі груди, а шапочка сповзає на очі.

Аби не пасти задніх, містер Лідс також пристеріг місіс Лідс у душі. Шторка у ванній напинається й колишеться, мов завіса перед шкільною виставою. З-за шторки з'являється рука місіс Лідс. У руці – велика губка. Сцена закінчується тому, що в об'єктив летить мильна піна.

Наостанок – кадр із Норманом Вінсентом Пілом²⁷ у телевізорі, тоді різкий перехід на Чарльза Лідса, який хропе в кріслі, де наразі сидів Грем.

Грем дивився на порожній квадратик світла на екрані. Лідси йому сподобалися. Він шкодував, що побував у морзі. Подумав, що божевільному, який відвідав їхню оселю, вони теж сподобалися. Проте найбільше вони йому подобалися саме у своєму теперішньому стані.

Грем відчував, що голова стала дурною, мов ватою напхана. Він плавав у готельному басейні, доки ноги не відмовили, а тоді виліз із води, думаючи одночасно про дві речі – про мартіні з джином «Танкерей» та про смак губ Моллі.

Він зробив собі мартіні в пластиковій склянці й зателефонував Моллі.

– Привіт, крале!

– Привіт, малий! Ти де?

– У цьому клятому готелі в Атланті.

---

²⁶ 190 см.

²⁷ *Norman Vincent Peale* (1898—1993) – американський письменник і проповідник, автор теорії «позитивного мислення».

- Добро людям несеш?
- Усім, та не тобі. Мені самотньо.
- Мені теж.
- Хочу тебе.
- Я тебе теж.
- Розкажи про себе.
- Ну, мала сьогодні перепалку з місіс Голпер. Вона хотіла повернути сукню з величезною плямою від віскі на дупі. І сліпому видно, що вона її вдягала на ту зустріч Молодіжної торгової палати.
- А ти що сказала?
- Сказала їй, що не продавала річ у такому стані.
- А вона що сказала?
- Сказала, що раніше не мала жодних проблем із тим, щоб повернути одяг, саме тому й закуплялася в моєму магазині, хоч іще багацько інших крамниць знає.
- А ти що на це сказала?
- Ой, сказала, що засмучена, бо телефоном Вілл спілкується, мов той бовдур.
- Зрозуміло.
- У Віллі все гаразд. Зариває кілька черепащачих яєць, що їх відкопали собаки. Розкажи, чим ти займаєшся.
- Читаю звіти. Харчуюсь нездоровою їжею.
- І, мабуть, багато думаєш.
- Ага.
- Можу чимось тобі допомогти?
- Просто я ні в чому не впевнений, Моллі. Замало інформації. Тобто інформації багато, але я ще не опрацював її до ладу.
- То ти ще залишишся в Атланті? Я не вимагаю, щоб ти негайно їхав додому, просто цікавлюся.
- Не знаю. Пробуду тут іще принаймні кілька днів. Сумую за тобою.
- Хочеш секс телефоном?
- Не думаю, що я це витримаю. Гадаю, краще не треба.
- Не треба що?
- Говорити про секс.
- Окей. Але ж ти не проти, якщо я про це думатиму, гаразд?
- Звісно, не проти.
- У нас новий собака.
- От дідько.
- Схоже, покруч від басетгаунда й пекінеса.
- Чарівно.
- У нього великі яйця.
- Тільки не треба про його яйця.
- Вони мало не по землі волочаться. Йому доводиться їх втягувати на бігу.
- Він того не може.
- Ще й як може. Ти ж не знаєш.
- Ще й як знаю.
- А ти свої можеш втягнути?
- Так і знав, що ми до цього йдемо.
- Тож?
- Якщо хочеш знати, одного разу таки втягнув.
- І коли це було?

- В юності. Коли довелося поспіхом стрибати через паркан із колючим дротом.
  - Чому?
  - Бо я тоді ніс кавуна, що не мої руки росли.
  - То ти тікав? Від кого?
  - Від одного знайомого свинопаса. Його собаки підняли, і він вискочив зі своєї халупи в самих підштаниках, розмахуючи дробовиком. На щастя, він перечепився через підпорку для каролінських бобів і дав мені фору.
  - Він у тебе стріляв?
  - Тоді мені здалося, що так. Проте ті залпи, що я чув, могли походити з мого гузна. Щодо цього я й досі не певен.
  - То ти перемахнув через паркан?
  - Запросто.
  - Злочинні нахили, навіть у такому віці.
  - Немає в мене злочинних нахилів.
  - Звісно, що нема. Я тут думаю кухню перефарбувати. Який тобі колір подобається? Вілле? Який тобі подобається колір? Ти ще там?
  - Ага, ну, жовтий. Нумо фарбувати в жовтий.
  - Жовтий мене потворить. Я за сніданком буду зелена.
  - Тоді в синій.
  - Синій холодний.
  - То пофарбуй, матері її ковінька, хоч у відтінок дитячого гівна, мені байдуже... Ні, стривай, я, мабуть, уже незабаром приїду додому, то ми підемо в спеціальну крамничку, подивимося там на палітру й таке інше, добре? Може, прихопимо нові ручки на шафи, щось таке.
  - Давай, давай купимо ручок. Не знаю, чого я про це мову завела. Слухай, я люблю тебе, сумую за тобою, і ти робиш корисну справу. І воно тобі тяжко дається, це я теж знаю. Я тут і буду тут, коли б ти не повернувся додому, або ж зустрінуся з тобою будь-де й будь-коли. Ось що я хотіла сказати.
  - Люба Моллі. Люба Моллі. Іди спати.
  - Гарзд.
  - Добраніч.
- Грем лежав, закинувши за голову руки, і видобував із пам'яті обіди з Моллі. Кам'яні краби й келихи «сансерру», суміш вина й солоного бризу.
- Таке було його прокляття – прискіпуватися під час розмови, так само він учинив і зараз. Зірвався на неї після невинного зауваження про «злочинні нахили». Дурень.
- Для Грема інтерес, що виявляла до нього Моллі, був незбагненим.
- Він зателефонував у поліцейський відділок і лишив для Спрінгфілда повідомлення, що хоче приєднатися до обходів починаючи із завтрашнього ранку. Більше робити було нічого.
- Джин допоміг йому заснути.

6

Усі нові дані в справі Лідсів переносилися на тонкі маленькі аркуші й склалися на столі Бадді Спрінгфілда. На сьому ранку вівторка, коли Бадді прибув на роботу, їх уже назбиралося шістдесят три штуки. Записка, що лежала згори, була позначена червою наліпкою.

Ішлося в ній про те, що поліція Бірмінгема знайшла кота, що його поховали в коробці з-під взуття за гаражем Джекобі. Між лапками тварини лежала квіточка, а саме тіло було загорнуте в кухонний рушник. На кришці дитячою рукою було виведено ім'я кота. Нашийника не виявилось. Коробка перев'язана мотузкою, що трималася на вузлі з бантиком.

Судмедексперт із Бірмінгема повідомив, що кота задушили. Він поголив тварину й не знайшов ніяких колотих ран.

Спрінгфілд постукав по зубах дужкою окулярів.

Поліцейські натрапили на місце, земля була м'якою, тож скористалися лопатою. Той клятий метановий зонд так і не знадобився. Знову ж таки, Грем був правий.

Голова детективів лизнув великий палець і став передивлятися решту повідомлень. У більшості йшлося про підозрілі транспортні засоби, що з'явилися поблизу місць злочинів протягом останнього тижня, – невиразні описи, із зазначенням хіба що типу кузова й кольору. Мешканці Атланти отримали чотири анонімні дзвінки з погрозою: «Я вас пришию, як Лідсів».

Доповідна від Гойта Льюїса лежала в середині стосу.

Спрінгфілд набрав начальника нічної зміни.

– Що там із доповідною від контролера, щодо того Парсонза? Номер сорок вісім.

– Цієї ночі ми намагалися перевірити цю інформацію в комунальних службах, шефе, з'ясувати, чи не посилали вони кого на ту алею, – відповів начальник зміни. – Вони пообіцяли зв'язатися з нами сьогодні вранці.

– Негайно пошліть когось до них, – наказав Спрінгфілд. – Хай їдуть до санітарно-гігієнічної служби, до міського проектувальника, шукають дозволи на будівничі роботи на тій алеї. Перехопите мене в машині.

Він набрав номер Вілла Грема:

– Вілле? Зустрічаємося перед твоїм готелем за десять хвилин – треба трохи прокататися.

О 7:45 Спрінгфілд вже припаркувався в кінці алеї. Вони з Гремом рушили пліч-о-пліч коляями, що продавали в гравії колеса автівок. Навіть о цій ранковій годині сонце вже припікало.

– Дістав би й ти собі капелюха, – порадив Спрінгфілд, опускаючи на очі криси свого модного солом'яного бриля.

Сітчастий паркан на задньому подвір'ї Лідсів був обвитий зеленню. Чоловіки зупинилися біля стовпа з лічильником електроенергії.

– Якщо він прийшов звідси, то йому було видно всю задню частину ділянки й будинку, – сказав Спрінгфілд.

Минуло лише п'ять днів, а ділянка Лідсів уже почала набувати занедбаного вигляду. Трава на моріжку стала нерівною, поміж неї пробивалася дика цибуля. Подвір'я всіялося дрібними гілочками. Грему кортіло їх позбирати. Здавалося, будинок спав. Загратований ганок поплямували, помережали довгі ранкові тіні дерев. Стоячи зі Спрінгфілдом на алеї, Грем внутрішнім зором бачив, як зазирає у вікно, як відчиняє двері з чорного ходу. Дивно, проте відтворення дій убивці тепер, при сонячному світлі, давалося йому не так легко. Грем дивився, як від вітру легенько хитається дитяча гойдалка.

– По-моєму, це Парсонз, – сказав Спрінгфілд.

Г. Дж. Парсонз зрання вже був надворі, сапав будяки на клумбі у своєму задньому подвір'ї за два будинки від Лідсів. Спрінгфілд і Грем пішли до задніх воріт Парсонза й зупинилися біля сміттєвих баків. Кришки кріпилися ланцюгом до паркану.

Спрінгфілд дістав рулетку й виміряв висоту, на якій висів лічильник.

У нього були дані про всіх сусідів Лідсів. І в даних на Парсонза йшлося про те, що він працював у поштовому відділенні й вийшов на пенсію раніше належного строку, за вимогою керівника. А керівник пояснив це тим, що Парсонз «із часом стає все більш неуважним».

Нотатки Спрінгфілда містили й чутки. Сусіди казали, що дружина Парсонза якомога частіше їздить до сестри в Мейкон, а син узагалі припинив йому телефонувати.

– Містере Парсонз, містере Парсонз, – гукнув Спрінгфілд.

Парсонз похилив садові вила на стіну будинку й підійшов до паркану. На ньому були сандалі й білі шкарпетки. На пальцях шкарпеток виднілися плями від землі й трави. Шкіра на обличчі була рожева та лискуча.

«Атеросклероз», – подумалося Грему. Свою таблетку він уже ковтнув.

– Так?

– Містере Парсонз, не поговорите з нами хвилинку? Сподіваємось, ви зможете нам допомогти, – сказав Спрінгфілд.

– Ви з енергетичної компанії?

– Ні, мене звати Бадді Спрінгфілд, я з поліцейського відділку.

– То ви про вбивство прийшли поговорити. Дружина та я, ми були в Мейконі, про що я вже розказав офіцеру...

– Знаю, містере Парсонз. Ми хотіли попитати про ваш лічильник електроенергії. Чи...

– Якщо той... контролер сказав, що я вчинив щось протизаконне, то він просто...

– Ні-ні. Містере Парсонз, чи бачили ви минулого тижня якогось чужинця, що знімав показники лічильника?

– Ні.

– Ви певні? Наскільки мені відомо, ви сказали Гойту Льюїсу, що хтось знімає показники попереду нього.

– Сказав. І не дарма. Я за всім слідкую та надішлю повний звіт у Комісію з комунальних послуг.

– Так, сер. Я впевнений, що вони про все подбають. Що за людина знімала показники з вашого лічильника?

– То був не чужинець, а якийсь робітник із Енергокомпанії Джорджії.

– Звідки ви знаєте?

– Ну, бо він на вигляд був як контролер.

– У що він був одягнений?

– У те, у що вони всі зазвичай одягнені. Що там? Коричневий комбінезон і фірмовий кашкет.

– Ви бачили його обличчя?

– Того не пригадую. Я саме визирав у вікно на кухні, коли його примітив. Хотів із ним поговорити, але довелось одягати халат, і, поки я вийшов надвір, він уже зник.

– У нього був фургон?

– Не пам'ятаю такого. Що відбувається? Чого ви про це розпитуєте?

– Ми обходимо всіх, хто був у цьому районі минулого тижня. Це дуже важливо, містере Парсонз. Постарайтесь пригадати.

– То ви дійсно прийшли через те вбивство. Іще нікого не заарештували, так?

– Ні.

– Я цієї ночі дивився надвір, так протягом п'ятнадцяти хвилин не проїхало жодної патрульної машини. Справжній жах – те, що трапилося з Лідсами. Дружина мало не здуріла.

Цікаво, хто купить їхній будинок. Пару днів тому бачив, як до нього приглядаються якісь нігери. Знаєте, я кілька разів був говорив із Лідсом щодо їхніх дітей, але загалом нормальна була родина. Звісно, він не хотів прислухатися до моїх порад із приводу моріжка. Міністерство сільського господарства випускає пречудові брошурки про боротьбу з бур'янами. Зрештою, я просто поклав їх у поштову скриньку Лідсів. Чесне слово, коли він косив моріжок, то від дикої цибулі дихати було нічим.

– Містере Парсонз, коли саме ви бачили того чоловіка на алеї? – спитав Спрінгфілд.

– Точно не скажу, я все намагався пригадати.

– Не пам'ятаєте, який то був час доби? Ранок? День? Вечір?

– Часи доби я знаю, не треба мені їх перераховувати. Може, після обіду. Не пам'ятаю.

Спрінгфілд потер потилицю.

– Перепрошую, містере Парсонз, проте я маю точно знати, як усе відбувалося. Ми не могли би пройти до вас на кухню, аби ви показали, з якого саме місця його побачили?

– Спершу покажіть посвідчення. Обидва.

У будинку – тиша, блискучі поверхні, застояне повітря. Чистота. Чистота. Відчайдушний порядок літньої пари, що бачить, як життя поступово втрачає різкість.

Грем шкодував, що не може зачекати надворі. Він був певен, що в тих шухлядах лежить відполіроване столове срібло з яечним жовтком між зубцями виделок.

«Припини й берися за цього старого бздуна».

Крізь вікно над кухонною мийкою добре проглядалося задне подвір'я.

– Ось. Задоволені? – спитав Парсонз. – Звідси можна розгледіти те місце. Я з ним не розмовляв і не пам'ятаю, який він був із себе. Якщо це все, то в мене багато роботи.

Уперше заговорив Грем:

– Ви сказали, що пішли по халат, а коли повернулися, то він уже зник. То ви були роздягнені?

– Так.

– Удень, по обіді? Вам нездужалося, містере Парсонз?

– Що я роблю в себе вдома – то моя справа. Захочу, так узагалі вдягну костюм кенгуру. Чого ви не шукаєте того вбивцю? Бо тут, мабуть, прохолодніше?

– Як я розумію, ви на пенсії, містере Парсонз, тож не має значення, одягаєтеся ви щодня чи ні. Здебільшого ви не носите одягу, так?

На скронях у Парсонза повиступали вени.

– Тільки те, що я на пенсії, ще не означає, що я щодня не одягаюся та не займаюся хатніми справами. Просто мені стало спекотно, тож я пішов у будинок прийняти душ. Я працював. Мульчував і до обіду вже виконав денну норму, а це більше, ніж ви за сьогодні встигнете.

– Ви що робили?

– Мульчував.

– У який день тижня ви мульчували?

– У п'ятницю. Минулої п'ятниці. Мульчу привезли вранці, величезну купу, і я... я все розкидав до обіду. Можете в «Садовому центрі» поцікавитися, скільки там було.

– А тоді вам стало жарко, ви зайшли до будинку й прийняли душ. Що ви робили на кухні?

– Готував собі чай із льодом.

– То ви діставали лід? Але ж холодильник стоїть аж там, далеко від вікна.

Парсонз, спантеличений і розгублений, перевів погляд від вікна на холодильник. Очі затуманилися, мов у рибини на ринку під кінець торгового дня. А тоді переможно заблищали. Він підійшов до шафи біля раковини.

– Я стояв отут, брав собі «Світ-н-лоу»²⁸, коли побачив його. Ось і все. А зараз, якщо ви закінчили винохувати...

– Гадаю, то він бачив Гойта Льюїса, – сказав Грем.

– Згоден, – відповів Спрінгфілд.

– То був не Гойт Льюїс. То був не він, – у Парсонза починали сльозитися очі.

– Як ви знаєте? – запитав Спрінгфілд. – То міг бути Гойт Льюїс, а вам просто здалося...

– Льюїс аж коричневий від цього сонця. У нього жирне старече волосся й бакенбарди, мов у тих білих південців, – Парсонз підвищив голос і тепер говорив так швидко, що слова важко було розібрати. – Ось як я знаю. Звісна річ, то був не Льюїс. Той хлоп був блідіший, а волосся – світле. Він повернувся спиною, щоб записати показники в журналі, і я зміг розгледіти волосся під кепкою. Блондин. На потилиці мов під лінійку стрижений.

Спрінгфілд стояв абсолютно нерухомо, та коли заговорив, тон усе одно був скептичний:

– А який він був на виду?

– Не знаю. Може, з вусами.

– Як Льюїс?

– У Льюїса немає вусів.

– Он як, – продовжив Спрінгфілд. – Він був на одній висоті з лічильником? Чи дивився на нього знизу вгору?

– Здається, на одному рівні.

– Ви б його пізнали, якби знову побачили?

– Ні.

– Якого він був віку?

– Не старий. Не знаю.

– Собаки Лідсів біля нього не бачили?

– Ні.

– Послухайте, містере Парсонз, я бачу, що помилявся, – сказав Спрінгфілд. – Ви нам дуже допомогли. Якщо ви не заперечуєте, то я пошлю до вас художника, і якщо ви просто дозволите йому посидіти тут, за вашим кухонним столом, то, може, опишете йому в двох словах того хлопця. Тепер я переконаний, що то був не Льюїс.

– Я не хочу, аби моє ім'я потрапило в газети.

– Не потрапить.

Парсонз пішов за ними надвір.

– Ви дуже гарно попрацювали над цим подвір'ям, містере Парсонз, – мовив Спрінгфілд.

– Вам би легко дали за нього приз на якійсь виставці.

Парсонз нічого не відповів. Він кривив розпашіле обличчя, очі сльозилися. Він стояв там у своїх мішкуватих шортах та сандалях і дивився їм услід. Коли вони полишили його подвір'я, Парсонз схопив вила й узявся навіжено розпушувати землю, наосліп протикаючи квіти й розкидаючи по траві мульчу.

***

Спрінгфілд запитав по рації новини. Жодна комунальна чи муніципальна служба не посилала робітників в алеї за день до вбивства. Спрінгфілд передав опис від Парсонза й лишив вказівки для художника: «Скажи йому, щоб спочатку змалював стовп і лічильник, а тоді рухався далі. Свідка доведеться вдобрити по ходу».

– Наш художник не дуже любить навідуватися до свідків, – сказав голова детективів Грему, вивівши свій «Стріплайн Форд» на трасу. – Він любить, коли секретарки дивляться, як

---

²⁸ «Sweet 'N Low» – марка штучного підсолоджувача, що виготовляється з гранульованого сахарину.

він працює, а свідок переминається з ноги на ногу й зазирає йому через плече. Поліцейський відділок – поганеньке місце опитувати того, кого не треба лякати. Щойно отримаємо портрет, підемо з ним по сусідах. Здається, ми напали на слід, Вілле. Такий легенький, невиразний, але ж слід, як гадаєш? Слухай, ми насіли на старого бідолаху, і він усе виклав. Тепер треба щось із цим робити.

– Якщо той чоловік в алеї – наш підозрюваний, то це поки що найкращі новини, – відповів Грем. Йому самому від себе було зле.

– Точно. І це означає, що він не просто виходить із автобуса та йде туди, куди пісюн укаже. Він має план. Ночує в місті. За два-три дні до подорожі знає, куди їде. У нього є якийсь задум. Оглянути місце, вбити хатню тваринку, потім родину. Що то за бісів задум такий? – Спрінгфілд замовк. – Це ж твоя парафія, чи не так?

– Так, моя. Якщо вже її комусь приписувати, то мені.

– Я знаю, що ти таке вже бачив. На днях тобі не сподобалося, коли я спитав про Лектера, але зараз я хочу, щоб ти все розказав.

– Гаразд.

– Він убив дев'ятьох людей, так, загалом?

– Дев'ятьох, про яких ми знаємо. Двоє інших не померли.

– Що з ними сталося?

– Перший лежить на апараті штучного дихання в одній з балтиморських лікарень. Другий – у приватній психіатричній клініці в Денвері.

– Чому він це робив, який у нього розлад?

Грем визирнув у вікно на людей на тротуарі. Голос став безстороннім, наче він диктував листа.

– Робив, бо подобалося. І досі подобається. Доктор Лектер не божевільний, не в звичному розумінні цього слова. Він робив жахливі речі, бо отримував від цього насолоду. Але в разі потреби може цілком нормально функціонувати.

– Як це називають психологи – що з ним не так?

– Кажуть, що він соціопат, бо не знають, як його ще назвати. У нього є певні риси, притаманні соціопатії. Він не знає ні жалю, ні провини. І в нього був перший, найгірший сигнал – мучив тварин у дитинстві.

Спрінгфілд кркнув.

– Але інших ознак нема, – сказав Грем. – Не блудько, не мав проблем із законом. Не поверхневий, не дріб'язковий, як більшість соціопатів. Не безчуйний. Лікарі не знають, як його назвати. Енцефалограма дещо незвична, та з неї теж багато не дізналися.

– Як би ти його назвав? – спитав Спрінгфілд.

Грем вагався.

– Про себе, як ти його називаєш?

– Він монстр. Я до нього ставлюся, як до тих нещасних створінь, що час від часу народжуються в лікарнях. Їх годують, одягають, але до апаратів не підключають, і воно помирає. Лектер такий самий у голові, хоч на вигляд нормальний, і ніхто нічого не запідозрить.

– У мене в Балтиморі кілька друзів з асоціації детективів. Я питав їх, як ти запримітив Лектера. Вони сказали, що не знають. Як тобі вдалося? Що було першим сигналом, що ти перше відчув?

– То був збіг, – відповів Грем. – Шоста жертва була вбита в себе в майстерні. У чоловіка було столярське обладнання, а ще він складав там мисливське знаряддя. Він висів на перфорованій дошці, де тримав інструменти, і був сильно порваний, порізаний і поколотий, а з тіла стирчали стріли. Ті рани мені дещо нагадали. І я не міг пригадати що.

– А треба було братися за наступні вбивства.

– Так. Лектер саме ввійшов у раж – з останніми трьома розправився за дев'ять днів. Але в шостого на стегні знайшлися старі шрами. Патологоанатом зв'язався з місцевою лікарнею та дізнався, що п'ять років до того, під час полювання з лука, чоловік наосліп упав із дерева й проткнув стрілою ногу. На зміні того дня був штатний хірург, але спочатку його оглянув Лектер – він чергував у пункті невідкладної допомоги. У журналі відвідування стояло його ім'я. Від того випадку минуло багато часу, але я сподівався, що Лектер пригадає, як бачив у тій колотій рані щось підозріле, тож я пішов до нього на роботу. Ми на той час за все хапалися. Тоді він уже мав психіатричну практику. Гарний кабінет. Антикваріат. Сказав, що про рану пам'ятає небагато, що чоловіка, певно, привів один із його друзяк-мисливців, та й по всьому. Проте мене щось непокоїло. Здавалося, він щось таке мені сказав, чи я щось побачив у кабінеті. Ми з Кроуфордом порадилися. Підняли справи – на Лектера не було жодної. Мені хотілося побути в його кабінеті на самоті, але ми не могли дістати ордер. Ніяких підстав для обшуку. Тож я знов пішов до Лектера. Була неділя. Він приймав пацієнтів і по неділях. У будинку було безлюдно, за винятком пари клієнтів у приймальні. Він одразу запросив до себе. Ми говорили, і він із ввічливості погодився мені допомогти й дозволив переглянути кілька дуже старих книжок із медицини, що стояли на полиці в нього над головою. І я зрозумів, що це він. Може, коли я знов підняв на нього погляд, на моєму обличчі якимось змінився вираз, не знаю. Я зрозумів, і він зрозумів, що я зрозумів. Проте причини я так само не усвідомлював. Не довіряв собі. Треба було подумати. Тож я щось пробурмотів і забрався з кабінету, у коридор. У коридорі висів платний телефон. Я не хотів його полахати, доки не приїде підмога. Я говорив із поліцейським відділком, а він вийшов позаду мене, зі службових дверей, у шарпетках. Я взагалі не чув, як він підійшов. Відчув його дихання, і все, а потім... потім ви знаєте.

– Так як ти зрозумів?

– Певно, я вирахував уже за тиждень, коли лежав у лікарні. «Чоловік-рана» – ілюстрація, що часто зустрічається в старих книгах з медицини, таких як у Лектера. На ній зображено різноманітні бойові поранення, усе на одному малюнку. Бачив її на оглядовому курсі, що нам читав один патолог в Університеті Джорджа Вашингтона. Поза тіла й поранення шостої жертви були майже аналогічні до «Чоловіка-рани».

– «Чоловік-рана», кажеш? І більше в тебе нічого не було?

– Ну, ні. Те, що я це помітив, – просто збіг. Пощастило.

– Нічого собі пощастило.

– Якщо ви мені не вірите, то чого, бляха, питаєте?

– Я цього не чув.

– Добре. Я не хотів цього казати. Але саме так усе й сталося.

– Окей, – відповів Спрінгфілд. – Окей. Дякую, що розповів. Я маю про таке знати.

Опис чоловіка, якого Парсонз бачив на алеї, та інформація про kota й собаку могли вказати на методику вбивства: вірогідно, що він вишукував жертви під виглядом контролера і мав необхідність завдати болю спершу тваринам, а потім повернутися й убити родину.

Нагальною проблемою поліції став вибір – розповідати про це громадськості чи ні.

Зараз люди звертали увагу на сигнали небезпеки, усіма очима дивилися, тож поліція може отримати вчасне попередження про черговий напад убивці. Але вбивця також мав стежити за новинами.

Може змінити звички.

Згнітивши серце, у поліцейському управлінні постановили не виносити на загал ці тендітні зачіпки і зазначати їх лише в зведеннях, що їх розсилали по ветеринарних клініках і притулках Південного Сходу з проханням негайно сповіщати про понівечених тварин.

Це означало, що з публікою не слід ділитися найкращою наводкою. Це було питання моралі, і поліція через те незручно почувалася.

Вони проконсультувалися з доктором Аланом Блумом із Чикаго. Доктор Блум сказав, що як убивця прочитає в газетах попередження, то може змінити методику, за якою обирає дім. Проте Блум сумнівався, що чоловік припинить нападати на хатніх тварин, попри ризик. Психіатр наказав поліції, аби вони в жодному разі не розраховували на те, що мають у запасі ще двадцять п'ять днів – до наступної повні, 25 серпня.

На ранок 31 липня, за три години після того, як Парсонз надав опис, на телефонних перемовинах між поліцією Бірмінгема й Атланти та Кроуфордом у Вашингтоні було ухвалено рішення: розіслати ветеринарам зведення, три дні прочісувати райони з начерком художника, а вже потім пустити інформацію в мас-медіа.

Протягом трьох днів Грем разом із детективами Атланти тупотіли тротуарами й показували начерк родинам, що мешкали по сусідству з Лідсами. Обличчя на начерку було зображено дуже схематично, але вони сподівалися знайти людину, яка зможе його доповнити.

Копія Грема вкрилася по краях брижами через спітнілі руки. Часто до людей було важко достукатися. Уночі він лежав у своєму номері, присипавши тальком шкіру, подразнену потом, і подумки крутив цю проблему, мов голограму. Він захоплювався відчуття, що виникає напередодні розгадки. А воно все не приходило.

Тим часом мешканці Атланти встигли чотири рази підстрелити (і один раз смертельно) родичів, що пізно поверталися додому. Збільшилася кількість погроз телефоном, а «вхідний» кошик поліцейського управління заповняли порожні підказки. Відчай ширився, мов грип.

Під кінець третього дня з Вашингтона повернувся Кроуфорд і зазирнув до Грема. Той саме сидів у номері й знімав змоклі шкарпетки.

– Спекотна робота?

– Візьми зранку нарис – і побачиш, – відповів Грем.

– Ні, сьогодні ввечері все оголосять по телебаченню. Ти цілий день ходив?

– Там у них між дворами на автівці не проїдеш.

– Так і думав, що з нарису нічого не вийде, – сказав Кроуфорд.

– І що ж я, в біса, мав робити?

– Усе, що можеш, ось і все, – Кроуфорд підвівся, збираючись іти. – Інколи важка праця правила мені за наркотик, особливо після того, як я кинув пиячити. Тобі, мабуть, теж.

Грем злився. Звісно, Кроуфорд був правий.

Грем з природи мав схильність до прокрастинації і знав це. Колись давно, у школі, він компенсував це швидкістю. Але тут була не школа.

Існувала ще одна повинність, і про неї він міркував уже кілька днів. Можна чекати, поки не доведеться бігти до неї з відчаю, за кілька днів до повного місяця. Або можна зробити це зараз, коли це ще може принести користь.

Він хотів почути ще одну точку зору. Дуже дивний погляд, який він має поділити, світобачення, яке він мусить віднайти після теплих років на островах Кіз.

Аргументи клацали, мов коліщатка на американських гірках, коли вагончик підходить до першого довгого спуску, а там, нагорі, Грем схопився за живіт і промовив це вголос:

– Мені треба побачити Лектера.

7

Доктор Фредерік Чилтон, директор Балтиморської державної лікарні для психічно хворих злочинців, обійшов свій стіл, аби потиснути руку Грему.

– Учора мені телефонував доктор Блум, містере Грем... чи краще називати вас доктором Гремом?

– Я не доктор.

– Приємно було вчора поспілкуватися з доктором Блумом, ми вже цілу вічність знайомі. Беріть той стілець.

– Дякую, що допомагаєте нам, докторе Чилтон.

– По правді, я інколи почувуюся Лектеровим секретарем, а не наглядачем, – сказав Чилтон. – Сам обсяг його кореспонденції завдає багато клопоту. Мабуть, серед деяких дослідників вважається модним із ним листуватися – я сам бачив ті листи на факультетах психології, у рамочках, – і певний час здавалося, що геть усі аспіранти в нашій галузі хочуть провести з ним бесіду. Радий співпрацювати з вами, звісна річ, і з доктором Блумом.

– Я маю поговорити з доктором Лектером без зайвих свідків, якщо таке можливо, – сказав Грем. – Можливо, після сьогоднішньої зустрічі в мене виникне потреба знову з ним побачитися чи зв'язатися телефоном.

Чилтон кивнув:

– Почну з того, що доктор Лектер лишатиметься в камері. Це без винятків єдине місце, де його можна тримати без перев'язів. Одна стіна камери становить подвійний бар'єр, що виходить у коридор. Я накажу поставити там стілець, а також екран, якщо забажаєте. Мушу попередити, аби ви не передавали йому жодних предметів, окрім паперу без скоб і скріпок. Ніяких швидкозшивачів, олівців чи ручок. У нього є власні ручки з м'яким стрижнем.

– Імовірно, мені доведеться показати йому певні матеріали, аби заохотити до розмови, – сказав Грем.

– Покажіть що хочете, тільки якщо це буде м'який папір. Документи передасте через висувну тацю для їжі. Нічого не простягайте йому та не приймайте від нього крізь бар'єр. Документи він може повернути через ту саму тацю. Я наполягаю. Доктор Блум і містер Кроуфорд запевнили мене, що під час процедури ви дотримуватиметесь правил.

– Дотримуватимусь, – відповів Грем, починаючи підводитись.

– Знаю, що вам уже кортить перейти до справи, містере Грем, проте спочатку мушу дещо розповісти. Це вас зацікавить. Здається, попереджати вас щодо Лектера нема потреби – вас, поміж усіх. Але він дуже легко закрадається в душу. Відтоді, як його сюди доправили, він кілька років зразково поведився й створював враження, наче співпрацює під час терапії. У результаті, а то було за колишнього керівництва, охорона почала трохи розслаблятися в його присутності. Увечері 8 липня 1976 року він поскаржився на біль у грудях. У медпункті з нього зняли перев'язи, аби легше було робити електрокардіограму. Один санітар вийшов із кабінету покурити, другий на секунду відвернувся. Медсестра була спритною та сильною. Примудрилася зберегти собі одне око. Може, вам буде цікаво поглянути.

Чилтон дістав із шухляди стрічку ЕКГ й розправив її на столі. Указівним пальцем він простежив за шпичастою лінією.

– Ось тут він спокійно собі лежить на кушетці. Пульс сімдесят два. Тут він схопив медсестру за голову й тягне вниз на себе. Тут його вже вгамував санітар. Він, до речі, не пручався, хоч санітар і вибив йому плече. Не помічаєте нічого дивного? Пульс жодного разу не перевалив за вісімдесят п'ять. Навіть коли він виривав їй язика.

Чилтон нічого не зміг зчитати з обличчя Грема. Він похилився на спинку стільця й зчепив пальці під підборіддям. Руки в нього були сухі й лискучі.

– Знаєте, коли Лектера вперше піймали, ми вирішили, що він дасть нам виняткову можливість дослідити чистісінького соціопата, – сказав Чилтон. – Нечасто вдається схопити одного такого живцем. Лектер такий розсудливий, такий сприйнятливий, мав психіатричну практику... і він серійний убивця. Здавалося, він відкритий до співпраці, і ми подумали, що він стане вікном до цього виду відхилення. Гадали, будемо, як Бомонт, що вивчає систему травлення на шлункові Сент-Мартіна²⁹. А сталося так, що зараз ми розуміємо його не краще, ніж того дня, коли Лектер сюди потрапив. Ви мали з Лектером тривалі розмови?

– Ні. Бачився з ним уже... переважно бачив його на суді. Доктор Блум показував його статті в журналах, – відповів Грем.

– А от він дуже непогано знає вас. Багато про вас міркує.

– Ви проводили з ним сеанси?

– Так. Дванадцять. Він непроникний. Надто витончений для всіх цих тестів, результати нічого не дають. Едвардз, Фабре, навіть сам доктор Блум пробували його розколоти. У мене є їхні записи. Для них він також лишився загадкою. Звісно, неможливо визначити, що він приховує і чи розуміє більше, ніж удає. О, і вже протягом ув'язнення він написав кілька чудових статей до «Американського журналу психіатрії» та «Загальних архівів». Але всі вони стосуються проблем, яких у нього немає. Я думаю, він боїться, що, як ми його «розгадаємо», він уже нікого не цікавитиме й до кінця життя стирчатиме в якомусь закапелку лікарні.

Чилтон зробив паузу. Він натренував собі периферійний зір, аби стежити за пацієнтами на сеансах. Він вважав, що таким чином зможе непомітно пильнувати Грема.

– Ми тут одностайно дійшли думки, що єдина людина, яка на практиці продемонструвала розуміння Ганнібала Лектера, – це ви, містере Грем. Не могли б ви щось про нього розповісти?

– Ні.

– Деяких моїх колег цікавить от що: коли ви побачили вбивства доктора Лектера, їх «стиль», так би мовити, то, може, вам вдалося відтворити його фантазії? І чи допомогло це його ідентифікувати?

Грем не відповів.

– Сумно визнавати, проте нам конче бракує матеріалу з подібних питань. У «Журналі патопсихології» вийшла невеличка стаття. Ви не проти поговорити з моїми колегами... ні-ні, не в цей приїзд, доктор Блум дуже суворо наказував. Ми маємо дати вам спокій. Може, наступного разу.

Доктор Чилтон часто стикався з ворожим ставленням. Відчував його й зараз.

Грем підвівся:

– Дякую, докторе. Мені треба побачитися з Лектером, негайно.

Сталеві двері, що вели до блоку підвищеної безпеки, зачинилися за Гремом. Він почув, як засув ковзнув на місце.

Грем знав, що вранці Лектер зазвичай спить. Він подивився вглиб коридору. Під таким кутом Лектерову камеру не було видно, але Вілл побачив, що світло там приглушене.

Грему хотілося, аби доктор Лектер спав. Хотілося б мати час узяти себе в руки. Якщо він відчує в своїй голові божевілля Лектера, то треба швидко його усувати, мов ту скалку.

Щоб приховати звуки власних кроків, він пішов слідом за санітаром, який штовхав візок із білизною. Доктора Лектера дуже важко захопити зненацька.

Не дійшовши кінця коридору, Грем зупинився. Уся передня стіна камери була загорожена сталевими ґратами. За ґратами, так що рукою не дотягнутися, було почеплено міцну нейлонову сітку, від стелі й до підлоги та від стіни до стіни. Крізь перепони Грем побачив

---

²⁹ *William Beaumont* (1785—1853) – американський армійський хірург, відомий як батько гастроентерології; проводив медичні експерименти за участі канадського мандрівника Алексіса Сент-Мартіна.

стіл і стілець, пригвинчені до підлоги. Стіл був завалений книжками в м'яких обкладинках і листами. Грем підійшов до ґрат, поклав на них руки, потім прибрав.

Доктор Ганнібал Лектер спав на своєму лежку, головою похилився на подушку, що лежала проти стіни. На грудях покоївся відкритий «Великий кулінарний словник» Александра Дюма.

Грем дивився крізь ґрати секунд п'ять, коли Лектер розплющив очі й мовив:

– Той самий мерзотний одеколон, який ви мали на суді.

– Постійно дарують на Різдво.

У доктора Лектера бордові очі³⁰, і світло відбивається в них маленькими червоними цятками. Грем відчув, як волосся на потилиці стало дибки. Він поклав на потилицю долоню.

– Різдво, атож, – сказав Лектер. – Ви отримали від мене листівку?

– Отримав. Дякую.

Різдвяну листівку доктора Лектера Грему переправили з криміналістичної лабораторії ФБР у Вашингтоні. Він відніс її на заднє подвір'я, спалив і помив руки перед тим, як торкатися Моллі.

Лектер підвівся й підійшов до столу. Маленький, граційний чоловік. Дуже охайний.

– Чому б вам не присісти, Вілле? Здається, там у коморі далі коридором мають бути складані стільці. Принаймні якщо судити за звуком, їх дістають саме звідти.

– Санітар має принести.

Поки Грема не посадили в коридорі, Лектер стояв.

– А як поживає офіцер Стюарт? – спитав він.

– У Стюарта все нормально.

Офіцер Стюарт звільнився з правоохоронних органів після того, як побачив підвал доктора Лектера. Тепер він порядкував мотелем. Грем не став цього казати. Вирішив, що Стюарт не сильно зрадіє листам від Лектера.

– Шкода, що його емоційні проблеми взяли гору. На мою думку, він був дуже перспективним молодим офіцером. А у вас ніколи не буває проблем, Вілле?

– Ні.

– Звісно, що ні.

Грем відчував, що погляд Лектера проникає аж до задньої стінки черепа. Його увага проходила в голові, мов муха.

– Радий, що ви прийшли. Скільки вже часу минуло, три роки? Усі мої відвідувачі – галузеві спеціалісти. Банальні психіатри-клініцисти й другорядні, проте амбітні доктори психології з якихось селянських коледжів. Лижуть свої олівці, намагаючись захистити наукові ступені статейками в журналах.

– Доктор Блум показував мені вашу статтю про хірургічну залежність у «Журналі клінічної психіатрії».

– І?

– Дуже пізнавально, навіть для обивателя.

– Обивателя... обивателя-обивателя. Цікавий термін, – сказав Лектер. – Стільки вчених мужів ламають собі голови. Стільки експертів на державних грантах. А ви кажете, що ви – обиватель. Але ж саме ви мене піймали, так, Вілле? Знаєте, як вам це вдалося?

– Певен, ви читали стенограму. Там усе є.

– Ні, нема. Знаєте, як вам це вдалося, Вілле?

– Усе в стенограмі. Яке мені до цього діло?

---

³⁰ «Бордові очі» (*maroon eyes*) мають не зовсім бордовий колір. Згідно з Альфонсом Бергильйоном, термін уживається, якщо колір райдужної оболонки «однорідний і нагадує оболонку каштана... стиглого, чистого й блискучого... очі арабів, негрів і загалом південних народів».

- До цього є діло мені, Вілле.
- Мені потрібна ваша допомога, докторе Лектер.
- Авжеж, я так і думав.
- Це щодо Атланти й Бірмінгема.
- Так.
- Певен, ви про це читали.
- Читав у газетах. Підшивати не маю можливості. Ножиці мені не видають, звісна річ.

Інколи, знаєте, погрожують, що відберуть книжки. Не хочу, аби вони подумали, наче я поринаю в чорні думи.

Він засміявся. У доктора Лектера дрібні білі зуби.

- Хочете знати, як він їх обирає, так?
- Гадав, у вас будуть думки з цього приводу. Прошу вас переповісти їх мені.
- І чого б я це робив?

Грем передбачив таке питання. Причина зупинити серійного вбивцю не одразу спаде на думку доктору Лектеру.

– У вас дечого немає, – відповів Грем. – Матеріалів для досліджень, навіть діафільмів. Я можу поговорити з директором.

– Чилтоном. Ви, певно, зустрілися з ним, коли прибули до лікарні. Гидотний, чи не так? Зізнайтеся, він риється у вас в голові, мов першокурсник, що намагається стягти з дівчини трусики, правда? Спостерігав за вами краєм ока. Це ви помітили, чи не так? Не повірите, але він намагався підсунути мені Тематичний апперцептивний тест³¹. Сидів, мов той Чеширський кіт, усе чекав, доки дійде справа до «MF 13». Ха! Перепрошую, я весь час забуваю, що ви не належите до кола утаємничених. Це картинка, де жінка лежить у ліжку, а на передньому плані – чоловік. Передбачалося, що я маю уникати сексуальної інтерпретації. Я розсміявся. А він набундючився й розповів усім, що я відкараскався від тюрми за рахунок синдрому Ганзера³², – та не зважайте, суцільна нудота.

- У вас з'явиться доступ до діафільмів із бібліотеки Асоціації адвокатів.
- Не думаю, що ви мені дістанете те, що я хочу.
- Спробуйте.
- У мене й так є що читати.
- Ви зможете поглянути на матеріали цієї справи. Ось вам ще одна причина.
- Та що ви кажете.
- Гадав, вам буде цікаво дізнатися, чи ви розумніші за людину, яку я шукаю.
- То за цією логікою ви гадаєте, що розумніші за мене, оскільки піймали мене.
- Ні. Я знаю, що не розумніший за вас.
- То як ви мене піймали, Вілле?
- У вас були слабкі місця.
- Які слабкі місця?
- Пристрасть. І ви божевільний.
- Ви дуже засмаглий, Вілле.

Грем не відповів.

– Руки огрубілі. Більше не схожі на руки копа. Цей лосьйон після гоління могла вибрати хіба що дитина. Там на пляшці такий кораблик, правда?

Доктор Лектер майже не тримає голову прямо. Він схиляє її набік, коли ставить питання, наче загвинчує вам в обличчя свердло цікавості. Тиша, потім Лектер продовжує:

- Не думайте, що мене вийде переконати, потураючи моїм інтелектуальним амбіціям.

---

³¹ Тест для виявлення особливостей реагування на соціальне середовище.

³² Рідкісний дисоціативний розлад, коли пацієнт не може правильно відповідати на запитання чи виконувати завдання.

– Я й не думаю, що зможу вас переконати. Ви або візьметесь за справу, або ні. У будь-якому разі, над нею вже працює доктор Блум, а він найбільш...

– Матеріали у вас із собою?

– Так.

– І фотографії?

– Так.

– Залиште їх мені, може, я перегляну.

– Ні.

– Вам часто сняться сни, Вілле?

– До побачення, докторе Лектер.

– Ви ще не пригрозили забрати в мене книжки.

Грем пішов геть.

– Гаразд, лишайте матеріали. Я поділюся своєю думкою.

Грему ледве вдалося втиснути неповну теку у висувну тацю. Лектер потягнув її до себе.

– Там згори підсумок. Можете просто зараз прочитати, – сказав Грем.

– Ви не проти, якщо я читатиму на самоті? Дайте мені годину.

Грем чекав на пошарпаній пластиковій канапі в непривітній кімнаті для персоналу. Раз у раз по каву заходили санітари. Він із ними не розмовляв. Він дивився на дрібні предмети в кімнаті й радів, що чітко тримає фокус. Двічі довелося йти в туалет. Тіло оніміло.

Наглядач знову запустив його в блок підвищеної безпеки.

Лектер сидів за своїм столом, погляд туманився думками. Грем знав, що майже всю годину доктор роздивлявся фотографії.

– Це дуже сором'язливий хлопчик, Вілле. Хотів би я з ним познайомитися... Ви не розглядали такої можливості, що він має фізичні вади? Або вважає, що має фізичні вади?

– Дзеркала.

– Так. Ви помітили, що він порозбивав усі дзеркала в обох будинках, і не просто для того, щоб отримати потрібні осколки. Ті осколки він вставляв не для того, щоб заподіяти шкоду. А для того, щоби бачити себе. У їхніх очах... місіс Джекобі та... як звали другу?

– Місіс Лідс.

– Так.

– Цікаво, – сказав Грем.

– Це не цікаво. Ви й раніше про це думали.

– Так, міркував.

– Ви просто прийшли на мене подивитися. Просто відчутти старий аромат, чи не так?

Чому ви самі не взяли запах?

– Хотів почути вашу точку зору.

– У мене її поки що немає.

– Коли з'явиться, я б хотів її дізнатися.

– Можна я лишу теку?

– Я ще не вирішив, – відповів Грем.

– Чому немає опису ділянок? Ось вам фасади будинків, плани кімнат, діаграми з місцями, де сталися вбивства, і практично ніякої згадки про ділянки. Які там подвір'я?

– Великі задні подвір'я, подекуди з живоplotом. А що?

– А те, мій любий Вілле, що оскільки наш пілігрим має особливі стосунки з місяцем, то він може захотіти вийти надвір і подивитися на нього. Ще, зрозуміло, перед тим, як приводити себе до ладу. Ви бачили кров у місячному сяйві, Вілле? На вигляд досить чорна. Звісно, зберігається специфічний блиск. Якщо, скажімо, людина любить роздягатися, то для таких забав краще мати усамітнене заднє подвір'я. Треба ж і про сусідів подумати, та-а-ак?

– Гадаєте, подвір'я може бути фактором, за яким він обирає жертв?

– О так. І, ясна річ, жертв тільки більшатиме. Залиште мені теку, Вілле. Я вивчу матеріали. Якщо з'являться нові – я також хочу їх побачити. Можете мені зателефонувати. З нечастої нагоди, коли телефонує мій адвокат, сюди приносять апарат. Раніше нас зв'язували через інтерком, але, звісно, розмову чули всі. Не залиште мені свій домашній номер?

– Ні.

– Ви знаєте, як упіймали мене, Вілле?

– До побачення, докторе Лектер. Повідомлення для мене можете лишати за номером, зазначеним у теці.

Грем подався геть.

– Ви знаєте, як упіймали мене?

Грем уже зник з очей Лектера й хутко йшов до далеких сталевих дверей.

– Ви піймали мене тому, що ми з вами однакові, – останнє, що почув Грем, коли за спиною зачинилися сталеві двері.

Він заціпенів, не відчував нічого, окрім страху втратити це заціпеніння. Він ішов, похиливши голову, ні з ким не розмовляючи, слухав власний пульс, мов десь далеко птах б'є крилами. Здавалося, надвір дорога недалеко. Це всього лиш будівля. Між доктором Лектером і вулицею всього лиш п'ять дверей.

У Грема з'явилося абсурдне відчуття, що Лектер вийшов надвір разом із ним. Вілл зупинився біля входу й роззирнувся, пересвідчившись, що навколо нікого немає.

А в машині через дорогу сидів Фредді Лаундз, висунувши у вікно свій довгий об'єктив. Він зробив гарний знімок Грема в профіль, захопивши слова, що були викарбувані над ним у камені: «Балтиморська державна лікарня для психічно хворих злочинців».

Як з'ясувалося потім, «Народне базікало» обрізало фотографію так, що на ній було видно тільки обличчя Грема й два останні слова з назви.

8

Коли Грем пішов, доктор Ганнібал Лектер ліг на лежак і приглушив світло в камері. Минуло кілька годин.

Якийсь час він перебирав текстури: плетиво ниток у наволочці, якої він торкався руками, зведеними за головою; гладенька мембрана, що вистеляла внутрішню поверхню шоки.

Потім він перейшов на запахи, прокручував їх подумки знову й знов. Деякі були справжні, деякі – ні. У каналізацію засипали вапно «Клорокс»; сперма. Десь у кінці коридору почали роздавати чилі; уніформа, що вже задубіла від поту. Грем не погодився дати свій домашній номер; гіркуватий запах зелені – зрізаної нетреби й грудники.

Лектер сів на лежаку. Такий вигляд мають цивілізовані, культурні люди. Його думкам був притаманний теплий мідяний аромат електричного годинника.

Лектер кілька разів кліпнув, підняв брови. Він увімкнув освітлення й написав Чилтону записку з проханням принести телефон, аби зв'язатися зі своїм юридичним представником.

За законом Лектер мав право спілкуватися з адвокатом сам-на-сам, і цим правом він зловживав нечасто. Оскільки Чилтон нізащо не дозволив би йому самому йти до телефону, апарат приносили до Лектера в камеру.

Цього разу його притягнули двоє охоронців, відмотавши довгий шнур від телефонної розетки при своєму столі. В одного охоронця були ключі. Другий тримав балончик із «Мейсом»³³.

– Відійдіть углиб камери, докторе Лектер. Станьте обличчям до стіни. Якщо повернетесь чи наблизитесь до бар'єра до того, як почувете клацання замка, то я мейсону вам в обличчя. Зрозуміло?

– Так, цілком, – відповів Лектер. – Дуже вдячний, що принесли телефон.

Аби набрати номер, довелося тягтися крізь нейлонову сітку. Чиказькі телефоністи видали йому номери психіатричного факультету Університету Чикаго та робочий телефон доктора Алана Блума. Лектер набрав комутаційну психіатричного факультету.

– Мені треба зв'язатися з доктором Аланом Блумом.

– Не певна, що він сьогодні на місці, але з'єдную.

– Секундочку, мені вже називали ім'я секретарки, проте, як не соромно зізнаватися, я його забув.

– Лінда Кінг. Хвилинку.

– Дякую.

За вісім гудків слухавку взяли.

– Офіс Лінди Кінг.

– Привіт, Ліндо?

– Лінда не працює по суботах.

Доктор Лектер розраховував на це:

– Може, ви мені допоможете, якщо ваша ласка? Це Боб Грір із видавництва «Блейн і Едвардз». Доктор Блум попросив мене надіслати Віллу Грему примірник «Психіатр і закон» Овергольстера, а Лінда мала відправити мені адресу й телефон, але так цього і не зробила.

– Я тут тільки практикантка, вона буде в по...

– Я маю терміново відправити цю книжку «Федерал експресом», і мені страх як не хочеться турбувати доктора Блума вдома, бо ж я пообіцяв Лінді, що відправлю і не підкладу

³³ «Масе» – марка сльозогінного газу.

їй свиню. Має бути в її «Ролодексі»³⁴ чи десь там. Я станцюю у вас на весіллі, якщо зачитаєте адресу.

– У неї нема «Ролодекса».

– А може, «Колл-кедді»³⁵, там збоку бувають каталоги?

– Є такий.

– Любонько, погортайте цього шкідливця, і я більше не забиратиму у вас час.

– Ще раз, кого шукати?

– Грема. Вілла Грема.

– Гаразд, домашній номер 305 JL5-7002.

– Я мушу відправити книжку йому додому.

– Тут немає домашньої адреси.

– А що є?

– Федеральне бюро розслідувань, ріг Десятої вулиці і Пенсильванія-авеню, Вашингтон. О, і абонентська скринька 3680, Марафон, Флорида.

– Чудово, ви просто янгол.

– Рада допомогти.

Лектер став почуватись набагато краще. Він думав про те, що якимось, може, здивує Грема телефонним дзвінком або, якщо хлопець виявить неповагу, замовить у «Медичних товарах поштою» калоприймач і на згадку про старі часи надішле Грему.

---

³⁴ *Rolodex* – обертовий каталог із картками для зберігання та пошуку контактної інформації.

³⁵ *Call Caddy* – професійний телефон із багатоканальним автовідповідачем.

9

За сімсот миль³⁶ на південний захід, у кафетерії при Gateway Film Laboratory в Сент-Луїсі, Френсіс Доларгайд чекав, поки йому приготують гамбургер. Закуски, розкладені на столі з підігрівом, уже були під плівкою. Доларгайд стояв біля касового апарата й сьорбав каву з паперового стаканця.

У кафетерій зайшла молода рудоволоса жінка в лабораторному халаті й стала роздивлятися солодощі в автоматі. Вона кілька разів поглянула на спину Френсіса Доларгайда й міцно стулила губи. Зрештою підійшла до чоловіка й мовила:

– Містере Ді?

Доларгайд озирнувся. Навіть поза межами темної кімнати він завжди носив свої червоні окуляри. Жінка втопила погляд у планку на носі між скельцями.

– Ви не присядете зі мною на хвилинку? Я хочу вам дещо сказати.

– І що ти хочеш мені повідати, Ейлін?

– Що мені дуже шкода. Боб тоді був п'яненький і, розумієте, штукарив собі. Він не замишляв нічого лихого. Прошу, присядьте зі мною. Тільки на хвилинку. Будь ласка?

– Угу.

Доларгайд ніколи не казав «звісно», бо мав проблеми зі свистячими.

Вони сіли. Жінка крутила в руках серветку.

– Ми гарно проводили час на тій вечірці і зраділи, коли ви завітали, – сказала вона. – Справді зраділи, але й здивувалися. Ви ж знаєте Боба, він постійно когось пародіює, йому б із таким талантом на радіо виступати. Він зімітував пару акцентів, пускав дотепи й таке інше – у нього достеменно виходить негритянський говір. І коли він став імітувати той інший голос, то аж ніяк не мав на меті вас образити. Він забагато випив, аби розуміти, хто стоїть поруч.

– Так, усі гиготіли, а тоді... припинили гиготіти.

Доларгайд ніколи не казав «зупинились» через ті свистячі.

– Саме тоді Боб зрозумів, що накоїв.

– Однак продовжив штуку.

– Знаю, – сказала жінка, спромігшись відірвати очі від серветки й без загайки перевести погляд на окуляри. – Я йому за це вже вичитала молитву. Він сказав, що нічого такого не мав на увазі, просто побачив, що вже захопився, і вирішив правити жарт далі. Ви ж самі бачили, як він зашарівся.

– Він запропонував мені... утнути дуетом.

– Він вас обійняв, спробував обхопити руками. Хотів повернути ситуацію на смішки, містере Ді.

– І ми повернули, Ейлін.

– Бобові страх як незручно.

– Ну, я не хочу, аби він так почувався. Аж ніяк не хочу. Так йому і передайте. І тут, на роботі, нічого не переміниться. Та якби в мене був такий талант, як у Боба, то я б... невпинно жарту точив, – «повсякчас» Доларгайд теж рідко промовляв. – Ми небавом влаштуємо вечірку, і тоді він... доміркує, як воно мені.

– Добре, містере Ді. Знаєте, поза всім оцим штукарством він насправді дуже-дуже чуйний.

– Ще б пак. Та й, можу уявити, ніжний.

Голос Доларгайда звучав приглушено, бо він затуляв рот рукою. Коли сідав до розмови, то завжди прикладав до верхньої губи кісточку вказівного пальця.

---

³⁶ ≈ 1120 км.

– Прошу?

– Ви добре на нього впливаєте, Ейлін.

– Я теж так думаю, справді. Він уже не п'є, хіба що по вихідних. Тільки починає розслаблятися, як телефонує його дружина. Він міни виробляє, поки я з нею говорю, але ж я бачу, як він потім засмучується, – вона пальцями торкнулася зап'ястя Доларгайда і попри окуляри помітила, що цей доторк відбився в його погляді. – Не беріть до серця, містере Ді. Рада, що ми поговорили.

– Я також, Ейлін.

Доларгайд дивився, як вона йде геть. На тильному боці її коліна стояв засмок. Йому подумалося, і не дарма, що Ейлін його не дуже полюбить. Власне кажучи, його ніхто не любить.

У величезній темній кімнаті було прохолодно, пахло хімікатами. Френсіс Доларгайд перевіряв проявник у бачку А. Щогодини крізь цей бачок проходили сотні футів кіноплівки домашнього відео, яке надсилали з усієї країни. Температура й свіжість хімікатів мали критичне значення. Доларгайд відповідав за це, а також за всі процеси, що відбувалися з кіноплівкою до закладання в сушарку. Багато разів на день він діставав із бачка зразки плівки й переглядав їх кадр за кадром. У темній кімнаті було тихо. Доларгайд не похваляв балачок поміж помічниками й спілкувався з ними переважно жестами.

Коли вечірня зміна закінчилася, він лишився в темній кімнаті на самоті, аби проявити, просушити й склеїти власний фільм. Додому Доларгайд приїхав близько десятої вечора. Він жив сам-один у великому будинку, котрий йому залишили бабуся з дідусем. Він стояв у кінці гравійної дороги, що стелилася яблуневим садом на північ від Сент-Чарльза, штат Міссурі, на протилежному від Сент-Луїса березі річки Міссурі. Власник саду жив деінде і яблунь не доглядав. Поміж зеленими деревами стояли мертві, покручені стовбури. Тепер, наприкінці липня, над садом завис дух гнилих яблук. Удень там літало багато бджіл. Найближчі сусіди жили за півмилі³⁷.

Щойно приїхавши додому, Доларгайд обов'язково робив у будинку інспекційний обхід. Кілька років тому була невдала спроба пограбування. Він вмикав у кожній кімнаті світло й роззирався. Випадковий відвідувач ніколи б не здогадався, що він живе сам. У шафах і досі висів одяг старих, на комоді так само лежали бабусині гребінці та щітки, в яких заплуталися пасма волосся. Щелепа лежала в склянці на нічному столику. Вода вже давно звідти випарувалася. Бабуся відправилася на той світ десять років тому.

(Тоді директор похоронного бюро запитав його: «Містере Доларгайд, ви не бажаєте принести мені бабусину вставну щелепу?» А він відповів: «Просто забийте кришку».)

Пересвідчившись, що в будинку більше нікого немає, Доларгайд піднявся на другий поверх і довго стояв під душем, мив голову.

Він одягнув кімоно із синтетичної тканини, що на доторк нагадувала шовк, і вклався на вузьке ліжко в кімнаті, яку займав із дитинства. У комплекті з бабусиним феном ішли спеціальна пластикова шапочка й шланг. Він надягнув шапочку і, поки волосся сушилося, гортав новий журнал про високу моду. Ненависть і брутальність аж сочилися з деяких знімків.

Він відчув збудження. Розвернув металевий абажур читальної лампи так, аби освітити репродукцію, що висіла на стіні в ногах ліжка. «Великий червоний дракон і Жінка, зодягнена в сонце».

Картина вразила його з першого ж погляду. Він ніколи не бачив нічого настільки подібного до його уявного образу. Почувався так, наче Блейк зазирнув йому в голову крізь вухо й побачив Червоного дракона. Протягом кількох тижнів Доларгайду здавалося, що думки променіють у нього з вух, що їх можна розрізнити в темній кімнаті і що плівка ненароком засвітиться. Тож він заткнув вуха ватяними тампонами. Потім злякався, що бавовна надто

---

³⁷ ≈ 0,8 км.

скоропалка, і спробував сталеву вату. Від цього вуха почали кров'яніти. Зрештою він вирізав клаптики з азбестової тканини від прасувальної дошки й скатав їх у маленькі тампони, які саме умістилися у вуха.

Уже довгий час у нього не було нікого, окрім Червоного дракона. І зараз не було нічого іншого. Доларгайд відчув зачинання ерекції.

Йому не хотілося поспішати, але наразі терпець уривався.

Доларгайд спустився у вітальню й позапинав на вікнах важкі штори. Встановив екран і проектор. Дідусь колись поставив у вітальні релакс-крісло La-Z-Boy, хоч бабуся опиралася як могла. (На підголів'я вона поклала мереживну серветку.) Зараз Доларгайд радів цьому кріслу. Дуже зручне. Він обернув підлокітників рушником.

Вимкнув світильники. Лежачи так у темній кімнаті, подумки він міг перенестися будь-куди. На стелі було закріплено добру світлову машину, що оберталася й пускала багатобарвні цятки, які повзли стінами, підлогою, його шкірою. Він міг би спочивати в кріслі на космічному кораблі, у скляній бульбашці, що лине між зірками. Коли він заплющував очі, то відчував, як по ньому пересуваються світлові цятки, а коли розплющував, то вони ставали вогнями міст над або під ним. Верху й низу більше не існувало. Світлова машина розігрілася, оберти прискорились, цятки над ним завирували, заструменіли косими променями по меблях, впали на стіни метеоритним дощем. Він міг би бути кометою, що проноситься крізь Крабоподібну туманність.

Одне місце він притинив від світла. Поставив біля машини шматок картону, і той відкидав тінь на кіноекран.

Коли-небудь, у майбутньому, він спершу покурить, для підсилення ефекту, але зараз, цього разу, трава була не потрібна.

Потягнувшись убік, він клацнув перемикачем й увімкнув проектор. На екрані вигулькнув білий прямокутник, що посірів і вкрився смугами, коли повз лінзи промайнув зарядний кінець плівки – а тоді сірий тер'єр Скотті нашорошив вуха й побіг до дверей на кухні, дрижачи й метеляючи своїм кущим хвостиком. Наступна сцена: Скотті біжить уздовж узбіччя, намагаючись по ходу вкусити себе за бік.

Ось місіс Лідс зайшла на кухню з покупками. Вона засміялася й торкнулася волосся. За нею ввійшли діти.

Наступна сцена: погано освітлений кадр кімнати Доларгайда нагорі. Він стоїть голий перед репродукцією «Великий червоний дракон і Жінка, зодягнена в сонце». На ньому «бойові окуляри», пластикові окуляри на стрічці, яка щільно обіймає голову, – такі любляють хокеїсти. У Доларгайда ерекція, він допомагає собі рукою.

Різкість погіршується, коли він стилізованими рухами наближається до камери, рукою тягнеться поліпшити фокус, поки обличчя заповнює весь кадр. Зображення тремтить – і раптом чіткішає: рот крупним планом, спотворена верхня губа зачочується назад, крізь зуби стирчить язик, у кадрі – єдине вирячене око. Рот заповнює екран, над нерівними зубами шкіряться викривлені губи, а потім – темрява, коли рот поглинає об'єктів.

Складнощі під час зйомок наступної частини були очевидні.

У грубому світлі кінокамери замаюріла неясна пляма, що перетворилася на ліжку й Чарльза Лідса. Він бився в судамах, місіс Лідс сідає в ліжку, затуляє очі, повертається до Лідса й кладе на нього руки, тоді відкочується на край ліжка, ноги плутаються в ковдрі, жінка намагається підвестися. Камера смикнулася до стелі, екраном, мов нотний стан, пронеслася ліпнина, а тоді картинка стабілізувалася: місіс Лідс знов лежить на матраці, на нічній сорочці розповзається темна пляма, а Лідс підводиться, обхопивши руками шию та вибалушивши очі. Екран згасає секунд на п'ять, потім лунає цокання – склейка на кінострічці.

Тепер камера нерухомо стоїть на тринозі. Усі вже мертві. Викладені. Двоє дітей сидять під стіною обличчям до ліжка, один – навпроти в кутку, дивиться в камеру. На ліжку – містер

і місіс Лідс, прикриті ковдрами. Містер Лідс тулиться спиною до спинки ліжка, мотузки на грудях сховані під простирадлом, голова хилиться набік.

У кадрі з'являється Доларгайд, висувається зліва стилізованими рухами балійського танцюриста. Вимазаний в крові та голий, окрім окулярів і рукавичок, він гримасує та вистрибує поміж мертвих. Підходить до дальнього краю ліжка, до краю місіс Лідс, підбирає куточок ковдри й зриває її з ліжка, увесь час тримаючи поставу, мов зриває вуаль Вероніки³⁸.

Тепер, дивлячись цей фільм у вітальні, яка колись належала його бабусі з дідусем, Доларгайд вкрився лискучою плівкою поту. Товстий язик безперестану висувався з рота, шрам на верхній губі став мокрим і блискучим, Доларгайд стогнав, стимулюючи ерекцію.

І навіть на піку задоволення йому було шкода дивитися, як у наступній сцені фільму він втратив усю грацію та витонченість рухів, довбався по-свинячому, недбало розвернувшись задом до камери. Жодних драматичних пауз, жодного відчуття ритму чи клімаксу, просто бру-тальний шал.

І все одно, то було чудово. Дивитися цей фільм було чудово. Але не так добре, як під час самої вистави.

Дві головні вади, які знайшов Доларгайд, полягали в тому, що на плівці не відбився момент смерті Лідсів і його власний виступ під кінець зіпсувався. Немов він відкинув усі свої цінності. Червоний Дракон так поводитись не міг.

Пусте. Попереду в нього ще багато фільмів, і з досвідом він навчиться витримувати певну естетичну дистанцію, навіть у найбільш інтимні моменти.

Треба нап'ясти жили. То праця його життя, велична справа. Вона лишиться на віки.

Тільки треба не баритися. Треба добирати акторів до вистави. Він уже скопіював кілька домашніх відео з сімейними пікніками на Четверте липня. Наприкінці літа в кінолабораторії завжди більшало замовлень, бо надходили стрічки з відпусток. На День подяки відбувався ще один сплеск.

Родини щодня надсилали заявки на участь у його фільмі.

---

³⁸ Хустка, яку свята Вероніка накинула на Ісуса, коли той ніс хрест на Голгофу.

10

Літак із Вашингтона до Бірмінгема був наполовину порожній. Грем обрав місце біля вікна, поруч ніхто не сів.

Він відмовився від зсохлого сендвіча, що йому запропонувала стюардеса, і виклав на відкидний столик свою теку зі справою Джекобі. На обкладинці він занотував спільні риси між Джекобі та Лідсами.

Обом парам було до сорока років, в обох були діти – два хлопчики й дівчинка. Едвард Джекобі мав іще одного сина від попереднього шлюбу, і на час убивства родини той перебував у коледжі.

В обох випадках батьки були випускниками коледжів, обидві родини мешкали в двоповерхових будинках, у затишному передмісті. І місіс Джекобі, і місіс Лідс були привабливими жінками. У родин знайшлися однакові кредитки, вони передплачували однакові популярні журнали.

На цьому збіги закінчувалися. Чарльз Лідс був адвокатом у справах оподаткування, а Едвард Джекобі – інженером і металургом. Родина з Атланти сповідала пресвітеріанство, Джекобі – католицтво. Лідси все життя прожили в Атланті, а Джекобі мешкали в Бірмінгемі всього три місяці, переїхали туди з Детройта.

Слово «випадковий» звучало в голові Грема, мов капотіння з несправного крана. «Випадковий вибір жертв», «ніякого очевидного мотиву» – газетярі часто користалися цими термінами, а злі й пригнічені детективи плювалися ними по своїх відділах убивств.

Проте слово «випадковий» було дещо неточним. Грем знав, що масові й серійні вбивці не обирають жертв випадково.

Чоловік, який убив Джекобі та Лідсів, побачив у них щось таке, що привернуло його увагу, мотивувало здійснити задумане. Можливо, він добре їх знав, і Грем на це сподівався, а можливо, не знав зовсім. Але Грем був упевнений, що вбивця деякий час спостерігав за родинами, перед тим як убити. Він їх вибрав, бо щось його привабило, і основним чинником стали жінки. Що ж то було?

Між злочинами виявились певні відмінності.

Едварда Джекобі застрелили, коли він спускався сходами з ліхтариком, – певно, його розбудив шум.

Місіс Джекобі та її діти померли від пострілу в голову, місіс Лідс – у живіт. В усіх випадках використовували одну зброю – дев'ятиміліметровий автоматичний пістолет. У ранах знайшли залишки сталевої вати від саморобного глушника. На гільзах – жодних відбитків пальців.

Ніж ужили тільки на Чарльзі Лідсі. Лікар Прінсі вважав, що лезо було тонким і дуже гострим, імовірно, філейний ніж.

Спосіб проникнення в будинок також різнився. У Джекобі вибили замок на великих прозорих дверях, у Лідсів послуговувалися склорізом.

Фотографії з місця злочину в Бірмінгемі не відображали, скільки саме крові пролилося в Лідсів, але на стінах у спальні були плями, на висоті понад два фути від підлоги. Отже, у Бірмінгемі вбивця також зібрав публіку. Поліція Бірмінгема перевірила тіла, включно з нігтями, на відбитки пальців, але нічого не знайшла. Поховання влітку в Бірмінгемі знищить усі відбитки на кшталт того, що зняли з сина Лідсів.

На обох місцях злочину лишилися однакові світлі волосини, однакова слина й однакова сперма.

Грем притулив знімки з двома щасливими родинами до спинки крісла й довго-довго дивився на них у неперушній тиші літака.

Що привернуло вбивцю саме до них? Грем дуже хотілося вірити, що спільний фактор таки існує і він скоро його розгадає.

Інакше йому доведеться ходити наступними будинками й шукати, що для нього лишив Зубний ельф.

Грем отримав інструкції з польового офісу в Бірмінгемі й зв'язався з поліцією телефоном з аеропорту. Орендована малолітражка плювалася водою з кондиціонера, бризки летіли просто йому на руки.

Першу зупинку він зробив в офісі Агентства нерухомості Джієна на Деннісон-авеню.

Джієн, високий і лисий, заспішив волохатим бірюзовим килимом назустріч Грем. Усмішка зів'яла, коли Грем показав посвідчення й попросив ключ від будинку Джекобі.

– Там сьогодні будуть копи в уніформі? – спитався Джієн, склавши руки на голові.

– Не знаю.

– Молюся, що ні. У мене на цей вечір заплановані два покази. Гарний будинок. Люди його бачать і одразу забувають про інші варіанти. Минулого четверга я водив пару з Дулута, заможні пенсіонери, яким заспекотно на Сонячному поясі³⁹. Я тоді вже мало не зібрав урожай – ми обговорювали заставу. Я про те, що чоловік був готовий видати третину завдатку. Аж тут підїжджає машина з нарядом, і вони заходять собі до будинку. Пара поставила їм кілька питань, і, чорт забирай, відповіді не забарилися. Ті добродії офіцери влаштували їм цілу екскурсію – хто де лежав. І слідом: бувайте, Джієне, вибачте, що потурбували. Я спробував показати, як ми його обладнали, убезпечили, та старі й слухати не схотіли. Тож вони пішли геть, зашкунтильгали гравійною доріжкою та сіли у свій седан «де Вілль».

– Одинокі чоловіки будинком не цікавилися?

– У мене – ні. У нас кілька ріелторів працює. Проте – не думаю, що це можливо. Поліція заборонила нам фарбувати стіни, поки... не знаю, ми тільки минулого вівторка покінчили з інтер'єром. Два шари латексної фарби, подекуди три. Зовнішній вигляд досі до ладу приводимо. Не будинок буде, а лялечка.

– А як ви його продасте до офіційного затвердження заповіту?

– Підписати угоду до затвердження я не можу, але ж це не означає, що я не повинен підготуватися. Люди можуть заселитися на підставі протоколу про взаємну згоду⁴⁰. Мені ж треба щось робити. Мій діловий партнер володіє пакетом акцій, і той відсоток накопичується весь день і всю ніч, поки ти спиш.

– Хто виконавець заповіту містера Джекобі?

– Байрон Меткаф, фірма Меткафа й Барнза. Скільки ви плануєте там пробути?

– Не знаю. Доки не закінчу.

– Можете вкинути ключ у поштову скриньку. Аби сюди не повертатися.

Коли Грем підїжджав до будинку Джекобі, його охопило тоскне відчуття, що сліди вже захолили. Оселя стояла мало не за межами міста, на нещодавно поглиненій території. Раз він зупинився біля шосе, щоб звіритися з картою, і тільки потім знайшов поворот на асфальтовану другорядну дорогу.

Відтоді, як їх убили, минуло більше місяця. Чим він тоді займався? Ставив пару дизельних двигунів на 65-футовий корпус яхти «Рибович»⁴¹, махав Ар'язі на крані, щоб той спустив вантаж іще на півдйома. Увечері прийшла Моллі, і він, Моллі та Ар'яга сіли під навісом у недобудованій кабіні човна й узялися за великі креслетки, що їх купила Моллі, та за холодне

---

³⁹ Region у США, практично всі південні штати з тропічним кліматом і пустелями.

⁴⁰ *Memorandum of understanding* – документ, який підписують дві сторони до укладання офіційної угоди.

⁴¹ *Rybovich* – американська компанія, що виробляє риболовецькі судна в штаті Флорида з 1946 року.

пиво Dos Equis. Ар'яга пояснював, як найкраще чистити лангустів, малював у стружці на палубі хвостові плавці, а сонячне світло відбивалося від поверхні води й вигравало на черевцях чайок, що гойдалися на хвилях.

Кондиціонер пустив струмінь води просто Грему на груди, і він знову опинився в Бірмінгемі, де не було жодних криветок або чайок. Він кермував автівкою, праворуч простяглися лісисті ділянки й пасовиська з козами й конями, ліворуч – Стоунбридж, старий житловий квартал з елегантними оселями й будинками, що належали кільком багатіям.

Вивіску агентства нерухомості він запримітив зі ста ярдів⁴², ще не підїхавши до місця. Оселя Джекобі була єдиним будинком з правого боку від дороги. Від смоли пеканових горіхів, що росли вздовж підїзної доріжки, гравій став липким і торохкотів під бризковиками автомобіля. Тесля на драбині встановлював на вікна ґрати. Робітник підняв руку на знак привітання, коли Грем вирушив в обхід будинку.

Вистелене плиткою патіо побіч дому притіняв великий дуб. Уночі дерево мало заступати світло від потужного ліхтаря в бічному подвір'ї. Саме звідти й зайшов Зубний ельф, крізь відкотні скляні двері. Ті двері вже замінили на нові, алюмінієва рама блищала, з неї ще не встигли віддерти стикер виробника. Відкотні двері були захищені новими воротами з кутого заліза. Двері до підвалу також були нові – щитові, сталеві, на засувці. На плитці в ящиках лежали деталі для гідромасажної ванни.

Грем зайшов усередину. Гола підлога й задушливе повітря. У порожньому будинку відлунювали його кроки.

Нові дзеркала у ванній кімнаті ніколи не відбивали облич Джекобі чи вбивці. На кожному була біла кошлата пляма від наліпки з ціною. У кутку хазяйської спальні лежала згорнена захисна плівка. Грем сидів на ній, аж поки сонячні промені, що проходили крізь голі вікна, не пересунулися на відстань однієї мостини.

Тут нічого шукати. Більше нема чого.

Якби він прийшов сюди одразу після вбивства Джекобі, то чи врятувало б це життя Лідсам? Ось про що думав Грем. Приміряв цей тягар на себе.

Тягар не полегшав, навіть коли він вийшов із будинку й знов опинився просто неба.

Згорбивши плечі й сховавши руки в кишені, Грем стояв у тіні пекану й дивився на довгу підїзну путь, що виходила на дорогу перед будинком Джекобі.

Як Зубний ельф дістався дому Джекобі? Мав би приїхати на машині. Де він припаркувався? Гравійна доріжка зчинила б забагато шуму під час таких нічних відвідин, подумав Грем. У поліції Бірмінгема з ним були не згодні.

Він спустився підїзною до узбіччя. З обох боків асфальтованої дороги, скільки око сягало, тяглися кювети. У принципі, можна було переїхати кювет і схвати автомобіль у куцах на боці Джекобі – за умови, що земля суха й тверда.

Через дорогу, просто навпроти будинку Джекобі, розташовувався єдиний вхід до Стоунбриджа. Вивіска попереджала про те, що в Стоунбриджі працює приватна патрульна служба. Там би помітили незнайомий транспортний засіб. Паркінг у Стоунбриджі відпадає.

Грем повернувся до будинку й з подивом виявив, що телефон і досі працює. Він зателефонував у Бюро погоди й дізнався, що за день до вбивства Джекобі випали три дюйми дощу. Отож, у кюветах стояла вода. Зубний ельф не ховав свою автівку біля асфальтованої дороги.

Кінь на пасовиську біля подвір'я Джекобі тримав крок із Гремом, поки той ішов уздовж біленого паркану до задньої частини ділянки. Він пригостив коня льодяником «Лайф-Сейвер» і лишив тварину на розі, продовживши ходу між парканом і надвірними будівлями.

---

⁴² ≈ 91 м.

Грем зупинився, помітивши в землі западину, – саме там діти Джекобі поховали свого kota. Коли вони разом зі Спрінгфілдом міркували про це в поліцейському відділку Атланти, то йому уявлялися білі надвірні будівлі. Насправді вони виявилися темно-зеленими.

Діти загорнули kota в кухонний рушник і поховали його в коробці з-під взуття, вклавши тварині між лап квітку.

Грем поклав руку на паркан, похилився на нього чолом.

Поховання домашнього улюбленця, похмурий обряд родом із дитинства. Батьки повертаються до будинку, стидаються молитися. Діти поглядають одне на одного, віднаходять силу волі в тому місці, де втрата лишила діру. Дівчинка схиляє голову, потім – решта, лопата вища за будь-кого з них. Потім – дискусія: потрапив кіт на небо до Бога й Ісуса чи ні, і певний час діти не підвищують голосів.

Поки Грем стояв там і сонце нагрівало потилицю, до нього прийшла впевненість: Зубний ельф убив kota – це безперечно, і так само безперечно, він спостерігав, як діти його ховали. Мусив спостерігати, якщо тільки знайшлася така можливість.

Він не їздив сюди двічі: один раз – аби вбити kota, другий – заради Джекобі. Він приїхав, убив тварину й дочекався, доки її знайдуть діти.

Де саме дітлахи знайшли kota, визначити було неможливо. Поліція не виявила жодної людини, яка б розмовляла з Джекобі після полудня, приблизно за десять годин до їхньої смерті.

Як Зубний ельф сюди дістався, де він чекав?

За парканом позаду будинку починався чагарник, зарості висотою в людський зріст простягалися на тридцять ярдів⁴³ до дерев. Грем витягнув із задньої кишені зібгану карту й розправив її по паркану. На ній було зображено безперервну смугу лісу чверть милі завглибшки, що тяглася поза ділянкою Джекобі в обидва боки. З півдня лісок облягала просіка, що йшла паралельно дорозі перед будинком Джекобі.

Грем поїхав від будинку до шосе, заміряючи відстань одометром. Рушив по шосе на південь і звернув на просіку, яку бачив на карті. Знову відміряючи відстань, він повільно їхав, доки одометр показав, що автівка опинилася навпроти будинку Джекобі по інший бік лісу.

Дорожнє покриття закінчувалося при житловому комплексі для бідних – такому новому, що його ще не встигли позначити на карті Грема. Він зупинився на паркінгу. Більшість машин там були старі й просідали на старих ресорах. Дві автівки стояли на цеглинах.

Чорношкірі діти грали в баскетбол на голій землі навколо єдиного кільця без сітки. Грем усівся на крило свого автомобіля, аби трохи поспостерігати за грою.

Йому хотілося зняти куртку, проте він знав, що револьвер 44 Special і плаский фотоапарат привертатимуть увагу. Він завжди відчував дивне зникіння, коли люди дивилися на його пістолет.

Восьмеро гравців однієї команди були у футболках. У команді без футболок Грем нарахував одинадцять хлопців, усі вони грали одночасно. Суддівство чинилося шляхом гучних вигуків.

Малий хлопець без футболки, якого шпурнули на землю, обурено потупав додому. Підкріпившись печивом, він повернувся й знову пірнув у юрбу.

Крики й стукіт м'яча підняли Грему настрій.

Єдине кільце, єдиний м'яч. Він знов зачудувався, як багато речей було в Лідсів. І в Джекобі теж, якщо вірити звіту поліції Бірмінгема, в якому вони виключили пограбування. Човни й спортивне знаряддя, обладнання для кемпінгу, фотоапарати, рушниці й вудки. Ось ще одна спільна риса цих двох родин.

---

⁴³ ≈ 27 м.

Слідом за думкою про живих Лідсів і Джекобі прийшла думка про те, що з ними сталося опісля, і Грем більш не зміг дивитися баскетбольний матч. Він глибоко вдихнув і рушив через дорогу до темного лісу.

Підлісок, такий густий на окраї соснового гаю, порідшав, коли Грем зайшов під глибоку тінь і тепер із легкістю пересувався по соснових голках. Повітря було тепле й нерухоме. Блакитні сойки провіщали його прихід.

Положистий спад вів до пересохлого русла струмка, де росло кілька кипарисів, а в червоній глині лишилися відбитки слідів енотів і польових мишей. У руслі також знайшлися сліди людських ніг, деякі з них – дитячі. Усі були запалі й закруглені, їх тут залишили кілька дощів тому.

Після пересохлого русла ґрунт знову йшов угору, перетворившись на піщаний суглинок, такий догідний для папороті попід соснами. Грем дерся на спеці вгору, доки побачив просвіток за деревами на краю лісу.

Між стовбурами виглядав горішній поверх будинку Джекобі.

Знову підлісок у людський ріст заввишки, що тягнувся від гаю до заднього паркану Джекобі. Грем проліз крізь зарості й зупинився перед парканом, оглядаючи подвір'я.

Зубний ельф міг зупинитися біля багатоквартирного будинку й пройти крізь гай до підліску за будинком. Міг заманити kota в чагарник і задушити. Міг проповзти на колінах, тримаючи в одній руці безживне тільце, а другою торкаючись паркану. Грем подумки побачив у повітрі kota, який так і не перевернувся, щоб устати на лапи, а натомість із гупанням упав на спину в подвір'ї.

Зубний ельф зробив це вдень – діти не змогли б знайти й поховати kota вночі.

І він чекав, хотів подивитися, як вони знайдуть тварину. Невже він до кінця дня сидів у задушливому чагарнику? Біля паркану його помітили б крізь штахети. Аби побачити подвір'я здаля, він мав би стати серед чагарнику й повернутися обличчям до вікон будинку, при тому що сонце світило би просто на нього. Ясна річ, він мав повернутися до гаю. Що Грем і зробив.

У поліцію Бірмінгема не дурнів набирали. Грем бачив, де саме вони просувалися чагарником, прочісуючи територію згідно з протоколом. Це було ще до того, як знайшли kota. Вони шукали зачіпки, покинуті речі, сліди, але не спостережний пункт.

Він заглибився на кілька ярдів у ліс за будинком Джекобі й став повільно походжати туди й сюди у розсіянній тіні дерев. Спершу він дістався підвищення, з якого було частково видно подвір'я, а тоді неквапливо спустився до межі лісу.

Він шукав уже понад годину, коли в око впало світло, що блимнуло при землі. Упустив його, потім знову знайшов. То було кільце від бляшанки з холодливим напоєм, яке наполовину стирчало з-під листя під в'язом, одним із небагатьох, що росли між соснами.

Він запримітив кільце з відстані восьми футів і не наближався до нього ще хвилин п'ять, оглядаючи землю навколо дерева. Присів й почав розгрібати перед собою листя, просуваючись до дерева навприсядки по стежині, яку сам собі розчистив, аби не зіпсувати імовірних слідів. Не поспішаючи, повідгортав усе листя навколо стовбура. На землі не лишилося жодних відбитків через килим із торішньої опалої листви.

Біля алюмінієвого кільця він знайшов висохлий недогризок яблука, який уже майже доїли мурахи. Птахи повикльовували насіння. Грем оглядав землю ще хвилин десять. Зрештою він сів долі, випростав затерпілі ноги й похилився спиною на стовбур дерева.

У жмуті сонячного проміння роїлася хмара мошви. По нижньому боці листячка совала гусінь.

На гілці над головою Грема виднілася грудка червоної глини зі струмка, яка лишилася від чийогось чобота.

Грем повісив куртку на віття й почав обережно лізти вгору з протилежного боку дерева, поглядаючи з-за стовбура на гілки понад тою грудкою глини. На висоті 30 футів він знову

зазирнув за стовбур – і ось він, будинок Джекобі, за 175 ярдів⁴⁴ від дерева. З такої висоти дім мав інакший вигляд, тепер у колірній гаммі переважало забарвлення даху. Було добре видно заднє подвір'я та просвіт між надвірними будовами й парканом. За допомогою пристойного польового бінокля можна було б розрізнити вирази облич.

Грем чув далекий гул автостради, ще далі лунав гавкіт бігля, що гнав звіра. Цикада завела своє оглушливе, мов від пилки, цвірчання, яке поглинуло всі інші звуки.

Товста гілка одразу над головою Грема з'єднувалася зі стовбуром під прямим кутом відносно будинку Джекобі. Він підтягнувся й перехилився на інший бік дерева, аби роздивитися її ближче.

Біля щоки виявилася бляшанка з-під газованки, яку хтось встромив у розщілину між гілкою та стовбуром.

– Чудово, – прошепотів Грем у кору. – О Господи Ісусе, так. Ану, бляшаночко.

Проте бляшанку могла лишити й дитина.

Він видерся ще вище своїм боком стовбура – небезпечна справа, бо ставати доводилося на дрібні гілочки, – а тоді почав рухатися навколо дерева, доки не побачив під собою той товстий сук.

На горішньому боці гілки хтось зчистив жмуток зовнішньої кори, лишивши латку зеленого внутрішнього шару розміром із гральну карту. По центру зеленого прямокутника Грем побачив знак, вирізьблений аж до білої деревини:

Чистий і охайний, зроблений дуже гострим ножем. Тут явно працювала не дитина.

Грем сфотографував відмітину, дбайливо налаштувавши експозицію.

З великої гілки розгортався чудовий вигляд, який навіть устигли поліпшити: з верхнього сука стирчав униз цурпалок невеличкої гілки. Її відрізали секатором, аби розчистити поле зору. Деревні волокна спресувалися, кінчик вийшов пласким.

Грем узявся шукати відрізану гілку. Якби вона лежала на землі, то він би її помітив. Он, у нижньому гіллі, коричневе висохле листя серед зелені.

Щоб визначити відстань між січними лезами, експертам у лабораторії знадобляться оби-два шматки зрізу. Отже, доведеться повернутися сюди з пилкою. Грем зробив кілька знімків цурпалка. І весь цей час він бурмотів собі під ніс.

От що я думаю, хлопче: після того як ти убив kota й підкинув його назад у двір, ти видерся сюди й став чекати. Я думаю, ти стежив за дітьми й гаяв час карбуванням і мріями. Коли настав вечір, ти дивився, як вони походжають повз свої яскраві вікна, бачив, як опустилися штори, виглядав, як у будинку одна за одною згасають лампи. За деякий час ти спустився

---

⁴⁴ 30 футів ≈ 9 м; 175 ярдів ≈ 160 м.

й пішов до них. Правда? Злізти донизу з такої великої гілки, з ліхтариком і при яскравому місячному сяйві, – не так уже й тяжко.

Тяжко довелося Грему. Він просунув в отвір бляшанки пруточок, обережно вийняв її з розсохи й спустився, затискаючи пруток між зубами, коли були потрібні обидві руки.

Повернувшись до багатоквартирного будинку, Грем побачив, що на пильному боці його автівки хтось вивів пальцем надпис: «У Левона кака в голові». Судячи з висоти, на якій цей надпис було зроблено, на азбуці знали навіть наймолодші мешканці цього району.

Грем замислився, чи не написали вони чого й на машині Зубного ельфа.

Кілька хвилин він сидів, позираючи вгору на ряди вікон. На перший погляд у будинку було десь із сотню квартир. Імовірно, що хтось таки запам'ятав білого чужинця, який пізньої ночі крутився на паркінгу. Попри те що минув цілий місяць, спробувати було варто. Опитати кожного мешканця, і якнайшвидше – у цьому Грему знадобиться допомога поліції Бірмінгема.

Він боровся з бажанням надіслати бляшанку з-під напою безпосередньо Джиммі Прайсу у Вашингтон. А ще йому знадобляться людські ресурси від бірмінгемської поліції. Краще віддати їм усі знахідки. Обсипати бляшанку дактилоскопічним порошком – то вельми просто. А от знайти сліди за кислотою, що міститься в людському поті, – це вже геть інша справа. Прайс із цим упорається й після бірмінгемського порошку, якщо тільки ніхто не замацає бляшанку голими пальцями. Краще віддати її поліції. Він знав, що відділ документалістики ФБР накине на те різьблення, мов скажений мангуст. Усім дістануться фотографії, тут ніхто не скаржитиметься.

Він зателефонував до «вбивчого» відділу Бірмінгема вже з будинку Джекобі. Детективи приїхали саме в той момент, коли ріелтор Джіен припрошував потенційних покупців.

11

Ейлін читала статтю в «Народному базікалі» під назвою «Гидь у вашому хлібі!», коли до кафетерію зайшов Доларгайд. Зі свого сендвіча із салатом з тунця вона виїла саму начинку.

Очі Доларгайда за червоними скельцями метнулись униз на першу шпальту «Базікала». На додачу до «Гиді у вашому хлібі!» там були такі заголовки: «Таємне любовне гніздечко Елвіса – ексклюзивні фотки!», «Революційне рішення для хворих на рак!» і на всю ширину шпальти «Ганнібал-канібал допомагає слугам закону – копи йдуть до пекельного виплодка за порадою у справі Зубного ельфа».

Він стояв біля вікна й задумливо розміщував каву, доки не почув, як Ейлін підводиться. Вона спорожнила тацю над смітником і вже збиралася була викинути газету, коли Доларгайд торкнувся її плеча.

– Можна мені вашу газету, Ейлін?

– Звісно, містере Ді. Я її тільки заради гороскопів і беру.

За читання Доларгайд узявся у своєму кабінеті за зачиненими дверима.

Фредді Лаундз опублікував два матеріали на одному розвороті. Основна стаття становила надривне змалювання вбивств Джекобі й Лідсів. Оскільки поліція не дуже заглиблювалася в деталі, Лаундз діставав трагічні подробиці з власної уяви.

Доларгайду вони видалися банальними.

Бічна колонка була цікавішою:

БОЖЕВІЛЬНИЙ НЕДОЛЮДОК РАДИТЬ СЛІДСТВУ

ЩОДО МАСОВИХ УБИВСТВ

І КОНСУЛЬТУЄ КОПА, ЯКОГО КОЛИСЬ МАЛО НЕ ПРИКІНЧИВ

Автор: Фредді Лаундз

Балтимор, штат Меріленд

Федеральні мисливці на людей опинились у глухому куті в пошуку «Зубного ельфа», психопата, який доценту вирізав дві родини в Атланті й Бірмінгемі, тож тепер вони звернулися по допомогу до найстрашнішого вбивці у неволі.

Доктор Ганнібал Лектер, чюю огидну практику ми описували на цих сторінках три роки тому, цього тижня надав консультацію видатному слідчому Вільяму (Віллу) Гремю просто зі своєї камери в психіатричній лікарні підвищеної безпеки.

Грем ледь не загинув від ножа в Лектеровій руці, коли викрив цього серійного вбивцю.

Тепер його відкликали з дострокової відставки, аби він очолив полювання на «Зубного ельфа».

Що ж відбувалося на цій чудернацькій зустрічі двох запеклих ворогів? Яку мету мав Грем?

«Свій свояка вгадає здалека», – сказав нашому репортеру федеральний високопосадовець. Він мав на увазі Лектера, також відомого як «Ганнібал-канібал», психіатра й масового вбивцю в одній особі.

ЧИ ВІН МАВ НА УВАЗІ ГРЕМА???

Як стало відомо «Базікалу», Грема, колишнього інструктора криміналістики в Академії ФБР у Куантіко, штат Вірджинія, колись направили до психіатричної клініки на примусове лікування, яке тривало чотири тижні...

Федеральні службовці відмовляються називати причину, з якої призначили чоловіка з анамнезом психічного розладу керувати розпачливими ловами маніяка.

Характер психічного захворювання Грема не розголошується, але один із колишніх працівників клініки описав його як «глибоку депресію».

Гармон Еванс, колишній недипломований співробітник Військово-морського шпиталю Бетесди, повідомив, що Грема поклали в психіатричне відділення невдовзі після того, як він убив Гарретта Джейкоба Гоббса, «Сорокопуда з Міннесоти»⁴⁵. Грем застрелив Гоббса на смерть у 1975 році, поклавши кінець епосі терору Гоббса, що тривала в Міннесоті цілих вісім місяців.

Еванс зазначив, що Грем був відлюдкуватий та протягом перших тижнів лікування відмовлявся їсти чи розмовляти.

Грем ніколи не був агентом ФБР. Шановані експерти пояснюють це тим, що в Бюро існує сувора процедура перевірки, призначена для виявлення психічної нестабільності.

Офіційні джерела Бюро згадують тільки те, що Грем розпочав свою кар'єру в криміналістичній лабораторії ФБР і отримав посаду викладача в Академії ФБР, коли показав себе як чудового спеціаліста в лабораторії та на польових завданнях, де працював у статусі «спеціального слідчого».

Наші репортери дізналися, що до служби в Бюро Грем працював у «вбивчому» відділі поліції Нового Орлеана і залишив свою посаду, аби закінчити магістратуру з криміналістики в Університеті Джорджа Вашингтона.

Один із офіцерів із Нового Орлеана, який служив разом із Гремом, зазначив: «Ну, офіційно він, звісно, у відставці, але федерали завжди хочуть тримати його напохваті. Це наче у вас під будинком живе королівська змія. На очі вона нечасто навертається, проте хазяї тішаться думкою, що вона поїдає щитомордників».

Доктор Лектер сидітиме в неволі до самої смерті. Якщо його колись визнають психічно здоровим, то на нього чекає суд за дев'ятьма випадками умисного вбивства за обтяжливих обставин.

Адвокат Лектера каже, що серійний убивця проводить час, пишучи пізнавальні статті до наукових журналів, і веде «тривалі діалоги» в листуванні з найповажнішими постатями зі сфери психіатрії.

Доларгайд припинив читати й узявся розглядати фотографії. У верхній частині бічної колонки їх було дві. На першій Лектера притискали до боку автівки поліції штату. Другий знімок, із Віллом Гремом, Фредді Лаундз зробив

---

⁴⁵ Птах, що часто гніздиться в чагарниках і терені та інколи розвішує комах та іншу дрібну здобич по колючках.

біля Державної балтиморської лікарні. При кожній статті містилася маленька фотографія самого Лаундза.

Доларгайд довго роздивлявся знімки. Повільно пробігався по них кінчиком вказівного пальця, туди й назад, на диво тонко відчуючи нерівності газетного друку. На пальці лишилася пляма від фарби. Він послинив його та витер серветкою «Клінекс». А тоді вирізав бічну колонку й поклав собі до кишені.

Дорогою від роботи до дому Доларгайд купив туалетного паперу швидкорозчинного типу, що його використовують на човнах і в походах, а також назальний інгалятор.

Він добре почувався, навіть попри сінну астму. Як і в більшості людей, що перенесли обширну ринопластику, у Доларгайда не росло волосся в носі, тож він потерпав від сінної лихоманки. І від інфекцій верхніх дихальних шляхів.

Коли на мосту до Сент-Чарльза через річку Міссурі його на десять хвилин затримала заглухла вантажівка, він терпляче чекав. Його чорний фургон був вистелений килимами, там було тихо й прохолодно. Зі стереосистеми лунала «Музика на воді» Генделя.

Він перебирав пальцями по керму в такт музиці й раз у раз прикладав до носа хустку.

На смузі поруч із ним зупинилися дві жінки в кабріолеті. На них були шорти й блузки, які вони підв'язали під грудьми. Доларгайд глянув униз у кабріолет зі свого фургона. Жінки видавалися втомленими й змученими, вони мружилися проти призахідного сонця. Жінка на пасажирському сидінні похилила голову на спинку крісла й закинула ноги на приладову дошку. Від такої зігнутої пози на її оголеному животі утворилися дві брижі. Доларгайд помітив засмок на внутрішньому боці стегна. Жінка перехопила його погляд, сіла рівно й схрестила ноги. На обличчі відбилася зморена неприязнь.

Вона щось сказала жінці за кермом. Обидві дивилися просто перед себе. Доларгайд знав, що вони говорять про нього. І був дуже радий, що більш не злиться з цього приводу. Тепер його мало що могло розізлити. Він знав, що поступово вчиться належної гідності.

Музика була дуже втішною.

Автомобілі попереду Доларгайда почали рухатися. Смуга поруч стояла так само непорушно. Йому кортіло дістатися додому. Він постукав пальцями по керму в ритмі з музикою, а другою рукою опустив вікно.

Доларгайд харкнув і виплюнув згусток зеленого слизу на жінку – цілився він у коліно, а влучив майже в пупок. Виск і лайка на мить заглушили Генделя, і Доларгайд поїхав собі далі.

Величезному гробуху Доларгайда було принаймні сто років. Оправлена в чорну шкіру з мідними кутиками, книга важила стільки, що він облаштував її на міцному столі-верстаті, який держав у шафі на замку на горішньому сходовому просвіті. Доларгайд угледів цей гробух на розпродажі майна старої збанкрутілої друкарської компанії у Сент-Луїсі і з першого ж погляду зрозумів, що мусить його придбати.

Тепер, прийнявши душ і одягнувшись у кімоно, він відімкнув шафу й викотив стіл. Коли книга опинилася точно під картиною з Великим червоним драконом, Доларгайд влаштувався на стільці й розгорнув гробух. В обличчя війнуло запахом запліснявілого паперу.

Усю першу сторінку займала фраза з Апокаліпсису, виведена заголовними літерами й ілюмінована власноруч Доларгайдом: «І З'ЯВИЛОСЯ ІНШЕ ЗНАМЕННЯ: ВЕЛИКИЙ ЧЕРВОНИЙ ДРАКОН...»

Перший артефакт у цій книзі був єдиним, що не мав чітко визначеного місця. Між сторінками вільно лежала пожовтіла фотокартка: малий Доларгайд і його бабуся на сходах великого будинку. Хлопчик тримається за бабусину спідницю. Жінка схрестила руки на грудях, спина рівна, як свічка.

Доларгайд байдуже перегорнув сторінку. Не звернув на знімок уваги, наче він там опинився помилково.

У гробсбуху містилося багато газетних вирізок, найперші – про зникнення літніх жінок у Сент-Луїсі й Толедо. Сторінки поміж вирізками були вкриті надписами Доларгайда – чорні чорнила й дрібний каліграфічний почерк, такий схожий на руку самого Вільяма Блейка.

На полях сторінок розташувалися шматки скальпів – пасма волосся тягнулися, мов хвости комет у біблійних альбомах для дітей.

Тут були й вирізки про Джекобі з Бірмінгема. Касети кіноплівки й слайди лежали в кишенях, приклеєних до сторінок.

Так само була оформлена історія Лідсів, із плівками на додачу.

Вислів «Зубний ельф» уперше з'явився в пресі тільки після подій в Атланті. У всіх статтях про Лідсів це прізвисько було закреслено.

Наразі Доларгайд зробив те саме з вирізкою з «Базікала», розлючено заштрихувавши «Зубного ельфа» червоним маркером.

Тоді він прогорнув гробсбух до нової чистої сторінки й підрізав статтю з «Базікала» так, щоб вона вмістилася на аркуш. Чи варто залишити фотографію Грема? Слова «психічно хворих злочинців», викарбувані на кам'яній плиті над головою Грема, обурювали Доларгайда. Йому був ненависний сам вигляд будь-якого місця позбавлення волі. Обличчя Грема було майже не видно. Тож він поки відклав цей знімок.

Але Лектер... Лектер. Не дуже вдала фотографія. У Доларгайда була краща, яку він дістав із коробки, що зберігалася в шафі. Її надрукували одразу після ув'язнення Лектера, і на ній можна було розрізнити ці чудові очі. Проте й вона не до кінця задовольнила Доларгайда. У його уяві подоба Лектера здавалася схожою на темні портрети принців епохи Ренесансу. Бо ж Лектер, єдиний поміж людей, мав достатньо сприйняття та досвіду, аби зрозуміти славу та велич Становлення Доларгайда.

Доларгайд відчував, що Лектер знає: люди, які через свою смерть допомагають тобі досягнути мети, – несправжні. Він розуміє, що вони зіткані не з плоті, а зі світла, повітря, кольору й уривчастих звуків, які швидко завмирають, коли ти перетворюєш їх на дещо інше. Мов бульбашки з фарбою, що лускають у твоїх руках. Вони важливі для твого власного перетворення, важливіші за життя, за яке вони так хапаються й благають про милість.

Доларгайд терпів їхні крики так само, як скульптор терпить кам'яний пил під час роботи.

Лектер мав здатність розуміти, що кров і подих – то лиш елементи, що зазнають певних змін і живлять його Осаяйність. Так само, як згорає паливо, утворюючи світло.

Як би йому хотілося зустрітися з Лектером, поговорити з ним, поділитися досвідом, знайти радість у їхньому спільному видінні, отримати його визнання, як колись Йоан Христитель пізнав Того, Хто за ним ішов, сісти на нього верхи, як Дракон осідлав ббб в ілюстраціях Блейка до Апокаліпсису, і він відіб'є його смерть на плівці, коли Лектер, помираючи, зіллється з величчю Дракона.

Доларгайд дістав нову пару гумових рукавичок і пішов до письмового столу. Відмотав і викинув зовнішній шар туалетного паперу, що купив напередодні. Потім відмотав смугу з восьми аркушів і відірвав від рулону.

Акуратно виводячи лівицею друковані літери на папері, він став писати листа Лектеру.

За мовленням ніколи не здогадаєшся, як людина висловлює свої думки в писанні, це неможливо визначити. Мова Доларгайда була покручена та спрощена вадами (як реальними, так і уявними), і відмінність між його мовленням і письмом була просто разючою. Та все одно Доларгайд відчував, що не в змозі висловити свої такі важливі почуття.

Йому хотілося отримати звістку від Лектера. Була потрібна особиста відповідь доктора Лектера перед тим, як повідати йому найголовніше.

Як же цього досягти? Він почав ритися в коробці з вирізками про Лектера, перечитувати їх усі наново.

Зрештою до нього прийшло просте рішення, і він знов узявся писати.

Коли Доларгайд переглянув готовий лист, він здався йому боязким і сором'язливим. І підпис у кінці – «Палкий шанувальник».

Він кілька хвилин роздумував над підписом.

«Палкий шанувальник», так і є. Доларгайд гордовито задер підборіддя.

Він запустив собі в рот палець у гумовій рукавичці, вийняв вставну щелепу й поклав на бювар.

Верхня пластина була незвичайною. Нормальні зуби – рівні й білі, але рожева акрилова пластина мала дивну форму черепахового панцира, аби прилягати до всіх вигинів і щілин його ясен.

До пластини також кріпився м'який пластиковий протез із obturatorом нагорі, який допомагав йому закривати дефект м'якого піднебіння під час мовлення.

Доларгайд узяв зі столу невеличку скриньку. У ній лежав іще один набір щелеп. Верхній зліпок був схожим, тільки без протезу. Між кривими зубами виднілися темні плями, від них ішов легкий сморід.

Ці щелепи були ідентичні бабусиним, що лежали в склянці біля ліжка на першому поверсі.

Ніздрі Доларгайда затріпотіли від запаху. Він роззявив рота в запалій посмішці, вставив щелепи й зволожив їх язиком.

Зігнув листа впоперек підпису й сильно прикусив папір. Коли він знову розгорнув листа, підпис опинився всередині овального укусу. Така собі нотаріальна печатка, дозвіл на друк, поцяткований загуслою кров'ю.

12

О п'ятій вечора юрист Байрон Меткаф зняв краватку, зробив собі міцного напою та задер ноги на стіл.

– Ви певні, що не хочете хильнути?

– Якось іншим разом.

Грем оббирав із манжетів реп'яхи нетреби й радів, що в приміщенні працює кондиціонер.

– Я не дуже добре знав цих Джекобі, – сказав Меткаф. – Вони тут усього три місяці прожили. Ми з дружиною кілька разів ходили до них на коктейлі. Ед Джекобі прийшов до мене по новий заповіт невдовзі після того, як його сюди перевели, ось так ми й познайомилися.

– Але ж ви його виконавець.

– Так. Першим виконавцем заповіту вказано його дружину, а потім уже мене – як альтернативу на випадок, якщо вона помре чи стан здоров'я не дозволить. У нього є брат у Філадельфії, проте, як я розумію, вони не були близькі.

– Ви працювали заступником окружного прокурора.

– Так, із 1968-го по 1972-й. Балотувався на прокурора в 72-му. Різниця була невелика, та я програв. І тепер не шкодую.

– Що ви думаєте про те, що тут сталося, містере Меткаф?

– Я одразу згадав про Джозефа Яблонські, лейбористського лідера, пам'ятаєте його?⁴⁶

Грем кивнув.

– У злочину був мотив, у цьому випадку – влада. Убивство намагалися видати за напад божевільного. Ми всі відомості про Еда Джекобі крізь дрібне сито просіяли – Джеррі Естрідж із офісу прокурора і я. Нічого. Від смерті Еда Джекобі великих грошей нікому не перепало б. Зарплатня в нього була нівроку, проте він витрачав її майже так само швидко, як отримував. Усе мало відійти його дружині, а клаптик землі в Каліфорнії призначався дітям і їхнім нащадкам. У нього був маленький траст із гарантією проти марнотратства бенефіціара. Вистачить іще на три роки коледжу. Певен, що на той час він так і сидітиме на першому курсі.

– Найлз Джекобі.

– Угу. Малий завдав Еду стільки прикрасі. Жив із мамою в Каліфорнії. Відсидів у Чіно за крадіжку. Як на мене, мама в нього м'якодуха. Минулого року Ед їздив туди, домовлятися за сина. Забрав його потім до Бірмінгема, влаштував навчатися в муніципальний коледж Бардвелла. Намагався тримати його вдома, та Найлз почав цькувати інших дітлахів, і ситуація склалася не дуже приємна. Місіс Джекобі певний час примирялася, але зрештою вони переселили його до гуртожитку.

– Де він був?

– У ніч на двадцять восьме червня? – Меткаф глянув на Грема з-під опущених повік. – Поліція вивчила це питання, і я теж. Він пішов у кіно, потім повернувся до школи. Усе перевірено. Окрім того, у нього група крові O⁴⁷. Містере Грем, мені за півгодини треба забрати дружину. Якщо хочете, можемо завтра поговорити. Кажіть, чим я можу вам допомогти.

– Мені хотілося б поглянути на особисті речі. Щоденники, фотографії, будь-що.

– Від Джекобі небагато лишилося – майже все майно згоріло під час пожежі в Детройті, перед тим як вони сюди переїхали. Нічого підозрілого – Ед щось зварював у підвалі, іскри потрапили на фарбу, яку він там зберігав, і будинок зайнявся. Є кілька особистих листів. Я їх поклав у банківські комірочки разом із небагатьма коштовностями. Щоденників не пригадую.

⁴⁶ Joseph Yablonski (1910—1969) – лідер американської лейбористської партії; його, дружину й дочку застрелили в новорічну ніч троє кілерів, який винайняв політичний опонент Яблонські, Тоні Бойл.

⁴⁷ Перша група.

Решта речей – на складі. Може, у Найлза є пара фотографій, та я сумніваюся. Ось що, о дев'ятій тридцять ранку мені треба в суд, проте можу підкинути вас до банку, ви там усе подивитесь, а дорогою назад я по вас заїду.

– Чудово, – сказав Грем. – І ще дещо. Мені потрібні копії всіх документів, пов'язаних із судовим затвердженням заповіту: претензії на нерухомість, сперечання щодо заповіту, кореспонденція. Я б хотів отримати всі папери.

– Про це вже просив офіс окружного прокурора з Атланти. Вони хочуть порівняти все з майном Лідсів в Атланті, я в курсі, – відповів Меткаф.

– І все одно, я б хотів усі копії і собі.

– Окей, зробимо вам копії. Ви ж не думаєте насправді, що діло в грошах, атож?

– Ні. Просто я все сподіваюся, що тут і в Атланті впливе якийсь спільне ім'я.

– Я теж.

Студентські гуртожитки муніципального коледжу міста Бардвелл становили чотири маленькі будівлі, що розташовувалися по периметру засміченого чотирикутного подвір'я. Земля була геть витоптана. Коли Грем туди дістався, саме тривала війна на стереосистемах.

Через подвір'я одне на одного ревіли динаміки, виставлені на протилежних балконах-галереях. «Кісс» проти «1812 року»⁴⁸. Високо в повітрі шугнула кулька, наповнена водою, і луснула на землі в десяти футах від Грема.

Він пірнув під розвішаним пранням, переступив через велосипед і тільки тоді потрапив до вітальні в блоці Найлза Джекобі.

Двері до спальні Джекобі були прочинені, і крізь шпарину горлала музика. Грем постукав.

Ніхто не відгукнувся.

Він штовхнув двері навстіж. На одному з двох ліжок сидів високий хлопець із поцяткованим обличчям і смоктав чотирифутовий бонг⁴⁹. На іншому ліжку лежала дівчина в синьому бавовняному комбінезоні.

Хлопець крутнув головою та зупинив погляд на Гремі. Він ледве зводив думки до купи.

– Я шукаю Найлза Джекобі.

Здавалося, хлопець укліяк. Грем вимкнув програвач.

– Я шукаю Найлза Джекобі.

– Це така штука від моєї астми, чуваче. Тебе що, стукати не вчили?

– Де Найлз Джекобі?

– Та як я, бляха, знаю? Чого тобі від нього треба?

Грем показав йому жетон.

– Зберися з силами й спробуй пригадати.

– От лайно, – мовила дівчина.

– Трясця моїй мамі, наркагент. Слухай, я ж не вартий того клопоту, давай про це хвилинку поговоримо, чоловіче.

– Давай поговоримо про те, де Джекобі.

– Гадаю, я зможу його для вас знайти, – сказала дівчина.

Грем чекав, поки вона питала по інших кімнатах. З усіх спалень, куди вона заходила, чувся злив води в унітазі.

Найлз Джекобі лишив у своїй кімнаті небагато слідів – на комоді лежала єдина фотографія родини Джекобі. Грем прийняв із неї запітнілу склянку з льодом і рукавом витер мокре кільце на знімку.

---

⁴⁸ Kiss – американська хард-шок-рок група; «1812 рік» – урочиста увертюра П. Чайковського.

⁴⁹ Прилад для куріння марихуани (*тут*: трубка приблизно 1,2 м завдовжки).

Повернулася дівчина.

– Пошукайте в «Злісній змії», – сказала вона.

Бар «Злісна змія» розташовувався в приміщенні колишнього магазину на першому поверсі. Скло у вітринах було пофарбовано в темно-зелений колір. Припарковані перед баром транспортні засоби становили дивну суміш: великі вантажівки, куці без своїх трейлерів; малолітражні легковики; бузковий кабриолет; старі «доджі» й «шевроле» з піднятими задніми бамперами, як у перегонових автомобілів; чотири «гарлі-девідсони» при повній амуніції.

Кондиціонер висів на поперечині над дверима і безперервно ляпотів на хідник.

Грем ухилився від струминки й зайшов усередину.

У барі було повно народу, пахло дезінфекційним засобом і затхлим ароматом дезодоранту «Каное». За шинквасом стояла здорова жінка в робочому комбінезоні. Вона простягла Грему колу через голови відвідувачів біля стійки. То була єдина жінка на весь бар.

Найлз Джекобі, чорнявий і худий, як скріпка, стовбичив біля джукбокса. Він опускав в автомат монети, а на кнопки тиснув чоловік, що стояв поруч.

Джекобі скидався на непутячого школяра, чого не можна було сказати про того, хто замовляв музику.

У зовнішності приятеля Джекобі дивом поєднувалися хлопчаче обличчя та вузлувате, м'язисте тіло. Одягнений він був у футболку й джинси; у тих місцях, де речі напинали кишені, тканина витерлася до білого. На руках гулями проступали м'язи, пальці й долоні були великі й брудні. На лівому передпліччі виднілося якісне татування: «Народжений, щоб трахатись». На іншій руці – грубе тюремне тату зі словом «Ренді». Коротка в'язнична стрижка відросла нерівномірно. Коли він потягнувся до кнопки сяйного джукбокса, Грем помітив на його передпліччі клаптик голеної шкіри.

Грем відчув, як у животі похололо.

Він пішов крізь натовп слідом за Найлзом Джекобі та Ренді в задню частину приміщення. Вони всілися в кабінці.

Грем зупинився за два фути від столу.

– Найлзе, мене звати Вілл Грем. Мені треба з тобою трохи поговорити.

Ренді підвів погляд, широко й фальшиво посміхнувся. Один із передніх зубів був мертвим.

– Я те' знаю?

– Ні. Найлзе, я хочу з тобою поговорити.

Найлз здивовано вигнув брів. Грем загадався, що ж сталося з ним у Чіно.

– У нас тут приватна бесіда. Згинь, – сказав Ренді.

Грем уважно подивився на кривуваті м'язисті передпліччя, на маленький пластир на згині ліктя, на виголений клаптик шкіри, на якій Ренді перевіряв гостроту ножа. Пліщина бійця на ножах.

«Я боюся Ренді. Пали або вали».

– Ти мене чув? – сказав Ренді. – Згинь.

Грем розстебнув куртку і виклав на стіл посвідчення.

– Сиди тихо, Ренді. Спробуєш встати, і в тебе з'явиться другий пупок.

– Вибачте, сер, – у голосі одразу почулася щирість колишнього в'язня.

– Ренді, я хочу, аби ти дещо для мене зробив. Я хочу, аби ти запустив руку у задню ліву кишеню. Тільки двома пальцями. Там ти знайдеш ніж із п'ятидюймовим лезом, до якого приладнано «Флікет»⁵⁰. Поклади його на стіл... Дякую.

Грем опустил ніж собі в кишеню. На доторк він був липкий.

---

⁵⁰ *Flicker* – популярна у 80-х розпинка, що дозволяє відкривати складаний ніж однією рукою.

– Гарзд, в іншій кишені в тебе лежить гаманець. Діставай. Ти сьогодні кров здавав за гроші, так?

– І що з того?

– А те, що дай-но мені картку клініки, яку ти маєш показати наступного разу, як прийдеш на здачу. Розгорни її на столі.

У Ренді була кров групи О. Викреслюємо Ренді.

– Давно ти вийшов на волю?

– Три тижні тому.

– Хто твій інспектор?

– Наді мною нема інспектора.

– А тут ти, певно, брешеш.

Грему хотілося загребти цього Ренді. Приводом для арешту може бути ніж із лезом ненормованої довжини. Перебування в закладі, де торгують алкогольними напоями, тягне на порушення умов дострокового звільнення. Грем знав, що злиться тому, що боїться Ренді.

– Ренді.

– Так.

– Геть звідси.

– Не знаю, що вам розказати, я батька близько не знав, – сказав Найлз Джекобі Грему, поки той віз його до коледжу. – Він покинув матір, коли мені було три роки, і після того я з ним не бачився – мама була категорично проти.

– Він приїздив до тебе минулої весни.

– Так.

– У Чіно.

– Ви й це знаєте.

– Я просто хочу розібратися. Що було на зустрічі?

– Ну, він прийшов у зал для відвідин, стояв там увесь такий напружений, намагався ні на що не дивитися – більшість людей поводяться так, мов це зоопарк якийсь. Матір багато всякого про нього розповідала, але вигляд у нього був нічогенький. Звичайний чоловік, стояв собі там у недоладному спортивному піджаку.

– Що він тобі сказав?

– Ну, я ж гадав, що він з ходу почне вибивати з мене лайно чи скаже, що дуже провинився, – так зазвичай і трапляється у відвідинах. Але він просто спитав, чи не думаю я піти до коледжу. Сказав, що візьме мене під опіку, якщо я піду вчитися. І буду старатися. «Допоможи собі сам, хоч трошки. Постарайся і допоможи собі, і я домовлюся, щоб тебе взяли в коледж», і все таке.

– Скільки тоді лишалося до твого звільнення?

– Два тижні.

– Найлзе, ти розповідав комусь про свою родину, поки сидів у Чіно? Товаришам у камері, будь-кому?

Найлз кинув на Грема швидкий погляд.

– А, ага, все ясно. Ні. Не про батька. Я про нього роками не згадував, чого б я про нього розповідав?

– А тут? Ти водив якихось друзів до будинку батьків?

– Батька, а не батьків. Вона мені не мама була.

– Ти когось туди водив? Однокурсників чи...

– Партнерів для садо-мазо втіх, офіцере Грем?

– Точно.

– Ні.

– Ніколи?

- Жодного разу.
- Він ніколи не казав, що йому щось загрожує, може, його щось непокоїло протягом останнього місяця-двох перед смертю?
- Останнього разу, як ми говорили, він дійсно був занепокоєний, але то через мої оцінки. Я тоді мав багато хвостів. Він купив мені два будильники. Більше мені нічого не відомо.
- У тебе лишилися його особисті папери, листи, фотографії, хоч щось?
- Ні.
- У тебе є родинний знімок. Лежить на комоді у твоїй кімнаті. Біля бонга.
- Бонг не мій. Я ту гидоту в рот не беру.
- Мені потрібна та фотографія. Я зроблю з неї копію та відішлю тобі назад. Що ще в тебе є?
- Джекобі дістав із пачки сигарету й почав хлопати по кишенях у пошуках сірників.
- Більше нічого. Не розумію, чого вони дали мені таку фотку. Батько всміхається до місіс Джекобі, і всі ці малі курдупелі. Можете забирати собі. На мене він так ніколи не дивився.

Грем мусив познайомитися з Джекобі. Від їхніх нових приятелів із Бірмінгема користі було небагато.

Байрон Меткаф надав йому вільний доступ до банківських комірок. Грем перечитав низенький стос листів, переважно ділових, покопирсався в прикрасах і срібних виробках.

Протягом трьох спекотних днів він працював на складі, де зберігався домашній скарб Джекобі. Ночами йому допомагав Меткаф. Вони відкрили й вивчили вміст усіх коробок на всіх ярусах. За поліцейськими фотографіями Грем визначав, де саме ці речі стояли в будинку.

Більшість меблів були новими, куплені на страхову виплату від пожежі в Детройті. У Джекобі майже не було часу лишити на них свої відмітини.

На одному предметі, нічному столику, і досі виднілися сліди від дактилоскопічного порошку, і вони привернули увагу Грема. По центру стільниці стояла пляма зеленого воску.

Грем уже вдруде замислився, чи полюбляє вбивця світло свічок.

Криміналістичний відділ Бірмінгема із задоволенням мінявся інформацією.

Розмитий відбиток кінчика носа – ось і все, що вдалося зняти Бірмінгему й Джиммі Прайсу у Вашингтоні з бляшанки, яку Грем знайшов на дереві.

Секція при лабораторії ФБР, що займалася аналізом вогнепальної зброї та відмітин від інструментів, надіслала результати аналізу відрізаної гілки. Леза, якими її відкусили, були товстими, кут між ними невеликий: тут скористалися гвинторізом.

Секція документалістики переслала зображення відмітини на корі до Сходознавчого центру в Ленглі⁵¹.

Грем сидів у складському приміщенні на картонній коробці й читав довгий звіт із Центру. Сходознавці повідомляли, що цей знак є китайським ієрогліфом, що означав «Ти влучив» або «Ти поцілів у голову» – цей термін інколи вживався в азартних іграх. Символ вважався «позитивним» і «щасливим». Згідно з експертами, цей ієрогліф також був присутній на фішках маджонгу. То був знак Червоного дракона.

---

⁵¹ Місто в штаті Вірджинія, практично синонім до штаб-квартири ЦРУ, «Розвідцентру Джорджа Буша» тощо.

13

Кроуфорд у штаб-квартирі ФБР у Вашингтоні розмовляв телефоном із Гремом в аеропорту Бірмінгема, коли до кабінету зазирнула секретарка й помахала йому рукою:

– Доктор Чилтон із Балтиморської лікарні на 2706. Каже, це терміново.

Кроуфорд кивнув.

– Зачекай, Вілле, – він став натискати кнопки на телефоні. – Кроуфорд слухає.

– Фредерік Чилтон, містере Кроуфорд, із...

– Так, докторе.

– У мене тут записка, точніше, дві частини записки, і, здається, її написав чоловік, який убив ту родину в Атланті...

– Звідки вона у вас?

– З камери Ганнібала Лектера. Написано на туалетному папері, уявіть собі, і є відмітина від зубів.

– Ви можете зачитати мені записку, тільки більше не торкатися?

Ледве стримуючи хвилювання, Чилтон почав читати:

Дорогий докторе Лектер!

Хотів сказати вам, що дуже зрадив, коли ви проявили до мене інтерес. І шойно я дізнався про ваше активне листування, то подумав – чи насмілюся я? Звісно, що насмілюся. Не думаю, що ви б мене виказали, навіть якби знали, хто я. Окрім того, тіло, що я на цей момент займаю, – дрібниця.

Найважливіше те, що я переживаю Становлення. І знаю, що тільки ви можете це зрозуміти. У мене є кілька речей, які я залюбки б вам показав. Може, якимось у майбутньому, за більш сприятливих обставин. Сподіваюся, ми зможемо листуватися...

– Містере Кроуфорд, тут папір порваний і продірявлений. Далі йдеться:

Я вже багато років вами захоплююся, зібрав про вас цілу колекцію газетних вирізок. Власне, характеристика, яку дають вам журналісти, мені видається несправедливою. Такою ж несправедливою, як і моя. Вони так люблять навішувати принизливі прізвиська, правда? Зубний ельф. Що може бути гірше? Мені було б соромно за це перед вами, якби я не знав, що ви зазнали в пресі таких самих спотворень.

Мене цікавить слідчий Грем. Химерний у нього вигляд як на поліцейя, правда? Не красень, проте цілеспрямований. Шкода, що ви тоді не відучили його не пхати носа в чужі справи.

Перепрошую за приладдя до письма. Я обрав цей папір, бо він дуже швидко розчиняється – на випадок, якщо вам доведеться проковтнути лист.

– Тут знову бракує шматка, містере Кроуфорд. Я зачитаю вам кінцівку:

Якщо отримаю від вас звістку, то наступного разу можу надіслати дещо мокре. А поки – щиро ваш

Палкий шанувальник

Чилтон закінчив читати, запала тиша.

– Ви ще там?

– Так. Лектер знає, що записка у вас?

– Ще ні. Сьогодні вранці його перемістили в камеру тимчасового утримання, поки в його палаті прибирали. Замість того щоб скористатися своєю ганчіркою, прибиральник почав

відмотувати жмути з рулону туалетного паперу, аби витерти умивальник. Він знайшов записку, сховану в тому рулоні, і приніс її мені. Мені здають усе, що знаходять по схованках.

- Де Лектер зараз?
- І досі в камері тимчасового утримання.
- Йому звідти видно свою палату, бодай трошки?
- Дайте подумати... Ні, ні, не видно.
- Зачекайте секунду, докторе.

Кроуфорд поставив Чилтона на режим очікування. Він кілька митей витріщався на миготливі вогники на телефоні, проте не бачив їх. Кроуфорд, ловець людей, бачив тільки те, що його поплавець став рухатися проти течії. Він знову зв'язався з Гремом.

– Вілле... записка, імовірно, що від Зубного ельфа, схована в камері Лектера в Балтиморі. Схожа на лист від шанувальника. Хоче почути хвалу від Лектера, цікавиться тобою. Ставить питання.

- Яким чином Лектер має йому відповісти?

– Поки не знаємо. Щось вирвано, щось закреслено. Здається, є шанс, що вони розпочнуть листування, якщо тільки Лектер не дізнається про нашу знахідку. Я хочу доправити записку в нашу лабораторію і хочу перетрусити його камеру, проте це ризиковано. Якщо Лектер нас розкусить, хтозна, що станеться. Він може попередити цього засранця. Нам потрібен їхній зв'язок, але й записка теж потрібна.

Кроуфорд розповів Грему, де наразі утримують Лектера і як знайшли записку.

- До Балтимора сорок миль⁵². На тебе я чекати не можу, друже. Що скажеш?

– Десять жертв за один місяць – у нас немає часу гратися в довге листування. Скажу, що тобі треба їхати.

- І поїду, – відповів Кроуфорд.
- Побачимося за дві години.

Кроуфорд викликав секретарку:

- Саро, замов гелікоптер. Хай підженуть найближчу пташечку й тримають напоготові.

Байдуже, чия – наша, поліції округу Колумбія чи морпіхів. Я буду на даху за п'ять хвилин. Зателефонуй у документацію, хай готуються приймати папери. Скажи Герберту, щоб нашкріб обшукову групу. Усіх на дах. П'ять хвилин.

Він переключився на Чилтона.

– Докторе Чилтон, нам треба обшукати камеру Лектера так, щоб він про це не дізнався, і нам потрібна ваша допомога. Ви комусь іще розповідали про записку?

- Ні.
- Де прибиральник, який її знайшов?
- У мене в кабінеті.

– Будь ласка, не випускайте його і накажіть тримати рота на замку. Скільки вже Лектер сидить у тимчасовій камері?

- Десь півгодини.
- Це не задовго?

– Ні, поки ні. Але камеру зазвичай і прибирають усього півгодини. Невдовзі він почне думати, у чому справа.

– Окей, зробіть для мене дещо: викличте свого коменданта, чи інженера з експлуатації, чи хто там у вас усім заправляє. Скажіть йому, аби перекрив у всій будівлі воду й висмикнув запобіжники в коридорі Лектера. Нехай пройдеться тим коридором повз його тимчасову камеру разом із інструментами. Нехай поспішає, лається й не має часу відповідати на жодні питання – зрозуміли? Скажіть йому, що всі пояснення він почує від мене. Скасуйте на сьогодні

---

⁵² ≈ 64 км.

вивезення сміття, якщо вантажівка ще не приїжджала. Не торкайтеся записки, окей? Ми вже ідемо.

Кроуфорд набрав завідділу наукового аналізу:

– Браєне, тобі пташечка записку принесе, імовірно, що від Зубного ельфа. Найвищий пріоритет. Її треба повернути на місце протягом години й у тому ж вигляді. Я піду у волосся й волокна, латентні відбитки й документацію, а потім до тебе, тож скоординуйся з ними, гаразд?.. Так. Я її сам приставлю. До тебе власноруч принесу.

У ліфті було тепло – наказані федеральні вісімдесят градусів⁵³. Кроуфорд спускався з даху із запискою, від бурханія гелікоптера на голові застиг кумедний чуб. Поки Кроуфорд дістався відділу лабораторії, де вивчали волосся й волокна, вже витирав із обличчя піт.

Волосся й волокна – відділ невеликий, спокійний та заклопотаний. Спільна кімната заставлена коробками з речдоками, що їх надсилають поліцейські відділки з усієї країни; зразки липкої стрічки, якою заклеювали роти й зв'язували зап'ястки, порваний, поплямований одяг, простирадла зі смертних лож.

Петляючи між коробками, Кроуфорд помітив крізь шибку оглядової Беверлі Кац. Перед нею на плічках висів дитячий комбінезон, а стіл під ним був застелений білим папером. Жінка працювала при яскравому світлі, у кімнаті без протягів, вона шкрябала комбінезон металевою лопаточкою, обережно рухаючись уздовж петелькових стовпчиків і впоперек, за ворсою і проти неї. На папір упала дрібка бруду й піску. Разом із нею, опускаючись у цьому нерухомому повітрі повільніше за пісок, але швидше за ворсинки, показала волосина, скручена в тугеньку спіраль. Жінка схилила голову набік і глянула на волосину яскравими, мов у дрозда, очима.

Кроуфорд бачив, як вона ворушить губами. Він знав, що вона промовляє.

«Попався».

Вона завжди так казала.

Кроуфорд постукав у шибку, і вона хутко вийшла, знімаючи свої білі рукавички.

– Відбитки ще не брали, ні?

– Ні.

– Я все підготувала в сусідній оглядовій.

Поки Кроуфорд розгортав теку для паперів, Кац одягла нову пару рукавичок.

Записку на двох клаптиках паперу дбайливо заклали між двома аркушами полімерної плівки. Беверлі Кац побачила відбиток зубів і кинула погляд на Кроуфорда, не марнуючи часу на питання.

Він кивнув: відбиток збігався з прикусом убивці на прозорому пластику, який Кроуфорд прихопив із собою до Чесапіку⁵⁴.

Крізь шибку Кроуфорд спостерігав, як Кац вставляє записку в тонку кліпсу й підвішує її над білим папером. Вона оглянула її в потужне збільшувальне скло, потім легенько обмахнула віялом. Постукала по кліпсі краєчком лопатки й узялася вивчати папір крізь свою лупу.

Кроуфорд поглянув на свій наручний годинник.

Кац почепила записку до іншої кліпси, аби обдивитися папір з протилежного боку. Тонким, мов волосина, пінцетом вона підхопила з поверхні єдиний мікроскопічний об'єкт.

Камерою з великим збільшенням Кац сфотографувала обірвані краї записки й повернула її назад у теку. У цю ж теку вона вклала пару чистих білих рукавичок. Білі рукавички – це знак не торкатися, вони завжди лежать разом із речдоками, поки з тих не знімуть відбитки пальців.

---

⁵³ 26,6 °C.

⁵⁴ Місто в штаті Вірджинія, де розташований польовий офіс ФБР.

– Ось і все, – сказала Кац, повертаючи теку Кроуфорду. – Одна волосина, може, 1/32 дюйма⁵⁵. Кілька синіх крихіток. Я їх досліджу. Маєш ще щось?

Кроуфорд протягнув їй три позначені конверти.

– Волосся з гребінця Лектера. Щетина з електробритви, яку йому видали в лікарні. І волосся прибиральника. Мушу бігти.

– До скорого, – відповіла Кац. – І в тебе волоссячко теж нівроку.

Джиммі Прайс у латентних відбитках здригнувся, побачивши пористий туалетний папір. Він люто мружився, зазираючи через плече свого техника, який керував гелій-кадмієвим лазером – таким чином вони намагалися знайти відбитки й змусити їх флуоресцювати. На папері з'являлися світні мазки, плями від поту, і більш нічого.

Кроуфорд почав був ставити питання, проте передумав і зачекав. На скельцях його окулярів відбивалося синє світло.

– Як нам відомо, без рукавичок записки торкалися троє, правильно? – спитав Прайс.

– Так, прибиральник, Лектер і Чилтон.

– Хлоп, що чистить раковини, певно, весь жир із пальців позмивав. Та інші двоє – це чистий жаж, – Прайс підніс папір до світла, непорушно тримаючи затискач плямистою старечою рукою. – Можна її обкурити, Джеку, проте нема гарантії, що плями йоду зникнуть за той короткий час, що ти мені дав.

– Нінгідрин? Обробка парою?

Зазвичай Кроуфорд не насмілювався б давати Прайсу технічні поради, проте зараз він хапався за будь-яку можливість. Він очікував отримати пихату відповідь, проте старий видався розчарованим і засмученим.

– Ні. Потім не відмити. Не знайду я тобі ніяких відбитків, Джеку. Їх тут нема.

– Бляха, – мовив Кроуфорд.

Старий відвернувся. Кроуфорд поклав руку на кістляве плече Прайса.

– Чорт, Джиммі. Якби там були відбитки, ти б їх неодмінно знайшов.

Прайс нічого не відповів. Він уже розпаковував пару рук, що прийшли в лабораторію в іншій справі. Зі смітника клубочився сухий лід. Кроуфорд кинув білі рукавички в дим.

Відчуваючи, як розчарування крутить шлунок, Кроуфорд поспішив до відділу документації, де на нього вже чекав Ллойд Бауман. Баумана викликали із судового засідання, і від цього різкого зсуву в зосередженні уваги він кліпав, мов щойно прокинувся.

– Поздоровляю з новою зачіскою. Сміливе рішення, – зауважив Бауман, швидко та обережно рухаючи руками, викладаючи записку собі на робочий стіл. – Скільки в мене часу?

– Двадцять хвилин максимум.

Здавалося, два клаптики записки сяють під лампами Баумана. Крізь нерівну видовжену дірку у верхньому шматку проступав темно-зелений бювар.

– Найперше й найголовніше – це як Лектер може дати відповідь, – сказав Кроуфорд, коли Бауман закінчив читати.

– І саме частину з інструкціями для відповіді, певно, вирвали, – мовив Бауман, неспішно працюючи з лампами, фільтрами й копіювальною фотокамерою. – Ось тут, у верхньому шматку, він пише: «Сподіваюся, ми зможемо листуватися...», а далі починається дірка. Лектер замазав фразу фломастером, потім склав папір і більшу частину вирвав.

– Різати йому нічим.

⁵⁵ ≈ 0,8 мм.

Бауман сфотографував відбиток зубів і зворотний бік записки під косим освітленням. Зі стіни на стіну перестрибувала тінь експерта, поки він обертав світильник на 360 градусів навколо паперу, а руки рухалися в повітрі, мов він складав аркуш.

– Тепер можна її трохи збільшити.

Бауман поклав записку між двома скельцями, аби розправити нерівні краї дірки. Клапті були вимазані в криваво-червоному чорнилі. Бауман щось наспівував собі під ніс. З третього разу Кроуфорд розібрав слова: «Хитрий ти дуже, та я тебе зджу».

Бауман увімкнув фільтри на маленькій телекамері, що передавала зображення в реальному часі, і сфокусував її на записці. Тоді він пригасив у кімнаті світло, і в темряві лишилося тільки неясне червоне сяйво від лампи й мерехтіння синьо-зеленого монітора.

На екрані виникла збільшена фраза «Сподіваюся, ми зможемо листуватися» й нерівна діра. Пляма від чорнила зникла, а на порваних краях проявилися уривки літер.

– Анілінові барвники в кольорових чорнилах стають прозорими в інфрачервоному світлі, – сказав Бауман. – Імовірно, це верхівка літери «а», тут і тут. У кінці – хвостик від «е» чи «ю», можливо «о».

Бауман зробив знімок і увімкнув світло.

– Джеку, існують тільки два способи спілкування, якщо з одного боку воно відбувається наосліп. Це телефон і газетні оголошення. Лектер має змогу швидко прийняти телефонний виклик?

– Прийняти виклик він може, проте це повільний процес, і всі розмови проходять крізь комутаційну лікарні.

– Тоді єдиний безпечний шлях – оголошення.

– Ми знаємо, що цей любчик почитує «Базікало». Інформація щодо Грема й Лектера була в «Базікалі». Не знаю жодної іншої газети, яка б публікувала ці подробиці.

– У «Базікалі» є літери «а» та «о». Розділ особистих оголошень, як гадаєш? Саме там і треба шукати.

Кроуфорд звірився з бібліотекою ФБР, потім передав телефоном вказівки до польового офісу в Чикаго.

Закінчивши роботу, Бауман віддав йому теку.

– «Базікало» виходить сьогодні ввечері, – сказав Кроуфорд. – Його друкують у Чикаго по понеділках і четвергах. Нам видадуть затверджену верстку приватних оголошень.

– Мабуть, я ще дещо видобуду, проте небагато, – пообіцяв Бауман.

– Як щось корисне – одразу сповіщай Чикаго. Мені все доповіси, коли я повернуся з божевільні, – уже у дверях кинув Кроуфорд.

14

Турнікет на виході вашингтонської станції «Метро-Сентер» виплюнув проїзний Грема, і слідчий вийшов у жаркий день із дорожньою сумкою в руках.

Будівля Дж. Едгара Гувера скидалася на величезну бетонну клітку, що майоріла в розпеченому повітрі над Десятою вулицею. Коли Грем поїхав із Вашингтона до Флоріда-Кіз, ФБР саме переїжджало до цієї нової штаб-квартири. Він тут ніколи не працював.

Кроуфорд зустрів його біля контрольно-пропускного пункту при підземному в'їзді, аби підтвердити наспіх видану перепустку Грема власними документами. Грем мав стомлений вигляд і нетерпляче чекав закінчення перевірки. Кроуфорд замислився, як почуватиться Вілл, знаючи, що про нього думає вбивця.

Грему видали магнітну перепустку – таку саму, як у Кроуфорда на жилеті. Він вставив її в електронні ворота й пройшов у довгі білі коридори. Кроуфорд ніс його дорожню сумку.

– Забув сказати Сарі, аби послала по тебе машину.

– Мабуть, так швидше. Ти повернув записку Лектеру, усе гаразд?

– Ага, – відповів Кроуфорд. – Сам щойно повернувся. Ми там залили коридор водою. Удали, що трубу прорвало й сталося коротке замикання. Викликали Сіммонза, він тепер провідний спецагент у Балтиморі, і поставили його витирати підлогу, поки Лектера везли назад до камери. Сіммонз гадає, що він купився.

– Я в літаку все думав, а чи не написав Лектер сам цю записку?

– Мене теж це непокоїло, доки я її не побачив. Слід від укусу на папері збігається з укусами на жінці. А ще писана вона кульковою ручкою, якої в Лектера нема. Людина, що її написала, читає «Базікало», до Лектера ця газета не потрапляла. Ренкін і Віллінгем перетрусили камеру. Чудово попрацювали, проте ніч не знайшли. Вони спершу сфотографували все на поляроїд, аби потім розставити речі по місцях. Тоді прийшов прибиральник і зробив усе те, що робить зазвичай.

– То що ти думаєш?

– Що стосується фізичних речдоків, які б указували на особу адресанта, то записка – просто негідь, – відповів Кроуфорд. – Ми якимось чином мусимо обернути цей зв'язок нам на користь, проте хай мене грім поб'є, якщо я знаю як. Решту лабораторних аналізів ми отримаємо за кілька хвилин.

– Ми вже контролюємо телефон і пошту в лікарні?

– Маємо постійний дозвіл на відстеження й запис кожної розмови, яку Лектер матиме телефоном. Він зробив один дзвінок у суботу по обіді. Чилтону сказав, що хоче зв'язатися з адвокатом. Довбана регіональна служба зв'язку, тож я ні в чому не певен.

– Що сказав адвокат?

– Нічого. Ми відокремили собі лінію в лікарняній комутаційній, аби в майбутньому не заважати Лектеру розмовляти, тож удруге він повз нас не проскочить. Перериватимемо всю вхідну й вихідну кореспонденцію, починаючи з наступного листа. З ордерами, слава Богу, проблем не було.

Кроуфорд напнув живота перед дверима й всунув у щілину перепустку, що висіла в нього на жилеті.

– Мій новий кабінет. Заходь. У маляра лишилося трохи фарби після лінкора, що він до того фарбував. Ось записка. Копія в масштабі оригіналу.

Грем перечитав її двічі. Від погляду на тонкі кривулясті лінії, що склали його ім'я, у голові розлігся пронизливий дзвін.

– У бібліотеці підтвердили, що «Базікало» – єдина газета, яка надрукувала репортаж про тебе й Лектера, – сказав Кроуфорд, калатаючи собі алка-зельцер. – Не хочеш ковтнути? І моло-

дець, що не хочеш. Стаття вийшла тиждень тому в ніч на понеділок. У кіосках усєї країни з'явилась у вівторок, за винятком деяких штатів, таких як Аляска, Мен тощо, туди дійшла в середу. Зубний ельф отримав примірник, і то не раніше за вівторок. Тож він читає статтю, потім пише Лектеру. Ренкін і Віллінгем і досі просіюють лікарняне сміття в пошуках конверта. Паскудна робота. Тут, у Чесапіку, не звикли відсортовувати папір від підгузків. Гарзд, тож не раніше ніж у середу Лектер отримує записку від Зубного ельфа. Виринає частину, де описано спосіб спілкування, і закреслює та виколупує згадку, що трапилася вище за текстом. Не розумію, чому він не позбувся всього того шматка.

– Бо згадка була посеред абзацу, сповненого компліментів, – відповів Грем. – Їх знищити він би не зміг. Саме тому не викинув усього листа.

Грем помасажував скроні щиколотками пальців.

– Бауман вважає, що для відповіді Зубному ельфу Лектер скористається «Базікалом». Каже, що так, певно, вони й домовилися. Як гадаєш, він пошле Ельфу звісточку?

– Звісна річ. Він обожнює листуватися. Купа друзів за перепискою.

– Якщо вони послуговуються «Базікалом», то в Лектера майже не лишається часу опублікувати відповідь у випуску, що вони друкують цієї ночі, навіть якщо він замовив спецдоставку того ж дня, як отримав листа від Зубного ельфа. Честер із чиказького офісу сидить при «Базікалі» й перевіряє оголошення. Друкарі вже зараз верстають газету.

– О Господи, аби тільки «Базікало» не сполохати, – мовив Грем.

– Майстер друкарського цеху гадає, що Честер працює в агентстві нерухомості й хоче отримати фору з оголошеннями. Продає йому гранки з-під поли, одну за одну, щойно вони надходять. Беремо все, з усіх рубрик, аби туману напустити. Гарзд, скажімо, ми дізнаємось, яким чином Лектер має відповідати Ельфу, і зможемо відтворити цей спосіб. Тоді з'явиться можливість надіслати Зубному ельфу фальшований лист – але що ми йому напишемо? Як нам скористатися цим шансом?

– Ясна річ, треба заманити його до обумовленої поштової скриньки, – сказав Грем. – Звабити чимось таким, на що йому захочеться поглянути. «Важливий доказ», про який Лектер дізнався з розмови зі мною. Наче він припустився якоїсь помилки, і ми все чекаємо, поки він її повторить.

– На це купиться тільки ідіот.

– Я в курсі. Хочеш почути, яка приманка була б найкращою?

– Не певен, що хочу.

– Лектер – ось найкраща приманка, – сказав Грем.

– І як це влаштувати?

– То збіса важко, сам знаю. Треба перевести його до федерального пенітенціарного закладу, бо тут, у Чесапійській затоці, Чилтону язика не зав'яжеш. Запроторимо його в першу ліпшу божевільню Вірджинії, у блок із максимальним рівнем безпеки. А тоді зімітуємо втечу.

– О Господи.

– Надрукуємо в «Базікалі» звістку для Зубного ельфа, наступного ж тижня після великої «втечі». І в ній Лектер призначить йому randevu.

– Заради всього святого, навіщо комусь узагалі зустрічатися з Лектером? Навіть Зубному ельфу?

– Аби вбити його, Джеку.

Грем підвівся. У кабінеті не було жодного вікна, в яке можна було б визирати під час розмови. Він зупинився перед плакатом «Десяти найнебезпечніших злочинців у розшуку» – єдина прикраса на цих голих стінах.

– Розумієш, таким чином Зубний ельф зможе його всотати, поглинути, стати чимось більшим.

– Ти так упевнено говориш.

– Ні в чому я не певен. А хто може бути певен? У записці він каже тільки: «У мене є кілька речей, які я залюбки б вам показав. Може, якимось у майбутньому, за більш сприятливих обставин». Імовірно, що це серйозне запрошення. Не думаю, що він це написав із ввічливості.

– Цікаво, що ж таке він хоче показати? Жертви цілі. Нічого не бракує, окрім невеликих шматків шкіри й пасом волосся, які він, певно... Як там Блум сказав?

– Засвоїв, – відповів Грем. – Бозна, що там у нього є. Тремонт – пам'ятаєш Тремонтові костюми в Спокейні? Його вже до нош прив'язали, а він усе кивав підборіддям, намагався показати їх поліцейським Спокейна. Я не певен, що Зубного ельфа можна заманити Лектером. Просто кажу, що це наш найкращий шанс.

– Якщо народ дізнається, що Лектер на волі, в Америці почнеться масова істерія. Газетярі нам просвітку не дадуть. Шанс, може, і найкращий, але приборежімо його на крайній випадок.

– Імовірно, що до самої поштової скриньки він не підійде, але, певно, захоче хоча б поглянути на неї, перевірити, чи не здав його Лектер. Якщо буде можливість зробити це з відстані. Можна обрати скриньку, за якою спостерігати тільки здаля й усього з кількох точок, і облаштуємо в цих точках засідки, – уже викладаючи цей план, Грем розумів, що звучить він досить неправдоподібно.

– У Секретної служби є така місцина, якою ніколи не користувалися. І вони легко віддадуть її нам. Але якщо ми не встигнемо дати оголошення сьогодні, то доведеться чекати до понеділка, коли виходитиме наступний номер. Верстати запускаються о п'ятій за нашим часом. Тобто в наших із Чикаго лишається година й п'ятнадцять хвилин, аби розшукати звістку від Лектера, якщо така взагалі є.

– А як щодо Лектерової заявки на оголошення, той лист, що він мав надіслати до «Базікала»? Може, ми його швидше знайдемо?

– Чикажці дали майстру дуже загальні запити, – відповів Кроуфорд. – Уся кореспонденція зберігається в офісі менеджера приватних оголошень. Вони продають імена й домашні адреси компаніям, що займаються рекламними розсилками і впарюють самотнім людям усіляку продукцію й послуги: любовні амулети, таблетки для потенції, екзотичний ескорт, «знайомство з красунею азіаткою», курси з розвитку особистості й таке інше. Можна нагадати менеджеру про його громадянський обов'язок й таким чином отримати дозвіл переглянути пошту, примусити його тримати це в таємниці, але я не хочу ризикувати, бо «Базікало», гляди, ще рюми розпустить. Аби втрутнутися з кореспонденцією таку штуку в стилі Богарта⁵⁶, потрібен ордер. Я над цим міркую.

– Якщо чикажці нічого не знайдуть, то все одно можна дати оголошення. Якщо ми помиляємося щодо «Базікала», то нічого не втратимо, – сказав Грем.

– А якщо не помиляємося, і «Базікало» стало їхнім посередником, і ми вигидаємо відповідь для Ельфа на основі тої записки, але споганимо її – тобто якщо відповідь видасться Елфу підозрілою, – то нам каюк. Я не питав тебе про Бірмінгем. Є щось?

– Можеш забути про Бірмінгем. Будинок Джекобі перефарбували, відремонтували й виставили на продаж. Особисті речі лежать на складі до офіційного затвердження заповіту. Я покопався в коробках. Люди, з якими я розмовляв, не дуже добре знали Джекобі. Та всі відзначили, з якою ніжністю Джекобі ставились одне до одного. Голубились безперестану. Тепер від них нічого не лишилося, тільки майно на складі, що вміститься на якихось п'ять піддонів. Шкода, що я раніше не...

– Годі шкодувати, тепер ти у справі.

– Як щодо відмітини на дереві?

---

⁵⁶ *Humphrey Bogart* (1899—1957) – легендарний американський актор (фільми «Касабланка», «Мальтійський сокіл»); його прізвище вживається в англійській мові як дієслово й означає «привласнити щось і не ділитися з рештою», «замахорити» – імовірно, через манеру його персонажів курити, не виймаючи з рота сигарету між затяжками.

– «Ти влучив у голову»? Для мене це порожній звук, – відповів Кроуфорд. – Як і Червоний дракон. Беверлі знає маджонг. Вона кмітлива, але також не розуміє смислу. За волоссям ми знаємо, що він не китаець.

– Він відкусив ту гілку гвинторізом. Не бачу...

У Кроуфорда задзвонив телефон. Він коротко по ньому переговорив.

– У лабораторії закінчили із запискою. Ходімо в кабінет до Зеллера. Він більший і не такий сірий.

У коридорі їх наздогнав Ллойд Бауман, попри спеку сухий, мов канцелярський документ. Він розмахував вологими фотокартками, що тримав в обох руках, а під пахвою затиснув оберемок факсового паперу.

– Джеку, о четвертій п'ятнадцять я маю бути в суді, – сказав він, не припиняючи махати фотографіями. – Це той «шпалерник»⁵⁷ Нілтон Еск'ю і його кралечка, Нен. Вона будь-який казначейський білет намалює від руки. Вони два роки мордували мене дорожніми чеками, що друкували на кольоровому ксероксі. З дому без них не виходили. Я встигну, чи краще зателефонувати обвинувачу?

– Встигнеш, – відповів Кроуфорд. – Прийшли.

Беверлі Кац усміхнулася Грему з дивана в кабінеті Зеллера і тим самим згладила похмурий погляд Прайса, що сидів поруч.

Голова відділу наукового аналізу Браян Зеллер був замолодим для своєї посади, проте волосся на його голові вже починало рідшати, а на носі сиділи двофокусні окуляри. На полиці за столом Зеллера Грем побачив криміналістичні праці Г. Дж. Волласа, велику «Судову медицину» в трьох томах укладача Тедескі та антикварне видання оди Гопкінса «Катастрофа корабля “Дойчланд”».

– Вілле, здається, ми колись зустрічалися в Університеті Джорджа Вашингтона, – сказав Зеллер. – Ти з усіма знайомий? Добре.

Кроуфорд сперся на кут Зеллерового столу, руки схрестив на грудях:

– Сенсацій ні в кого нема? Чи не знайшли ви якогось доказу, що цю записку писав не Зубний ельф?

– Ні, – відповів Бауман. – Кілька хвилин тому я телефонував у Чикаго, назвав їм кілька цифр, які відбилися на зворотному боці записки. Шість-шість-шість. Покажу трохи згодом. Поки що на руках у чикажців дві сотні приватних оголошень.

Він передав Грему оберемок факсового паперу й продовжив:

– Я їх перечитав, і всі вони – звичайні: шлюбні пропозиції, звернення до втікачів. Не знаю, як саме ми розпізнаємо повідомлення, якщо воно тут є.

Кроуфорд похитав головою:

– І я не знаю. Огляньмо матеріальні докази. Отож, Джиммі Прайс зробив усе, що в наших силах, і відбитка не виявив. Бев, що в тебе?

– Знайшла одну щетинку. Кількість лусочок і величина стрижня збігається зі зразком від Ганнібала Лектера. Колір також. Колір помітно відрізняється від зразків, узятих у Бірмінгемі й Атланті. Три сині крихти й кілька темних пластівців пішли до Браяна.

Кац підняла брови, позираючи на Браяна Зеллера.

– Крихти – від промислового гранульованого чистильного засобу з умістом хлору, – сказав він. – Вони, певно, потрапили туди з рук прибиральника. Іще було кілька малесеньких частинок засохлої крові. Це точно кров, але для визначення типу її замало.

– Розриви по краю в кінці записки не припадають на заводську перфорацію, – продовжила Беверлі Кац. – Якщо ми знайдемо в когось цей рулон і від нього більше не відривали паперу,

---

⁵⁷ *Paper hanger* (амер. сленг) – шахрай, що спеціалізується на підробці чеків.

то зможемо отримати чіткий збіг. Пропоную зараз же видати рекомендацію, аби офіцери під час арешту обов'язково шукали той рулон.

Кроуфорд кивнув:

– Бауман?

– Шерон із мого офісу з'ясувала про папір і знайшла відповідні зразки. Це туалетний папір для гальюнів і будинків на колесах. Текстура збігається з маркою «Ведекер», яку виробляють у Міннеаполісі. Продається по всій країні.

Бауман почепив свої фотографії на стенд біля вікна. Голос Ллойда був на диво низьким для такої худорлявої статури, краватка-метелик злегка рухалася, коли той говорив.

– Щодо власне почерку: праворука людина писала лівицею, друкованими літерами, охайним «блоковим форматом»⁵⁸. Як ви бачите, лінії подекуди непевні, розмір літер неоднорідний. Пропорції наштовхнули мене на думку, що в нашого хлопця є легкий невивірлений астигматизм. У природному світлі чорнила на обох уривках записки скидаються на стандартний синій колір кулькової ручки, але під кольоровими фільтрами видно певну відмінність. Він скористався двома ручками, поміняв одну на іншу десь у вирваній частині. Бачите, ось тут ручка вперше почала робити пропуски. Першою нечасто писали – бачите ляпку на початку? Швидше за все, її тримали кулькою вниз, без ковпачка, у склянці для олівців чи іншій ємності, а це вказує на наявність письмового столу. Окрім того, поверхня, на якій лежав папір, була м'якою на кшталт бювару. Якщо знайдете той бювар, то, імовірно, на ньому лишилися відбитки. Раджу додати бювар до рекомендації Беверлі.

Бауман почепив фотографію заднього боку записки. У великому збільшенні папір здався кошлатим. Він був поораний затіненими відбитками.

– Він склав записку навпіл, щоб написати нижню частину тексту, включно з тим, який пізніше вирвали. Це збільшення зворотного боку, косе освітлення виявило кілька відбитків. Можна розібрати «666 і». Певно, саме тоді виникла проблема з першою ручкою, і йому довелося тиснути на папір і переписувати. Я не помітив напису, поки не отримав цей висококонтрастний знімок. Поки в жодному оголошенні не трапилося цифр 666. Побудова речень послідовна, нема неадекватних думок. Судячи зі згинів, записку надіслали в стандартному поштовому конверті. Ось ці два темні місця – плями від друкарського чорнила. Можливо, записку загорнули всередину якоїсь невинної видавничої продукції, а тоді поклали в конверт. Ось і все, – завершив Бауман. – Джеку, якщо в тебе нема питань, то я піду до суду. Зв'яжусь, коли закінчу давати свідчення.

– Потопи цих шпалерників, – сказав Кроуфорд.

Грем заглибився в колону приватних повідомлень у «Базікалі». («Приваблива пані королівських розмірів, молодиця 52-х, шукає Лева християнина некурця 40—70. Будь ласка, без дітей. Штучна кінцівка вітається. З несерйозними намірами не турбувати. Надсилайте фото в першому листі».)

Загубившись у болі й відчаї цих оголошень, Грем не помітив, що інші вже розходяться, аж тут до нього підійшла Беверлі Кац.

– Вибач, Беверлі. Що ти сказала?

Він поглянув у її яскраві очі й приязне обвітрене обличчя.

– Кажу, що рада знову тебе бачити, чемпіоне. Непоганий маєш вигляд.

– Дякую, Беверлі.

– Сол записався до кулінарної школи. Страви й досі йдуть у руку через раз, але коли буря вщухне, то приходь до нас, хай він на тобі попрактикується.

– Так і зроблю.

⁵⁸ Рядки рівняються по лівому краю, малий міжрядковий простір.

Зеллер пішов тинятися своєю лабораторією. Лишилися тільки Кроуфорд і Грем, обидва дивилися на годинник.

– Сорок хвилин до друку «Базікала», – промовив Кроуфорд. – Візьмуся-но я за їхню пошту. Що ти на це скажеш?

– Скажу, що треба братися.

Кроуфорд передав указівки до Чикаго телефоном Зеллера.

– Вілле, нам необхідно підготувати «підміну» оголошенню, якщо в Чикаго випадє джек-пот.

– Зараз я напишу.

– А я облаштую скриньку.

Кроуфорд зателефонував у Секретну службу й детально описав ситуацію. Коли він закінчив, Грем і досі шкрябав записку.

– Ну, у нас не скринька, а лялечка, – зрештою оголосив Кроуфорд. – Вуличні комірки для кореспонденції при пожежній інспекції в Аннаполісі. Це територія Лектера. Зубний ельф збагне, що Лектер дійсно може про них знати. Шухлядки, позначені за алфавітом. До них підїжджають службовці й отримують завдання й листи. Наш хлопець може пильнувати їх із парку через дорогу. У Секретній службі присягаються, що зовні все пристойно. Установили ті комірки, аби піймати одного фальшивомонетника, але згодом вони виявилися непотрібними. Ось адреса. Що там із посланням?

– Доведеться публікувати два повідомлення в одному випуску. У першому він попереджає Зубного ельфа про те, що вороги ближче, ніж він гадає. Каже, що в Атланті він припустився серйозної помилки і якщо повторить її, то лиха не минути. Нібито Лектер надіслав йому «секретну інформацію», що я її сам показав доктору: чим ми займаємося, наскільки близько підібралися, які в нас зачіпки. І звернемо Зубного ельфа на друге повідомлення, яке почнеться з «твого підпису». «Палкий шанувальник...» – це перші слова другої звістки, і вона міститиме адресу нашої поштової скриньки. Іншого способу я не бачу. Навіть попри алегорії та натяки в першому повідомленні, саме попередження приверне увагу випадкових психів. А якщо вони не знатимуть адреси, то не зможуть прийти до скриньки й споганити нам операцію.

– Добре. Дуже добре. Хочеш перечекати у мене в кабінеті?

– Я б радше при ділі був. Мені треба побачитися з Браяном Зеллером.

– То йди, а за потреби я зможу тебе швидко викликати.

Грем знайшов голову відділу в секції серології.

– Браяне, можеш мені дещо показати?

– Звісно, що саме?

– Зразки, за якими ви визначали тип крові тощо для Зубного ельфа.

Зеллер поглянув на Грема крізь нижні лінзи своїх біфокальних окулярів:

– Ти щось не зрозумів у нашому звіті?

– Ні, все зрозумів.

– Щось було неясно?

– Ні.

– Інформація видалася неповною? – останнє слово Зеллер вимовив так, наче воно було неприємним на смак.

– Зі звітом усе гаразд, кращого й годі шукати. Я просто хочу потримати в руках речдоки.

– А-а-а, звісно. Це можна, – Зеллер вірив, що всі оперативники мають певні забобони щодо ловів, і був радий потішити Грема. – Усі зразки там, на іншому кінці лабораторії.

Грем пішов слідом за Зеллером повз довгі столи з устаткуванням.

– Ти читаєш Тедескі, – звернувся він до Браяна.

– Так, – кинув через плече Зеллер. – Ми тут не вдаємося до медичної експертизи, сам знаєш, але в Тедескі можна знайти багато корисного. Грем. Вілл Грем. Ти написав базову монографію про те, як визначити час смерті за діяльністю комах, чи не так? Я про того Грема думаю?

– Про того.

Пауза, потім Грем додав:

– Ти правий, Мант і Нуортева краще дослідили це питання для Тедескі.

Зеллер здивувався, почувши власні думки:

– Ну, у них більше ілюстрацій, а також таблиця інвазійних циклів. Без образ.

– Які образи? Вони кращі. Я їм так і сказав.

Зеллер зібрав із шафи й холодильника пробірки та предметні скельця і виклав їх на лабораторному столі.

– Якщо захочеш щось у мене запитати, я буду там, де ти мене знайшов. Світло на цьому мікроскопі вмикається тут, збоку.

Грему мікроскоп не знадобився. Він не сумнівався у висновках Зеллера. Він сам не знав, що йому треба. Підніс до світла пробірки й скельця, а також прозорий конверт із двома світлими волосинами, вилученими в Бірмінгемі. У другому конверті містилися три волосини, знайдені на місці Лідс.

На столі перед Гремом лежали слина, волосся й сперма, а ще – порожній простір, у якому він намагався розгледіти образ, обличчя, щось таке, що могло би витіснити безформний страх, який він усюди з собою носив.

Із динаміків на стелі пролунав жіночий голос:

– Грем, Вілле Грем, пройдіть у кабінет агента Кроуфорда. Терміново.

Там він побачив Сару в навушниках. Вона щось друкувала, а Кроуфорд зазірав їй через плече.

– Чикажці натрапили на заявку з трьома шістками, – ледь чутно промовив Кроуфорд. – Диктують її зараз Сарі. Кажуть, що частково вона скидається на шифр.

З друкарської машинки Сарі виповзали рядки:

Дорогий Пілігриме,
Ти вшанував мене...

– Це воно, це воно, – сказав Грем. – Під час нашої розмови Лектер назвав його пілігримом.

ти дуже гарний...

– Господи Ісусе, – пробурмотів Кроуфорд.

Підношу 100 молитов за твою безпеку.

Шукай розради тут: від Йоана 6:22, 8:16, 9:1; від Луки 1:7, 3:1; до Галатів 6:11, 15:2; Діяння 3:3; Одкровення 18:7; Йона 6:8...

Друк уповільнився, і Сара почала перечитувати пари цифр агентам у Чикаго. Коли вона закінчила, список біблійних посилань розтягнувся на чверть сторінки. І підпис: «Боже благослови, 666».

– Це все, – сказала Сара.

Кроуфорд узявся за телефон:

– Окей, Честере, як усе пройшло з менеджером оголошень?.. Ні, ти правильно вчинив... І рота зашита, атож. Чекай біля цього телефону, скоро я з тобою зв'яжуся.

– Шифр, – сказав Грем.

– Певно, що так. У нас двадцять дві хвилини, щоб передати наше повідомлення, якщо ми це розгадаємо. Майстра цеху треба попередити за десять хвилин до друку й підмазати на триста баксів, аби він утиснув оголошення в цей випуск. Бауман у себе в кабінеті, саме перерва

в судовому засіданні. Якщо ти його поквапиш, то я домовлюся з криптографією в Ленглі. Саро, подай телекс цього оголошення до відділу криптографії в ЦРУ. Я їх попереджу.

Бауман поклав послання собі на стіл і точно вирівняв краї по бювару. Грем здалося, що він цілу вічність протирає окуляри без оправи.

Бауман славився своєю прудкістю. Навіть у відділі вибухівок не бурчали, що він не служив у морській піхоті, і мали до нього ласку.

– У нас двадцять хвилин, – не витримав Грем.

– Розумію. Ти вже зателефонував у Ленглі?

– Не я, а Кроуфорд.

Бауман багато разів перечитав записку, оглянув її згори вниз і з боків, пробігся пальцями по краях. Дістав із книжкових полицок Біблію. Протягом п'яти хвилин у кабінеті чулося тільки дихання двох чоловіків і шерех рисового паперу.

– Ні, – мовив Бауман. – Вчасно не впораємось. Краще використати решту часу для інших можливостей.

Грем простягнув до нього порожню долоню.

Бауман крутнув обертове крісло до Грема й зняв окуляри. На переніссі виднілися дві рожеві плямки.

– Ти цілком упевнений, що та записка до Лектера – це єдине послання, що він отримав від Зубного ельфа?

– Так.

– Тоді шифр має бути простим. Їм лише потрібен захист від випадкових читачів. Судячи із заводської перфорації на записці до Лектера, там бракує якихось трьох дюймів⁵⁹. Для вказівок місця небагато. Цифри не збігаються з в'язничним алфавітом – кодом для перестукування. Як на мене, це книжковий шифр.

До них приєднався Кроуфорд:

– Книжковий шифр?

– Схоже на те. Перша цифра, оті «100 молитов», може бути номером сторінки. Парні числа в біблійних посиланнях – рядком і літерою. Але в якій книжці?

– Не з Біблії? – спитав Кроуфорд.

– Ні, не з Біблії. Я теж так спершу подумав. Галати наштовхнули. «Погляньте, якими великими літерами я пишу це послання власноруч». Підхожа фраза, але то тільки збіг, бо далі він згадує до Галатів 15:2. А там лише шість розділів. Те саме з Йоною 6:8 – у Йони чотири розділи. Тож користався він не Біблією.

– Може, назва книжки схована в іншій частини Лектерового оголошення, – сказав Кроуфорд.

Бауман похитав головою:

– Не думаю.

– Тоді Зубний ельф сам указав потрібну книжку. Дав назву в записці до Лектера, – запропонував Грем.

– Певно, так і є, – відповів Бауман. – А не можна гарненько допитати Лектера? Я так розумію, що в психіатричній лікарні будуть препарати...

– Три роки тому на ньому вже випробували амобарбітал, аби дізнатися, де він поховав студента з Принстона, – сказав Грем. – Лектер видав їм рецепт дип-соусу. Окрім того, якщо ми почнемо його допитувати, то втратимо зв'язок із Ельфом. Якщо наш хлоп сам обрав книжку, то він мав стовідсотково знати, що вона є в камері Лектера.

– Мені точно відомо, що він не замовляв і не просив книжок у Чилтона, – сказав Кроуфорд.

---

⁵⁹ ≈ 7,6 см.

– Що про це розповідали газети, Джеку? Про Лектерові книжки?

– Що в нього є література з медицини, психології та кулінарії.

– Тоді це має бути якийсь хрестоматійне видання в цих галузях, настільки класичне, аби Зубний ельф знав напевне, що в Лектера воно є, – сказав Бауман. – Нам потрібен список Лектерових книжок. Маєте який?

– Ні, – відповів Грем, дивлячись на носки своїх черевиків. – Я можу поговорити з Чилтоном... Стривайте. Ренкін і Віллінгем, вони ж переривали його камеру, фотографували все на поляроїд, аби потім розставити речі по місцях.

– То нехай вони перестрінуть мене з фотографіями книжок, – попросив Бауман, збираючи портфель.

– Де?

– У Бібліотеці Конгресу.

Кроуфорд останній раз зв'язався з криптографічним відділом ЦРУ. Комп'ютер у Ленглі перебирав сполучні й прогресивні підставлення цифр і літер, а також карколомну кількість алфавітних кодів. Безрезультатно. Криптограф погоджувався з Бауманом, що то, певно, книжковий шифр.

Кроуфорд поглянув на годинник.

– Вілле, у нас лишаються три варіанти подальших дій, і обирати треба зараз. Можна вилучити з газети Лектерове повідомлення й нічого не публікувати. Можна вставити наші оголошення, тільки скласти їх простіше, та припросити Зубного ельфа до поштової скриньки. І можна пустити Лектерове послання, нічого не міняючи.

– А ти точно знаєш, що ми ще можемо вилучити його оголошення з «Базікала»?

– Честер припускає, що за п'ятсот баксів майстер виб'є його з гранки.

– Мені б дуже не хотілося спрощувати мову повідомлення, Джеку. Ельф узагалі може покинути листування з Лектером.

– Так, а мені б дуже не хотілося публікувати звістку від Лектера, не знаючи її змісту, – сказав Кроуфорд. – Що такого може повідомити Лектер, про що не відає Ельф? Якщо він дізнається, що в нас є частковий відбиток великого пальця, а його пальчиків немає в жодній базі, то він може випалити собі шкіру на пучках, повидирати зуби й потім реготати з нас у суді, сяючи голими яснами.

– У звіті, який бачив Лектер, відбиток пальця не згадувався. Краще пустити повідомлення Лектера як є. Принаймні заохотимо Зубного ельфа до подальшого контакту.

– А якщо таким чином ми заохотимо його не тільки листуватися?

– Тоді нас іще довго буде млоїти, – відповів Грем. – Але це треба зробити.

П'ятнадцять хвилин по тому в Чикаго закрутилися великі друкарські преси, набираючи обертів, доки від їхнього гуркоту в цеху не здійнялася курява. Вдихаючи запах чорнила й розпечене повітря друкарні, агент ФБР чекав нагоди вчепити один із перших примірників.

Серед заголовків на першій шпальті були й такі: «Трансплантація голови!» та «Астрономи вгледіли Бога!»

Агент перевірів, чи на місці приватне оголошення від Лектера, а тоді опустив газету в конверт експрес-доставки до Вашингтона. Одного дня він знову побачить цю газету й пригадає мазок від свого великого пальця на першій сторінці, але це станеться багато років по тому, коли він підведе своїх дітей до особливих експонатів на експерсії в штаб-квартирі ФБР.

15

Кроуфорд прокинувся вдосвіта від глибокого сну. Побачив темну кімнату, відчув пухкі сідниці своєї жінки, що так затишно тулилися до його попереку. Він не розумів, чому прокинувся, доки не почув другий дзвінок телефону. Слухавку намацав одразу.

– Джеку, це Ллойд Бауман. Я розгадав шифр. Ти маєш терміново дізнатися, про що там ідеться.

– Окей, Ллоїде, – відповів Кроуфорд, уже соваючи ногами в пошуках капців.

– Цитую: «Грем живе в Марафоні, штат Флорида. Рятуй себе. Убий їх усіх».

– Прокляття! Треба бігти.

– Знаю.

Кроуфорд спустився у свій підвальний кабінет, навіть не одягаючи халата. Він двічі зателефонував у Флориду, один раз – в аеропорт, потім – у готель до Грема.

– Вілле, Бауман щойно розгадав шифр.

– І що там?

– Скажу за мить. А тепер послухай мене. Усе гаразд. Я вже про все подбав, тож не кидай слухавку, коли я тобі розповім.

– Кажи зараз.

– Це твоя домашня адреса. Лектер дав цьому покидьку твою домашню адресу. Стривай, Вілле. Просто зараз на Шугарлоуф їдуть дві машини з відділку шерифа. З моря прикриває катер від митниці Марафона. У такий короткий час Зубний ельф нічого не встигне накоїти. Зажди. З моєю допомогою ти зможеш швидше діяти. А тепер послухай. Офіцери не стануть лякати Моллі. Автівки шерифа просто перекриють дорогу до будинку. Два помічники шерифа наблизяться до будинку настільки, аби просто за ним спостерігати. Зателефонуєш їй, коли вона прокинеться. За півгодини я по тебе заїду.

– Мене тут уже не буде.

– Наступний літак до Флориди вилітає не раніше за восьму. Привезти їх сюди буде швидше. Я виділю їм чесапікський будинок мого брата. У мене добрий план, Вілле, зажди і вислухай мене. Якщо він тобі не сподобається, я сам посаджу тебе на літак.

– Мені треба дещо взяти зі збройниці.

– Усе візьмемо, щойно я по тебе заїду.

Моллі та Віллі були одними з перших пасажирів, які зійшли з літака в Національному аеропорті Вашингтона. Моллі помітила Грема в натовпі, не усміхнулася, обернулася до Віллі та щось йому сказала. Вони хутко йшли попереду потоку туристів, що поверталися з Флориди.

Моллі обміряла Грема очима, підійшла й злегка поцілувала. Засмагли пальці холодили йому щоку.

Грем відчув на собі пильний погляд хлопця. Віллі здалека простягнув руку для привітання.

Поки вони йшли до автівки, Грем устругнув жарт про важелезну валізу Моллі.

– Я сам понесу, – сказав Віллі.

Вони виїхали з паркінгу, і за ними ув'язався коричневий «Шевроле» з номерами Меріленду.

Грем перетнув міст до Арлінгтонського кладовища, показав меморіали Лінкольна й Джефферсона та монумент Вашингтона, а потім звернув на схід до Чесапікської затоки. За десять миль від Вашингтона коричневий «Шевроле» порівнявся з ними на смузі для обгону. Тримавши руку біля рота, водій поглянув на Грема, і в салоні нізвідки затріщав чоловічий голос.

– Едварде Фокс⁶⁰, горизонт чистий мов сльоза. Приємної подорожі.

Грем нахилився до приладової дошки, під якою був схований мікрофон:

– Роджер⁶¹, Боббі. Дуже дякую.

«Шевроле» відстав і ввімкнув сигнал повороту.

– Просто перевіряємо, чи не стежать за нами репортери абощо, – пояснив Грем.

– Зрозуміло, – відповіла Моллі.

Уже надвечір вони зробили зупинку й перекусили крабами в придорожньому ресторані.

Віллі відійшов подивитися на акваріум з омарами.

– Мені й самому бридко, Моллі. Вибач, – сказав Грем.

– То він тепер на тебе полює?

– Поки не було причин так вважати. Лектер просто запропонував це йому, захопив.

– Якось млосно від цього.

– Знаю. У будинку брата Кроуфорда вам із Віллі нічого не загрожує. Жодна жива душа не знає, що ви житимете там, окрім мене й Кроуфорда.

– А от про Кроуфорда міг би й не згадувати.

– Там гарно, ось побачиш.

Вона глибоко вдихнула, потім видихнула, і з повітрям, здається, з неї вийшла вся злість.

Тепер Моллі була спокійна й утомлена. Вона криво посміхнулася до Грема:

– Чорт, я була добряче розлютилася. То нам доведеться уживатися з усілякими Краб-фордами?

– Ні, – відповів Грем і посунув хлібний кошик, аби взяти її за руку. – Віллі багато знає?

– Достатньо. Побував удома в свого друзяки Томмі, його мама притягла з супермаркету якусь паршиву газетку. Томмі показав її Віллі. Там купу всього про тебе написали, вочевидь, геть повикручували факти. Про Гоббса, про те місце, де ти потім опинився, про Лектера, про все. Він засмутився. Я спитала, чи він хоче про це поговорити. А він просто поцікавився, чи давно мені про це відомо. Я сказала, що так, що ми з тобою одного разу про це говорили, що перед тим, як одружитися, ти мені все розповів. Спитала, чи він хоче дізнатися все від мене про те, як воно насправді було. А він сказав, що сам із тобою поспілкується, віч-на-віч.

– І то дуже добре. Молодець. Що за газета була, «Базікало»?

– Не знаю, але певно, що так.

– Красно дякую, Фредді.

Хвиля гніву на Фредді Лаундза підняла його з місця. Він пішов умитися холодною водою в туалеті.

Сара вже збиралася йти додому й бажала Кроуфорду доброї ночі, коли задзвонив телефон. Вона відклала сумочку й парасольку й підняла слухавку.

– Кабінет спеціального агента Кроуфорда... Ні, містера Кроуфорда наразі немає, але я можу... Стривайте, я залюбки... Так, він буде завтра після обіду, проте дозвольте...

Зачувши тон її голосу, Кроуфорд устав з-за столу.

Секретарка тримала слухавку, мов здохлу тваринку.

– Він шукав Вілла й сказав, що, може, зателефонує завтра після обіду. Я намагалася втримати його на дроті.

– Кого?

– Він сказав: «Просто передайте Грему, що йому телефонував Пілігрим». Саме так доктор Лектер називав...

---

⁶⁰ Певно, позивний Грема – ім'я англійського актора, найбільш відомого роллю найманого вбивці у фільмі «День Шакала» (1973).

⁶¹ Вираз, що використовується в англійських країнах під час військових і поліцейських радіоперемовин; означає «згода», «зрозуміло», «прийнято».

– Зубного ельфа, – закінчив Кроуфорд.

Поки Моллі та Віллі розпаковували валізи, Грем пішов до харчової крамниці. Там він за вигідної ціною купив зимові дині й ще одну стиглу диньку сорту креншо. Тоді припаркувався через дорогу від будинку й сидів так кілька хвилин, вчепившись за кермо. Йому було соромно, що через нього Моллі викоренили з дому, який вона так любила, й оселили серед незнайомих.

Кроуфорд поклопотався як міг. То була не безлика федеральна схованка, де підлокітники знебарвилися від поту незчисленних долонь. То був затишний котедж, нещодавно вибілений, обабіч сходів квітнув бальзамін. Там відчувалася дбайлива рука та любов до порядку. Задне підвір'я спускалося до Чесапікської затоки, на воді гойдався пліт.

Крізь штори пульсувало синьо-зелене світло телевізора. Моллі та Віллі дивилися бейсбол – здогадався Грем.

Батько Віллі був бейсболістом, і то добрим. Вони з Моллі познайомилися в шкільному автобусі й одружилися в коледжі.

Вони попоїздили з командами бейсбольної ліги штату Флорида, поки він був у фарм-клубі⁶² «Кардиналів». Вони всюди брали з собою Віллі й чудово проводили час. Єднання й бойовий дух. Він потрапив на відбір до «Кардиналів» і протягом перших двох матчів стабільно досягав першої бази. Потім у нього почалися проблеми з ковтанням. Хірург спробував усе повірізати, проте пішли метастази і зжерли його. Він помер за п'ять місяців, коли Віллі було шість.

Віллі й досі дивився бейсбол за будь-якої нагоди. Моллі дивилася бейсбол, коли була засмучена.

Ключа в Грема не було. Він постукав.

– Я відчиню, – пролунав голос Віллі.

– Стривай.

Між шторами показалося обличчя Моллі:

– Гаразд.

Віллі відчинив двері. У кулаку в нього була рибальська битка, яку він притискав до стегна.

При погляді на битку в Грема очі запекло. Певно, хлопець привіз її з собою у валізі.

Моллі взяла в нього сумку.

– Хочеш кави? Є джин, але не той, що ти любиш.

Коли вона пішла на кухню, Віллі припросив Грема надвір.

Із заднього ганку було видно штагові вогні човнів, що кинули якір у затоці.

– Вілле, чи маю я знати щось таке, що допоможе захистити маму?

– Вам обом тут нічого не загрожує, Віллі. Пам'ятаєш автівку, що їхала за нами від аеропорту й пильнувала, аби за нами ніхто не стежив? Ніхто не дізнається, де ви з мамою наразі перебуваєте.

– Той божевільний хоче тебе вбити, атож?

– Цього ми не знаємо. Просто моторошно було усвідомлювати, що він знає нашу домашню адресу.

– Ти збираєшся його вбити?

Грем на секунду заплющив очі.

– Ні. Моє завдання полягає в тому, щоб його знайти. Тоді його покладуть у психіатричну клініку, аби він полікувався й не зміг більше нікому зашкодити.

---

⁶² Команда, що здебільшого складається з молодих гравців і співпрацює з головним клубом, який може набирати звідти спортсменів.

– У мами Томмі була одна газетка, Вілле. Там писали, що ти вбив одного хлопця в Міннесоті і що лежав у психіатричній клініці. Я цього не знав. Це правда?

– Так.

– Я почав був розпитувати маму, та потім подумав, що краще спитаю тебе.

– Я радий, що ти вирішив поговорити зі мною напрямки. То була не просто психіатрична клініка, вони там усе лікують, – ця відмінність видавалася йому значущою. – Я лежав у психіатричному крилі. Бачу, тебе непокоїть, що я там був. Бо я одружився з твоєю мамою.

– Я обіцяв батьку, що піклуватимусь про неї. Так і роблю.

Грем відчував, що має розповісти Віллі певну кількість фактів. Забагато розповідати не хотілося.

На кухні згасло світло. Крізь сітчасті двері він бачив темний силует Моллі, відчував тягар її присуду. Його поводження з Віллі відбивалося на її серці.

Віллі явно не знав, що питати далі. Грем зробив це за нього.

– Лікарня була вже після того випадку з Гоббсом.

– Ти його пристрелив?

– Так.

– Як це сталося?

– Почну з того, що Гаррет Гоббс був божевільним. Він нападав на студенток і... убивав їх.

– Як?

– Ножем. А я знайшов маленьку металеву стружечку на одязі, що був на одній з дівчат. На кшталт обрізок з-під трубонарізного верстата – пам'ятаєш, як ми з тобою лагодили душ надворі? Я зустрівся з багатьма слюсарями з парового опалення, водогінниками тощо. Багато часу на них витратив. Гоббс лишив заяву на звільнення на одному з будівництв, що я перевіряв. Я її побачив, і заява видалася мені... специфічною. Він тоді ніде не працював, довелося йти до нього додому. Я піднімався сходами в багатоквартирному будинку Гоббса. Зі мною був офіцер у штатському. Певно, Гоббс побачив, що ми йдемо. Я вже майже дістався його сходового майданчику, коли він виштовхнув крізь двері свою дружину, і вона повалилася вниз сходами, мертва.

– Він її вбив?

– Так. Тож я попросив офіцера викликати SWAT, аби нам допомогли. Та потім почув у квартирі дітей, почув крики. Хотів зачекати, та не зміг.

– Ти зайшов у квартиру?

– Зайшов. Гоббс схопив дівчину, зі спини, в руках у нього був ніж. Він її різав. І я його підстрелив.

– Дівчина померла?

– Ні.

– Одужала?

– Так, згодом. Тепер із нею все гаразд.

Віллі мовчки перетравлював почуте. З якоїсь яхти на якорі долинала тиха музика.

Грем міг опустити певні подробиці для Віллі, але не міг зупинити образи, що виринали в його власній голові.

Він не розповів Віллі, як на сходовому майданчику за нього хапалася місіс Гоббс, стільки разів проштрикнута ножем. Як побачив, що життя її покинуло, як почув крики з квартири Гоббсів, як розчепив слизькі червоні пальці жінки, як тріснуло плече, коли він вибив двері. Як Гоббс схопив свою доньку й заходився різати їй шию, щойно зміг дотягнутися, як вона опиралася й нахилила підборіддя, як револьвер 38-го калібру вирвав із нього шматки плоті, а він усе різав і різав і ніяк не падав долі. Як Гоббс у сльозах опустився на підлогу, як хрипіла дівчина. Грем пам'ятав, як намагався стлумити її судоми й побачив, що Гоббс перерізав

їй трахею, проте не дістався артерій. Як дочка глянула на нього розчакнутими затуманеними очима, а її батько сидів на підлозі й кричав: «Бачиш? Бачиш?» – доки не повалився без духу.

Саме тоді Грем утратив віру в револьвери 38-го калібру.

– Віллі, той випадок із Гоббсом мене дуже непокоїв. Розумієш, я не міг викинути його з голови, бачив знов і знов. Дійшло до того, що я ні про що інше не міг думати. Усе розмірковував, що мав би якимось кращим чином розв'язати цю ситуацію. А потім перестав узагалі щось відчувати. Не міг їсти, не міг ні з ким говорити. Поринув у глибоку депресію. Тож лікар порадив мені лягти в лікарню, я так і зробив. З часом зміг дистанціюватися. Дівчина, яку порізали в квартирі Гоббса, прийшла мене провідати. Вона вже одужала, і ми багато говорили. Зрештою, я зміг відокремитися від тої події та повернувся на роботу.

– Коли когось убиваєш, навіть якщо так треба, невже після цього так погано?

– Віллі, більш огидного вчинку бути не може.

– Слухай, я тут на кухню хочу збігати. Ти хочеш чогось, ко`ли, наприклад?

Віллі любив приносити Грему якісь дрібнички, але завжди вдавав, ніби прихопить їх разом із чимось іншим, що йому насправді потрібно. Ніяких навмисних ходок абощо.

– Так, звісно, ко`ли.

– Треба покликати маму, хай на вогні подивиться.

Уже пізно ввечері Грем і Моллі сиділи на гойдалці на задньому ганку. Мрячив дощик, вогні на човнах відкидали крізь туман зернисті гало. Від бризу із затоки руки вкривалися сиротами.

– Це може надовго затягнутися, так? – спитала Моллі.

– Сподіваюся, що ні, але дійсно може.

– Вілле, Евелін сказала, що нагледить за крамничкою цього тижня та ще чотири дні наступного. Але мені доведеться повернутися в Марафон, принаймні на день чи два, коли клієнти прийдуть. Я можу зупинитися в Сема й Евелін. І на ринок в Атланті доведеться самотужки їхати. Треба готуватися до вересня.

– Евелін знає, де ти?

– Я сказала їй, що у Вашингтоні.

– Добре.

– Так важко чимось володіти, правда? Насилу знайдеш, потім ледве втримаєш. Такий ненадійний світ.

– Слизький, мов чорт.

– Ми ж повернемося на Шугарлоуф?

– Так, повернемося.

– Ти не поспішай, не переступай межі. Ти ж не будеш ризикувати?

– Ні.

– Ти завтра рано поїдеш?

Грем із півгодини говорив із Кроуфордом телефоном.

– Незадовго до ланчу. Якщо ти взагалі збираєшся до Марафона, то нам зранку треба владнати кілька справ. А Віллі може порибалити.

– Він мусив тебе попитати про все.

– Знаю, все в порядку.

– Клятий журналіст, як його там?

– Лаундз. Фредді Лаундз.

– Мені здається, ти його ненавидиш. І я не хотіла торкатися цієї теми. Ходімо в ліжку, я тобі спинку помасажую.

У душі Грема здійснювався невеличкий пухирець обурення. Він щойно виправдовувався перед одинадцятирічною дитиною. Хлопець сказав, що перебування Грема в «м'якій Рамаді»⁶³ – то не проблема. І тепер Моллі збиралася пом'яти йому спинку. Ходімо в ліжку – з Віллі вже все в порядку.

Як відчуваєш напругу – по спромозі тримай рота на замку.

– Якщо хочеш трохи подумати, я лишу тебе на самоті, – запропонувала Моллі.

Грему не хотілося думати. Аж ніяк.

– Ти помнеш мене ззаду, а я тебе – спереду, – сказав він.

– То берися до роботи, халамиднику!

Вітер у верхніх шарах атмосфери відніс дощ геть із затоки, і вже на дев'яту ранку земля парувала. Далекі мішені на стрільбищі шерифського відділку немов здригалися в збуреному повітрі.

Офіцер-наглядач тиру дивився в бінокль, доки не пересвідчився, що чоловік і жінка на протилежному кінці лінії вогню дотримуються правил безпеки. Аби отримати допуск на стрільбище, чоловік показав посвідку від міністерства юстиції, у якій значилося «слідчий». Це що завгодно могло означати. У мистецтві орудування зброєю наглядач не довіряв нікому, крім кваліфікованих інструкторів.

Однак він мусив визнати, що федерал знається на справі.

Вони використовували всього лиш револьвер 22-го калібру, але чоловік уже вчив жінку бойової стрільби в стійці Вівера – ліва нога трохи попереду, міцний затиск револьвера обома руками, ізометричне скорочення м'язів. Вона стріляла в силуетну мішень із відстані семи ярдів⁶⁴. Раз у раз вихоплювала зброю із зовнішньої кишені сумки, що висіла в неї через плече. Наглядач дивився на невпинну стрілянину, аж доки не набридло.

Звук змінився, і наглядач знову припав до бінокля. Тепер парочка надягла навушники, і жінка тримала в руках короткий і товстенький револьвер. Наглядач пізнав тріскіт легких спортивних набоїв.

Він побачив револьвер у її простягнутих руках, і зброя його зацікавила. Офіцер пройшов уздовж лінії вогню та зупинився за кілька ярдів позаду від парочки.

Йому хотілося оглянути револьвер, проте наразі був неслухняний час переривати. Він зумів краще роздивитися, коли жінка витрусила пусті гільзи й устала п'ять набоїв із швидкозарядної обойми.

Дивна зброя як на федерала – «бульдог спешл» 44-й, куций і бридкий, з приголомшливо великим дулом. Серйозна модифікація компанії Mag Na Port. Ствол із прорізами біля жерла, аби дуло не стридало при віддачі, зуб курка спиляний, добрі протиковзові накладки на руків'ї. Наглядач мав підозру, що напрямну рампу було розширено. Достобіса небезпечна пушка, якщо зарядити її тим, що наготував федерал. Офіцер замислився, як жінка впорається з таким револьвером.

Поруч із ними, на стенді, у цікавій послідовності було викладено боеприпаси. Першою лежала коробка матчевих куль⁶⁵ із легким зарядом. Потім ішли стандартні військові кулі з суцільнометалевою оболонкою, і наостанок – щось таке, про що наглядач багато читав, але нечасто бачив. Рядочок Glaser Safety Slugs⁶⁶. Наконечники скидалися на гумки на олівцях. Під кожним наконечником містилася мідяна оболонка з дробом № 12 у рідкому тефлоні.

---

⁶³ Психушка (*сленг*): «м'яка» – ідеться про стіни в палатах для маячних хворих; «Рамада» – міжнародна мережа готелів.

⁶⁴ ≈ 6,4 м.

⁶⁵ Куля з плоским носиком, що лишає в мішені круглий отвір із рівними краями.

⁶⁶ *Glaser Safety Slug* – особлива куля, яка легко руйнується, коли влучає в ціль, лишаючи страшні поранення; в основному призначена для боротьби з терористами в закритих приміщеннях.

Цей легкий набій було спроектовано таким чином, аби розвивати неймовірну швидкість, врізатися в ціль і випускати заряд. Для живої плоті наслідки просто нищівні. Наглядач навіть пригадав статистику. Поки що в людей поцілило дев'яносто «глейзерів». Усі дев'яносто спинили ціль з одного пострілу. У вісімдесяти дев'яти випадках настала миттєва смерть. Один чоловік вижив, чим дуже здивував лікарів. Також «глейзер» має переваги в безпечності – жодних рикошетів, куля не може пройти крізь стіну й убити когось у сусідній кімнаті.

Чоловік дуже ніжно поводився з жінкою, заохочував її, але, здавалося, був чимось засмучений.

Тепер жінка перейшла до суцільнометалевих куль, і наглядач із задоволенням зауважив, що вона дуже добре справлялася з віддачею, не заплющувала очі й не здригалася. Щоправда, вона витратила секунди чотири на те, щоб вихопити револьвер із сумки, проте три постріли припали на контрольне коло мішені. Непогано як на новачка. У неї талант.

Офіцер повернувся до спостережної вежі і вже незабаром почув пекельний гуркіт – «глейзери» летіли в ціль.

Жінка випустила всі п'ять набоїв. Не схоже на звичну практику федералів.

Наглядач замислився – що таке, заради всього святого, вони вбачали в тому силуеті, аби заподіяти йому смерть аж п'ятьма «глейзерами»?

Грем пішов у вежу здати навушники. Його учениця лишилася сидіти на лавці, похиливши голову й поставивши лікті на коліна.

Наглядачеві подумалося, що чоловік мав би пишатися жінкою, і так йому й сказав. За один день вона нівроку доспіла в стрільбі. Грем байдуже подякував. Вираз його обличчя спантеличив офіцера. Грем був схожий на чоловіка, який щойно зазнав непоправної втрати.

16

«Містер Пілігрим», з яким розмовляла Сара, сказав, що може перетелефонувати наступного дня після обіду. Аби прийняти його виклик, у штаб-квартирі ФБР вжили певних підготовчих заходів.

Ким був цей містер Пілігрим? Не Лектером – Кроуфорд у цьому пересвідчився. Чи був містер Пілігрим Зубним ельфом? Може, й так, подумав Кроуфорд.

За ніч столи й телефони з кабінету Кроуфорда перенесли до іншої, просторішої кімнати через коридор.

Грем стояв біля прочинених дверцят звукоізолюваної кабінети. Позаду нього, у кабінці, був телефон Кроуфорда. Сара витерла апарат чистильним засобом «Віндекс». Їй треба було чимось клопотатися, бо майже весь її стіл, та й сусідній, були захарашені диктофонами зі спектроаналізатором для розпізнавання голосу й приладом для оцінки психологічної напруги на додачу, а стілець секретарки забрала собі Беверлі Кац.

Великий годинник на стіні показував за десять хвилин полудень.

Поруч із Гремом стояли доктор Алан Блум і Кроуфорд. Вони застигли в позі глядачів, засунувши руки в кишені.

Навпроти Беверлі Кац сидів технік і барабанив пальцями по стільниці, аж доки не помітив насуплений погляд Кроуфорда.

На столі Кроуфорда тулилися два нові телефони: відкрита лінія зв'язку з електронним комутаційним центром компанії Bell System (ЕКЦ) і пряма гаряча лінія до телекомунікаційної кімнати ФБР.

– Скільки вам потрібно часу на відстеження? – спитав доктор Блум.

– З новою комутаційною це відбувається набагато швидше, ніж думає більшість обивателів, – відповів Кроуфорд. – Десь хвилина, якщо виклик проходить крізь повністю електронну комутаційну систему. Трохи довше, якщо операторам треба підключати кабелі вручну.

Кроуфорд підвищив голос і звернувся до всіх присутніх:

– Якщо він узагалі зателефонує, то розмова буде короткою, тож нам треба бездоганно його розіграти. Вілле, не хочеш ще раз пройтися розпорядком?

– Звісно. Коли дійде до того, як я долучаюся до розмови, то я матиму до вас кілька питань, докторе.

Блум прибув пізніше за інших. Увечері цього ж дня він мав виголосити промову в секції поведінкової психології в Куантіко. Блум відчував запах кордиту від одягу Грема.

– Окей, – продовжував Грем. – Дзвонить телефон. Ланцюг одразу замикається, й ЕКЦ розпочинає стеження, але генератор тонального сигналу продовжує подавати звук виклику, аби він не дізнався, що ми його вже підчепили. Таким чином виграємо секунд двадцять.

Грем указав на техніка:

– Генератор вимикається наприкінці четвертого сигналу, зрозуміло?

– Наприкінці четвертого сигналу, – кивнув технік.

– Далі Беверлі знімає слухавку. Її голос відрізняється від того, що він чув учора. Ніякого пізнавання в інтонаціях. Беверлі говорить знудженим тоном. Він просить мене до телефону. Бев відповідає: «Треба зв'язатися з ним пейджером, ви не зачекаєте?» Ти готова до цього, Бев?

Грем вирішив, що фрази краще зайвий раз не повторювати. Аби не відчувалося, що вони завчені.

– Гарзд, для нас лінія відкрита, для нього – ні. Певно, чекатиме він довше, ніж говоритиме.

– Ви ж не хочете вмикати йому музику в режимі очікування? – спитав технік.

– Аж ніяк! – відповів Кроуфорд.

– Ми секунд двадцять тримаємо його на лінії, потім повертається Беверлі й каже: «Містер Грем уже йде до телефону, зараз я вас з'єднаю». Тоді слухавку беру я, – Грем звернувся до Блума: – Як би ви з ним розмовляли, докторе?

– Він розраховує на скептицизм із твого боку, наче ти не віриш, що це він. Я б говорив увічливо й скептично. Наголосив би на різниці між самозванцями, від яких самі незручності, і контактом із реальною особою, який є надзвичайно важливим. Самозванців легко розпізнати, бо їм бракує можливості зрозуміти, що сталося насправді, тощо. Ти маєш змусити його видати якусь інформацію, яка б підтверджувала його особу, – доктор Блум дивився в підлогу й потирав потилицю. – Ти ще не знаєш, що йому потрібно. Може, він шукає розуміння, може, він зациквився на тобі як на супротивнику й хоче позловтішатися – побачимо. Намагайся відчутти його настрої і давай йому те, чого він прагне, тільки поволі. Я не певен, що варто припрошувати його прийти до нас по допомогу, хіба що ти вловиш, що він сам цього хоче. Якщо він параноїк, ти це швидко збагнеш. У такому випадку я б грав на його підозріливості й невдоволеності. Хай пару випустить. Якщо захопиться, то може забути про час. Ось і все, що я можу вам розказати.

Блум поклав руку на плече Грема й прошепотів до нього:

– Послухай, я не хотів читати запальну промову чи якесь подібне напутнє лайно. Скерувуй розмову сам, як він стрибатиме від теми до теми. Не зважай на мої поради – роби те, що вважаєш за краще.

Очікування. Півгодини мовчанки – і годі.

– Зателефонує він чи ні, треба вирішити, куди рухатися далі, – сказав Кроуфорд. – Хочеш спробувати варіант із поштовою скринькою?

– Кращого виходу не бачу, – відповів Грем.

– Тоді в нас буде дві засідки – у тебе вдома на Флорида-Кіз і біля комірки для кореспонденції.

Задзвонив телефон.

Увімкнувся генератор тонального сигналу. В ЕКЦ розпочалося стеження. Чотири дзвінки. Технік перекинув важіль, і Беверлі підняла слухавку. Сара прислухалася.

– Кабінет спеціального агента Кроуфорда.

Сара похитала головою. Вона пізнала голос – один зі старих товаришів Кроуфорда, що працював у Бюро алкоголю, тютюну й вогнепальної зброї. Беверлі швиденько з ним розпрощалася й скасувала стеження. Кожна жива душа в будівлі ФБР знала, що цю лінію не можна займати.

Кроуфорд знов узявся обговорювати деталі операції з поштовими комірками. Усі були змучені й водночас напружені. Зайшов Ллойд Бауман – показати, як пари чисел із шифру Лектера збігаються з літерами на сотій сторінці «Радості куховарства» у м'якій обкладинці. Сара роздавала каву в пластикових склянках.

Задзвонив телефон.

Увімкнувся генератор тонального сигналу, і в ЕКЦ розпочалося стеження. Чотири дзвінки. Технік перекинув важіль. Беверлі підняла слухавку.

– Кабінет спеціального агента Кроуфорда.

Сара закивала. Дуже активно закивала.

Грем зайшов у кабінку й зачинив дверцята. Він бачив, як ворухаються губи Беверлі. Вона ввімкнула режим очікування й стала спостерігати за секундною стрілкою на стінному годиннику.

У відполірованій слухавці Грем бачив власне відображення. Два роздуті обличчя – з боку динаміка й з боку мікрофона. Він відчував запах кордиту, що лишився на його сорочці після стрільби в тирі. Не кидай слухавку. Господи Ісусе, тільки не кидай слухавку. Минули сорок секунд. Телефон дзеленчав, і від того злегка рухався на столику. Хай дзвонить. Ще один раз. Сорок п'ять секунд. Саме час.

- Вілл Грем слухає, чим можу допомогти?
- Тихий сміх. Приглушений голос:
- Гадаю, чимось таки зможете.
- Представтесь, будь ласка, хто телефонує?
- Хіба секретарка вам не сказала?
- Ні, сер, вона викликала мене із засідання, і...
- Якщо ви зараз мені скажете, що не бажаєте розмовляти з містером Пілігримом, то я одразу кладу слухавку. Так чи ні?
- Містере Пілігрим, якщо ви маєте якусь проблему, з якою я здатен розібратися, то буду радий вам допомогти.
- На мою думку, це у вас – проблема, містере Грем.
- Вибачте, не розумію, про що ви.
- Секундна стрілка повзла до однієї хвилини.
- Ви в нас хлопець заклопотаний, атож? – сказав співрозмовник.
- Достатньо заклопотаний, аби повісити слухавку, якщо ви не зізнаєтесь, у чому справа.
- Справи в нас однакові, містере Грем. Атланта й Бірмінгем.
- Що вам про це відомо?
- Тихий сміх:
- А ви що знаєте? Вас цікавить містер Пілігрим? Так чи ні. Якщо збрешете, я кладу слухавку.
- Крізь шибку Грем бачив обличчя Кроуфорда. Той у кожній руці тримав по слухавці.
- Так. Але, розумієте, мені телефонує багато людей, і більшість із них стверджують, що їм щось відомо.
- Одна хвилина.
- Кроуфорд повісив одну слухавку й узявся щось занотовувати на клаптику паперу.
- Вас може здивувати кількість самозванців, – сказав Грем. – Та поговориш із ними кілька хвилин, і вже можна дізнатися, чи тямлять вони у справі. А ви тямите?
- Сара приклала до шибки папірець, аби Грем прочитав. Там було написано: «Телефонна кабінка в Чикаго. Поліція вже їде».
- Пропоную ось що: як ви розповісте мені дещо про містера Пілігрима, то я скажу, чи ви праві, чи помиляєтеся, – мовив приглушений голос.
- Давайте ми чітко з'ясуємо, про кого йдеться, – відповів Грем.
- Йдеться про містера Пілігрима.
- Звідки мені знати, що містер Пілігрим зробив щось таке, у чому я можу бути зацікавленим? То він щось таке зробив?
- Припустимо, що так.
- Ви – містер Пілігрим?
- Навряд чи я вам це скажу.
- Ви його друг?
- Щось на кшталт.
- Ну то доведіть. Повідайте мені таку інформацію, щоб я переконався, що ви його добре знаєте.
- Спочатку – ви. Ви перший розповідайте, – нервово хихотіння. – Як помилитеся, я одразу кладу слухавку.
- Гарзд, містер Пілігрим – праворукий.
- Із цим важко помилитися. Більшість людей праворукі.
- Містера Пілігрима ніхто не розуміє.
- Без загальних фраз, будь ласка.
- Містер Пілігрим дуже сильний фізично.

– Дійсно, можна й так сказати.

Грем поглянув на годинник. Хвилина й тридцять секунд. Кроуфорд підбадьорив його кивком.

Не кажи нічого такого, що може його відвернути.

– Містер Пілігрим – білий чоловік, на зріст приблизно 5 футів 11 дюймів⁶⁷. А ви мені так нічого й не розповіли. Я не певен, що ви взагалі з ним знайомі.

– Хочете скінчити розмову?

– Ні, але ви пообіцяли обмін. Тож я граю за вашими правилами.

– Як гадаєте, містер Пілігрим – божевільний?

Блум захитав головою.

– Не думаю, що такий обережний чоловік може бути божевільним. Я гадаю, що він інакший. Гадаю, що багато хто вважає його божевільним, але тільки тому, що він поки не дозволяє людям зрозуміти себе.

– Розкажіть мені докладно, що він, на вашу думку, зробив із місіс Лідс, і тоді я, можливо, відкрию, помиляєтеся ви чи ні.

– Я не хочу про це говорити.

– До побачення.

У Грема серце тьохнуло, та він і досі чув дихання на іншому кінці дроту.

– Я не можу заходити в ці балачки, доки не дізнаюся...

Грем почув, як десь у Чикаго гримнули дверцята телефонної kabіни, зі стуком упала слухавка. Далекі голоси й удари, поки трубка гойдалася на шнурі. Це чули всі присутні в кабінеті, бо звук виводився на динамік.

– Ані руш! Навіть не сіпайся. Тепер зведи пальці на потилиці й повільно вийди з кабінки. Повільно. Руки на скло, розведи їх.

Грем відчув солодку хвилю полегшення.

– Я неозброєний, Стене. Посвідку знайдеш у нагрудній кишені. Ой, лоскотно.

У слухавці прозвучав гучний, спантеличений голос:

– Хто то на дроті?

– Вілл Грем, ФБР.

– Це сержант Стенлі Ріддл, поліція Чикаго, – потім роздратовано: – Не скажете, що тут, у біса, відбувається?

– Це ви мені розкажіть. Ви ж заарештували чоловіка?

– Атож, трясця його бий. Фредді Лаундз, репортер. Я його вже десять років знаю... Ось твій записник, Фредді... Висуваєте йому якесь обвинувачення?

Грем зблід. Кроуфорд почервонів. Доктор Блум дивився, як у магнітофоні крутиться бобіна.

– Ви мене чуєте?

– Так, я висуваю обвинувачення, – ледве вимовив Грем. – Перешкоджання слідству. Прошу взяти його під варту й тримати до втручання федерального прокурора.

Раптом на дроті з'явився Лаундз. Він говорив швидко та чітко, бо вже прибрав із-за щік ватяні тампони.

– Вілле, послухай...

– Розкажеш усе прокурору. Дай слухавку сержанту Ріддлу.

– Мені дещо відомо...

– Дай цю бісову слухавку сержанту Ріддлу.

На лінії почувся голос Кроуфорда:

– Вілле, дай-но я сам із цим розберуся.

---

⁶⁷ ≈ 1,8 м.

Грем із такою силою кинув слухавку, що всі аж здригнулися від грюкоту з динаміка. Він вийшов із кабінки і, ні на кого не глянувши, покинув кімнату.

– Лаундзе, чоловіче, ти сів на поїзд до пекла, – мовив Кроуфорд.

– Ви хочете його піймати чи ні? Я можу допомогти. Дайте хвилинку, і я все поясню, – зачувши мовчання Кроуфорда, Лаундз хутко заговорив. – Послухайте, ви щойно довели, що «Базікало» вам конче потрібне. До цього я ще був не певен, але зараз – жодних сумнівів. Те оголошення – частина справи Зубного ельфа, інакше ви б не лізли зі шкури, аби відстежити цей дзвінок. Чудово. «Базікало» до ваших послуг. Просіть, що хочете.

– Як ти дізнався?

– До мене прийшов менеджер із приватних оголошень. Сказав, що чиказьке Бюро прислало до нього недотепу, аби той покопався в оповіщеннях. Ваш хлопець відібрав п'ять листів із заявками. Пояснив, що «на підставі шахрайства з використанням пошти». Яке там шахрайство. Менеджер зробив із тих листів і конвертів ксерокс, а вже потім віддав вашому робітнику. Я їх переглянув. Я знав, що п'ять листів він узяв лише для того, аби сховати між ними єдиний потрібний. Два дні я витратив на те, щоб усіх їх перевірити. Відповідь знайшлася на самому конверті. Марка з Чесапіка. Франкувальна машина вибила номер Чесапикської державної лікарні. Ви знаєте, я ж там побував, слідкував за вашим другом, що йому сеча в голову б'є. То які ще могли бути варіанти? Проте я мусив пересвідчитись. Тому й зателефонував, аби подивитися, чи ви кинетесь шукати «містера Пілігрима» на всі заставки, і ви таки кинулись.

– Ти, Фредді, зробив велику помилку.

– Вам потрібне «Базікало», і я можу все облаштувати. Оголошення, гранки, перегляд вхідних листів, будь-що. Тільки скажіть. Я можу тримати язика за зубами. Дійсно можу. Кроуфорде, візьміть мене в команду.

– Ніхто тебе не братиме ні в яку команду.

– Окей, то вам буде байдуже, якщо в наступному номері хтось опублікує цілих шість оголошень. Усі – до «містера Пілігрима» й усі – за одним підписом.

– Я придавлю тебе судовою заборонаю та актом обвинувачення з печаткою за перешкодження слідству.

– І про це дізнаються всі газети країни, – Лаундз знав, що розмову записують, та йому вже було однаково. – Богом клянуса, Кроуфорде, так і зроблю. Попсую вам усі плани, перш ніж ви поспуєте мої.

– Можеш до всього вищесказаного додати передачу між штатами повідомлення з погрозами.

– Дозволь допомогти вам, Джеку. Я можу, повір.

– Мандруй собі до поліцейського відділку, Фредді. А тепер передай слухавку сержанту.

«Лінкольн Версаль» Фредді Лаундза пропахнув тоніком для волосся й лосьйоном після гоління, шарпетками й сигарами, тож сержант був радий вибратися з автівки, коли вони дісталися поліцейського відділку.

Лаундз був знайомий з капітаном, що головував відділком, а також із багатьма патрульними. Капітан пригостив Лаундза кавою й зателефонував у офіс федерального прокурора, щоб «спробувати розгребти це лайно».

Ніякий федеральний маршал так і не приїхав по Лаундза. За півгодини репортер отримав телефонний дзвінок від Кроуфорда й поговорив із ним у кабінеті голови відділку. Потім його відпустили. Капітан проводив Лаундза до автівки.

Лаундз був весь на нервах, їхав швидко й ривками, перетинаючи Луп⁶⁸ із заходу на схід, прямуючи до своєї квартири з видом на озеро Мічиган. На цій історії можна було побаришу-

⁶⁸ *The Loop* (досл. «кільце») – центральний діловий район у Чикаго.

вати, і він знав, що обов'язково матиме свій зиск. По-перше – гроші, і більшість він отримає від «пейпербеку». Його книжка в м'якій обкладинці з'явиться на прилавках за тридцять шість годин після арешту Ельфа. Ексклюзивний матеріал у щоденній пресі викличе справжній переворот серед новинарів. Лаундз із задоволенням спостерігатиме, як престижні видання, як-от: Chicago Tribune, Los Angeles Times, величне Washington Post і священне New York Times – купуватимуть права на публікацію статей за його авторством і з його фотографією.

І тоді кореспонденти цих уславлених газет, які наразі дивляться на нього згори вниз і навіть гребують із ним пити, будуть, бляха, жерти себе жерцем від заздрощів.

Лаундз став для них парією, бо навернувся до іншої віри. Якби йому бракувало компетентності, якби він був дурнем без особливих талантів, то ветерани престижних видань пробачили б йому роботу в «Базікалі», як пробачають розумово відсталих диваків. Але Лаундз був вправним. Мав усі якості доброго репортера – розум, нахабність і уважність. Дуже енергійний і терплячий.

Не на руку йому грав той факт, що характер у Лаундза нестерпний, тож керівники газет його недолюблюють, а ще він не може втриматися від втручання у власні історії.

Лаундз відчував нестримну жагу до визнання, яку так часто плутають із егоїзмом. Лаундз був опецькуватим і бридким коротуном. Передні верхні зуби виступали над нижньою губою, а очі блищали, мов плювок на асфальті.

Він десять років пропрацював у пристойних газетах, доки не збагнув, що ніхто й ніколи не відправить його до Білого дому. Побачив, що видавці спрацюють йому ноги, користуватимуться ним, докіль він стане старою спитою руїною, що веде якусь забуту колонку та невпинно рухається до цирозу чи пожежі через упущену на матрац цигарку.

Їм потрібна була інформація, яку він міг добути, але сам Фредді їм був ні до чого. Йому виплачували щедрі комісійні, яких усе одно не вистачало, якщо доводиться купляти жінок. Його плескали по спині й казали, що він – ще той відчайдух, але відмовлялися виділяти іменне місце для паркування.

Одного вечора 1969 року, коли Фредді переписував у редакції чужі статті, до нього прийшло одкровення.

Біля нього сидів Френк Ларкін і писав матеріал із голосу телефоном. У газеті, де працював тоді Фредді, диктування було «міздряною фабрикою»⁶⁹ для старих репортерів. Френку Ларкіну було п'ятдесят п'ять, проте вигляд у нього був на всі сімдесят. Очі мав каламутні, сірувато-рожеві, мов м'ясо устриці, і щопівгодини чалапав до своєї шафки, аби хильнути. Сморід від Ларкіна долинав аж до робочого місця Лаундза.

Ось і тоді Ларкін підвівся, пошкунтильгав до помічників редактора й хрипко зашепотів до завідувачки відділу новин. Фредді завжди прислухався до чужих розмов.

Ларкін попросив жінку дістати йому тампон «Котекс» із автомата в жіночому туалеті. Ними він затикав свій кровоточивий зад.

Фредді кинув друкувати. Прибрав із друкарської машинки статтю, вставив чистий аркуш і почав складати заяву на звільнення.

За тиждень він уже працював на «Базікало».

Розпочав він із редактора «ракових» статей і отримував удвічі більше, ніж раніше. Його звитяга справила неабияке враження на керівництво.

«Базікало» платило йому непогані гроші, бо тема раку була дуже прибутковою для цієї газети.

---

⁶⁹ Місце, де мертвих тварин переробляють на клей; також уживається в переносному розумінні щодо старих, непотрібних людей.

Один із п'яти американців помирає від раку. Змучені родичі приреченого, які намагаються боротися з лютою саркомою нескінченими молитвами, підбадьорливими жестами, банановими пудингами й жартами з присмаком міді, відчайдушно прагнуть віднайти надію.

Ринкові дослідження показали, що сміливі заголовки на кшталт «Нові ліки від раку» та «Чудодійний препарат для онкохворих» підвищують продажі будь-якого випуску «Базікала» на 22,3 %.

Спостерігався спад на шість процентилів, коли статтю друкували на першій шпальті одразу під заголовком, оскільки тоді в покупців виникала можливість проглянути марний текст, поки касир рахував покупки.

Маркетологи з'ясували, що краще ставити великий кольоровий заголовок на першій шпальті, а саму статтю ховати всередині газети, бо важко гортати одночасно сторінки й копатися в гаманці чи розвантажувати магазинний візок.

Зазвичай стаття складалася з п'яти оптимістичних абзаців десятим шрифтом, який потім зменшувався до восьмого, і наприкінці – до шостого, коли згадувалося, що того «чудодійного препарату» ще немає у вільному продажі або тести на тваринах щойно розпочалися.

Фредді заробляв собі на життя такими публікаціями, і завдяки його статтям «Базікало» розходилося великими накладками.

На додачу до збільшення кола читачів, також поживався побічний продаж чудесних медальйонів і молитовних серветок. Виробники цих принад платили втридорога, аби їхню рекламу розмістили поруч зі щотижневою «раковою» статтею.

Багато читачів писали до редакції, аби дістати більше інформації. Додатковий прибуток газета отримувала, продаючи їхні імена радіоевангелісту, такому собі верескливому соціопату, що витягував гроші поштою, використовуючи конверти зі штампом: «Дорога вам людина помре, якщо ви не...»

Фредді Лаундз сприяв «Базікалу», а «Базікало» сприяло йому. І тепер, пропрацювавши на газету одинадцять років, він заробляв \$ 72 000 на рік. Писав на теми, які обирав собі сам, і не витрачав грошей на спроби гарно згаяти час. Жив настільки добре, наскільки фантазії вистачало.

Справи йшли так непогано, що він подумував підняти гонорар за пейпербек, а там уже й до екранізації недалеко. Він чув, що Голлівуд – то файне місце для чваньковитих товстосумів.

Фредді добре почувався. Він промчав в'їздом до підземного гаражу в його багатоквартирному будинку та, жваво рипнувши гумою, звернув на своє місце. На стіні стояло його ім'я, виписане літерами в один фут заввишки, і воно позначало його особисту, приватну ділянку. Містер Фредерік Лаундз.

Венді вже була вдома – її «Датсун» припарковано на сусідньому місці. Добре. Він шкодував, що не зміг узяти її з собою до Вашингтона. У деяких копів очі на лоба повилазили б. Піднімаючись у ліфті на свій поверх, Фредді насвистував.

Венді збирала йому валізи. Вона сама певний час жила на валізах, тож пакування їй добре вдавалося.

Чепурна жінка в джинсах і картатій сорочці, коричневе волосся забране в довгий хвіст на потилиці, вона могла б зійти за сільське дівча, якби не блідість і фігура. Форми Венді були мало не карикатурною подобою пубертатного віку.

Вона поглянула на Лаундза очима, в яких уже роками не відбивався подив. І побачила, що він тремтить.

– Ти забагато працюєш, Роско.

Венді полюбляла називати його Роско, і з якоїсь причини Лаундзу це подобалося.

– Чим їдеш, електричкою о шостій?

Вона принесла йому випити та прибрала з ліжка свій джемпер із лелітками й чемоданчик для перук, аби він міг лягти.

– Можу відвезти тебе до аеропорту. У клубі я маю бути тільки після шостої.

Вона володіла топлес-баром «Венді-Сіті» і більше не мусила танцювати. Вони з Лаундзом удвох оплачували рахунки.

– Ти по телефону звучав, мов Кріт-марокканець, – зауважила вона.

– Хто?

– Ну, як у тому мультику, що показують по суботніх ранках. Той загадковий кріт, він допомагає секретному агенту Білці⁷⁰. Ми його дивилися, коли ти хворів на грип... Ти сьогодні облагодив якесь дільце, так? У тебе такий вдоволений вигляд.

– Ще й як облагодив, чорт забирай. Сьогодні, крихітко, я ризикнув і виграв. Отримав шанс відхопити ласий шматочок.

– У тебе ще є час поспати перед від'їздом. Бо ти себе так у могилу заженеш.

Лаундз підпалив сигарету. Попередня досі тліла в попільничці.

– Знаєш що? – сказала Венді. – Закладаюся, що як ти хильнеш чарку й висповідаєшся мені, то зможеш заснути.

Лаундз притулився напруженим, мов кулак, обличчям до її шиї і зрештою розслабився, риси стали рухливими – так само як кулак раптово перетворюється на руку. Тремтіння спинилося. І він усе їй розповів, прошепотів у горбинки її накладних грудей, поки вона виписувала пальцем вісімки в нього на потилиці.

– А ти нівроку кмітливий, Роско, – сказала вона. – А тепер – спи. Я розбуджу тебе на літак. Усе буде добре, раз та гаразд. А потім ми з тобою заживемо як у казці.

Вони шепотілися про місця, які опісля відвідають. І він заснув.

---

⁷⁰ «Secret Squirrel» – американський мультфільм 1965 року про шпигунські пригоди Білки й Крота.

17

Доктор Алан Блум і Джек Кроуфорд сиділи на складаних стільцях – єдиних меблях, що лишилися в кабінеті Кроуфорда.

– У шафі катма⁷¹, докторе.

Доктор Блум вдивлявся в мавпоподібне обличчя Кроуфорда й думав, чого від нього чекати далі. Поза його буркотінням і алка-зельцером доктор бачив розум, холодний, мов рентгенівський стіл.

– Куди пішов Вілл?

– Він погуляє собі й охолоне, – відповів Кроуфорд. – Він ненавидить Лаундза.

– Тобі не спало на думку, що ти можеш втратити Вілла після того, як Лектер опублікував його домашню адресу? Що він захоче повернутися до родини?

– Так, спало, на хвильку. Його це тяжко вразило.

– Ясна річ, – мовив доктор Блум.

– А потім я зрозумів: він не зможе повернутися додому, ані він, ані Моллі, ані Віллі – ніколи, допоки Зубний ельф на волі.

– Ти знайомий з Моллі?

– Так. Чудова жінка, я їй симпатизую. Звісно, вона б хотіла бачити мене в пеклі з переламаним хребтом. Доводиться наразі її уникати.

– Вона гадає, що ти використовуєш Вілла?

Кроуфорд кинув на доктора Блума різкий погляд.

– Я ще маю дещо з ним обговорити. І нам потрібна твоя консультація. Коли ти маєш бути в Куантіко?

– У вівторок уранці. Я все скасував.

Доктора Блума запрошували читати лекції з поведінкової психології в Академії ФБР.

– Ти подобаєшся Гремю. Він вважає, що ти не граєшся з ним у свої психіатричні ігри, – сказав Кроуфорд.

Зауваження Блума стало йому поперек горла.

– Не граюся. Навіть не намагаюся, – відповів доктор Блум. – Я з ним чесний так само, як і з будь-яким пацієнтом.

– Отож.

– Ні, я хочу бути його другом, і я ним є. Джеку, моя профільна галузь вимагає за всіма спостерігати. Але не забувай, що, коли ти попросив мене дати психологічну характеристику Грема, я відмовився.

– То був Петерсен із горішнього поверху, він хотів характеристику.

– Але просив саме ти. Нехай, якщо я коли-небудь і візьмуся за Грема, якщо це може принести терапевтичну користь для інших, то я викладу своє дослідження в такій формі, що його не можна буде прив'язати до конкретної особи. Якщо я напишу якусь наукову роботу, то опублікують її тільки посмертно.

– Посмертно – це ти про себе чи про Грема?

Доктор Блум не відповів.

– Я тут дещо помітив, тож спитаю: ти ніколи не лишаєшся сам-на-сам із Гремом, правда? Не бажаєш цього показувати, проте віч-на-віч в одній кімнаті з ним не буваєш. Чого б це? Гадаєш, він екстрасенс, у цьому річ?

---

⁷¹ Кроуфорд цитує дитячий віршик про стару матінку Габбард, яка хотіла пригостити свого песика кісточкою, та в шафі нічого не виявилось.

– Ні. Він – ейдетик, у нього надзвичайна зорова пам'ять, але я не вважаю його екстрасенсом. Він би не згодився проходити тести в Дюку⁷², проте це нічого не значить. Він ненавидить, коли його штрикають і вимірюють. І я також.

– Але...

– Вілл хоче сприймати свою роботу як суто інтелектуальні вправи у вузькій галузі криміналістики, ось у чому річ. І він дуже вправний, але, як на мене, окрім нього, є такі самі вправні працівники.

– Їх небагато, – відповів Кроуфорд.

– Окрім того, він володіє чистою емпатією та вчуванням, – продовжував доктор Блум. – Він може перейняти твою точку зору, чи мою, чи й таке світобачення, від якого йому стає лясно й млосно. Це прикрий хист, Джеку. Чуттєве пізнання – двосічна зброя.

– Чому ти ніколи не лишаєшся з ним наодинці?

– Тому що маю до нього професійний інтерес і він одразу його помітить. Він меткий.

– Як дізнається, що ти за ним підглядаєш, то швиденько стулить фіранки.

– Неприємна аналогія, але точна, так. Ти вже достатньо мені помстився, Джеку. Давай до суті. І не розтягуй. Я не дуже добре почуваюся.

– Може, то психосоматичні прояви, – сказав Кроуфорд.

– Власне, це мій жовчний міхур. Що тобі треба?

– У мене є середовище, у якому я можу поспілкуватися із Зубним ельфом.

– «Базікало», – уточнив доктор Блум.

– Так. Як гадаєш, чи існує спосіб наштовхнути його на шлях самознищення за допомогою якогось послання?

– Підштовхнути до суїциду?

– Суїцид мене цілком улаштує.

– Сумніваюся. То було б можливо за інших психічних розладів. Але в цьому випадку – сумніваюся. Якби він мав схильність до саморуйнації, то не був би таким обережним. Не захищав би себе так ретельно. Якби він страждав від класичної параноїдальної шизофренії, то ти міг би повпливати на нього так, щоб він зірвався й викрив себе. Навіть міг би змусити зашкодити собі. Проте в цьому я тобі не товариш.

Суїцид був запеклим ворогом Блума.

– Не товариш, я так і думав, – мовив Кроуфорд. – Його можна розлютити?

– Навіщо це тобі? З якою метою?

– Поставлю питання так: чи можна його розлютити й зосередити на чомусь?

– Він і так уже зациквився на Гремі як на противнику, і тобі це відомо. Не дуркуй. Ти що, вирішив поставити на карту голову Грема?

– Гадаю, іншого виходу в мене немає. Або так, або двадцять п'ятого він знову ноги в крові замочить. Допоможи мені.

– Я не певен, що ти сам розумієш, про що просиш.

– Прошу поради, ось і все.

– Я не про себе кажу, – відповів доктор Блум. – Я про те, що ти просиш від Грема. Не хочу, аби ти мене хибно зрозумів, і за нормальних обставин я такого не сказав би, але ти маєш знати: як гадаєш, що найбільше мотивує Вілла?

Кроуфорд похитав головою.

– Страх, Джеку. Цей чоловік має справу з величезним страхом.

– Бо вже зазнав болю?

– Ні, не зовсім. Страх приходить з уявою, це покарання, плата за уяву.

---

⁷² Ідеться про американський Університет Дюка, при якому працювала лабораторія з дослідження паранормальних явищ.

Кроуфорд витріщався на свої грубі руки, схрещені на животі. Він почервонів. Про це було незручно говорити.

– Звісно. Круті хлопці не розмовляють про таке на роботі, атож? Та не хвилюйся, що розповідаєш мені про його страх. Я не вважатиму його боягузом. Я ж не цілковитий покидьок, докторе.

– Я так ніколи не вважав і не вважаю, Джеку.

– Я не стану наражати його на ризик, якщо не зможу прикрити. Окей, якщо не зможу його прикрити відсотків на вісімдесят. Він і сам дає собі раду. Не найкращий наш воїн, проте меткий. Допоможеш нам розбурхати Зубного ельфа, докторе? Багато людей загинуло.

– Тільки якщо Грем завчасно дізнається про ризик і добровільно на нього погодиться. Я мушу це почути від нього особисто.

– Я ж такий, як і ти, докторе. Ніколи не точу йому брехні. Принаймні не більше, ніж ми одне одному.

Кроуфорд знайшов Грема в маленькому кабінеті біля Зеллерової лабораторії, яку встиг захопити й наповнити фотографіями та особистими документами, що належали жертвам.

Кроуфорд дочекався, поки Грем відкладе «Правоохоронний вісник»⁷³.

– Дай-но розкажу тобі, що ми запланували на двадцять п'яте.

Він не мусив пояснювати Грему, що на двадцять п'яте число припадає наступний повний місяць.

– Коли він знову скоїть...?

– Так, якщо він завдасть нам прикрості двадцять п'ятого.

– Не якщо, а коли.

– В обох випадках це сталося в суботу вночі. Бірмінгем, 28 червня, повний місяць був суботньої ночі. В Атланті 26 липня, за день до повні, але також суботньої ночі. Цього разу повний місяць припадає на понеділок, 25 серпня. Проте він полюбляє вихідні, тож ми будемо напоготові з п'ятниці.

– Напоготові? Ми вже готові?

– Атож. Ти сам знаєш, що пишуть у підручниках – про ідеальний спосіб розслідувати вбивство?

– Але на практиці я такого ніколи не бачив, – відповів Грем. – У реальному житті таке не спрацює.

– Ні, шансів майже нема. Але як добре було б, якби вийшло: послати туди одного хлопця. Єдиного. Аби походив по будинку. Почепити на нього «жучок», і хай весь час туди наговорює. Оглядатиме місце злочину в незайманому вигляді – стільки, скільки треба. Він сам-один... Ти сам-один.

Довга пауза.

– До чого ти ведеш?

– Починаючи з п'ятничного вечора, 22-го числа, на базі ВПС ім. Ендрюса у повній готовності стоятиме Grumman Gulfstream⁷⁴. Я його позичив у міністерства внутрішніх ресурсів. У салоні вже буде базове лабораторне спорядження. Ми також у режимі готовності – я, ти, Зеллер, Джиммі Прайс, фотограф і двоє людей, що вестимуть допити. Щойно надійде дзвінок – ми вилітаємо. У будь-яку точку від Східного до Західного узбережжя дістанемося максимум за годину й п'ятнадцять хвилин.

– А як щодо місцевих? Вони ж не мусять нам сприяти. І чекати не стануть.

---

⁷³ «FBI Law Enforcement Bulletin» – щомісячний журнал ФБР, який випускається з 1932-го; присвячений дослідженням у сфері криміналістики, новітнім поліцейським технологіям і оголошенням із розшуку злочинців.

⁷⁴ Турбогвинтовий літак бізнес-класу.

– Ми вже натиснули на начальників поліції та шерифські відділки. На всіх до одного. Просимо, щоб розмістили наказ на диспетчерських пунктах і робочих місцях чергових офіцерів.

Грем похитав головою:

– Чорта пухлого. Не будуть вони стримуватися. Та й не зможуть.

– Ось що ми просимо, а це не так уже й багато. Ми просимо, щоб коли надійшло повідомлення, то перші офіцери на місці злочину зайшли б усередину й розглянулися. Потім заходять медики – пересвідчитися, що ніхто не вижив. А тоді вони йдуть геть. Хай перекривають дороги, влаштовують допити, роблять, що їм заманеться, але місце злочину має бути убезпечене, доки до нього не дістанемося ми. Тож ми підїжджаємо, ти заходиш усередину. На тобі висить мікрофон. Говоритимеш до нас, коли захочеш, або нічого не казатимеш, як бажання не буде. Пробудеш там стільки, скільки тобі треба. І тільки потім зайдемо ми.

– Місцеві не стануть чекати.

– Звісно, що не стануть. Пошлють туди своїх хлопців із «убивчого». Та наша вимога все одно матиме бодай якийсь результат. Не такий великий пасажиропотік, і ти потрапиш на свіжину.

Свіжина. Грем відкинув голову на спинку стільця й втупився поглядом у стелю.

– Звісно, – продовжував Кроуфорд, – до того вікенду ще лишається тринадцять днів.

– Ох, Джеку.

– Що «Джеку»? – перепитав Кроуфорд.

– Ти мене вбиваєш, як стій убиваєш.

– Не розумію, про що ти.

– Ще й як розумієш. Сказати, що ти зробив? Ти вирішив використати мене як приманку, бо інших варіантів у тебе нема. Тож перед тим, як дійти до суті, почав розписувати, як кепсько усе може бути наступного разу. Непоганий психологічний трюк. Якщо розігравати його з якимось довбаним ідіотом. На яку відповідь ти розраховував? Боявся, що я захарапуджусь після того випадку з Лектером?

– Ні.

– Та я б не винуватив тебе за такі думки. Ми обоє знаємо людей, з якими це сталося. Мені не до вподоби гуляти в кевларовому жилеті й сраку піджимати. Але, чорт забирай, я вже у справі. Ми не зможемо повернутися додому, поки він на свободі.

– Я ніколи в тобі не сумнівався.

Грем побачив, що Кроуфорд не бреше.

– То це ще не все?

Кроуфорд нічого не відповів.

– Тільки не Моллі. Нізащо.

– Господи, Вілле, навіть я про таке не попросив би.

Якусь мить Грем вдивлявся в його обличчя.

– Ох, заради всього святого, Джеку. Ти вирішив залучити до гри Фредді Лаундза, так? Ви з Фреддічкою вже уклали угоду.

Кроуфорд хмурився на цятку на своїй краватці. Потім підняв очі на Грема.

– Ти сам знаєш, що то буде найкраща наживка. Зубний ельф слідкуватиме за «Базікалом». Що нам іще лишається?

– І обов'язково вести справи саме з Лаундзом?

– Він не остання людина в «Базікалі».

– То я обіллю Зубного ельфа поміями в «Базікалі», а Лаундз хай сам потім порається. Гадаєш, це краща ідея, ніж поштові комірочки? Не відповідай, я й сам знаю, що так. Ти вже обговорював це з Блумом?

– Мимохідь. Ми з тобою потім з ним зустрінемося. І з Лаундзом. І водночас пророблятимемо план із поштовими комірками.

– Як щодо засідки? Як на мене, у цьому йому треба дати найліпший шанс. Відкрита місцевість. Там, де він зможе підібратися поближче. Не думаю, що він стрілятиме з укриття. Може, він мене й дурить, але я не уявляю його зі снайперською гвинтівкою.

– Поставимо людей на дахах.

Вони думали про одне й те саме. Кевларовий бронезилет зупинить 9-міліметровий калібр Зубного ельфа та його ніж, якщо він не поцілить Грему в обличчя. Захистити його від поранення в голову не було ніякої можливості, якщо ніким не помічений чоловік стрілятиме зі схованки.

– З Лаундзом сам поговориш. Мені це робити не обов'язково.

– Він мусить узяти в тебе інтерв'ю, Вілле, – м'яко промовив Кроуфорд. – Зробити кілька фотографій.

Блум попереджав Кроуфорда, що з цим неодмінно виникнуть проблеми.

18

Як настала година, Грем здивував і Кроуфорда, і Блума. Здавалося, він іде на поступки Лаундзу, і обличчя було приязним попри холодні сині очі.

Перебування в штаб-квартирі ФБР справило цілющий вплив на манери Лаундза. Він поводився чемно, коли згадував про чемність, і тихо й швидко вправлявся зі своїм обладнанням.

Грем уперся лише раз: надріз відмовився показати Лаундзу щоденник місіс Лідс чи будь-яку приватну кореспонденцію загиблих родин.

Коли розпочалося інтерв'ю, він гречно відповідав на всі питання Лаундза. Обидва чоловіки звірялися з нотатками, які зробили під час консультації з доктором Блумом. Часто перефразували питання й відповіді.

Аланові Блуму було важко укладати такі плани, які комусь зашкодять. Зрештою, він просто поділився своїми теоріями щодо Зубного ельфа. Усі до нього дослухалися, мов юні каратисти на лекції з анатомії.

Доктор Блум сказав, що дії та листи Зубного ельфа свідчать про проєктивну ілюзорну систему мислення, яка компенсує нестерпне відчуття власної неадекватності. Побиті дзеркала прив'язували ці почуття до зовнішнього вигляду.

Заперечення вбивцею прізвиська «Зубний ельф» засновувалося на гомосексуальному значенні слова «ельф»⁷⁵. Блум вважав, що маніяку притаманний підсвідомий гомосексуальний конфлікт, неймовірний страх бути геєм. Точку зору доктора Блума посилювало одне цікаве спостереження в будинку Лідсів: лінії згину й накриті плями крові вказували на те, що він натяг на Чарльза Лідса шорти вже посмертно. Доктор Блум вирішив, що він так учинив, аби підкреслити свою незацікавленість у Лідсі.

Психіатр розповідав про міцний зв'язок між агресивною і сексуальною мотивацією, що прокидається в садистів у дуже ранньому віці.

Озвірілі атаки передусім на жінок, що відбувалися в присутності їхніх сімей, були явно спрямовані на образ матері. Блум походжав кімнатою й говорив майже до самого себе, називаючи піддослідного «дитям нічних жахів». Зачувши в його голосі співчуття, Кроуфорд мимоволі стулив повіки.

Протягом інтерв'ю з Лаундзом Грем робив такі заяви, на які не пішов би жоден слідчий і які не опублікувала б жодна поважна газета.

Він провадив, що Зубний ельф бридкий і нездатний до сексуальних відносин із протилежною статтю, до того ж звів кривий наклеп, що вбивця чинив сексуальну наругу над жертвами-чоловіками. Грем сказав, що Зубний ельф, безперечно, є посміховиськом для своїх знайомих, а також результатом кровозмісних стосунків.

Він наголосив, що Зубний ельф явно не настільки розумний, як Ганнібал Лектер. Пообіцяв, що як до нього приходитимуть нові думки та спостереження щодо вбивці, він неодмінно ділитиметься ними з «Базікалом». Більшість співробітників правоохоронних органів із ним не погоджуються – так заявив Грем; але поки він очолює розслідування, «Базікало» може розраховувати на достовірну інформацію з перших рук.

Лаундз наробив багато знімків.

⁷⁵ Слова «фея» («ельф») в англійській мові часто використовуються для позначення пасивних гомосексуалів.

Найважливішу фотографію було знято у «вашингтонському прихистку» Грема, у квартирі, яку він «винаймав, допоки не розчавить Ельфа». Це було єдине місце, де він міг «віднайти самоту» серед «карнавальної атмосфери» розслідування.

На тому знімку Грем сидів за столом у халаті для лазні, мов працював до пізньої ночі. Міркував над гротескним «художнім змалюванням Ельфа».

Позаду нього у вікні виднівся шматочок бані Капітолія, освітленого нічними прожекторами. Що важливіше – у нижній лівий кутку вікна потрапила розмита, проте цілком упізнана вивіска популярного мотелю, що стояв через дорогу.

За бажання Зубний ельф міг легко знайти цю квартиру.

У штаб-квартирі ФБР Грема сфотографували на фоні мас-спектрометра. До справи цей апарат ніяк не стосувався, але Лаундз вирішив, що вигляд у нього показний.

Грем навіть зглянувся до того, що погодився на спільну фотографію з Лаундзом. Вони стали перед нескінченними рядами зброї у відділі дослідження вогнепальної зброї й ручних інструментів. Лаундз тримав 9-міліметровий автоматичний пістолет того ж типу, що й у Зубного ельфа. Грем показував пальцем на саморобний глушник, склепаний зі щогли телевізійної антени.

Доктор Блум здивувався, коли Грем по-товариському поклав руку на плече Лаундза за мить до того, як Кроуфорд клацнув фотоапаратом.

Інтерв'ю та фотографії мали з'явитися в «Базікалі» наступного ж дня, у понеділок 11-го серпня. Щойно отримавши весь матеріал, Лаундз подався до Чикаго. Сказав, що хоче сам керувати розміщенням і компонуванням статті. Вони з Кроуфордом домовилися зустрітися у вівторок ввечері, за п'ять кварталів від пастки.

Починаючи з вівторка, коли новий наклад «Базікала» розійдеться країною, для чудовиська розкладуть приманки у двох пастках.

Щовечора Грем повертатиметься до свого «тимчасового прихистку», показаного на знімку в «Базікалі».

Зашифроване приватне оголошення в тому ж випуску запрошувало Зубного ельфа до поштових комірок в Аннаполісі, за якими встановили цілодобове стеження. Якщо він вчує щось нечисте від комірок, то може вирішити, що всі сили кинули саме в Аннаполіс. І Грем, як вирішило ФБР, стане більш привабливою мішенню.

Поліція Флориди забезпечила варту біля будинку Грема на Шугарлоуфі.

Поміж «мисливців» ширилося невдоволення – на дві великі засідки витрачалося багато особового складу, що можна було використати деінде, а те, що Грем щоночі мав вертатися до своєї засідки, обмежувало його пересування до самого округу Вашингтон.

Хоча здоровий глузд підказував Кроуфорду, що кращого плану дій не придумаєш, уся ця операція виявилася надто пасивною як на його смак.

Він почувався так, наче вони самі з собою граються в піжмурки в тіні місяця-молодика, коли до повні лишаються якихось два тижні.

Неділя й понеділок минули дивним скоком. Хвилини тягнулися, а години летіли.

У понеділок по обіді Сп'юрджен, головний інструктор SWAT у Куантіко, об'їжджав багатоквартирний будинок із «прихистком» Грема. Вілл сидів поруч на пасажирському місці. Кроуфорд їхав на задньому.

– Потік пішоходів спадає десь о сьомій п'ятнадцять. Усі розходяться по домівках на вечерю, – сказав Сп'юрджен.

Жилаве, компактне тіло, бейсболка на потилиці – інструктор скидався на інфілдера⁷⁶.

---

⁷⁶ Гравець у бейсбол, захисник ігрового поля.

– Свиснеш нам на вільній частоті завтра ввечері, коли перетнеш залізничну колію «Б—О»⁷⁷. Спробуй зробити це о восьмій тридцять, восьмій сорок, десь так, – сказав Сп'юрджен, завертаючи на паркінг при будинку. – Засідка тут не ідеальна, але могло бути й гірше. Завтра ввечері припаркуєшся тут. Потім ми щонаочі мінятимемо місце, але воно завжди буде з цього боку. Сімдесят п'ять ярдів⁷⁸ до входу в будинок. Пройдімося маршрутом.

Низенький, клишоногий Сп'юрджен пішов уперед, слідом за ним – Грем і Кроуфорд.

«Шукає місця, де зловити бед-гоп⁷⁹», – подумав Грем.

– Це, певно, станеться на цьому маршруті, якщо станеться взагалі, – сказав командир SWAT. – Бачиш, прямий, найзручніший шлях від твоєї машини до входу в будівлю лежить через центр паркінгу. Стежина, найвіддаленіша від ряду машин, що стоять тут цілий день. Йому доведеться перетнути заасфальтовану ділянку, аби підібратися до тебе якомога ближче. Ти добре чуєш?

– Досить добре, – відповів Грем. – Аж дуже добре – на цьому паркінгу.

Сп'юрджен вдивився в обличчя Грема та не помітив жодної знайомої емоції. Він зупинився посеред стоянки.

– Ми трохи пригасимо світло вуличних ліхтарів, аби стрільцю було важче цілитися.

– То й вашим людям буде важче, – зауважив Кроуфорд.

– Двоє наших хлопців мають прилади нічного бачення «Стар-Трон», – відповів Сп'юрджен. – А в мене, Вілле, є прозорий спрей, який я попрошу тебе розбризкувати на куртку. До речі, мені байдуже, спекотно чи ні, але ти мусиш щоразу вдягати бронезилет. Згода?

– Так.

– Що в тебе?

– Кевлар... який там, Джеку? «Другий шанс»?

– «Другий шанс», – підтвердив Кроуфорд.

– Велика вірогідність того, що він підійде до тебе майже впритул, радше ззаду, чи влаштує все так, аби перестріти тебе, промайнути, а потім озирнутися й вистрілити, – сказав Сп'юрджен. – Він сім разів уже стріляв у голову, так? Бачив, як воно працює. Так само вчинить і з тобою, якщо даси йому нагоду. Не давай нагоди. Зараз я покажу тобі ще кілька штук у фойє та твоїй нічліжці, а тоді підемо на стрільбище. Упораєшся?

– Він упорається, – сказав Кроуфорд.

У тирі Сп'юрджен поведився, мов верховний жрець. Змусив Грема вставити у вуха затички під навушниками й кидав йому мішені під усіма можливими кутами. Він із полегшенням помітив, що Грем не користувався усталеним 38-м, проте його непокоїли спалахи від перфорованого дула. Тренування тривало дві години. Інструктор наполіг, аби по закінченні стрільби Грем перевірів шарнір і гвинти стопору на барабані 44-го.

Грем прийняв душ і переодягнувся, аби позбутися запаху порохового диму перед тим, як поїхати до затоки й провести останню вільну ніч із Моллі й Віллі.

Після вечері він відвів дружину й пасинка до продуктового магазину й зчинив метушню навколо динь. Пересвідчився, що вони накупили вдосталь продуктів: старий випуск «Базікала» досі лежав на стендах біля кас, і він сподівався, що Моллі не побачить нову газету, що має вийти вранці наступного дня. Грем не хотілося розповідати дружині, що відбувається.

Коли вона запитала, що він хоче їсти на вечерю прийдешнього тижня, йому довелося відповісти, що він їде з міста, повертається до Бірмінгема. То була перша серйозна брехня в їхньому спільному житті, і від неї Грем став почуватися, мов стара брудна банкнота.

⁷⁷ Залізниця «Балтимор – Огайо», найстаріша в США.

⁷⁸ ≈ 68,6 м.

⁷⁹ *Bad hop* (досл. «поганий стрибок») – ситуація в бейсболі, коли м'яч б'ється об землю й відскакує під неочікуваним кутом.

Він дивився, як Моллі походить між рядів. Моллі – його гарненька «бейсбольна» дружина, яка невтомно вишукувала ущільнення в грудях, наполягала на щоквартальному медичному обстеженні для нього та Віллі, яка намагалася контролювати свій страх темряви. Якій дорогою ціною дісталася усвідомлення того, що час – це примха долі. Вона знала, чого варті дні, проведені разом. Вона вмiла тримати мить у кулаку. Вона навчила Грема отримувати насолоду.

Канон Пахельбеля сповняв залиту сонцем кімнату, де вони пізнали одне одного, де їм несила було стримувати радість, а навіть тоді на нього, мов тiнь яструба, налітав страх: усе надто добре, щоб тривати вічно.

Мандруючи продуктовими рядами, Моллі часто перекидала сумку з одного плеча на друге, наче зброя важила набагато більше за дев'ятнадцять унцій⁸⁰.

Грем би вкривдився, якби почув страшну річ, яку вона шепотiла диням: «Доведеться вкласти цього покидька в пластиковий мішок. Доведеться».

Обтяжені – кожен по-своєму – брехнею, зброєю й продуктами, ця трійця становила маленький, сумовитий загін.

Моллі відчула нечисте. Вимкнувши світло, вони з Гремом не обмовилися ані словом. Моллі снилися важкі, божевiльні кроки, що наздоганяють її в будинку з мiнливими кімнатами.

---

⁸⁰ ≈ 540 г.

19

У Сент-Луїському міжнародному аеропорту ім. Ламберта є газетний кіоск, де продаються найпопулярніші щоденні газети з усіх Сполучених Штатів. Часописи з Нью-Йорка, Вашингтона, Чикаго й Лос-Анджелеса прибувають на вантажних літаках, і купити їх можна вже в той самий день, що вийшов наклад.

Як і більшість газетних кіосків, цей належить до торгової мережі, тож на додачу до респектабельних газет і журналів власникам доводиться приймати й певну кількість непотребу.

Коли о десятій вечора в понеділок у кіоск надійшов свіжий випуск Chicago Tribune, біля нього на підлогу гепнувся стос «Базікала». Усередині цей стос і досі був тепленьким.

Продавець сів навпочіпки перед своїми полицями й узявся укладати Tribune. У нього ще багато було роботи. Денна зміна ніколи не піклувалася про лад у кіоску.

Краєм ока продавець помітив пару чорних черевиків на «блискавці». Черговий любитель погортати сторінки на дурняк. Аж ні – носки черевиків були спрямовані на продавця. Якого біса йому треба? Газетяр хотів закінчити розкладати Tribune, але від наполегливого погляду аж потилицю закололо.

Це ремесло було тимчасовим. Ввічливість – не обов'язкова вимога.

– Чого тобі? – буркнув він собі в коліна.

– «Базікало».

– То доведеться зачекати, доки я розріжу стос.

Черевики нікуди не пішли. Стояли надто близько.

– Кажу, що треба зачекати, доки я розріжу стос. Утямив? Не бачиш, я тут працюю?

Рука, зблиск яскравої сталі – з тріском розійшлася мотузка на стосі біля продавця. Перед ним на підлогу дзенькнув долар із зображенням Сьюзен Б. Ентоні⁸¹. Зсередини стосу висмикнувся чистий примірник «Базікала», і горішні газети розсипалися.

Газетяр підвівся. Щоки палали. Чоловік уже йшов геть із газетою під пахвою.

– Гей! Гей, ти!

Чоловік обернувся до нього обличчям:

– Я?

– Так, ти. Я ж тобі сказав...

– Що ти мені сказав?

Чоловік ішов до газетяра. Став надто близько.

– Що ти мені сказав?

Зазвичай хамуватий продавець може легко втерти носа клієнту. Але в спокої цього одного було щось жаске.

Газетяр затопив очі в підлогу:

– Четвертак решти.

Доларгайд розвернувся до нього спиною й пішов з аеропорту. У продавця газет іще півгодини горіли щоки. «Атож, цей хлоп тут і минулого тижня був. Як з'явиться знов, я йому скажу, до якої матері піти. Маю-таки під прилавком дещо для таких розумах».

Доларгайд не став гортати «Базікало» в аеропорту. Повідомлення, що він отримав від Лектера минулого вівторка, викликало в нього суперечливі відчуття. Звісно, доктор Лектер не помилився в тому, що він красивий і що його захопливо читати. Він дійсно красивий. Але страх Лектера щодо того поліцейського викликав у нього зневагу. Лектер розумів не більше за звичайних обивателів.

⁸¹ Американська громадська діячка, що виступала за скасування рабства й надання виборчих прав жінкам.

Утім йому кортіло дізнатися, чи не відправив йому Лектер ще одну звісточку. Він зачекає, доки не приїде додому, і вже там усе перевірить. Доларгайд пишався своїм самоконтролем.

Дорогою додому він міркував про газетяра.

Були часи, коли він вибачився б, що потурбував чоловіка, і ніколи більше не наблизився б до того кіоску. За довгі роки люди вилили на нього неміряно лайна. Але годі. Той чоловік міг образити Френсіса Доларгайда, проте не міг устояти проти Червоного Дракона. Це був ще один етап Становлення.

Опівночі над його письмовим столом досі горіло світло. Розкодоване послання з «Базікала» зібгане валялося на підлозі. Навколо було розкидано обривки «Базікала» – Доларгайд повирізував статті для свого журналу. Великий grosбух лежав розкритий під картиною Дракона, на нових вирізках і досі підсихав клей. Під ними, також щойно приліплений, розташувався маленький пластиковий мішечок, поки порожній.

Напис під мішечком стояв такий: «Цим він мене зобидив».

Але Доларгайда за столом уже не було.

Він сидів на східцях у підвалі, серед прохолодної земляної гнилі й плісняви. Промінь електричного ліхтаря рухався меблями, завішеними простирадлами, пильними зворотними боками дзеркал, що колись висіли в цьому будинку, а тепер похилилися до підвальних стін, скринюю, в якій лежала пачка динаміту.

Промінь зупинився на високому задрапованому предметі – у далекому кутку підвалу таких стояло декілька. Доларгайд рушив туди, павутиння торкалося його обличчя. Він чхнув від пилу, стягнувши з предмета простирадло.

Змигнувши сльози, він присвітив ліхтарем на старий дубовий інвалідний візок, що виявився під простирадлом. З високою спинкою, важкий і міцний – їх у підвалі було три. Бабусі їх надала окружна влада в 1940-х, коли вона відкрила тут притулок для старих.

Під рипіння коліщаток він покотив візок підлогою підвалу. Легко підняв сходами попри вагу. Змастив колеса на кухні. Передні коліщата все одно рипіли, проте на задніх стояли добрі вальниці, і вони вільно оберталися, щойно Доларгайд клацав по них пальцями.

Заспокійливе хурчання коліщаток тамувало пекучу лютю. Обертаючи колеса, Доларгайд також почав хурчати собі під ніс.

20

Опівдні вівторка Фредді Лаундз вийшов із редакції «Базікала» втомленим і хмільним від радості. У літаку до Чикаго він написав свій репортаж і акурат за півгодини скомпонував його в складальному цеху.

Решту часу він невідривно працював над своїм пейпербеком, ігноруючи всіх відвідувачів. Він вправно організовував робочий час і наразі вже мав п'ятдесят тисяч слів основного тексту.

Коли Зубного ельфа впіймають, Лаундзу лишиться додати разючий вступ і звіт про лови. А основний матеріал чудово укладеться в готову історію. Він уже домовився, що троє найкращих репортерів «Базікала» мають виїхати на репортаж за першою вимогою. За лічені години після арешту вони вже вишукуватимуть подробиці в рідному місті Зубного ельфа – де б воно не було.

Агент Лаундза озвучував напрочуд великі цифри. Завчасно обговорювати цей проект з агентом було, загалом кажучи, порушенням домовленості з Кроуфордом. Аби прикрити це, на всіх контрактах і документах стоятиме дата вже по арешті.

Кроуфорд тримав великий дрючок – він мав запис із погрозами Лаундза. Передача між штатами повідомлення з погрозами була тяжким карним правопорушенням, і від нього Лаундза вже не могла захистити Перша поправка⁸², на яку той часто посилався. Лаундз також знав, що Кроуфорд єдиним телефонним дзвінком може створити йому вічну проблему з податковою.

У душі Лаундза росли поліпи чесності. Він не мав ілюзій щодо характеру свого ремесла. Проте до цього проекту в ньому розігрався мало не релігійний запал.

Його захопило видіння кращого життя, яке можна здобути за допомогою грошей. Поховані під усім брудом, який він згенерував за своє життя, давні надії лаштувалися на схід. Тепер вони заворушилися, намагаючись підвестися.

Переконавшись, що фотоапарати й звукозаписувальне обладнання працюють справно, він поїхав додому поспати три години перед вильотом до Вашингтона, де мав зустрітися з Кроуфордом біля засідки.

Проте, чорт забирай, у підземному гаражі на нього чатувала перешкода. На сусідньому місці, заїхавши за розділову лінію, припаркувався чорний фургон. Зайняв територію, на якій так ясно було написано «містер Фредерік Лаундз».

Лаундз різко відчинив дверцята, стукнувши при цьому бік фургона й лишивши на металі вм'ятину й подряпину. Хай цей недоумок знає, з ким має справу.

Лаундз замикав автівку, коли позаду нього розчахнулися двері фургона. Він почав обертатися, наполовину озирнувся, аж раптом йому над вухом лягнув плаский кийок. Він підняв руки, та коліна вже підгиналися, щось із неймовірною силою зчавило шию і перекрило доступ до повітря. Коли легені знов змогли набрати кисню, Лаундз вдихнув хлороформ.

Доларгайд припаркував біля домівки свій фургон, вийшов і потягнувся. Усю дорогу від Чикаго він боровся зі стрічним вітром, і руки натомилися. Він оглянув нічне небо. Скоро мав початися метеоритний дощ Персеїд, його не можна пропускати.

Одкровення: І хвіст його змів третину зірок із неба, і посипалися вони на землю...

Його діяння в іншому часі. Треба його побачити й запам'ятати.

Доларгайд відімкнув двері з чорного ходу і, як заведено, оглянув будинок. Надвір він уже вийшов із панчохою на голові.

---

⁸² Поправка в Конституції США, що гарантує свободу слова й преси.

Відчинив дверця фургона й прилаштував покiт. Потiм викотив Фреддi Лаундза. На Лаундзi не було нiчого, окрiм шортiв, кляпа в ротi й пов'язки на очах. Попри напiвпритомний стан, вiн не сповзав i не хилився в крiслi. Сидiв дуже прямо, притулившись головою до високої спинки старого дубового вiзочка. Бо вiд потилицi й до стоп вiн був прилiплений до крiсла епоксидним клеєм.

Доларгайд закотив його в будинок i поставив у кутку вiтальнi спиною до кiмнати, наче Лаундз попався на шкодi.

– Тобi не дуже холодно? Ковдра не потрібна?

Доларгайд вiддер гiгiєнiчнi серветки, що затуляли Лаундзу рот i очi. Лаундз нiчого не вiдповiв. Сморiд хлороформу нiяк не вивiтрувався.

– Принесу тобi ковдру.

Доларгайд узяв з дивана афганський плед i загорнув у нього Лаундза по саме пiдборiддя, а тодi притис йому пiд нiс пляшечку з нашатирем.

Очi Лаундза розчахнулись i втупились у стик мiж стiнами. Вiн кашлянув i заговорив.

– Аварiя? У мене серйознi травми?

Голос позаду нього:

– Нi, мiстере Лаундз. Iз вами все буде гаразд.

– У мене спина болить. I шкіра. У мене опiки? Боже, прошу, тiльки б не опiки.

– Опiки? Нi. Вiдпочиньте тут. Я скоро до вас повернуся.

– Дайте менi лягти. Послухайте, я хочу зателефонувати на роботу. Господи, та я ж у шинi Страйкера. У мене зламаний хребет – кажiть правду!

Кроки вiддаляються.

– Що я тут роблю?

Наприкинцi питання голос зiрвався на вереск. Вiдповiдь долинула десь здалеку, за спиною Лаундза:

– Спокутуєте, мiстере Лаундз.

Репортер почув кроки, що здiймались сходами. Почув, як у душі полилась вода. У голови почало прояснитися. Вiн пам'ятав, як вийшов iз редакцiї, як поїхав додому, але пiсля цього нiчого не пригадував. У скронi пульсував бiль, вiд запаху хлороформу хотiлось блювати. Вiн злякався, що в такiй виструнченiй позi може захлинутись блювотинням. Роззявив рота якомога ширше й глибоко задихав. Вiн чув, як б'ється його серце.

Лаундз сподiвався, що це сон. Спробував пiдняти руку з пiдлокiтника, навмисне збiльшував зусилля, доки бiль у долонi й передплiччi не став таким нестерпним, що спати було б неможливо. Це не сон. Плин думок пришвидшився.

Раз у раз напружуючись, вiн мiг скосити очi так, щоб споглядати свої руки – по кiлька секунд, не бiльше. Побачив, на чому сидiв. То в жодному разi не прилад для фiксацiї зламаної спини. То не лiкарня. Хтось його полонив.

Лаундзу здалось, що поверхом вище хтось тупотить, проте це могли бути й удари його серця.

Вiн намагався думати. Силкувався думати. «Заспокойся i думай», – прошепотiв. Заспокойся i думай.

Схiдцi зарипiли – Доларгайд спускався.

Лаундз вiдчув, як на кожну сходинку припадає вага чоловiка. Вiдчув, що позаду хтось стоїть.

Лаундз промовив кiлька слiв i тiльки потiм змiг говорити голоснiше.

– Я не бачив вашого обличчя. Я не зможу вас упiзнати. Я не знаю, який у вас вигляд. «Базiкало», я працюю в «Народному базiкалi», воно заплатить викуп... великий викуп за мене. Пiвмiльйона, може, мiльйон. Мiльйон доларiв.

Позаду – мовчання. Потiм рипнули диваннi пружини. Отже, чоловiк присiв.

- Що ви думаєте, містере Лаундз?
«Відкинь біль і страх і думай. Зараз. Увесь час. Аби виграти трохи часу. Аби виграти роки життя. Він іще не постановив мене вбити. Іще не показав мені свого обличчя».
- Що ви думаєте, містере Лаундз?
– Я не знаю, що зі мною відбувається.
– Ви знаєте, Хто Я, містере Лаундз?
– Ні. І не хочу знати, повірте.
– Цитуючи вас, я лютий, збочений імпотент. Звір, як ви самі сказали. Якого, певно, випустив із божевільні якийсь добросердий суддя.
Зазвичай Доларгайд унікав би свистячого «с». Проте з таким слухачем, якому було зовсім не до сміху, він почувався вільно.
- Тепер ви знаєте, так?
«Не бреші. Міркуй швидше».
- Так.
– Чому ви пишете неправду, містере Лаундз? Чому кажете, що я божевільний? Відповідайте, зараз же.
- Коли хтось... коли хтось робить такі речі, які більшість людей не розуміє, то його називають...
– Божевільним.
– Так називали, наприклад... братів Райт. Протягом усієї історії...
– Історія. Ви розумієте, чим я займаюся, містере Лаундз?
«Розумієте». Ось воно. Шанс. Хапайся.
– Ні, але гадаю, мені випала можливість зрозуміти, а тоді всі мої читачі також зрозуміють.
– Почуваєтеся обраним?
– Це дійсно привілей. Але мушу вам сказати, як чоловік чоловіку, що мені страшно. Важко зосередитися, коли страшно. Як ви маєте великий задум, то не потрібно мене лякати, аби вразити.
- Як чоловік чоловіку. Як чоловік чоловіку. Ви користуєтесь цим виразом, натякаючи на щирість, містере Лаундз, вельми вдячний. Та, розумієте, я не чоловік. Колись ним був, та Милістю Божою і моєю власною Волею я став Інакшим, Більшим за чоловіка. Ви кажете, вам страшно. Ви вірите, що Господь тут, із нами, містере Лаундз?
- Я не знаю.
– Ви зараз йому молитесь?
– Інколи молюся. Мушу зізнатися, що здебільшого молюся тоді, коли мені страшно.
– І Бог вам допомагає?
– Не знаю. Потім я про це не думаю. Хоча слід.
– Слід. Угу-у-у-у. Вам так багато слід зрозуміти. Невдовзі я вам допоможу зрозуміти. Почекаєте хвилинку?
- Звісно.
- Кроки віддаляються. Шарудіння, торохкотіння в кухонній шухляді. Лаундз написав багато репортажів про вбивства, скоєні на кухні, де підручних засобів удосталь. Поліцейські звіти назавжди можуть змінити ваше ставлення до кухні. Тепер із крана потекла вода.
- Лаундз вирішив, що зараз, певно, ніч. У нього зустріч із Гремом і Кроуфордом. Його вже неодмінно почали шукати. На мить, разом із його страхом, запульсував величезний, пустий смуток.
- Дихання позаду, щось біле сяйнуло в полі зору. Лаундз безперестану крутив очима. Рука, бліда й потужна. У ній – чашка чаю з медом. Лаундз посмоктав крізь соломинку.
- Зроблю великий репортаж, – говорив він між ковтками. – Напишу все, що скажете. Опишу так, як схочете, або без описів, без описів.

– Ш-ш-ш.

Єдиний палець постукав його по тім'ячку. Світло стало яскравішим. Крісло почало обертатися.

– Ні. Я не хочу вас бачити.

– О, проте ви мусите, містере Лаундз. Ви ж репортер. От і відрепортажіться. Коли я вас розверну, ви розплющите очі й подивитесь на мене. Якщо не розплющите самі, я вам повіки до лоба степлером поприпинаю.

Хтось слиняво цмокнув, щось різко клацнуло, і крісло розвернулося.

Лаундз сидів обличчям до кімнати, міцно заплющивши очі. По грудях настійливо постукав палець. Торкнувся повік. І Лаундз поглянув.

Лаундз сидів, і чоловік у кімоно видався йому непомірно високим. Панчоха зачочена до носа. Він повернувся спиною до Лаундза й скинув халат. Здоровенні спинні м'язи вигравали над розкішним тату – хвіст, що спускався сідницями та обвивався навколо ноги.

Дракон повільно повернув голову, поглянув через плече на Лаундза й посміхнувся – щербинами і плямами.

– О Господи Боже Ісусе, – промовив Лаундз.

Тепер Лаундз сидить у центрі кімнати, звідки видно екран. Позаду – Доларгайд, він уже одягнув халат і вставив щелепу, щоб говорити:

– Хочеш знати, Що Я Таке?

Лаундз спробував кивнути, та скальп міцно тримав клей.

– Хочу понад усе. Я боявся питати.

– Дивись.

На першому слайді була картина Блейка – великий Дракон-чоловік, що розправив крила і б'є хвостом, стоячи над Жінкою, зодягнуною в сонце.

– Тепер бачиш?

– Бачу.

Доларгайд швидко перекинув слайд.

Клац. Місіс Джекобі – жива.

– Бачиш?

– Так.

Клац. Місіс Лідс – жива.

– Бачиш?

– Так.

Клац. Доларгайд, лютий Дракон, м'язи грають, татуований хвіст над ліжком Джекобі.

– Бачиш?

– Так.

Клац. Місіс Джекобі – чекає.

– Бачиш?

– Так.

Клац. Місіс Джекобі – після.

– Бачиш?

– Так.

Клац. Лютий Дракон.

– Бачиш?

– Так.

Клац. Місіс Лідс – чекає, поруч – зм'якле тіло чоловіка.

– Бачиш?

– Так.

Клац. Місіс Лідс – після, строката від крові.

– Бачиш?

– Так.

Клац. Фредді Лаундз, ксерокс фотографії з «Базікала».

– Бачиш?

– О Боже.

– Бачиш?

– Боже мій, – Лаундз розтягнув слова, мов дитина під час плачу.

– Бачиш?

– Прошу, ні.

– Ні – що?

– Не я.

– Ні – що? Ви ж чоловік, містере Лаундз. То ви чоловік?

– Так.

– Натякаєте, що я – якийсь квір⁸³?

– Боже, ні.

– Може, ви – квір, містере Лаундз?

– Ні.

– Будете ще про мене брехню писати, містере Лаундз?

– Ой, ні, ні.

– Чому ви написали ту брехню, містере Лаундз?

– Поліцейські наказали. Вони самі це все наговорили.

– Ви цитуєте Вілла Грема.

– Грем розповів мені цю брехню. Грем.

– То тепер ви скажете правду? Про Мене. Про мій Труд. Про моє Становлення. Моє Мистецтво, містере Лаундз. Це Мистецтво?

– Мистецтво.

Страх на обличчі Лаундза звільнив Доларгайду мову, і він здійнявся над свистячими й шиплячими, вибухові приголосні стали його величезними плетеними крилами.

– Ти кажеш, що я, той, хто бачить більше за тебе, – божевільний. Я, той, хто розсуває рамки цього світу набагато далі за тебе, – божевільний. Я насмілювався на більше, я набагато глибше втиснув свою особливу печатку в землю, де вона стоятиме довше, ніж твій прах. Твоє життя для мене – слід від слимака на камені. Тонкий, сріблястий, слизький слід на літерах, викарбуваних на моєму монументі.

На Доларгайда ринули слова, які він колись писав у своєму щоденнику.

– Я – Дракон, а ти звеш мене божевільним? Мої рухи відстежуються й занотовуються так само, як рухи величної мандрівної зірки. Знаєш про одну таку зорю, що завітала в 1054 році?⁸⁴ Звісно, що ні. Читачі слідкують за тобою, мов діти проводять пальцями по сліду слимака, незмінними банальними кільцями здорового глузду. Слідують просто до твого порожнього черепа й картопляного лица, як слимак повзе додому за власним слизом. Переді Мною ти – нищий слимак. Ти зриш Становлення й не тямиш, що бачиш. Мураха в посліді породіллі. Ти тільки на одне годишся: тремти переді Мною по заслуді. Не страх вчувай до Мене, Лаундзе, ти та інша марнота. Побожний трепет вчувай переді Мною.

Доларгайд стояв, похиливши голову, схопившись великим і вказівним пальцями за перенісся. Тоді вийшов із кімнати.

---

⁸³ Дивак, або людина нетрадиційної сексуальної орієнтації, яка підкреслює це яскравим зовнішнім виглядом, поведінкою тощо.

⁸⁴ Приблизний рік, коли на небі вибухнула наднова, що утворила Крабоподібну туманність; її побачили китайські астрономи і дали назву «зірки, що завітала в гості».

«Він не зняв маску, – подумав Лаундз. – Він не зняв маску. Якщо він повернеться без маски – мені кінець. Господи, та я весь мокрий». Він закотив очі до дверей і чекав, доки в дальших кімнатах затихнуть звуки.

Коли Доларгайд повернувся, на його голові так само сиділа маска. У руках була скринька для ланчів і два термоси.

– За вашу путь додому, – сказав Доларгайд і підняв один із термосів. – Лід, він нам стане в пригоді. Перед від'їздом ми маємо дещо записати на плівку.

На плед біля обличчя Лаундза він пристебнув мікрофон.

– Повторюйте за мною.

Вони писали хвилин тридцять. Зрештою:

– Ось і все, містере Лаундз. Ви добре впорались.

– Тепер ви мене відпустите?

– Відпущу. Проте є тільки один спосіб змусити вас запам'ятати більше й зрозуміти краще.

Доларгайд відвернувся.

– Я хочу зрозуміти. І хочу, аби ви знали, як я вдячний, що ви мене відпускаєте. Відтепер я писатиму тільки правду, так і знайте.

Доларгайд уже не міг відповісти. Він змінив щелепу.

Знову ввімкнув диктофон.

Він посміхнувся Лаундзу посмішкою в коричневих плямах. Поклав руку Лаундзу на серце, нахилився впритул, немов збирався поцілувати, а тоді відкусив Лаундзу губи й виплюнув їх на підлогу.

21

Світанок у Чикаго, важке повітря й низьке сіре небо.

З вестибюля «Базікала» вийшов охоронець і зупинився біля узбіччя, тягнучи цигарку й потираючи попереки. Він був сам-один на вулиці й у тиші чув, як клацають вогні світлофора на вершині пагорба, за довжелезний квартал.

За півкварталу на північ від світлофора, невидимий для охоронця, Френсіс Доларгайд сів навпочіпки біля Лаундза у вантажному відсіку фургона. Він згорнув плед капюшоном, прикривши Лаундзу голову.

Репортеру дуже боліло. Він перебував у ступорі, проте думки неслись галопом. Дрібниці, які не можна забувати. Пов'язка напиналася на носі, і він бачив, як пальці Доларгайда обмацують кляп із запеклою кров'ю.

Доларгайд одягнув білий халат санітара, поклав Лаундзу на коліна термос і викотив із фургона візок. Він зафіксував колеса й розвернувся, аби схвати покит у кузов, а Лаундз поки устиг з-під пов'язки побачити край заднього бампера.

Крісло розвертається, і він бачить «кенгурятник» бампера... Так! Автомобільні номери. Усього на мить, але вони намертво засіли в пам'яті Лаундза.

Крісло котиться. Стики плиток на хіднику. За ріг і вниз з узбіччя – на дорогу. Під коліщатками зашелестів папір.

Доларгайд зупинив візок у маленькій засміченій схованці між смітником і припаркованою вантажівкою. Розв'язав пов'язку. Лаундз заплющив очі. Під носом – пляшечка нашатию.

– Ти мене чуєш? Ми майже на місці, – промовив біля вуха тихий голос, і пов'язка впала. – Моргни, якщо чуєш мене.

Доларгайд розвів йому повіки великим і вказівним пальцями. Лаундз дивився просто в обличчя Доларгайда.

– Я таки сказав одну побрехеньку, – Доларгайд постукав по термосу. – Насправді, я не клав твої губи в лід.

Він скинув плед і відкрив кришку термоса.

Лаундз зачув запах бензину й став пручатися, відриваючи шкіру від підлокітників. Міцне крісло застогнало. Лаундза з ніг до голови залило холодним бензином, випари потрапили в горло, а крісло вже котилося на середину дороги.

– Подобається бути улюбленцем Грема, Фре-е-е-едді-і-і?

Вумп! – спалахнув вогонь, поштовх, крісло покотилося до «Базікала», і-і-к, і-і-к, і-і-к-і-і-к-і-і-к – зарипіли колеса.

Охоронець підвів очі тоді, як крик виштовхнув із рота палаючий кляп. Побачив, що на нього несеться вогненна куля, підстрибує на вибоїнах, що за нею стелиться дим, летять іскри, полум'я крилами роздувається позаду, у вітринах крамниць миготять безладні віддзеркалення.

Куля вильнула, врізалася в припарковану автівку й перекинулася просто перед редакцією «Базікала» – колесо крутиться, крізь шпиці шугає полум'я, руки у вогні здіймаються в позі людини, що горить живцем.

Охоронець побіг назад у вестибюль. Замислився, чи не вибухне та куля, чи не варто відійти від вікон. Смикнув пожежну сигналізацію. Що це? Схопив зі стіни вогнегасник і визирнув надвір. Поки нічого не вибухнуло.

Охоронець обережно рушив крізь масний дим, що стелився низько при асфальті, і залив піною Фредді Лаундза.

22

За графіком Грем мав вийти зі своєї вашингтонської квартири-засідки о 5:45, задовго до ранкової години пік.

Кроуфорд зателефонував, коли Грем голився.

– Доброго ранку.

– Не дуже він добрий, – відповів Кроуфорд. – Зубний ельф схопив у Чикаго Лаундза.

– Ох, чорт, тільки не це.

– Він іще не помер, кличе тебе. Довго чекати не зможе.

– Я приїду.

– Зустрінемось в аеропорту. Рейс «Юнайтед 245». Вилітає за сорок хвилин. Встигнеш повернутися до засідки, якщо ще буде сенс.

***

Спеціальний агент Честер із чиказької філії ФБР зустрів їх в О'Гарі під заливним дощем. Чикаго – місто, звикле до сирен. Машини неохоче роз'їжджалися перед ними, коли Честер розганяв їх гудками на смузі швидкісного руху, а червона блимавка кидала рожеві спалахи.

Агент підвищив голос, щоб перекричати сирену:

– У поліцейському департаменті Чикаго кажуть, що на нього наскочили в гаражі. Усі мої відомості – з других рук. Тут нам наразі не дуже раді.

– Багато інформації встигло просочитися? – спитав Кроуфорд.

– Геть усе – засідка, все дочиста.

– Лаундз устиг його роздивитись?

– Опису не чув. Поліція Чикаго випустила орієнтування на розшук автівки за номерами, десь о шостій двадцять.

– Ти зв'язався з доктором Блумом, як я просив?

– З його дружиною, Джеку. Сьогодні вранці доктору Блуму вирізали жовчний.

– Просто пісня, – відказав Кроуфорд.

Честер зупинив автівку під лікарняним портиком, з якого скрапував дощ. Він розвернувся до колег:

– Джеку, Вілле, перш ніж ви туди підете... Я чув, цей фрукт добряче попсував Лаундза.

Так що готуйтеся.

Грем кивнув. Усю дорогу до Чикаго він намагався придушити в собі надію на те, що Лаундз помре до його приїзду.

Коридор в Опіковому центрі Педжа – тунель із бездоганними кахлями. Високий лікар із обличчям, що водночас здавалося молодим і старим, поманив Грема й Кроуфорда геть від купки людей біля дверей до палати Лаундза.

– Опіки містера Лаундза – фатальні, – сказав лікар. – Що я можу, так це полегшити йому біль, тож так і збираюся вчинити. Він вдихав полум'я, горло й легені ушкоджені. Може, він і не отямиться. У його стані це було б милістю Божою. У випадку, якщо він таки отямиться, поліція міста попросила мене прибрати йому з горла кисневу трубку, аби він зміг відповісти на питання. Я погодився спробувати – на кілька хвилин. Наразі його нервові закінчення анестезовано вогнем. Потім прийде неймовірний біль, якщо він до цього доживе. Я вже пояснював поліції, тож поясню і вам: я перерву будь-який допит, аби на першу ж вимогу дати йому седативне. Ви зрозуміли?

– Так, – відповів Кроуфорд.

Кивнувши патрульному біля дверей, лікар зчепив за спиною руки й пішов геть у своєму білому халаті, мов чапля брела через річку.

Кроуфорд зиркнув на Грема:

– Ти в порядку?

– Я в порядку. Це ж зі мною був SWAT.

Голова Лаундза лежала на підвищенні. Волосся й вуха вигоріли вщент, компреси на сліпих очах заміняли йому повіки. Ясна вкрились пухирями.

Чергова медсестра відсунула крапельницю з фізрозчином, аби Грем зміг підійти ближче. Від Лаундза пахло, мов від згорілої стайні.

– Фредді, це Вілл Грем.

Лаундз вигнув шию на подушці.

– Це рефлексивний рух, він не при тямі, – сказала медсестра.

Пластикова інкубаційна трубка, що не дозволяла стулитися його обпеченому й набряклому горлу, шипіла в такт з апаратом штучного дихання.

У кутку сидів блідий сержант-детектив і тримав на колінах диктофон із планшеткою. Грем помітив його тільки тоді, коли той заговорив:

– Лаундз назвав ваше ім'я в кімнаті невідкладної, поки йому ще не вставили трубку.

– Ви там були?

– Прийшов пізніше. Усе, що він сказав, у мене на плівці. Він повідомив пожежникам автомобільний номер, щойно вони його дісталися. Потім відключився, його повезли на «швидкій», але на хвилину отямився вже в пункті невідкладної, коли йому поставили укол у груди. Слідом за швидкою їхали якісь репортери з «Базікала», вони були й у пункті. Маю копію їхнього запису.

– Дайте послухати.

Детектив бабрався з диктофоном.

– Певно, краще вам одягти навушник, – сказав він, старанно приховуючи емоції, а тоді натиснув на кнопку.

Грем почув голоси, грукіт коліщат, «...кладіть його сюди», стук носилок об двері-половинки, сутужний кашель і хрипкий голос, що безгубо промовив:

«Зудний ельх».

«Фредді, ти його бачив? Який у нього вигляд, Фредді?»

«Уенді? Хрошу, Уенді. Грен ене істагиг. Сука, гін знау. Грен ене істагиг. Сука, гін оклау ені руку на глече, на хото, як, лядь, улюлентю. Уенді?»

Звук, немов вода спустилась водостоком. Голос лікаря: «Годі. Пропустіть мене. Геть із дороги. Зараз же».

Ось і все.

Грем схилився над Лаундзом, поки Кроуфорд слухав запис.

– Ми забили в пошук той номерний знак, – сказав детектив. – Ви зрозуміли, що він сказав?

– Хто така Венді? – спитав Кроуфорд.

– Ота повія в коридорі. Блондинка з грудьми. Вона все рвалася його побачити. Їй нічого не відомо.

– Чому ви її не пускаєте? – спитав Грем, не відходячи від ліжка. Він стояв спиною до Кроуфорда з детективом.

– Жодних відвідувачів.

– Чоловік при смерті.

– Гадаєте, я не знаю? Я тут, бляха, з п'ятої сорок п'ять сиджу... Вибачте, сестро.

– Відпочиньте кілька хвилин, – сказав Кроуфорд. – Випийте кави, вмийтеся трохи. Він не може говорити. Якщо заговорить, то я буду тут, із диктофоном наготові.

– Окей, мені не завадить.

Коли детектив пішов, Грем полишив Кроуфорда біля ліжка й рушив до жінки в коридорі.

– Венді?

– Ага.

– Якщо ви дійсно хочете його побачити, то я вас проведу.

– Хочу. Може, варто причесатися?

– Байдуже, – відказав Грем.

Поліцейський повернувся, та не став її виганяти.

Венді з бару «Венді-Сіті» тримала почорнілу лапу Лаундза й дивилася просто на нього.

Він раз заворушився, незадовго до полудня.

– Усе буде гаразд, Роско, – сказала вона. – Ми з тобою заживемо як у казці.

Лаундз поворухнувся вдруге й помер.

23

У капітана Осборна з відділу вбивств Чикаго було сіре, загострене обличчя, мов у кам'яного лиса. Поліцейський відділок був завалений примірниками «Базікала». Одна копія лежала в капітана на столі.

Він не припросив Грема й Кроуфорда присісти.

– То ви взагалі не працювали з Лаундзом на території Чикаго?

– Ні, він мав приїхати до Вашингтона, – відповів Кроуфорд. – У нього були заброньовані квитки на літак. Певен, ви це вже перевірили.

– Так, перевірів. Він вийшов із редакції вчора, приблизно о першій тридцять. На нього напали в гаражі його багатоквартирного будинку, мабуть, за десять хвилин друга.

– У гаражі щось знайшли.

– Його ключі закинули під його автівку. У гаражі немає чергового – там двері на радіо-керуванні, та вони затиснули кілька машин, тож їх зняли. Ніхто не бачив, як це сталося. Така в нас на сьогодні приказка. Працюємо з його автівкою.

– Можемо вам чимось допомогти?

– Можете проглянути результати, коли я їх отримаю. Ви, Грем, поки небагато сказали. Проте багато наговорили для газети.

– Я теж небагато почув, поки вас тут слухав.

– Сердитесь, капітане? – вставив Кроуфорд.

– Я? Чого б це? Ми відстежуємо для вас телефонний дзвінок і хапаємо одного довбаного репортера. А тоді ви не висуваєте йому жодних обвинувачень. Укладаєте з ним якусь угоду, і він шквариться просто перед редакцією своєї скандальної газетки. Тепер і решта часописів ставляться до нього так, наче він їм за рідного сина був. А ми й собі отримали вбивство від Зубного ельфа, прямо тут у Чикаго. Прекрасно. «Зубний ельф у Чикаго», дідько. До півночі ми ще отримуємо шість випадків ненавмисної побутової стрілянини – п'яний чоловік намагається прокрастися додому, дружина чує шум, бах! Може, Зубному ельфу сподобається в Чикаго, і він вирішить трохи тут затриматись, повеселитись.

– Можна чинити так, – сказав Кроуфорд. – Чубитися, ятрити комісара поліції та федерального прокурора, ятрити дупи – собі та вам. Або можна заспокоїтись і спробувати піймати цього виродка. То була моя операція, вона звелась на лайно, і я про це знаю. З вами таке бувало, тут, у Чикаго? Я не хочу з вами сваритися, капітане. Я хочу його піймати й поїхати додому. А чого хочете ви?

Осборн посунув кілька дрібничок на столі: склянку для ручок, фотографію дитини з лисячою мордочкою в оркестровому однострої. Тоді він відхилився на спинку крісла, стиснув губи, випустив із рота повітря.

– Наразі я хочу кави. Ви, хлопці, хочете кави?

– Я не проти, – сказав Кроуфорд.

– І я теж, – додав Грем.

Осборн передав їм пластикові стакани. Указав на стільці.

– У Зубного ельфа мав бути фургон чи мікроавтобус, аби перевозити Лаундза в тому інвалідному кріслі, – сказав Грем.

Осборн кивнув:

– Автомобільні номери, що їх бачив Лаундз, було викрадено в Ок-парк⁸⁵, з вантажівки з ремонту телевізорів. Він узяв комерційний знак⁸⁶, тож мав почепити його на вантажівку

⁸⁵ Oak-park – селище в штаті Іллінойс, що стоїть майже впритул до Чикаго.

⁸⁶ Автомобільний номерний знак, який вішають на транспорт, що використовується для вантажних чи пасажирських пере-

чи фургон. Замінив номери на ТВ-фургоні іншим, викраденим номером, аби не так швидко помітили пропажу. Хитрий він, цей хлоп. Одне нам відоме точно: він відкрутив номери з ТВ-фургона вчора вранці, десь після восьмої тридцять. Ремонтник зрання заправився й розплатився за пальне кредиткою. Заправник записав на талоні справжній автомобільний номер, тож знак викрали вже після заправки.

– Ніхто не помітив вантажівки чи фургона? – спитав Кроуфорд.

– Ні. Охоронець при «Базікалі» ніч не бачив. Йому б спортивну боротьбу судити, з такою увагою. Першими до «Базікала» прибули пожежники. Вони тільки вогонь і виглядали. Ми зараз розшукуємо нічних працівників у кварталі «Базікала» та в тому районі, де у вівторок уранці працював ремонтник. Сподіваємось, хтось бачив, як той хлоп поцупив номери.

– Я хочу ще раз глянути на крісло, – сказав Грем.

– Воно в нас, у лабораторії. Я туди зателефоную.

Осборн трохи помовчав і продовжив:

– Лаундз був не з боязких, треба віддати йому належне. Запам'ятати автомобільний номер і видати його в такому стані. Ви чули, що Лаундз сказав у лікарні?

Грем кивнув.

– Не хочу зайвий раз вас тикати носом, проте я маю переконатися, що ми правильно все розібрали. Що, по-вашому, він сказав?

Грем монотонно промовив:

– Зубний ельф. Грем мене підставив. Сука, він знав. Грем мене підставив. Сука, він поклав мені руку на плече, на фото, як, блядь, улюбленцю.

Осборн так і не зрозумів, як Грем почувався через це. Тож поставив наступне питання:

– Він мав на увазі фотографію з «Базікала», де ви з ним разом стоїте?

– Певно.

– Звідки в нього такі думки?

– Ми з Лаундзом не ладнали.

– Але ж ви так приязно дивитесь на нього на фотографії. Спершу Зубний ельф убиває домашнього улюбленця, так?

– Так.

Грем подумав, що кам'яний лис нівроку кмітливий.

– Шкода, що ви його не прикрили.

Грем нічого не відповів.

– Лаундз мав уже бути з нами на той час, коли Зубний ельф побачить «Базікало», – сказав Кроуфорд.

– Ви можете ще якось потрактувати його слова, що ми могли б цим скористатися?

Грем виринув звідкись із далечини й мусив подумки повторити питання Осборна, аби дати відповідь:

– Зі слів Лаундза ми можемо дійти висновку, що Зубний ельф прочитав «Базікало» до нападу на Лаундза, правильно?

– Правильно.

– Якщо покласти за основу, що його роз'ятрило «Базікало», то вам не здається, що він мав спланувати цю оборудку з великим поспіхом? Випуск вийшов із друкарні в понеділок уночі, він викрадає автомобільні номери в Чикаго у вівторок, імовірно вранці, і нападає на Лаундза у вівторок після полудня. Про що це нам говорить?

– Про те, що він прочитав газету одразу після виходу, або ж про те, що йому їхати було недалеко, – відповів Кроуфорд. – Він побачив «Базікало» тут, у Чикаго, або деінде вже в понеділок уночі. Пам'ятаймо, що його цікавила саме колонка особистих оголошень.

– Або він уже тут був, або приїхав на машині, – сказав Грем. – Надто швидко він дістався Лаундза зі своїм великим старим візком, який не провезеш на літаку – він навіть не складається. Тож він не летів сюди, аби потім викрасти фургон, викрасти номери для фургона й шукати по всіх усюдах антикварне інвалідне крісло. У нього вже мало бути це крісло – нові моделі не придатні для його задуму.

Грем підвівся й став крутити шнур венеціанських жалюзі, поглядаючи на цегляну стіну по той бік вентиляційної шахти.

– Він уже мав те крісло, або воно постійно було в нього в оці.

Осборн почав було ставити питання, та вираз на обличчі Кроуфорда змусив його зачекати.

Грем в'язав на шнурі вузли. Руки тремтіли.

– Постійно було в нього на оці... – підказав Кроуфорд.

– Угу, – мовив Грем. – Ясно, що... задум розпочався з крісла. З вигляду, з самої думки про крісло. Ось звідки взялася ця ідея, поки він міркував, що зробіть із цими мерзотниками. Фредді котиться вулицею у вогні – ото б мало бути видовище.

– Гадаєш, він усе бачив?

– Може. Точно бачив іще до того, як зробив, ще коли роздумував, як саме вчинить.

Осборн дивився на Кроуфорда. Кроуфорд був непорушний. Осборн бачив цю непорушність, і Кроуфорд не бажав псувати враження.

– Якщо той візок уже в нього був або він весь час його бачив... можна перевірити припушки для старих, підключити відомство зі справ ветеранів, – сказав Осборн.

– Ідеальне крісло, аби тримати Фредді в нерухомому стані, – мовив Грем.

– І довго тримати. Він зник на п'ятнадцять годин і двадцять п'ять хвилин, – додав Осборн.

– Якби він хотів тільки опрягти Фредді, то це можна було б і в гаражі зробити, – продовжив Грем. – Можна було спалити його просто в машині. Він хотів поспілкуватися з Фредді чи тривало його мучити.

– Або він це зробив у вантажному відсіку фургона, або кудись його відвіз, – сказав Кроуфорд. – Судячи з відтинку часу, гадаю, що кудись відвіз.

– У якесь безпечне місце. І якщо гарненько закутав, то в будинку для старих Лаундз не привернув би уваги, ані на вході, ані на виході, – сказав Осборн.

– Проте шуму мало бути багато, – міркував Кроуфорд. – Та й прибирати треба опісля. Припустимо, він уже мав крісло, мав фургон, мав безпечне місце, де зміг обробити Лаундза. Чи не схоже на... домівку?

В Осборна задзвонив телефон. Капітан загарчав у слухавку:

– Що?.. Ні, я не хочу говорити з «Базікалом»... Ну то я сподіваюсь, що у справі. Давайте її... Так, капітан Осборн... Коли? Хто перший відповів на дзвінок – комутаційна? Будь ласка, не відпускайте поки цю дівчину. Ще раз, що він вам сказав... За п'ять хвилин до вас приїде офіцер.

Осборн поклав слухавку й замислено поглянув на телефон.

– Хвилин п'ять тому секретарці Лаундза хтось зателефонував, – сказав він. – Вона присягається, що то був голос Лаундза. Він щось сказав, вона погано розібрала, щось про «...силу Великого червоного дракона». Принаймні так вона розчула.

24

Доктор Фредерік Чилтон стояв у коридорі перед камерою Ганнібала Лектера. Разом із Чилтоном прийшли три здоровенні санітари. Один мав гамівну сорочку та перев'язи на ноги, другий тримав балончик «Мейсу». Третій заряджав рушницю ампулою з транквілізатором.

Лектер сидів за своїм столом, вивчав статистичні таблиці й робив нотатки. Він чув кроки, що наближалися до камери. Чув, як за спиною клацнув набійник рушниці, але продовжував читати та жодним порухом не видавав, що знає про присутність Чилтона.

Опівдні Чилтон відправив йому газети й зачекав до вечора, аби накласти покарання за допомогу Дракону.

– Докторе Лектер, – сказав Чилтон.

Лектер озирнувся:

– Доброго вечора, докторе Чилтон.

На санітарів він не звернув уваги. Дивився лише на Чилтона.

– Я прийшов по ваші книжки. По всі книжки.

– Зрозуміло. Чи можу я дізнатися, на скільки ви їх забираєте?

– Залежить від вашої поведінки.

– Це ваше рішення?

– Штрафні санкції тут призначаю я.

– Звісно, що ви. Вілл Грем не став би цього вимагати.

– Спиною до сітки, й одягайте сорочку, докторе Лектер. Двічі не проситиму.

– Певна річ, докторе Чилтон. Сподіваюся, це тридцять дев'ятий – від тридцять сьомого груди спирає.

Доктор Лектер одягнув сорочку, наче то був вечірній костюм. Санітар простягнув крізь ґрати руки й закріпив перев'язи на спині.

– Покладіть його на ліжко, – сказав Чилтон.

Поки санітари вичищали книжкові полиці, Чилтон протер окуляри, узяв ручку й став копатися в особистих документах Лектера.

Лектер спостерігав за ним із темного кутка своєї камери. Навіть у перев'язах йому була притаманна незвичайна грація.

– Під тою жовтою папкою, – тихо мовив Лектер, – ви знайдете талончик із відмовою, що вам надіслали з «Архівів». До мене він потрапив випадково разом із листами, що прийшли з «Архівів» мені. На жаль, я розкрив конверт, не глянувши. Перепрошую.

Чилтон почервонів. Заговорив до санітара:

– Зніміть, мабуть, сидіння з унітаза доктора Лектера.

Чилтон поглянув на статистичну таблицю. Згори Лектер написав свій вік: 41.

– І що це у вас таке? – спитав Чилтон.

– Час, – відповів доктор Лектер.

Завідувач секції Браян Зеллер ніс до відділу інструментального аналізу пакунок від кур'єра й колишата з візка, ідучи з такою швидкістю, що габардинові штани свистіли.

Персонал, якого затримали після денної зміни, дуже добре знав цей звук: Зеллер поспішає.

Затримок уже було вдосталь. Змучений кур'єр запізно вилетів із Чикаго через негоду, потім літак звернув до Філадельфії, тож чоловіку довелося винаймати автівку та самотужки їхати до лабораторії ФБР у Вашингтоні.

Поліцейська лабораторія в Чикаго працює вправно, проте для певних аналізів там бракує устаткування. Зеллер був готовий провести ці аналізи просто зараз.

Біля мас-спектрометра він лишив пластівці фарби з дверцят Лаундзової машини.

Беверлі Кац із відділу волосся й волокон отримала коліщатка, якими мала поділитися з іншими секціями.

Останньою зупинкою Зеллера була маленька спекотна кімната, де Лайза Лейк схилилася над своїм газовим хроматографом. Вона перевіряла попіл з одного підпалу у Флориді, стежила за голкою, що виписувала шпильясту лінію на рухомій стрічці.

– Рідина для розпалювання «Ейс», – сказала вона. – Ось чим він скористався.

Вона вже перебачила стільки зразків, що могла визначити марку палива без довідників.

Зеллер відірвав погляд від Лайзи Лейк і мовчки докорив собі за те, що милується жінкою в робочий час. Прочистив горло й підняв угору дві блискучі бляшанки з-під фарби.

– Чикаго? – запитала Лайза.

Зеллер кивнув.

Вона перевірила стан бляшанок і печатки на кришках. В одній лежав попіл від інвалідного візка, у другій – перетліла плоть Лаундза.

– Довго воно пролежало в бляшанках?

– Шість годин, як мінімум, – відповів Зеллер.

– Зроблю парофазу.

Вона проштрикнула кришку шприцом із товстою голкою, витягнула повітря, закорковане разом із попелом, і одразу ввела його в газовий хроматограф. Внесла кілька поправок. Поки зразок рухався п'ятисотфутовою трубкою хроматографа, самописець стрибав широкою паперовою стрічкою.

– Неетилований... – сказала Лейк. – Це газохол, неетилований газохол. Нечасто трапляється.

Вона хутко погортала швидкозшивач із таблицями зразків.

– Марку поки назвати не можу. Ще зроблю аналіз із пентаном, тоді все тобі розкажу.

– Добре, – відповів Зеллер.

Пентан розчинить у попелі рідини, а потім у хроматографі відбудеться фракціонування, що виділить рідини для більш детального аналізу.

О першій ночі Зеллер отримав усі можливі результати.

Лайза Лейк зуміла визначити марку газохолу: Фредді Лаундза спалили сумішшю Servco Supreme.

Ретельне вишкрібання канавок на коліщатках виявило два види волокон від килимів – вовняні та синтетичні. Пліснява в бруді вказувала на те, що крісло довго стояло в прохолодному темному місці.

Інші результати були менш задовільними. Пластівці фарби не збігалися з жодним заводським фарбуванням. Їх йонізували в мас-спектрометрі й порівняли зі зразками національних автомобільних фарб. З'ясувалося, що то високоякісна емаль Дисо, якої виробили аж 186 000 галонів⁸⁷ протягом першого кварталу 1978 року й розповсюдили в кількох мережах автофарбування.

Зеллер дарма сподівався визначити компанію-виробника автівки й приблизну дату випуску.

Усі результати він надіслав у Чикаго телексом.

Поліцейський департамент Чикаго забажав повернути коліщата. Їх загорнули в неналежний, як на кур'єра, пакунок. Туди ж Зеллер вклав лабораторні звіти в письмовому вигляді, а також лист і згорток від Грема.

---

⁸⁷ Приблизно 700 000 л.

– Я вам не «Федерал експрес»⁸⁸, – мовив кур'єр, пересвідчившись, що Зеллер його не почує.

Міністерство юстиції тримає кілька невеличких квартир поблизу Апеляційного суду Сьомого округу штату Огайо. Під час судових засідань ними користуються юристи й обрані експертні свідки. В одній такій зупинився Грем, Кроуфорд – в іншій, через коридор.

Грем прибув туди о дев'ятій вечора, втомлений і змоклий. Після сніданку в літаку з Вашингтона він нічого не їв, його нудило від самої думки про їжу.

Дощова середа нарешті скінчилася. Один із найгірших днів у його житті.

Лаундз помер, і, найвірогідніше, Грем наступний, тож Честер прикривав його цілий день: поки він був у Лаундзовому гаражі, поки стояв під дощем на обсмаленому асфальті, де згорів Лаундз. Спалахи фотокамер осявали обличчя Грема, поки він розповідав пресі, як «тужить за своїм другом Фредеріком Лаундзом».

Похорон він також мав відвідати. Разом із кількома федеральними агентами й поліцейськими – у надії, що вбивця прийде подивитися на горе Грема.

Насправді ж його почуття було важко описати словами – сама холодна нудота й епізодичні хвили вадкої радості, що він не згорів на смерть замість Лаундза.

Грему здавалося, що за сорок років він так нічому й не навчився – хіба що натомився.

Він налив собі велику склянку мартіні й осушив її, поки роздягався. Ще одну випив після душу, поки дивився новини.

(«Засада, яку ФБР облаштувало для Зубного ельфа, не вдалася – загинув досвідчений репортер. Детальніше про це в “Новинах від свідків”, не перемикайте канал».)

Під кінець випуску вони вже називали вбивцю Драконом. «Базікало» злило цю інформацію всім мережевим каналам. Грем не здивувався. Четверговий номер добре продаватиметься.

Він налив третю склянку мартіні й зателефонував Моллі.

Вона вже подивилася новини о шостій, о дев'ятій, прочитала «Базікало». Дізналася, що в засідці Грем був за приманку.

– Ти мав би розповісти мені, Вілле.

– Мабуть. Я так не думаю.

– Тепер він спробує вбити тебе?

– Рано чи пізно. Тепер йому буде важче, бо я постійно переїжджатиму. Мене весь час прикривають, Моллі, і йому про це відомо. Зі мною все буде гаразд.

– Тобі язик трохи плутається – бачився зі своїм друзьякою з холодильника?

– Уже кілька разів.

– Як почуваєшся?

– Наскрізь прогнилим.

– У новинах сказали, що ФБР ніяк не захищало цього репортера.

– Він уже мав бути зі мною й Кроуфордом на той час, коли Зубний ельф побачить газету.

– Тепер новинарі звать його Драконом.

– Так він сам себе називає.

– Вілле, тут така справа... я хочу забрати Віллі й поїхати звідси.

– Куди поїхати?

– До його бабусі й дідуся. Вони давно його не бачили, тож будуть раді.

– А, угу.

Бабуся й дідусь Віллі жили на ранчо на узбережжі штату Орегон.

– Тут моторошно. Розумію, що місце нібито безпечне, проте нам тут сон не йде. Може, це заняття в тирі мене так налякали, не знаю.

---

⁸⁸ Одна з найбільших і найпопулярніших у США компаній міжнародної експрес-доставки.

- Мені шкода, Моллі.
«Якби ти тільки знала, як шкода».
- Я за тобою сумуватиму. Ми обоє сумуватимемо.
То вона вже все для себе вирішила.
- Коли ви їдете?
– Уранці.
– А як же крамниця?
– Евелін не проти взяти її на себе. Я профінансую осінню закупівлю, виключно заради відсотка, а вона отримає все, що зможе заробити.
- Собаки?
– Я попросила її зателефонувати в округ, Вілле. Вибач, може, про них хтось таки попіклується.
– Моллі, я...
– Якби я знала, що моє перебування тут якось тебе убезпечить, то я б лишилася. Та ти не зможеш врятувати геть усіх, Вілле, у цьому я тобі не допоможу. Ми поживемо в Орегоні, а ти матимеш змогу піклуватися тільки про самого себе. Я не збираюся носитись із цим клятим пістолем до кінця життя, Вілле.
- Чом би тобі не поїхати до Окленда, на «Атлетів»⁸⁹ подивишся.
Не варто було цього казати. Ой лихо, щось мовчанка затягнулася.
- Ну, гаразд, я тобі зателефоную, – сказала Моллі, – або ти сам мені туди зателефонуеш. Грем відчув, як щось розривається. Йому сперло груди.
- Дай-но зателефоную в офіс, вони все облаштують. Ти вже забронювала квитки?
– Не на своє ім'я. Подумала, що газети...
– Добре. Добре. Я домовлюся, щоб вас провели. Щоб ви не йшли на посадку з іншими пасажирами й вилетіли з Вашингтона абсолютно непоміченими. Можна? Дозволь мені. На котру у вас літак?
– На дев'яту сорок. «Американ 118».
- О'кей, о восьмій тридцять... за Смітсонівським⁹⁰. Там є стоянка «Парк-райт». Лишите там машину. Вас хтось зустріне. Прислухатиметься до наручного годинника, прикладе його до вуха, як виходитиме зі своєї автівки, окей?
– Згода.
– Слухай, у вас пересадка не в О'Гарі? Я міг би підїхати...
– Ні. Пересадка в Міннеаполісі.
– Ох, Моллі. Може, я приїду та заберу вас, коли все скінчиться?
– Було б дуже мило з твого боку.
Дуже мило.
– Грошей вистачає?
– Банк мені щось перекине.
– Який?
– «Баркліз», отримаю в аеропорту. Не хвилюйся.
– Я за тобою сумуватиму.
– Я теж, та не більше, ніж зараз. Телефонем усі відстані однакові. Віллі передає привіт.
– Віллі теж привіт.
– Будь обережним, дорогий.
Вона ще ніколи не називала його дорогим. Йому було байдуже. Байдуже до всіх нових імен: дорогий, Червоний Дракон.

---

⁸⁹ *Oakland Athletics* – професійна бейсбольна команда з Каліфорнії.

⁹⁰ Ідеться про один із музеїв чи інститутів у складі Смітсонівської установи.

Нічний черговий офіцер у Вашингтоні з радістю організував для Моллі відліт. Грем при-тулювався обличчям до прохолодної шибки й дивився, як широкі смуги дощу батожать автівки, що нечутно проносились унизу, як сіра вулиця освітлюється раптовими спалахами блискавки. На склі лишилися відбитки від чола, носа, губ і підборіддя.

Немає більше Моллі.

День завершився, тепер треба пережити ніч і безгубий голос, що винуватив Грема.

Жінка Лаундза. Тримала рештки його руки, поки все не скінчилось.

«Привіт, це Валері Лідс. Вибачте, наразі я не можу підійти до телефону...»

– І ти мені вибач, – сказав Грем.

Грем знов наповнив склянку й сів за стіл біля вікна, вдивляючись у порожній стілець навпроти. Він вдивлявся, поки простір над стільцем не набув людської подоби, повної чорних цяток. Видиво, мов тінь із летючого пилу. Грем спробував сплавити образ воедино, побачити обличчя. Примара не бажала рухатись, у неї не було обличчя, проте, навіть безлиця, вона звертала на Грема відчутну увагу.

– Знаю, тобі важко, – сказав Грем, уже п'янезний. – Та хоч спробуй зупинитися, зачекай, поки ми тебе знайдемо. Як маєш потребу щось учинити, то, бляха, приходь по мене. Мені похрін. А тобі стане краще. Тепер є купа способів допомогти тобі спинитися. Допомогти поборо-ти те бажання. Тож поможи мені. Хоч трошки. Моллі пішла, старий Фредді помер. Лиши-лись тільки ти і я, приятелю.

Він похилився через стіл, простягнув руку, і примара зникла.

Грем поклав голову на стіл, підперши щоку рукою. Коли за вікном спалахувала блис-кавка, він бачив на склі відбиток власного чола, носа, рота й підборіддя. Обличчя на шибці, яким сповзали краплі. Безоке. Обличчя, сповнене дощем.

Грем докладав усіх зусиль, щоб зрозуміти Дракона.

Інколи в мерехтливій тиші будинків, де мешкали жертви, намагався заговорити сам про-стір, крізь який колись рухався Дракон.

Часом Грем немов зближувався з Драконом. Останніми днями ним заволоділо відчуття, знайоме з попередніх розслідувань: манливе враження, мов протягом доби вони з Драконом одночасно займаються якимись речами, що в буденних рутиних життів існують паралелі. Десь там Дракон їв, приймав душ, спав у той самий час, що й Грем.

Грем силувався його пізнати. Намагався розгледіти його повз сліпучий відблиск слайдів і пробірок, між рядків поліцейських звітів, пробував побачити його обличчя крізь жалюзі дру-кованих символів. Пробивався, скільки вистачало сил і вмінь.

Але для того, щоб почати розуміти Дракона, щоб почути холодний капотіж у його темряві, щоб подивитися на світ крізь його червоний серпанок, Грем треба було побачити те, що він побачити не міг, треба було здійснити подорож у часі...

Спрінгфілд, штат Міссурі 14 червня 1938 р

Меріан Доларгайд Тревейн, утомлена й змучена від болю, вийшла з таксі біля міської лікарні. Гарячий вітер цвигав піском її литки, поки вона здіймалася сходами. Валіза, яку вона тягнула за собою, була кращою за її простору поношену сукню, і кращою була плетена вечірня сумочка, яку Меріан притискала до спухлого живота. У сумочці лежали два четвертаки й десятицентовик. У животі лежав Френсіс Доларгайд.

Черговому на реєстратурі вона сказала, що звати її Бетті Джонсон, і це була брехня. Розповіла, що її чоловік – музикант, та вона не знає, де він, і це була правда.

Її поклали в секцію для бідних при пологовому відділенні. Вона не роздивлялась пацієнтів по обидва боки. Вона дивилася через прохід на чужі ступні.

За чотири години її забрали до пологової зали, де народився Френсіс Доларгайд. Акушер зауважив, що хлопчик «більше схожий на кажана-підковоноса, ніж на немовля», – ще одна правда. Він народився з двобічною розщілиною верхньої губи, твердого й м'якого піднебіння. Центральна частина верхньої щелепи хилиталася й випиналася. Ніс був плаский.

Керівництво лікарні постановило одразу не показувати немовля матері. Вирішили зачекати й подивитися, чи воно виживе без кисневого апарата. Його поклали в ліжечко в кутку палати для новонароджених і розвернули обличчям від вікна. Він міг дихати, проте не міг їсти. З розщепленим піднебінням не виходило смоктати.

Першого дня він кричав не так настирливо, як це буває з дітьми героїнових наркоманів, але так само пронизливо.

В обід другого дня він міг вичавити з себе хіба що тонкий пискіт.

Коли о третій прийшла нова зміна, на ліжечко Френсіса впала широка тінь. Принс Істер Майз, 260 фунтів⁹¹, прибиральниця й санітарка пологового відділення. Вона стояла й дивилася на немовля, склавши руки на своїх великих грудях. За двадцять шість років роботи в палаті для новонароджених вона встигла побачити тридцять дев'ять тисяч немовлят. Цей виживе, якщо їстиме.

Принс Істер не отримувала від Господа вказівки лишити це немовля помирати. Вона сумнівалася, що й персонал лікарні отримав таку вказівку. Жінка дістала з кишені гумову кришечку з вигнутою скляною соломинкою. Надягнула цю кришку на пляшечку з молоком. Вона однією могутньою рукою могла тримати немовля й піддержувати йому голівку. Притисла його до грудей, аж доки переконалася, що він почув биття її серця. Тоді вона перевернула хлопчика й вставила йому в горло скляну трубку. Він випив унції зо дві⁹² й заснув.

– Угу, – гмикнула жінка, поклала його в ліжечко й пішла займатися своїми безпосередніми обов'язками – спорожняти відра з брудними підгузками.

***

На четвертий день медсестри перемістили Меріан Доларгайд Тревейн в окрему палату. В емальованому глеку на умивальнику стояв букет мальв, що лишився від попередньої пацієнтки. Квіти ще не встигли зів'яти.

⁹¹ ≈ 117 кг.

⁹² ≈ 60 мл.

Меріан була гарненькою дівчиною, і набряк уже сходив із її обличчя. Вона подивилася на лікаря, коли той заговорив до неї, поклав їй руку на плече. Вона принохувалась до сильного запаху мила від його руки, розмірковувала про зморшки в куточках його очей і тільки потім зрозуміла, що їй говорить лікар. Меріан стулила повіки й не розтуляла їх, поки в палату не принесли дитину.

І ось вона поглянула. Закричала, і медсестри зачинили двері. Поставили їй укол.

На п'ятий день вона пішла з лікарні самотою. Не знала, куди податися. Додому вертатись було не можна – мати чітко дала їй це зрозуміти.

Меріан Доларгайд Тревейн рахувала кроки між ліхтарними стовпами. Через кожні три стовпи вона сідала на валізу перепочити. Хоч валіза в неї була. У всякому місті при автобусній станції був ломбард. Цього вона навчилася, подорожуючи з чоловіком.

1938 року Спрінгфілд аж ніяк не можна було назвати центром пластичної хірургії. У Спрінгфілді ти мав носити те обличчя, що дала тобі природа.

Хірург із міської лікарні зробив для Френсіса Доларгайда все, що міг. Спершу закріпив середню частину щелепи еластичною стрічкою, потім зашив розщілини в губі методом зустрічних прямокутників, який зараз вважається застарілим. З косметичної точки зору результати були не найкращими.

Хірург потрудився почитати про проблему Френсіса й дійшов правильного рішення не чіпати тверде піднебіння, доки хлопчику не виповниться п'ять років. Передчасна операція призвела б до затримки розвитку верхньої щелепи.

Місцевий дантист зголосився зробити obturator, що закривав дитині піднебіння й давав змогу харчуватись так, щоб їжа не затікала в ніс.

Півтора роки Френсіс прожив у Спрінгфілдському будинку для підкидьків, тоді перейшов у сиротинець імені Морган Лі.

Сиротинець очолював преподобний С. Б. «Бадді» Ломакс. Брат Бадді зібрав усіх хлопчиків і дівчаток і сказав їм, що у Френсіса вовча паща, та вони мають бути обачними й ніколи не нагадувати йому про це.

Брат Бадді запропонував помолитися за Френсіса.

Протягом кількох років після народження Френсіса Доларгайда його мати навчилася дбати про себе.

Спершу Меріан Доларгайд пішла працювати друкаркою в офіс районного голови Демократичної партії Сент-Луїса. З його допомогою вона анулювала шлюб із запропащим містером Тревейном.

Під час розірвання шлюбу про дитину не згадувалося.

Зі своєю матір'ю Меріан знатись не бажала. («Я тебе не для того ростила, щоб ти стала підстилкою якомусь ірландському непотребу», – так сказала місіс Доларгайд на прощання Меріан, коли та пішла з дому з Тревейном.)

Якось колишній чоловік зателефонував Меріан на роботу. Тверезий і побожний, він розповів їй, що знайшов спасіння й тепер хоче знати, чи зможуть він, Меріан і дитина, «яку він так і не мав щастя бачити», зажити новим щасливим життям. Голос у нього був пригнічений.

Меріан сказала, що дитина народилася мертвою, і повісила слухавку.

Тоді чоловік з'явився п'яним під її гуртожитком разом із валізами. Коли вона наказала йому забиратися, він зауважив, що не з його провини шлюб розпався, а дитина була мертво-народженою. І взагалі він сумнівався, що то його дитина.

У пориві гніву Меріан Доларгайд розповіла Майклу Тревейну, яка саме дитина в нього народилася і що він може забирати її собі. А також нагадала, що в родині Тревейнів було принаймні два випадки вовчої пащі.

Вона виставила його на вулицю й сказала більш ніколи не телефонувати. То він і не телефонував. Але за кілька років, коли напився й почав міркувати про нового багатенького чоловіка Меріан, він зателефонував її матері.

Тревейн повідав місіс Доларгайд про дитину-каліку й сказав, що її криві зуби – то вроджена вада, притаманна всім Доларгайдам.

За тиждень у Канзас-Сіті Майкла Тревейна розполовинив трамвай.

Коли Тревейн розповів місіс Доларгайд, що Меріан нишком народила сина, то стара майже всю ніч не спала. Висока й сухорлява бабуся Доларгайд сиділа в кріслі-гойдалці й дивилась на вогонь. На світанку вона почала повільно й цілеспрямовано гойдатись.

Десь на горішньому поверсі цього великого будинку спросонку озвався хрипкий голос. Стеля над головою бабусі Доларгайд зарипіла, хтось почовгав у ванну.

Важке гупання в стелю – хтось упав, і тепер хрипкий голос озвався від болю.

Бабуся Доларгайд так і не відірвала погляд від вогню. Вона гойдалась усе швидше й швидше, і з часом голос замовк.

Наприкінці п'ятого року в сиротинці до Френсіса Доларгайда прийшов перший і єдиний відвідувач.

Френсіс сидів у густому смороді їдальні, коли по нього прийшов старший хлопець і відвів до кабінету брата Бадді.

Разом із братом Бадді на Френсіса чекала жінка – висока, середнього віку, обличчя затрушене пудрою, волосся зібране в тугий жмут. У сивому волоссі, в очах і на зубах проступала пожовть.

Ось що вразило Френсіса, ось що він завжди пам'ятатиме: з яким задоволенням вона усміхнулася, коли побачила його обличчя. Такого раніше ніколи не траплялося. І більше ніколи не трапиться.

– Це твоя бабуся, – сказав брат Бадді.

– Привіт, – мовила жінка.

Брат Бадді протер рота довгастим зап'ястком:

– Скажи «привіт». Ну.

Френсіс навчився трохи говорити, затуляючи ніздрі верхньою губою, але вітався він нечестю.

– И-и-і-т, – усе, що він зміг сказати.

Бабуся ще більше зраділа:

– Можеш вимовити «бабуся»?

Проривна «б» йому не далася. Френсісу горло стиснулось від сліз.

У кімнаті дзижчала руда оса, билася об стелю.

– То нічого, – сказала бабуся. – Думаю, ти точно можеш вимовити своє ім'я. Я знаю, що такий великий хлопчик уміє промовляти своє ім'я. Скажи його мені.

Френсіс просяв. Тут його натренували старші хлопці. Йому так хотілося догодити бабусі. Він зосередився.

– Пиздорот, – видав він.

Три дні по тому бабуся Доларгайд прийшла по Френсіса в сиротинець і забрала його з собою додому. Одразу почала вчити його мові. Вони спрямували всі зусилля на єдине слово. «Мати».

За два роки після розірвання першого шлюбу Меріан Доларгайд познайомилася й одружилася з Говардом Фогтом, успішним юристом, який мав тривкі зв'язки з демократами Сент-Луїса і з тими, хто лишився від старого «апарату Пендергаста»⁹³ в Канзас-Сіті.

Фогт був удівцем із трьома малолітніми дітьми. Товариський, амбітний чоловік, на п'ятнадцять років старший за Меріан Доларгайд. Ані краплі ненависті в його серці, окрім як до сент-луїської газети *Post-Dispatch*, яка обсмалила йому пір'ячко під час скандалу з реєстрацією виборців у 1936 році й перешкодила спробу «апарату» Сент-Луїса посісти губернаторське крісло в 1940-му.

1943 року зірка Фогта знову почала сходити. Він став «пивним висуванцем»⁹⁴ до законодавчих зборів штату, його ім'я згадувалося серед імовірних делегатів на конституційні збори штату.

Меріан була гарною і привабливою господинею, тож Фогт купив їй гарненький дерев'яно-цегляний будинок на Олив-стрит, що ідеально пасував для розваг.

Френсіс Доларгайд прожив із бабусею тиждень, і тоді вона повела його на Олив-стрит.

Бабуся ніколи не була в будинку дочки. Її не знала покоївка, яка відчинила двері.

– Я місіс Доларгайд, – сказала вона, протиснувшись повз служниці. Позаду з-під спідниці визирали три дюйми комбінації. Вона завела Френсіса до великої вітальні із затишним каміном.

– Хто там, Віоло? – долинув згори жіночий голос.

Бабуся обхопила долонями обличчя Френсіса. Він чув запах холодної шкіряної рукавички. Настирливий шепіт:

– Іди до матері, Френсісе. Іди до матері. Біжи!

Він відсахнувся, намагаючись вирватися з лещат бабусино погляду.

– Іди до матері. Біжи!

Вона схопила його за плечі й підштовхнула до сходів. Він хутко піднявся й поглянув униз на бабусю. Вона вихнула підборіддям, показуючи вгору.

Френсіс пішов незнайомим коридором до прочинених дверей у спальню.

Матір сиділа за туалетним столиком і підправляла макіяж перед дзеркалом із лампочками на рамі. Вона готувалася до політичного мітингу, тож рум'ян треба було накласти поменше. До дверей вона сиділа спиною.

– Атм, – пропищав Френсіс, як його вчили, і він старався щосили. – Ати.

Тоді вона побачила в дзеркалі відбиток.

– Якщо тобі потрібен Нед, то його немає вдома...

– Ати.

Френсіс вийшов на безжальне світло.

Меріан почула голос власної матері, та вимагала чаю у вітальні. Очі розширились, вона сиділа нерухомо. І не озиралася. Вимкнула лампочки й шезла від дзеркала. У темряві кімнати вона видала єдиний тихий стогін, що перейшов у схлип. Може, вона плакала за собою, а може, за сином.

Після цього бабуся водила Френсіса на всі політичні мітинги й пояснювала, хто він і звідки. Змушувала з усіма вітатися. Над словом «добридень» вони не працювали.

Містер Фогт програв на виборах, не добравши тисячі восьмисот голосів.

⁹³ *Pendergast machine* – демократична політична організація, що проіснувала в Канзас-Сіті з 1890 по 1939 рік, коли її засновника, Томаса Пендергаста, посадили за податкові махінації.

⁹⁴ Кандидат на виборах, що виступав за скасування чи послаблення «сухого закону» в США.

26

У будинку бабусі Френсіс Доларгайд відшукав собі новий світ – ліс ніг із синіми венами. На той час, як онук переїхав до неї жити, бабуся Доларгайд уже три роки порядкувала притулком для старих. Грошей стало бракувати з 1936 року, коли помер її чоловік, а бабуся виросла панянкою без жодних торговельних навичок.

Усе, що в неї лишилося, – це великий будинок і борги покійного чоловіка. Про пожитків не йшлося взагалі. Надто важкодоступне місце, щоб привабити пристойних квартирантів. Бабусі загрожувало виселення.

Газетне оголошення про шлюб Меріан і впливового містера Говарда Фогта здалося бабусі даром Божим. Вона написала Меріан не один лист із проханнями про допомогу, та відповіді так і не отримала. Щоразу, як вона туди телефонувала, прислуга казала, що місіс Фогт немає вдома.

Зрештою, згнітивши серце, бабуся Доларгайд уклала угоду з окружною владою й почала брати на піклування незаможних старих. За кожного стала отримувати певну суму від округу й нерегулярні платежі від тих родичів, яких вдавалося розшукати місцевим органам. Було скрутно, поки вона не вирішила приймати комерційних пацієнтів із родин середнього класу.

І за весь цей час – жодної допомоги від Меріан, хоча Меріан могла б допомогти.

Тепер Френсіс грався, сидячи на підлозі серед лісу ніг. Грався в машинки, за які йому служили бабусині кості маджонгу, штовхав їх поміж вузлуватих, мов коріння дерев, стоп.

Місіс Доларгайд устигала стежити за чистотою одягу своїх постояльців, проте змусити їх весь час носити капці не могла.

Цілий день старі сиділи у вітальні й слухали радіо. Місіс Доларгайд також поставила для них маленький акваріум, а приватний жертводавець допоміг покрити підлогу лінолеумом, аби захистити паркет від неминучого нетримання.

Вони сиділи рядком на канапах і в інвалідних кріслах, слухали радіо, тьмяні погляди спрямовано на рибок в акваріумі, на ніщо або на щось, що ці очі бачили багато років тому.

Френсіс назавжди запам'ятав човгання ніг по лінолеуму спекотними, гудючими днями, запах тушкованої капусти й помідорів на кухні, запах старих – такий схожий на душок бібули з-під м'яса, що підсохла на сонці, і невгамовне радіо:

«Рінзо» до прання дістали,
Перучи, весь день співали.

Френсіс якомога більше часу проводив на кухні, бо там у нього був друг. Кухарка, Королева-мати Бейлі, з дитинства служила в сім'ї покійного містера Доларгайда. Інколи вона приносила Френсісу сливу в кишені фартуха, а ще називала «маленьким посумом, що вічно мріє». На кухні було тепло й затишно. Але щоночі Королева-мати Бейлі поверталася до себе додому...

Грудень 1943 р

П'ятирічний Френсіс Доларгайд лежав у ліжку у своїй кімнаті на горішньому поверсі бабусиного будинку. У кімнаті панувала непроглядна темрява – через світлонепроникні штори, щоб японці не добачили. Слова «японці» Френсісу було не вимовити. Йому хотілося в туалет. Але в темряві він боявся туди йти.

Він покликав бабусю, яка спала на нижньому поверсі.

– Аусю. Аусю, – гукав він, мов мале кошеня, поки не втомився. – Йосю, аусю.

Тоді він не втримався, гаряча цівка потекла по ногах і під сідниці, потім стало холодно, нічна сорочка прилипла до шкіри. Він не знав, що робити. Набрив повні груди повітря й перекотився на бік обличчям до дверей. Нічого не трапилося. Він опустив на підлогу ноги. Підвівся в цьому мороку, сорочка приклеїлася до ніг, лице палало. Він побіг до дверей. Ударився оком об дверну ручку, гупнуввся мокрою дупцею на підлогу, скочив і метнувся вниз сходами, пальці скимлили по поруччю. Ген до бабусиної кімнати. Продершись крізь темряву, він заповз під простирадла, притиснувся до її тіла, і стало тепліше.

Бабуся здригнулася, напружилася, спина, до якої він тулився щокою, виструнчилася, голос прошипів:

– У жиччі не бачила...

Грюкіт на нічному столику – вона відшукала щелепу, клац – зуби стали на місце.

– У житті не бачила такої брудної, такої бридкої дитини. Геть, вилазь із мого ліжка.

Бабуся ввімкнула нічник. Френсіс стояв на килимі й тремтів. Вона провела пальцем по його брові. На пальці лишилася кров.

– Ти щось потрощив?

Він так швидко захитав головою, що на бабусину нічну сорочку впали краплі крові.

– Нагору. Бігом.

Поки він здіймався сходами, на нього знов наперла темрява. Він не міг увімкнути світло, бо бабуся коротісінько пообрізала шнури світильників, аби тільки вона могла дотягнутися. Френсісу не хотілося лягати в мокру постіль. Він довго стояв у темній кімнаті, тримаючись за спинку ліжка. Думав, що бабуся вже не прийде. Найчорніші кутки цієї кімнати знали, що вона не прийде.

Але вона прийшла, смикнула за обрізаний шнур горішнього світильника, тримаючи обемок простирадл. Змінила постіль, ані слова не промовивши онукові.

Тоді вхопила його за плече й потягнула коридором до ванної кімнати.

Лампа висіла над рукомийником, і бабусі довелося ставати навшпиньки, щоб дотягнутися до вимикача. Вона подала Френсісу рушник, мокрий і холодний.

– Знімай сорочку й витирайся.

Запах пластиру й клацання яскравих швацьких ножиць. Вона відрізала шматок липкої смужки, поставила онука на унітаз і заліпила поріз над оком.

– А тепер, – мовила вона, приклавши йому швацькі ножиці під кругленький живіт, і Френсіс відчув холод.

– Дивися, – мовила вона, вхопила його за карк і нахилила голову так, аби він бачив свій маленький пеніс, що лежав на нижньому лезі розчахнутих ножиць. Вона почала стуляти ножиці, поки не заціпнула трохи шкіри.

– Хочеш, аби я його відрізала?

Френсіс спробував підвести голову, поглянути на бабусю, та вона міцно тримала долі його шию. Він схлипнув, на живіт капнула слина.

– Хочеш?

– Ні, аусю. Ні, аусю.

– Даю тобі слово – як ти знову напаскудиш у ліжку, я його відріжу. Зрозумів?

– Так, аусю.

– Ти чудово можеш намацати в темряві туалетний папір і постелити його собі, як годиться хорошому хлопчику. Не треба тобі стояти. А тепер іди спати.

О другій ночі знявся вітер, поніс із північного сходу тепло, захворостив гілками мертвих яблунь, зашелестів листвою живих. Вітер бив теплим дощем у стіну будинку Френсіса Доларгайда, чоловіка сорока двох років, що наразі спав.

Він лежав на боці й смоктав великий палець. Змокле волосся прилипло до чола і шиї.

Ось він прокидається. Прислухається в темряві до власного дихання, до тихого цокоту від кліпання повік. Пальці й досі трохи пахнуть пальним. Сечовий міхур повен.

Він намацує на нічному столику склянку зі своєю щелепою.

Доларгайд завжди вставляє зуби перед тим, як встати з ліжка. Тепер він іде у ванну кімнату. Світло не вмикає. Намацує в темряві унітаз і сідає на нього, як годиться хорошому хлопчику.

27

Перші зміни в бабусі виявилися взимку 1947 року, коли Френсісу було вісім.

Вона припинила їсти разом з онуком у своїй кімнаті. Тепер вони сідали з літніми пожилцями за спільний стіл у їдальні, де місіс Доларгайд головувала поїдками.

З дитинства бабусі прищепляли навички чарівливої господині, і тепер вона відшуквала й відполірувала срібний дзвоничок, який ставила біля своєї тарілки.

Сервірувати званий сніданок, слідкувати за переміною страв, підтримувати розмову, легко передавати пас незграбної бесіди на сильну сторону сором'язливих, привертати увагу гостей до кращих якостей умілих співрозмовників – це неабияке мистецтво, що зараз, на жаль, занепадає.

Свого часу бабусі добре це вдавалося. Попервах її зусилля справді прикрашали приймання їжі для двох чи трьох старих, які були здатні до послідовного вислову думок.

Френсіс сидів на хазяйському місці на протилежному кінці алеї хитливих голів, поки бабуся виманювала спогади тих, хто ще міг щось пригадати. Вона виявляла гострий інтерес до медового місяця місіс Флодер, що вона провела в Канзас-Сіті, по кілька разів вислуховувала оповідки містера Ітона про жовту гарячку, жваво реагувала на випадкові, нерозбірливі звуки, що видавали решта.

– Хіба не цікаво, Френсісе? – казала бабуся й теленькала у дзвоник, вимагаючи наступну страву. Їжа складалася з різноманітних м'ясних і овочевих каш, але вона поділяла їх на багато потрав, чим дуже ускладнювала роботу кухарок.

Казуси за столом ніколи не обговорювалися. Покалатати у дзвоник, кинути на півслові жест – і слуги одразу клопоталися тими, хто пролив суп, заснув чи забув, чому сидить за цим столом. Бабуся завжди тримала стільки челяді, скільки дозволяв бюджет.

З погіршенням загального стану здоров'я бабуся почала втрачати вагу, і тепер влізала в сукні, що давно вже лежали по скринях. Деякі були навіть елегантними. Рисами обличчя й зачіскою вона набула разючої подібності до Джорджа Вашингтона на однодоларовій банкноті.

На весну її манери трохи занепали. Вона верховодила трапезами й нікому не дозволяла перебивати її оповідки про дитинство в Сент-Чарльзі, ба навіть ділилася особистим, щоб надихнути й напутити Френсіса та інших.

1907 року бабуся й справді красувала, її запрошували на найкращі бали по той берег річки, в Сент-Луїсі.

І в цьому був «наочний приклад» для всіх, як вона казала. При цьому демонстративно дивилася на Френсіса, який схрещував ноги під столом.

– Я народилася в той час, коли медицина була нездатна виправити невеличкі похибки природи, – розповідала вона. – Мені дісталася чудова шкіра й волосся, і я цим сповна користалася. А зуби я компенсувала своєю сильною особистістю й безжурним характером – і робила це так успішно, що прикус став моєю «перчинкою». Гадаю, зуби можна назвати моєю «чарівливою візитівкою». Я б ні на що у світі їх не проміняла.

Вона докладно пояснювала, що не довіряла лікарям, проте коли зрозуміла, що через проблемні ясна може позбутися зубів, то звернулася до одного з найкращих дантистів Середнього Заходу – лікаря Фелікса Бертля, швейцарця. «Швейцарські зуби» лікаря Бертля були дуже популярними серед певного прошарку американців, як казала бабуся, і клієнтура в нього зібралася визначна.

Оперні співаки, які боялися, що нова форма ротової порожнини може змінити їх голоси, актори й інші публічні особи – вони їхали навіть із самого Сан-Франциско по щелепи на замо- влення.

Лікар Бертль міг точно відтворити природні зуби пацієнта й експериментував із різними стоматологічними сумішами та їхнім впливом на резонанс.

Коли лікар Бертль закінчив роботу над її щелепами, зуби мали такий самий вигляд, як і раніше. Прикус компенсувала особистістю, не втрачаючи свого унікального шарму, як пояснила бабуся зі шпичкуватою посмішкою.

Якщо в цьому й був якийсь наочний приклад, то Френсіс зміг його оцінити тільки значно пізніше: він так і не дочекався подальших пластичних операцій, доки сам не зміг за них заплатити.

Френсіс витримував ці трапези завдяки тому, що опісля на нього чекала винагорода.

Щовечора чоловік Королеви-матері Бейлі приїжджав за нею на запряженому мулами возі, яким він возив дрова. Якщо бабуся клопоталася на горішньому поверсі, то Френсіс міг прокататися з ними алеєю до головної дороги.

Він цілий день чекав на цю вечірню поїздку, аби всістись у візку поруч із Королевою-матір'ю, її високий, плаский, майже невидимий в темряві чоловік мовчки правитиме мулами, а гравій хрумтітиме під залізними шинами, перекриваючи дзеленькання вудил. Двійко коричневих, подеколи вимазаних брудом мулів, короткі гриви стирчать, мов щіточки, хвости батожать крупи. Запахи поту, прокипілої бавовняної тканини, нюхального тютюну й теплового запрягу. У повітрі стояв аромат деревного диму, якщо містер Бейлі розчищав нову ділянку в лісі, а коли він брав туди з собою рушницю, то в ящику воза лежали кролики й білки – витягнутими тушками, мов вони кудись бігли.

Їдучи алеєю, вони не розмовляли, тільки містер Бейлі говорив із мулами. Віз хитався, і хлопчик із задоволенням утикався в боки подружжя Бейлі. Його зсаджували наприкінці алеї, і він давав свою вечірню обіцянку – одразу вертатися додому, а потім дивився, як вдалині зникає ліхтар возу. Він чув, як вони розмовляють дорогою. Інколи Королева-мати казала чоловікові щось потішне, і вони разом сміялися. Френсіс стояв у темряві, і йому було приємно слухати подружжя Бейлі й знати, що вони сміються не з нього.

Згодом його думка з цього приводу зміниться...

Час від часу Френсіс Доларгайд грався з дочкою скіпщика, який жив за три поля від Доларгайдів. Бабуся дозволяла їй приходити гратися, бо раз у раз вдягала дівчинку в сукні, що їх Меріан носила в дитинстві.

Апатичне рудоволосе дівча, часто воно було надто втомлене, аби брати участь у моторних забавках.

Одного спекотного червневого дня по обіді, коли дітям набридло вудити соломинками мурашиних левів у загорожі при курнику, дівчинка попросила Френсіса показати свої статеві органи.

У закутку між курником і низькою огорожею, що затуляла їх від низьких вікон будинку, Френсіс показав себе дівчинці. Вона відплатила тим же, спустивши свої бавовняні трусики до кісточок. Коли Френсіс сів навпочіпки, щоб усе роздивитися, з-за рогу шаснуло безголове курча, воно пересувалося на спині, здіймаючи крилами пил. Стриножене дівча відскочило назад, як птах забризкав її ноги кров'ю.

Френсіс схопився зі спущеними штанами, і саме в цей момент з-за рогу вийшла Королева-мати, яка шукала курча, і побачила дітей.

– Послухай-но, хлопчику, – спокійно мовила вона, – ти хотів побачити, що до чого, і вже побачив, тож тепер ходіть, знайдіть собі якесь інше заняття. Бавтесь, як годиться дітям, і одягу не знімайте. А тепер ви разом із дівчинкою допоможете мені піймати того півника.

Збентеження дітей швидко минуло, поки вони ловили прудкого півня. Але з горішніх вікон за ними стежила бабуся...

Бабуся догледіла, коли Королева-мати пішла з двору. Діти подалися в курник. Бабуся перечекала п'ять хвилин, а тоді тихо їх спостигла. Вона розчахнула навстіж двері й побачила, як малі збирають пир'ячко на капелюшки.

Бабуся відправила дівчинку додому, а Френсіса повела до будинку.

Сказала, що після покарання він повернеться в притулок до брата Бадді.

– Іди нагору. Іди до себе в кімнату, знімай штани й чекай, поки я принесу ножиці.

Він чекав у кімнаті годинами, лежав без штанів у ліжку, бгав простирадла й дожидався ножиць. Він чекав, поки внизу стих гуркіт вечері, поки скрипнув дров'яний віз і храпнули, зацокотіли мули, коли по Королеву-матір приїхав чоловік.

До ранку Френсіс трохи поспав, тоді зі здриганням прокинувся і знову став чекати.

Бабуся так і не прийшла. Може, забула.

Він чекав у рутині прийдешніх днів, згадував по багато разів на день і холонув від жаху. Він так ніколи й не припинив чекати.

Френсіс уникав Королеву-матір, не говорив із нею й не пояснював чому: він хибно вважав, що вона переказала бабусі все, що побачила в загорожі при курнику. Тепер він був певен, що сміх, який він чув, поки ліхтар візка зникає на дорозі вдалині, стосується саме його. Очевидно, що вже нікому не можна було довіряти.

Важко було тихенько лежати й спати, коли тебе відвідують такі думки. Важко сумирно лежати в таку сяйливу ніч.

Френсіс знав, що бабуся права. Він так її скривдив. Осоромив її. Певно, уже всім відомо, що він накоїв, – аж до самого Сент-Чарльза. Він не злився на бабуся. Він знав, що дуже її любить. І хотів усе виправити.

Він уявляв, наче до будинку залізли грабіжники, і він захистив бабуся, і вона взяла свої слова назад. «Зрештою, ти не пекельний виплодок, Френсісе. Ти мій хороший хлопчик».

Він замислився про те, як грабіжники вриваються до будинку. Із наміром показати бабусі свої статеві органи.

Як Френсіс може її захистити? Він іще був замалим, аби змагатися з великим грабіжником.

Тож він міркував. У коморі Королева-мати тримала сокирку. Вона протерла її газетою, як забила курча. Із сокиркою він упорається. То його обов'язок. Він подолає страх темряви. Якщо він справді любить бабуся, то сам стане тим, чого треба боятися в темряві. Тим, чого має боятися грабіжник.

Френсіс прокрався на нижній поверх і знайшов сокирку, що висіла на своєму гвіздку. Від неї дивно пахло – так пахне від раковини, в якій патрала курча. Сокирка була гостра, відчуття її ваги в руці заспокоювало.

Він поніс сокирку до бабусиної кімнати, аби пересвідчитися, що там немає грабіжників.

Бабуся спала. У кімнаті було дуже темно, та він точно знав, де вона лежить. Якби там був грабіжник, то Френсіс почув би його дихання, так само як чув дихання бабусі. Він би точно знав, де шия грабіжника, – так само як знав, де бабусина шия. Просто під тим місцем, звідки лунає дихання.

Якби там був грабіжник, то Френсіс зміг би до нього підкратися – тихо, як зараз. Він би звів над головою обидві руки з сокиркою – як зараз.

Біля ліжка Френсіс наступив на бабусин капець. У запаморочливій темряві сокирка вихнула і клацнула об металевий абажур читальної лампи.

Бабуся перевернулася на інший бік і цмокнула губами. Френсіс завмер. Руки тремтіли від зусилля, з яким він стискав зведену сокирку. Бабуся захропіла.

Любов, яку він відчував до бабусі, мало не розривала Френсіса. Він нишком вийшов із кімнати. Він на одчай душі був готовий її захищати. Треба було щось робити. Тепер Френсіс не боявся темного будинку – будинок душив його.

Він вийшов через чорний хід надвір і став під сьйним нічним небом, піднявши обличчя, хапаючи ротом повітря, наче міг вдихнути те світло. Маленький диск місяця спершу викривлявся в білках закочених очей, потім округлився, як очі опустилися долі, і, зрештою, зупинився в центрі зіниць.

Любов набухала, тиснула зсередини, і він ніяк не міг її видихнути. Пішов до курника, тепер уже поспіхом, відчуваючи під ногами холодну землю, стукаючи холодною сокиркою по стегну, тепер бігом, аби встигнути перш, ніж Любов його розірве...

Вишкрябуючи шкіру біля колонки при курнику, Френсіс іще ніколи не відчував такого солодкого, легкого спокою. Він сторожко випробовував нове відчуття й виявив, що цей спокій – безмежний і всеосяжний.

Шматок плоті, який бабуся так і не відрізала, і досі був на місці, наче винагорода. Френсіс змивав із живота й ніг кров. Розум був чистим і безжурним.

Із нічною сорочкою треба щось зробити. Краще сховати її під мішками в димарні.

Знайшовши мертву курку, бабуся спантеличилась. Сказала, що на лисицю не схоже.

За місяць Королева-мати пішла в курник по яйця й натрапила на ще одну. Цього разу птаха відкрутили голову.

За обіднім столом бабуся висловила впевненість, що то на злість зробила якась «нища служка, що я її вигнала». Сказала, що телефонуватиме шерифу в цій справі.

Френсіс мовчки сидів на своєму місці, стискав і розтискав кулак, згадуючи, як на долоні блимало куряче око. Було, він обмацував себе в ліжку, аби пересвідчитися, що на шкірі немає порізів. Інколи обхоплював себе руками, коли знову відчував те моргання.

Бабуся швидко мінялася. Ставала дедалі більш сварливою та не могла утримати дворову прислугу. Попри те що їй бракувало економок, вона взяла під особистий контроль кухню й керувала Королевою-матір'ю Бейлі, що призвело до погіршення якості їжі. Королева-мати, яка все життя пропрацювала на Доларгайдів, була єдиною незмінною служницею.

Розпашіла від кухонного жару, бабуся невпинно пересувалася від одної роботи до іншої, часто полишаючи страви на півдорозі, тож ті так і не потрапляли на стіл. Вона готувала запіканки з остачі, поки овочі в'яли в коморі.

Водночас вона фанатично слідувала за відходами. Зменшила кількість мила й підбілювача під час прання, так що простирадла стали тьмяними й сірими.

У листопаді вона винайняла п'ять чорношкірих жінок, аби ті допомагали в господарстві. Але вони не витримали.

Увечері, коли пішла остання жінка, бабуся лютувала. Носилася з криками по дому. Зайшла на кухню й побачила, що Королева-мати Бейлі залишила на дошці чайну ложку борошна після розкатки тіста.

У цій спекотній, паруючій кухні, за півгодини до обіду, вона підійшла до Королеви-матері й дала їй ляпаса.

Шокована Королева-мати впустила ополоник. На очі навернулися сльози. Бабуся знов зняла руку. Її відштовхнула велика рожева долоня.

– Ніколи більше цього не робіть. Ви сама не своя, місіс Доларгайд, та ніколи більше не робіть цього.

Волаючи і лаючись, бабуся перекинула голою рукою каструлю з супом, рідина вилилась і зашипіла на плиті. Вона побігла до себе в кімнату й грюкнула дверима. Френсіс чув, як вона сипле прокльонами й жбурляє речі об стіни. Того вечора вона з кімнати не виходила.

Королева-мати витерла суп і нагодувала старих. Зібрала свій скарб у кошик та одягла ветхий светр і в'язану шапочку. Почала шукати Френсіса, та не могла його ніде знайти.

Вона вже сиділа у возі, коли побачила хлопчика. Він сидів на ганку в куточку. Дивився, як жінка насилу злізла з воза й підійшла до нього.

– Посуме, я йду. І не повернуся. Я попросила Сіронію з харчової крамниці, аби вона зателефонувала твоїй мамі. Якщо я знадоблюсь тобі до приїзду мами, приходь до нас додому.

Хлопчик відсахнувся, коли вона простягнула руку до його щоки.

Містер Бейлі сокотав до мулів. Френсіс дивився, як удалині зникає ліхтар воза. Він і раніше так робив – із сумним, спустошливим відчуттям, яке з'явилося з тих пір, як Королева-мати його зрадила. Тепер йому було байдуже. Він радів. На дорозі ще миготів слабенький керосиновий ліхтар візка. Він ніщо супроти місяця.

Френсіс замислився, як воно – вбити мула.

Меріан Доларгайд Фогт не прийшла, коли їй телефонувала Королева-матір.

Вона прибула за два тижні, уже після того, як із нею зв'язався шериф із Сент-Чарльза. Приїхала сама на довоєнному «Пакарді» в другій половині дня. На ній був капелюшок і рукавички.

Заступник шерифа зустрів її в кінці алеї й підійшов до шибки автомобіля.

– Місіс Фогт, ваша матір зателефонувала нам до відділку опівдні, щось розповідала про злодійкуватих слуг. Як я сюди приїхав, то вона, перепрошую, верзла казна-що, і будинок був занедбаний. Шериф подумав, що краще зразу попередити вас, якщо ви розумієте, про що я. Містер Фогт же в нас публічна особа й усе таке.

Меріан його зрозуміла. Містер Фогт тепер був уповноваженим із громадського будівництва, і партія його не дуже жалувала.

– Наскільки я знаю, там до мене ще нікого не було, – сказав заступник.

Меріан застала матір уві сні. Двійко старих і досі сиділи за столом, чекаючи на ланч. Одна жінка тинялася заднім подвір'ям у самій комбінації.

Меріан зателефонувала чоловіку:

– Як часто такі заклади інспектують?.. Певно, ще ніхто нічого не бачив... Та не знаю я, чи жалілися якісь родичі, таке враження, що в цих людей взагалі немає родичів... Ні. Не втручайся. Мені треба негрів. Знайди мені негрів... і лікаря Вотерса. Я про все подбаю.

За сорок п'ять хвилин прибув лікар із санітарами в білих халатах, а за ними – вантажівка, в якій сиділа покоївка Меріан разом із п'ятьма іншими хатніми робітниками.

Меріан, лікар і санітари були в бабусиній кімнаті, саме як Френсіс повернувся зі школи.

Френсіс чув, як бабуся лається. Коли її викотили в коридор на одному з інвалідних візків, що лишилися при притулку, у бабусі були скляні очі, а на руці під пластиром тримався ватяний тампон. Без вставної щелепи її обличчя видавалося схудлим і чужим. У Меріан також була перев'язана рука – бабуся її вкусила.

Бабусю посадовили із санітаром на задне сидіння лікаревої машини й повезли геть. Френсіс дивився їй услід. Почав був махати, та рука сама опустилася.

Команда прибиральників на чолі з Меріан вишкрябала й провітрила будинок, упоралася з грандіозним пранням і викувала старих. Меріан працювала нарівні з усіма й організувала який-не-який обід.

До Френсіса вона говорила лише тоді, як просила його щось зробити.

Потім вона відрядила слуг геть і запросила представників окружної влади. Пояснила, що місіс Доларгайд вдарив грець.

Коли по пацієнтів приїхали соціальні робітники на шкільному автобусі, було вже темно. Френсіс подумав, що вони і його заберуть. Та про нього не йшлося.

У будинку лишилися тільки Меріан і Френсіс. Жінка сиділа за обіднім столом, сховавши обличчя в долоні. Хлопчик пішов надвір і заліз на дику яблуню.

Зрештою Меріан його покликала. Вона спакувала речі Френсіса в маленьку валізу.

– Доведеться тобі поїхати зі мною, – мовила вона, прямуючи до автівки. – Залазь. Тільки ноги на сидіння не став.

Вони поїхали геть у «Пакарді», полишивши на подвір'ї порожній інвалідний візок.

Скандалу не було. Окружні можновладці заявили, що їм дуже шкода місіс Доларгайд, бо ж вона так добре поряdkувала притулком. Репутація Фогтів не постраждала.

Бабусю поклали в приватну психіатричну лікарню. Френсіс повернеться до неї додому тільки за чотирнадцять років.

– Френсісе, це твої зведені сестри й брат, – сказала матір, коли вони зібралися в бібліотеці Фогтів.

Неду Фогту було дванадцять, Вікторії – тринадцять, а Маргарет – дев'ять. Нед і Вікторія презирнулися. Маргарет утупила очі в підлогу.

Френсісу виділили кімнату нагорі біля сходів для прислуги. Після катастрофічних виборів 1944-го Фогти не мали змоги винаймати окрему покоївку для другого поверху.

Френсіса зарахували до початкової школи Поттера Джерарда, до якої від будинку можна було дійти пішки і яка стояла дуже далеко від приватної англійської школи, що її відвідували інші діти.

Перші кілька днів діти Фогта уникали Френсіса, як могли, проте наприкінці першого тижня Нед і Вікторія піднялися сходами для прислуги, аби зробити йому візит.

Френсіс чув, як вони кілька хвилин шепотілися, перш ніж повернути дверну ручку. Коли вони зрозуміли, що двері зачинені, то стукати не стали. Нед сказав:

– Відчиняй.

Френсіс відчинив. Не промовивши більше ні слова, вони стали переривати його одяг у шафі. Нед Фогт висунув з маленького туалетного столика шухляду і взявся підбирати двома пальцями речі, що там знайшов: носові хустки з вишитими літерами «ФД», що Френсісу подарували на день народження, каподастр для гітари, яскравий жук у пляшечці з-під пігулок, примірник «Бейсболіста Джо»⁹⁵, що колись був намок, і листівка з побажанням швидкого одужання за підписом «Твоя однокласниця Сара Г'юз».

– Це що? – спитав Нед.

– Каподастр.

– Для чого воно?

– Для гітари.

– У тебе є гітара?

– Ні.

– То навіщо воно тобі? – спитала Вікторія.

– Він належав моєму батькові.

– Я тебе не розумію. Що ти сказав? Хай повторить, Неде.

– Він сказав, що воно належало його батькові.

Нед висякався в одну з хустинок і впустив її назад у шухляду.

– Сьогодні приїхали по поні, – сказала Вікторія.

---

⁹⁵ *Baseball Joe Series* – дитячі книжки про вигаданого бейсболіста Джо Метсона автора Говарда Р. Гаріса (псевдонім: Лестер Чедвік).

Вона присіла на вузьке ліжко. Нед сів поруч, притулившись спиною до стіни й поклавши ноги на стьобану ковдру.

– Нема в нас більше поні, – мовив Нед. – Нема в нас більше будиночку біля озера, куди ми їздили влітку. Знаєш чому? Кажі, малий байстріче.

– Тато часто хворіє і небагато заробляє, – сказала Вікторія. – Бувають дні, коли він узагалі не ходить на роботу.

– Знаєш, чому він хворіє, малий байстріче? – спитав Нед. – Кажі так, щоб я тебе розумів.

– Бабуся казала, що він пиячить. Це ти добре зрозумів?

– Він хворіє через твою огидну пику, – сказав Нед.

– І тому люди за нього не проголосували, – сказала Вікторія.

– Забирайтеся, – мовив Френсіс.

Коли він повернувся, щоб відчинити двері, Нед ударив його в спину. Френсіс потягнувся обома руками до забитої нирки і цим порятував собі пальці, коли Нед ударив його в живіт.

– Ой, Неде, – зойкнула Вікторія. – Ой, Неде.

Нед схопив Френсіса за вуха й притис його до дзеркала на туалетному столику.

– Ось чому він хворіє!

Нед стукнув його обличчям у дзеркало.

– Ось чому він хворіє!

Бац!

– Ось чому він хворіє!

Бац!

По дзеркалу розмазалися кров і сліз. Нед відпустив вуха, і Френсіс осів на підлогу. Вікторія поглянула на нього широко розчехнутими очима, закусилла нижню губу. Так вони його й полишили. Обличчя Френсіса змгло від крові й слини. Від болю навернулися сльози, але він не заплакав.

28

Дощ у Чикаго всю ніч туркотить по маркізі над відкритою могилою Фредді Лаундза.

Грім гримить у важкій голові Вілла Грема, поки він вояжує між столом і ліжком, де під подушкою звиваються сні.

Старий будинок понад Сент-Чарльзом опирається вітру, раз у раз протяжливо зітхає крізь шипіння дощу, що б'ється у вікна, крізь гуркотіння грому.

У темряві риплять сходи. Ними спускається містер Доларгайд, у такт крокам шепотить кімоно, очі розчахнуті після нещодавнього сну.

Волосся мокре й дбайливо зачесане. Він щойно почистив нігті. Він рухається плавко й повільно, несе свою зосередженість, мов повну до країв чашу.

Біля проєктора – плівка. Дві бобіни. Решта звалені в сміттевий кошик, потім їх треба спалити. Усього два об'єкти, обрані серед дюжин домашніх відео, які він скопіював на фабриці й приніс додому на співбесіду.

Зручне крісло з відкидною спинкою, таця з сиром і фруктами під рукою – Доларгайд влаштовується до перегляду.

На першій плівці – пікнік на вихідні Четвертого липня. Гарна родина. Троє дітей, товстоший батько занурює гладкі пальці в баночку з маринованими овочами. І мати.

Найкраще її можна розгледіти під час гри в софтбол із сусідськими дітьми. Усього п'ятнадцять секунд екранного часу. Вона висувається від другої бази, повертається до пітчера й основної бази, розставляє ноги, готуючись кинутися в потрібний бік, під пуловером гойдаються груди, коли вона нахиляє тулуб уперед. Прикре уривання, поки дитина замахується биткою. Знову жінка, іде назад для тег-апу. Вона ставить ногу на рятувальну подушку з човна, що править їм за базу, одне стегно вище другого, м'язи на зігнутій нозі напружені.

Знов і знов Доларгайд переглядає кадри з жінкою. Нога на базі, таз нахиляється, під обрізаними джинсами напинаються стегові м'язи.

Він востаннє зупиняє кадр. Жінка зі своїми дітьми. Вони брудні й утомлені. Обіймаються, собака між їхніми ногами виляє хвостом.

Від страшного удару грому цокає різний кришталь у високій склянній бабусиній шафі. Доларгайд тягнеться по грушу.

Друге відео складається з кількох сегментів. Назва «Новий дім» викладена пенсами на картонці з-під сорочки, що лежить над розбитою свинкою-скарбничкою. Фільм розпочинається з батька, який витягає з землі знак «Продається». Він піднімає його і з ніяковою усмішкою озирається на камеру. Кишені вивернуті.

Довгий, тремтливий кадр матері та трьох дітей на ганку. Гарний будинок. Зміна плану – басейн. Мале дитя з мокрим, пригладженим волоссям тупотить до трампліна, лишаючи на кахлі вологі відбитки ніг. Над водою гойдаються голови. До дочки гребе маленький собака: вуха загорнуто назад, підборіддя задерте вгору, в очах бовваніють білки.

Мати – теж у воді, вона тримається за драбинку й позирає в камеру. Чорне кучеряве волосся нагадує лиском каракуль, живіт напинається, блищить над купальними трусиками, хвилясті ноги розсуваються під водою, мов ножиці.

Ніч. Невміла зйомка будинку від басейну, у воді відбиваються вогні.

Кадр усередині приміщення, сімейні розваги. Повсюди – коробки й обгортковий матеріал. Стара скриня, яку ще не встигли сховати на горищі.

Мала дочка приміряє бабусин одяг. На голові в неї великий капелюх для пікніків. Батько на дивані. Здається, він трохи напідпитку. Ось батько вимагає собі камеру. Кадр нерівний. Мати стоїть біля дзеркала в тому ж капелюсі.

Навколо неї товчуться діти, хлопчики сміються й смикають старе пір'я. Дівчинка спокійно спостерігає за матір'ю, оцінюючи свою майбутню зовнішність.

Крупний план. Мати розвертається і з грайливою усмішкою позує на камеру, звівши одну руку на потилицю. Вона така принадна. На шиї висить каменя.

Доларгайд зупиняє кадр. Відмотує плівку. Знову й знову мати відвертається від дзеркала й усміхається.

Доларгайд неухважно бере відео з софтбольтним матчем і опускає його в сміттєвий кошик.

Виймає з проектора бобіну й дивиться на маркування лабораторії «Гейтвей»: Боб Шерман, Стар-рут, 7, абонентська скринька 603, Талса, Оклахома.

Ще й недалеко їхати.

Доларгайд тримає фільм в одній долоні й накриває його другою, наче то маленька жива істота, що може спробувати втекти. Здається, плівка б'ється об долоні, мов цвіркун.

Він пригадує смикання, метушню в будинку Лідсів, коли ввімкнулось світло. Перед тим як увімкнути ліхтарі на камері, довелося розбиратися з містером Лідсом.

Цього разу він прагне неспішного поступу. Як добре буде залізи в ліжко з камерою між ними, сплячими, і трохи прилащитися. Тоді він зможе завдати удару в темряві, а потім сидіти там і радісно мокрішати.

Усе це можна зробити з плівкою для ІЧ зйомки, і він знає, де таку дістати.

Проектор досі працює. Доларгайд сидить, тримаючи між долонь бобіну, а на яскравому порожньому екрані для нього виникають інші образи, рухаються в ритмі з протяжливими зітханнями вітру.

У ньому немає почуття помсти, тільки Любов і думки про прийдешню Славу. Биття серцець пришвидшується й затихає, мов кроки, що біжать у вічну тишу.

Він – несамовитий. Несамовитий, сповнений Любові, і Шермани розкриваються перед ним.

Він взагалі не згадує минуле, думає тільки про прийдешню Славу. Не виринають спогади про будинок матері. Власне, його свідомі спогади про той час – надзвичайно нечисленні й розпливчасті.

Десять після двадцяти років пам'ять Доларгайда про материн будинок зникла з очей, лишивши на поверхні розуму тонку масну плівочку.

Він знав, що прожив там усього місяць. Не пригадував, що його відпровадили за те, що у віці дев'яти років він повісив kota Вікторії.

Один із тих образів, що збереглися в пам'яті, – сам будинок зі світними вікнами, вигляд із вулиці у зимових сутінках; Френсіс минав його, повертаючись із початкової школи Поттера Джерарда до дому, куди його переселили, за милю від того місця.

Він пам'ятав запах бібліотеки Фогтів – так пахне піаніно, на якому щойно підняли кришку. У бібліотеці мати його стрічала й видавала подарунки на свята. Він не пам'ятав облич, що проводжали його поглядом із горішніх вікон, коли він ішов геть обмерзлим хідником і практичні гостинці ненависно пекли шкіру під пахвою. Він поспішав додому, аби сховатися у вигаданій місцині, що так відрізнялася від Сент-Луїса.

У віці одинадцяти років у Френсіса було активне й напружене уявне життя, і, коли тиск Любові ставав нестерпним, він вивільняв це почуття. Полював на домашніх тварин – обережно та обачно, пам'ятаючи про можливі наслідки. З ручними тваринками це було легко. Представники влади ніколи не пов'язували його з маленькими, прикрими плямами крові, що всотувалися в земляну підлогу гаражів.

У сорок два роки він не пригадував і цього. Так само він не думав про людей в будинку його матері – саму матір, зведених сестер і брата.

Інколи він бачив їх у снах, у яскравих уривках маячіння. Викривлені й видовжені обличчя й тіла набували строкатих пишних кольорів, коли вони схилилися над ним у позах богомолів.

Коли ж він свідомо викликав спогади, що траплялося нечасто, то всі вони були приємні. Спогади про армійську службу.

У сімнадцять років його піймали, коли він намагався пролізти у вікно до якоїсь жінки. Причину так і не встановили. Йому дали вибір – записатися до армії США або ж потрапити під суд. Він обрав армію.

Після базової підготовки його направили до школи молодших спеціалістів, де навчили роботи в темній кімнаті фотолабораторії, а тоді послали до Сан-Антоніо, де він обробляв навчальні фільми для медиків при військовому шпиталі імені Роджера Брука.

У шпиталі ним зацікавилися хірурги й вирішили поправити йому обличчя.

Вони провели пластику зустрічних трикутників на носі, скориставшись вушним хрящем для подовження колумели⁹⁶, а губу полагодили цікавою методикою «клаптиків Аббе»⁹⁷, що зібрала в операційній залі цілий натовп лікарів.

Хірурги пишалися результатом. Доларгайд відмовився від дзеркальця й став дивитися у вікно.

Записи у фільмотеці шпиталю свідчать, що Доларгайд брав багато фільмів, більшість – про різноманітні травми, і за ніч їх повертав.

Він уклав повторний контракт у 1958-му і протягом другого терміну військової служби відкрив для себе Гонконг. Його розподілили в Корею, до Сеула, і там він проявляв півки, відзняті маленькими літаками-спостерігачами, що в кінці 1950-х залітали за тридцять восьму паралель⁹⁸. Тоді ж він двічі їздив до Гонконгу. У 1959-му Гонконг і Коулун могли задовольнити будь-які апетити.

1961 року бабусю випустили з лікарні в сумирному торазиновому⁹⁹ тумані. За два місяці до демобілізації Доларгайд надіслав запит і отримав право на звільнення зі служби за скрутних обставин, тож поїхав додому, аби піклуватися про бабусю.

Для нього це також був на диво спокійний час. Влаштувавшись на роботу в «Гейтвей», Доларгайд міг дозволити собі наймати жінок, які доглядали бабусю вдень. Уночі вони вдвох сиділи у вітальні й мовчали. Тишу уривали тільки цокання та передзвін старого годинника.

Матір він побачив лише раз, на похороні бабусі в 1970-му. Поглянув крізь неї, повз неї своїми жовтими очима, що дісталися йому від самої матері. Так дивляться на чужих, на незнайомих.

Зовнішній вигляд Доларгайда здивував матір. Широкі груди, гладжена подоба, здоровий колір шкіри й охайні вуса, що, як вона підозрювала, сформувалися пересадкою волосся з голови.

Наступного тижня вона раз зателефонувала йому й почула, як на тому кінці повільно покляли слухавку.

Дев'ять років після смерті бабусі Доларгайд нічим не турбувався й нікого не турбував. Чоло було гладеньким, мов непророщене зерня. Він знав, що чекає. На що – цього він не знав.

---

⁹⁶ Частина перегородки між ніздрями.

⁹⁷ Операція, коли дефект однієї губи виправляється за рахунок клинуватого шматка шкіри, сформованого на другій губі.

⁹⁸ Межа поділу Кореї, запропонована ще в 1896 році Росією та Японією; наразі – демілітаризована зона між Північною і Південною Кореєю.

⁹⁹ Хлорпромазин (торгові назви: аміназин, торазин) – перший синтезований психотропний препарат, що використовується для терапії психотичних розладів.

Одна незначна подія, що в той чи інший час відбувається з нами всіма, підказала насінню в його голові, що Час прийшов. Доларгайд стояв біля північного вікна й роздивлявся плівку, коли помітив на своїх руках ознаки старіння. Наче ці руки, що тримали плівки, виринули перед ним нізвідки, і в доброму північному світлі він побачив, що над сухожиллями й кістками змирилася шкіра і що руки промережилися ромбічним візерунком, дрібним, мов луски ящірки.

Він став обертати руками у світлі, і на нього налінував потужний запах капусти й тушкованих помідорів. Доларгайд здригнувся, хоч у кімнаті було тепло. Того вечора він працював запопадливіше, ніж зазвичай.

У спортзалі на горищі, поруч із гантелями й силовою лавою, висіло дзеркало на повний зріст. То було єдине дзеркало в усьому будинку, і в ньому він міг спокійно милуватися власним тілом, бо завжди тренувався в масці.

Качаючи м'язи, він уважно вивчав свій відбиток у дзеркалі. У сорок років він міг би успішно змагатися на регіональному конкурсі з бодібілдингу. Але цього було замало.

За тиждень він натрапив на картину Блейка. І вона його захопила.

Він побачив її в журналі Time на великій повнобарвній фотографії, що ілюструвала статтю про ретроспективну виставку Блейка в лондонському музеї Тейт. Бруклінський музей надіслав на показ у Лондон картину «Великий червоний дракон і Жінка, зодягнена в сонце».

Критик Time писав: «У західному мистецтві небагато демонічних образів, що випромінюють такий кошмарний заряд сексуальної енергії...» Доларгайду не потрібно було читати статтю, щоби про це дізнатися.

Він багато днів носив із собою цю фотографію, що якимось пізно вночі скопіював і збільшив у темній кімнаті. Більшість часу він був збурений. Повісив картину біля дзеркала в спортзалі й дивився на неї під час тренувань. Заснути міг тільки тоді, як качався до повного виснаження, а потім дивився медичні фільми, що допомагали йому зняти сексуальну напругу.

З дев'яти років Доларгайд знав, що він сам і завжди буде сам. Такого висновку частіше доходять у сорокарічному віці.

Тепер, у сорок років, його полонило уявне життя, таке яскраве, свіже й нагальне, яке буває тільки в дитинстві. Він зробив крок уперед від Самоти.

У той час, коли більшість чоловіків спізнають і страшаються ізоляції, Доларгайд зрозумів свою власну самоту: він один, бо Унікальний. У гарячці наведеного на віру він побачив, що як докладе зусиль, як віддасться правдивим потребам, які так довго в собі пригнічував, як зрощуватиме їх як джерело натхнення, чим вони насправді були, – то досягне Становлення.

На картині не видно обличчя Дракона, але з часом Доларгайду прийшло знання про його вигляд.

Розпашілий після тренування, він дивився у вітальні свої медичні фільми й розтягував щелепи, щоб утримати в роті бабусині вставні зуби. Вони не пасували його покрученим яснам, і щелепу швидко зводило судомою.

В інтимні моменти він розробляв щелепу, закусював щільний гумовий кубик, поки м'язи на щоках випиналися, мов волоські горіхи.

Восени 1979-го Френсіс Доларгайд зняв частину своїх чималих заощаджень і взяв у «Гейтвеї» тримісячну позапланову відпустку. Він поїхав до Гонконгу й прихопив із собою бабусині зуби.

Коли він повернувся, то рудоволоса Ейлін і її колеги погодилися, що ця перерва пішла Доларгайду на користь. Він став спокійним. Працівники фотолaboratorії практично не помічали, що він ніколи не користується робочою роздягальнею чи душем – він цього й раніше майже не робив.

Бабусині зуби знов лежали в склянці біля її ліжка. Нові зуби зберігалися під замком у шухляді письмового столу нагорі.

Якби Ейлін побачила Доларгайда в його дзеркалі, із новою вставною щелепою та новим чудовим татуванням, у сліпучому світлі спортзали, то вона б закричала. Лише раз.

Тепер у нього є час, тепер немає потреби поспішати. У запасі в Доларгайда виникла ціла вічність. Це сталося за п'ять місяців до того, як він обрав Джекобі.

Джекобі першими прийшли йому на допомогу, першими піднесли його до Слави Становлення. Джекобі стали найкращими, кращими за все, що він знав.

Це було до Лідсів.

І зараз, коли він почав нарощувати силу й Славу, з'явилися Шермани й нова інтимність інфрачервоного світла. Така багатообіцяльна.

29

Щоб дістати все необхідне, Френсіс Доларгайд мав полишити свою територію при фотолабораторії «Гейтвей».

Доларгайд завідував виробництвом у найбільшому відділі «Гейтвею» – обробки домашнього відео, але, окрім того, на фабриці було ще чотири відділи.

Економічні кризи 1970-х сильно позначились на індустрії домашнього відео, а ще з'явилися такі конкуренти, як домашні відеомагнітофони. «Гейтвей» мусив розширити сферу діяльності.

Компанія створила відділи, де записи з кіноплівки переносили на відеокасети, де друкували мапи з аерофотографічної зйомки, а також надавали приватні послуги невеликим комерційним кіностудіям, що знімали рекламу.

У 1979-му «Гейтвей» урвав солідний шмат. Компанія уклала з міністерством оборони й міністерством енергетики спільний контракт на розробку й тестування нових емульсій для фотозйомки в інфрачервоному діапазоні.

Міністерство енергетики використовувало плівку для інфрачервоної зйомки в дослідженнях із теплозбереження. Обороні вона була потрібна для нічного рекогносціювання.

Наприкінці 1979-го «Гейтвей» викупили в сусідстві невеличку компанію, «Бедер Кемікал», і вже там узялися за новий проект.

Доларгайд рушив через дорогу до «Бедер» протягом обідньої перерви. Небо було синім і геть безхмарним, мов його щіткою вишкрябали. Доларгайд обачно уникав дзеркальних калюж на асфальті. Після смерті Лаундза настроїв в нього був пречудовий.

Усі працівники «Бедер», здавалося, вийшли на обід.

Потрібні двері він знайшов у кінці лабіринту коридорів. На табличці біля дверей було написано: «Світлочутливі матеріали ІЧ в процесі експлуатації. НЕ вмикати безпечне освітлення. НЕ курити. НЕ проносити гарячі напої». Над табличкою горіла червона лампочка.

Доларгайд натиснув кнопку, і за мить лампочка загорілася зеленим. Він зайшов у світло-непроникний тамбур і постукав у внутрішні двері.

– Заходьте, – мовив жіночий голос.

Прохолода й цілковита темрява. Джуркотіння води, знайомий запах проявника «D-76», легкий аромат парфумів.

– Мене звати Френсіс Доларгайд. Я прийшов щодо сушарки.

– О, добре. Перепрошую, що говорю з повним ротом. Я саме закінчую обідати.

Він почув, як папір мнеться й падає в сміттєвий кошик.

– Власне, сушарка потрібна Фергюсону, – сказав голос у темряві. – Він у відпустці, але я знаю, куди її ставити. У вас є така одна в «Гейтвеї»?

– У мене їх дві. Одна – більша. Він не сказав, скільки в нього місця.

Службову записку щодо сушарки Доларгайд побачив кілька тижнів тому.

– Я вам усе покажу, якщо трохи зачекаєте.

– Гарзд.

– Притуліться спиною до дверей, – у її голосі почулись інтонації бувалого лектора, – зробіть три кроки вперед, і ви відчуете під ногами кахлі, а тоді ліворуч намацаєте стілець.

Доларгайд знайшов його. І опинився ближче до жінки. Він чув шерхіт її лабораторного фартуха.

– Дякую, що завітали, – сказала вона.

Чистий голос із легкими залізними нотками.

– Ви очолюєте відділ обробки у великій будівлі, так?

– У-гу-у-у.

– Той «містер Ді», який пережене на гречку кожного, хто неправильно заповнить заявку?

– Той самий.

– Я Реба Макклейн. Сподіваюся, у нас тут усе гаразд.

– Цим проектом я більше не займаюся. Тільки спроектував темну кімнату, коли ми викупили цю фірму. Я сюди вже півроку не заходив.

Довга промова, як на Доларгайда, та в темряві вона легко вдалася.

– Ще одну хвилинку, і я ввімкну вам світло. Потрібна рулетка?

– У мене є.

Доларгайд збагнув, що йому дуже приємно розмовляти з жінкою в темряві. Він почув, як вона риється в сумочці, як клацає компакт-пудра.

Задзвонив таймер, і він пошкодував, що час вийшов.

– Готово. Зараз я все складу в Чорну діру, – сказала вона.

Він відчув подмух холодного повітря, почув, як засувається шухляда на резиновому ущільнювачі й сичить вакуумний замок. Ще один подмух і доторк аромату, коли жінка пройшла повз нього.

Доларгайд притис верхню губу кісточками пальців, удав замислений вигляд і став чекати світла.

Засяяли лампи. Жінка стояла біля дверей, усміхалася й дивилася трохи повз нього. Очі під заплющеними повіками шмигали дрібним довільним рухом.

Він побачив, що в кутку стоїть біла тростина. Прийняв від обличчя руку й усміхнувся.

– А можна мені сливу? – спитав він.

На стійці, де вона обідала, лежало кілька.

– Звісно, вони дуже добрі.

Ребі Макклейн було близько тридцяти. Привабливе обличчя жительки прерій, сформоване міцними кістками й рішучістю. На переніссі в неї був маленький шрам у формі зірки. Волосся – пшениця й червоне золото, зачіска «паж», що мала трохи старомодний вигляд, обличчя й руки поцятковані сонячними веснянками. Проти кахлю й неіржавної сталі темної кімнати вона скидалась на яскраву Осінь.

Доларгайд міг спокійно її роздивлятися. Погляд вільно рухався її формами, мов вітер. Вона не мала змоги ухилитись від його очей.

Часто Доларгайд відчував на шкірі теплі, пекучі плями, коли розмовляв із жінками. Плями пересувалися тілом, коли він думав, що жінка на нього дивиться. Навіть якщо вона дивилася повз нього, Доларгайд гадав, що вона бачить десь його відбиток. Він завжди зауважував дзеркальні поверхні, знав кути відбивання так, як акула знає форму берегів.

Зараз його шкіра була прохолодною. Її – веснянкувата, перламутрова на шії й внутрішньому боці зап'ястків.

– Я покажу вам кімнату, де він хоче її поставити, – сказала вона. – Можете зробити виміри.

Вони все поміряли.

– А тепер я хочу попросити вас про послугу, – сказав Доларгайд.

– Окей.

– Мені потрібна кіноплівка для ІЧ зйомки. Чутлива, щоб реєструвала хвилю від тисячі нанометрів.

– Вам доведеться тримати її в холодильнику й одразу після зйомки також покласти на холод.

– Знаю.

– Якщо ви розповісте мені про умови, в яких вестиметься зйомка, то, може, я...

– Зніматимуть футів із восьми¹⁰⁰, з парою фільтрів «Раттен» на освітлювачі.

Схоже на опис шпигунського обладнання.

– У зоопарку, – додав Доларгайд. – У «Світі темряви». Там хочуть познімати нічних тварин.

– Мабуть, дуже страшні ті тварини, якщо вам не до ладу звичайне ІЧ для рекламних роликів.

– У-гу-у-у.

– Я певна, що зможу вам допомогти. Проте маю вас попередити. Як ви знаєте, більшість персоналу тут працює за контрактом з оборонкою. За все, що звідси виноситься, треба розписуватись.

– Так.

– На коли вам треба?

– Десь на двадцять. Не пізніше.

– Ясна річ, нема потреби вам нагадувати: що чутливіша плівка, то складніше з нею обходитись. Наготуйте холодильники, сухий лід тощо. Десь о четвертій тестуватимуть зразки, якщо хочете поглянути. Оберете найщаднішу емульсію, що відповідатиме вашим потребам.

– Я прийду.

Коли Доларгайд пішов, Реба Макклейн перерахувала сливи. Він узяв одну.

Дивний чоловік цей містер Доларгайд. Жодної незручної співчутливої паузи, жодного занепокоєння в голосі, коли вона ввімкнула світло. Може, він уже знав, що вона сліпа. А може, і навіть краще, що йому було байдуже.

Це було б щось новеньке.

---

¹⁰⁰ ≈ 2,4 м.

30

У Чикаго саме тривав похорон Фредді Лаундза. «Народне базікало» оплатило вигадливу церемонію, прискішуючи всі приготування, аби провести її в четвер, за день після смерті. Тоді фотографії можна буде вставити в наступний випуск «Базікала», що вийде в ніч на четвер.

Довга церемонія в каплиці, довга церемонія на цвинтарі.

Радіоєвангеліст ніяк не вгавав зі своєю улесливою надгробною промовою. Грем долав масивний пухир похмілля й намагався пильнувати натовп.

Найманий хор при могилі від душі виспівував заплачені гроші, поки фотокори «Базікала» дзиччали своїми камерами на моторному приводі. Також були присутні дві телевізійні команди з фіксованими телекамерами й маленькими фотоапаратами для зйомки крупним планом. З натовпу знімали поліцейські фотографії з посвідченнями журналістів.

Грем пізнав кілька офіцерів у штатському з чиказького відділу вбивств. Єдині обличчя, які бодай щось для нього означали.

А он Венді з «Венді-Сіті», подружка Лаундза. Її посадили під маркізою, на найближчому до домовини стільці. Грем насилу її пізнав. Світла перука була забрана в жмут на потилиці. На жінці був чорний англійський костюм.

На останньому гімні вона підвелася, хиткою ходою вийшла вперед, стала на коліна й поклала голову на домовину, розпросторивши руки по покривалу з хризантем. Навколо заблимали спалахи фотоапаратів.

Люди майже не говорили, просуваючись губкуватим моріжком до цвинтарних воріт.

Грем пішов поруч із Венді. Крізь ґрати високого залізного паркану на них витріщався натовп непроханих роззяв.

– Як ви? – спитав Грем.

Вони спинились поміж надгробків. Очі у Венді були сухі, погляд поміркований.

– Краще за вас, – відповіла вона. – Напилися вчора, так?

– Ага. За вами хтось наглядає?

– Прислали людей з районного відділку. У клубі посадовили чоловіків у штатському. Бізнес іде вгору. Диваків більше, ніж зазвичай.

– Мені шкода, що вам довелося це пережити. Ви так... Як на мене, ви добре трималися в лікарні. Я в захваті.

Вона кивнула:

– Фредді був затятим. Не варто було йому стрибати вище голови. Дякую, що провели мене до нього в палату.

Вона дивилась удалину, кліпала очима, думала, косметичні тіні кам'яним пилом лежали на її повіках. Обернулася на Грема:

– Слухайте, «Базікало» мені заплатить, це ви вже збагнули, так? За інтерв'ю і той кидок на домовину. Не думаю, що Фредді заперечував би.

– Він би розлютився, якби ви прогавили цю нагоду.

– Я теж так подумала. Покидьки, але гроші платять. Вони вмовляли мене сказати, що я вважаю, наче ви навмисне нацькували на Фредді того маніяка. Коли поплескали його на тій фотці. Я не стала цього говорити. Якщо вони надрукують, що я таке казала, то це брехня собача.

Вона вдивлялась у його обличчя, та Грем мовчав.

– Може, він вам і не подобався – байдуже. Але якби ви передбачили таку можливість, то все одно б не впустили шансу впіймати Ельфа, правильно?

– Так, Венді, я поставив би його за приманку.

– То ви хоча б щось уже маєте? Люди тільки теревені правлять, та й по всьому.

– Маємо, та небагато. Кілька зачіпок дала лабораторія, ми відстежуємо. Чиста робота, і йому щастить.

– А вам?

– Що мені?

– Вам щастить?

– Час від часу.

– Фредді ніколи не щастило. Він мені сказав, що на цій справі урве собі шмат. Що на нього чекають вигідні пропозиції.

– Певно, так би й було.

– Слухайте, Греме, якщо ви, ну, захочете випити, то в мене є.

– Дякую.

– Тільки на вахті не пиячте.

– У жодному разі.

Двоє поліцейських проклали для Венді шлях крізь натовп цікавих за воротами. На одному роззяві була футболка з надписом «Зубний ельф – побачення на одну ніч». Він засвітив услід Венді. Жінка, що стояла біля нього, зарядила йому ляща.

Великий поліцейський втиснувся поруч із Венді в «Датсун 280ZX», і вона виїхала на дорогу. Другий поліцейський поїхав за ними на машині без спецзнаків.

Цього спекотного полудня Чикаго пахло, мов спрацьована сигнальна ракета.

Грему було самотньо, і він знав чому. Після похорону часто хочеться сексу – аби докучити смерті.

Вітер торохтів сухими стеблинами похоронних вінків біля його ніг. На одну важку мить він пригадав, як у морському бризі шурхотить пальмове листя. Грему дуже хотілось повернутися додому, і він знав, що не повернеться, не зможе повернутись, поки Дракон не помре.

31

Проекційна в «Бедер Кемікал» була маленькою – п'ять рядів складаних стільців із проходом посередині.

Доларгайд запізнився. Він стояв позаду, склавши руки на грудях, поки на екрані виринали сірі карти, кольорові карти й куби, підсвічені різним чином, усі зняті в розмаїтих інфрачервоних емульсіях.

Його присутність занепокоїла Дандріджа, молодика, що керував відділом. На роботі Доларгайд зажив авторитету. Він був визнаним експертом темних кімнат із керівної компанії в сусідстві, і його вважали за перфекціоніста.

Дандрідж уже багато місяців із ним не консультувався – через дріб'язкове суперництво, що почалося після того, як «Гейтвей» викупив «Бедер Кемікал».

– Ребо, розкажи нам про обробну пасту для зразка номер... вісім, – попросив Дандрідж.

Реба Макклейн сиділа з краю ряду й тримала на колінах канцелярський планшет. Залучив її чистий голос – водячи в півморозу пальцем по планшету, вона окреслила механіку проявлення: реактиви, температуру й час, а також режим зберігання до й після зйомки.

Чутливу до інфрачервоного випромінювання плівку треба обробляти в цілковитій темряві. Реба виконувала всі процедури в темній кімнаті, упорядковувала й визначила численні зразки на дотик, вела поточний облік у темряві. Неважко зрозуміти, чому в «Бедері» її так цінували.

Показ затягнувся, робочий день скінчився.

Реба Макклейн не вставала з місця, поки аудиторія вервечкою тягнулася до виходу. До неї обережно наблизився Доларгайд. Заговорив до неї здалеку, поки в кімнаті ще були інші люди. Він не хотів, аби вона відчула на собі пильну увагу.

– Я вже подумала, що у вас не вийшло прийти, – сказала вона.

– У мене один апарат відмовив. Тому й невчасно.

Світло вже горіло. Він став над Ребою й побачив, як чиста шкіра блищить на проділі волосся.

– Ви побачили зразок «1000С»?

– Побачив.

– Кажали, що він нічого. Із ним набагато легше управлятися, ніж із 1200-ю серією. То вам підійде?

– Підійде.

У Реби з собою була сумочка й легке пальто. Доларгайд відступив убік, коли вона вийшла слідом за своєю тростинкою в прохід. Вона не чекала на чужу допомогу. Він і не пропонував.

У дверях показала голова Дандріджа.

– Ребо, дорогенька, Марша мала бігти. Ти сама впораєшся?

На її щоках повиступали червоні плями.

– Цілком упораюся, дуже дякую, Денні.

– Я б тебе підкинув, любонько, та вже запізнююсь. Слухайте, містере Доларгайд, якщо вам не важко, ви не могли б...

– Денні, я спокійно собі доїду.

Вона стримувала гнів. Не маючи змоги читати чужі обличчя, вона й на своєму зберігала спокійний вираз. Але не могла стримати краску, що заливала лице.

Спостерігаючи за нею своїми холодними жовтими очима, Доларгайд чудово розумів її лють. Він знав, що кволе співчуття Дандріджа пече їй, мов плювок на щоці.

– Я підкину, – сказав він, та запіздно.

– Ні, проте дякую.

Вона так і думала, що він запропонує, і мала намір погодитися. Та не хотіла, аби він робив це з-під палки. Клятий Дандрідж, от клятий м'яло, доведеться їхати на автобусі, чорт забирай. Гроші на квиток вона мала, дорогу знала, тож могла їхати, куди, бляха, забажає.

Вона сиділа в жіночому туалеті доти, доки з будівлі не пішли всі співробітники. Наглядач випустив її надвір.

Реба йшла через парковку краєм розділової асфальтованої смуги, рухаючись до автобусної зупинки. Накинувши пальто на плечі, вона вистукувала тростиною по бордюру й пильнувала калюжі – у такому випадку відчувався легкий опір і сплеск.

Доларгайд слідкував за нею, сидячи у своєму фургоні. Йому було не по собі від власних почуттів – небезпечних при денному світлі.

Сонце заходило, і на мить вітрові шибки, калюжі й високі сталеві дроти розщепили сонячне проміння на зблиск ножиць.

Біла тростина Реби заспокоїла його. Вона розмела блиск ножиць, рознесла ножиці вщент, він згадав, що Реба нешкідлива, і розслабився. Почав заводити двигун.

Реба Макклейн почула за спиною фургон. Ось він порівнявся з нею.

– Дякую, що покликала мене на показ.

Вона кивнула, усміхнулася й, постукуючи, пішла далі.

– Їдь зі мною.

– Дякую, але я звикла їздити автобусом.

– Дандрідж – дурень. Їдь зі мною...

Що треба казати в цих випадках?

– Мені буде приємно, – закінчив він.

Реба зупинилася. Почула, як Доларгайд виходить із фургона.

Зазвичай люди хапали її за плече, бо не знали, що ще робити. Сліпі не люблять, коли хтось порушує їхню рівновагу, міцно вчепившись їм у трицепси. Для них це так само неприємно, як стояти на хиткій шальці терезів. Як і будь-хто з нас, вони не люблять, коли їх штовхають уперед.

Доларгайд не став її чіпати. За мить Реба сказала:

– Краще я сама візьму тебе за руку.

Вона спізнала численні передпліччя, та це її здивувало. Пальці стикнулися з плоттю твердо, мов дубове поруччя.

Вона й уявити не могла, якого зусилля волі йому довелося докласти, аби дозволити себе торкнутися.

За відчуттями фургон був просторий і високий. Резонанс і луна відрізнялися від звуків у інших машинах, і Реба чіплялася за край сидіння, аж доки Доларгайд не застібнув на ній пасок безпеки. Навскісний ремінь придавив їй одну грудь. Вона совала пасок, доки не влаштувала його між грудей.

Під час поїздки вони майже не говорили. Чекаючи на зелене світло, Доларгайд мав змогу дивитися на Ребу.

Вона мешкала в лівій частині будинку на дві родини, на тихій вулиці поблизу Університету Вашингтона.

– Ходімо до мене, вип'ємо чогось.

За життя Доларгайд відвідав небагато приватних будинків. Протягом останніх десяти років бував у чотирьох: у своєму власному, недовго – в оселі Ейлін, у Лідсів і в Джекобі. Чужі домівки були для нього екзотикою.

Реба відчула, як фургон похитнувся, коли Доларгайд вибрався назовні. Відчинилися дверцята з її боку. Сходинок була високою, далеко від землі. Реба злегка стукнулася об Доларгайда. Наче в дерево врізалась. Він виявився набагато важчим і міцнішим, ніж вона уявляла з його голосу й кроків. Міцний і з легкою ходою. Колись у Денвері вона познайомилася з одним

із півзахисників «Бронко»¹⁰¹, який прийшов записати відеозвернення на підтримку сліпим дітям...

Переступивши поріг свого будинку, Реба Макклейн поставила в куток тростину й раптом наче звільнилася. Вона легко пересувалася приміщенням, вмикала музику, вішала пальто.

Доларгайд мусив нагадувати собі, що вона сліпа. Від перебування в чиемусь будинку перехопило дух.

– Джину з тоніком?

– Можна тільки тонік.

– Не хочеш натомість соку?

– Тонік.

– Ти не питець, атож?

– Ні.

– Проходь на кухню, – припросила вона й відчинила холодильник. – А не бажаєш...

Вона хутко пробігла руками по продуктах.

– ...іще й шматок пирога? Пекановий з «Каро»¹⁰², просто бомба.

– Добре.

Вона дістала з морозилки цілий пиріг і виставила його на кухонний прилавок.

Реба опустила руки й розчепірила пальці по периметру алюмінієвої обгортки, доки не визначила, що середні пальці опинилися в крайніх точках кола.

Потім вона звела пучки великих пальців і опустила на поверхню пирога, аби визначити точний центр. Позначила його зубочисткою.

Доларгайд намагався підтримувати розмову, аби Реба не так сильно відчувала на собі його погляд.

– Ти давно в «Бедері»?

У цій фразі «с» не було.

– Три місяці. А ти не знав?

– Мені небагато повідомляють.

Реба осміхнулась:

– Ти, певно, наступив комусь на мозолі, як проектував темні кімнати. Слухай, техніки дуже тобі вдячні за нашу. За планування водогону, за те, що розеток досталось. Двадцять дві, всюди, де тільки треба.

Вона поклала на зубочистку середній палець лівої руки, великий – на край обгортки і відрізала Доларгайду шматок пирога, спрямовуючи ніж указівним пальцем лівиці.

Він дивився, як Реба порається з блискучим ножом. Дивно – дивитися на жінку спереду, скільки душа забажає. Чи часто в компанії нам випадає можливість дивитися туди, куди хочеться?

Вона зробила собі міцний джин із тоніком, і вони пішли у вітальню. Реба провела рукою над торшером, тепла не відчула, тож увімкнула світло.

Доларгайд розправився з пирогом за три укуси і скуто сидів на дивані. Гладеньке волосся зблискувало під лампою, могутні руки лежали на колінах.

Реба відкинула голову на спинку стільця й поклала ноги на отоманку.

– Коли буде зйомка в зоопарку?

– Мабуть, за тиждень.

Він тішився, що встиг зателефонувати до зоопарку й запропонувати їм плівку – на випадок, як Дандрідж вирішить перевірити.

---

¹⁰¹ Денверська команда з американського футболу.

¹⁰² *Karo* – одна з найпопулярніших в Америці марок кукурудзяного сиропу.

– Це чудовий зоопарк. Я ходила туди з сестрою й племінницею, коли вони допомагали мені переїжджати. Знаєш, там є контактна загорода. Я пообіймалася з ламою. Було добре, але той аромат, ой лишенько... Мені тоді здавалося, що за мною всюди ходить лама, аж поки сорочку не перевдягла.

Це називалося «провадити розмову». Доларгайд мав щось сказати або ж піти.

– Як ти перейшла у «Бедер»?

– У денверському Інституті Рейкера, де я до того працювала, висіли оголошення. Якось я пробігала інформацію на стенді й натрапила на цю роботу. Було так: «Бедеру» довелося переглянути практику найму нових працівників у зв'язку з контрактом з оборонкою. Тож вони примудрилися зібрати шість жінок, двох чорношкірих, двох мексиканців, двох азіатів, мене й паралітика на вісім вакансій загалом. Як розумієш, ми всі підпадаємо під принаймні дві категорії¹⁰³.

– Від тебе «Бедер» тільки виграв.

– Від інших також. «Бедер» нічого не робить просто так.

– А до того?

Доларгайд трохи спітнів. Розмова йому не йшла. Але дивитися було приємно. У неї гарні ноги. На кісточці лишився поріз після гоління. У руках виникло відчуття – вага її ніг, м'яких.

– Я закінчила школу, а потім десять років працювала з нещодавно осліпленими в Інституті Рейкера в Денвері. Це – моя перша робота зовні.

– Зовні чого?

– У зовнішньому, справжньому світі. У Рейкері ми були дуже ізольовані. Тобто навчали людей жити у світі зрячих, але самі там не жили. Забагато спілкувались між собою. Я подумала, що варто вибратися звідти й трохи помандрувати. Власне, я хотіла зайнятися логопедичною терапією для дітей із вадами слуху й мови. Гадаю, якимось повернуся до цієї мрії, – сказала Реба й осушила склянку. – Слухай, у мене є маленькі крабові тюфтелі «від місіс Пол». Вони нічого так. Не варто було починати з десерту. Хочеш?

– Угу-у.

– Ти вмієш готувати?

– Угу-у.

На її чолі з'явилась невеличка зморшка. Реба пішла на кухню.

– А як щодо кави? – гукнула вона.

– Ага-а.

Вона завела мову про ціни на продукти, але відповіді не отримала. Повернулася до вітальні й сіла на отоманку, уперши лікті в коліна.

– Треба дещо обговорити, аби більше не торкатися цієї теми, гаразд?

Мовчання.

– За останні кілька хвилин ти нічого не сказав. Власне, ти нічого не сказав із тих пір, як я згадала про логопедичну терапію, – вона говорила м'яким, проте впевненим голосом, без натяку на співчуття. – Я чудово тебе розумію, тому що ти дуже добре розмовляєш і тому, що я вмію слухати. Більшість людей не уважні. У мене постійно перепитують: «Що? Що?» Якщо ти не хочеш розмовляти – нічого страшного. Але я сподіваюсь, що таки заговориш. Бо ти вмієш, і мені дуже хочеться почути те, що ти можеш розповісти.

– М-м-м-м. Добре, – тихо відповів Доларгайд.

Ясна річ, ця невеличка промова була для неї дуже важлива. Невже вона запрошувала його до того приватного клубу на пару з китайцем-паралітиком? Доларгайд загадався, під яку категорію підпадає він сам.

---

¹⁰³ Ідеться про категорії, за якими законом США забороняється дискримінація під час найму на роботу: раса й колір шкіри, етнос і національність, стать, вагітність, віровизнання, сексуальна орієнтація тощо.

Наступне прохання видалося йому неймовірним.

– Можна мені торкнутися твого обличчя? Я хочу знати, усміхаєшся ти чи супишся. Хочу знати, чи мені взагалі варто заткнутися.

Остання фраза прозвучала сухо й іронічно.

Реба підняла руку й стала чекати.

Чи добре вона справлятиметься, як їй відкусити пальці, подумав Доларгайд. Навіть повсякденною шелепою їх можна відгризти легко, мов хлібні палички. Якщо він упреться п'ятками в підлогу, перенесе всю вагу на диван і схопить її обома руками за зап'ясток, вона нізащо не встигне вирватися. Хрум, хрум, хрум, хрум, може, лишити великий палець. Щоб пироги міряла.

Він затис її зап'ясток великим і вказівним пальцями та обернув у світлі гарну, натружену руку Реби. На ній було багато дрібних шрамів, кілька нових порізів і саден. Гладенький шрам на тильному боці міг бути опіком.

Заблизько від дому. Зарано в його Становленні. Так він утратить змогу на неї дивитися.

Таке неймовірне прохання – вона не могла знати про нього нічого особистого. Вона не пліткувала.

– Повір на слово, що я усміхаюся, – мовив він.

Пристойні «с». Губи дійсно розтягнулися в щось на кшталт усмішки, показали гарні повсякденні зуби.

Він звів зап'ясток Реби над її коліном і відпустив. Рука вместила на стегні, долоня трохи зіщулилась, пальці ковзнули тканиною, мов погляд, що його довелось відвести.

– Мабуть, кава вже готова, – сказала вона.

– Я піду.

Треба йти. Додому, полегшити тиск.

Вона кивнула.

– Якщо я тебе образила, то це ненавмисно.

– Ні.

Вона лишилася на отоманці, прислухаючись, чи клацнув замок після його відходу.

Реба Макклейн зробила собі ще один джин із тоніком. Поставила в програвач платівки Сеговії¹⁰⁴ й скрутилася калачиком на дивані. На подушці лишилася тепла вм'ятинка після Доларгайда. У повітрі також лишилися його аромати – крем для взуття, новий шкіряний пасок, добрий лосьйон після гоління.

Навдивовижу замкнений чоловік. На роботі його майже не обговорювали, тільки Дандрідж раз назвав його «тим сучим сином Доларгайдом» при одному зі своїх блюдолизів.

Реба цінувала замкнутість і самоту. У дитинстві, коли вона вчилася існувати після втрати зору, Реба практично не лишалася на самоті.

Тепер, на людях, вона ніколи не могла бути певна, чи її хтось не роздивляється. Тож політика Доларгайда не втручатись в особистий простір їй імпонувала. Вона не відчула й дециці жалості з його боку, і це теж було добре.

Добрим був і джин.

Раптом музика Сеговії видалася їй перенасиченою. Реба поставила платівку з китовими піснями.

Три важкі місяці в новому місті. Зима, бордюри, що їх треба шукати під снігом. Хоробра Реба Макклейн із її сильними ногами, вона ганьбила жалість до самої себе. Жалю вона не потерпить. Вона знала, що десь у глибині неї пролягає вена, якою тече злість скаліченої людини, і хоча Реба не могла її позбутись, проте могла змусити працювати собі на користь, жити жагу до незалежності, зміцнювати бажання брати все від кожного прийдешнього дня.

---

¹⁰⁴ *Andrés Torres Segovia* (1893—1987) – віртуозний іспанський гітарист.

Вона була по-своєму міцним горішком. У світлі природної справедливості віра – не більше ніж нічні ліхтарі, і Реба це знала. Що б вона не робила, закінчить так само, як і всі: на спині, з трубкою в носі й питанням: «Оце й усе?»

Вона знала, що світло їй недоступне, проте доступно багато чого іншого. Вона могла отримувати насолоду – від допомоги учням, наприклад, і це задоволення тільки посилювалося дивним усвідомленням, що її ніхто не винагородить і не покарає за цю допомогу.

Заводячи нових друзів, вона остерігалася людей, які нав'язували піклування й жилися її залежністю. З кількома такими вона мала стосунки – сліпі їх ваблять, але то вороги.

Стосунки. Реба усвідомлювала, що фізично приваблива для чоловіків. Господи, їхню хіть можна було відчутися навіть крізь пальці, що так міцно хапали її за плече.

Секс їй дуже подобався, проте ще багато років тому вона дізналась одну просту істину про чоловіків: більшість із них як вогню бояться завдати собі тягара. У її випадку страх тільки посилювався.

Вона не любила, коли чоловіки прокрадаються в ліжку й вислизають із нього, мов курей із чужого курника тягають.

Ральф Менді мав запросити її на вечерю. Він особливо любив заводити боязливе виття, що життя його побило і він тепер не здатний до кохання. Обережний Ральф надто часто їй про це нагадував, і ці скарги обпікали Ребу. Ральф був потішним, проте вона не хотіла прив'язувати його до себе.

Їй не хотілося бачитися з Ральфом. Не хотілося вести порожні розмови й слухати, як розмови навколо них самих уриваються, коли люди починають дивитися, як вона їсть.

Як добре було б, якби її хотів чоловік, що має сміливість надягнути капелюха чи лишитися – як йому, чорт забирай, заманеться – і що дозволяв би їй робити те саме. Чоловіка, який би не тривожився через неї.

Френсіс Доларгайд – сором'язливий, із тілом півзахисника й без усілякого оковамилювання.

Вона ніколи не бачила й не торкалася заячої губи, тож не могла провести візуальні асоціації з його вимовою. Цікаво, чи подумав Доларгайд, що вона легко його розуміла саме через те, що «сліпі чують набагато краще від зрячих». Це поширений міф. Може, варто було йому пояснити, що це неправда, що сліпі просто приділяють набагато більше уваги тому, що чують.

Про сліпих існує достатньо хибних уявлень. Цікаво, чи поділяв Доларгайд поширену думку про те, що сліпі «чистіші душею», ніж більшість, що ця вада якимось чином наближує їх до святості. Реба усміхнулася сама до себе. Це уявлення також хибне.

32

Чиказька поліція працювала під масованою атакою ЗМІ, які щонаочі в новинах вели зворотний відлік до наступної повні. Лишалось одинадцять днів.

Родини в Чикаго були перелякані.

Водночас люди стали купляти більше квитків на сеанси фільмів жахів, і це був останній тиждень, коли їх показували в кінотеатрах просто неба. Захоплення й жах. Підприємець, який промишляв серед панк-рокерів футболками із «Зубним ельфом», трохи переінакшив початкову фразу. Тепер вона звучала: «Червоний дракон – побачення на одну ніч». Обидві футболки продавалися приблизно однаково.

Після похорону Джеку Кроуфорду й самому довелося з'явитися на прес-конференції з представниками поліції. Він отримав наказ Згори – зробити присутність федералів більш явною. Гучнішою він її не зробив, бо нічого не сказав.

Коли до розслідування залучено багато особового складу і їм стає нічим житись, вони починають кидатись одне на одного, тупцювати на одному місці, витрамбовувати землю вцент. Вони ходять колом, що нагадує торнадо чи нуль.

Куди б Грем не пішов, йому всюди траплялися детективи, фотоапарати, метушливі чоловіки в цивільному, невгамовний тріскіт рацій. Грему був потрібен спокій.

Скуйовджений після прес-конференцій Кроуфорд знайшов Грема уже надвечір, у тихій порожній залі для наради присяжних, на поверх вище від кабінету державного обвинувача.

Добрі світільники висіли низько над столом із зеленим сукном, на якому Грем виклав свої документи й фотографії. Він зняв пальто й краватку і скулився на одному зі стільців, дивлячись на дві фотокартки. Перед ним стояла світлина Лідсів у рамці, а поруч на картонному планшеті, похиленому на графин, було фото Джекобі.

Фотографії Грема нагадали Кроуфорду похідний вівтар матадора, що його можна встановити в будь-якому готельному номері. Фотографії Лаундза не було. Кроуфорд мав підозру, що Грем узагалі не думав про справу Лаундза. Проблем із Гремом йому не треба.

– У тебе тут справжня більярдна, – сказав Кроуфорд.

– Що там преса, нетямиться з радощів?

Грем був блідий, проте тверезий. У кулаку затис кварту¹⁰⁵ апельсинового соку.

– Господи, – Кроуфорд гепнувся на стілець. – Міркувати за тих умов – наче сцяти під час руху поїзда.

– Новини є?

– Комісара одного разу піт пройняв від питання, а ще він почухав яйця на камеру, нічого більш визначного на конференції не було. Як не віриш, подивися новини о шостій і одинадцятій.

– Хочеш апельсинового соку?

– Я краще колючий дріт проковтну.

– Добре. Мені більше буде.

Обличчя в Грема було напружене. Очі – надто яскраві.

– Що там із пальною сумішшю?

– Хвала Господу, що в нас є Лайза Лейк. У Чиказькій агломерації 41 офіційна заправка Servco Supreme. Хлопці капітана Осборна вже їх понаводнили, перевірили продажі суміші з контейнерів водіям вантажівок і фургонів. Поки нічого, але вони ще не всі зміни перелопатили. У Servco ще 186 станцій по восьми штатах. Ми запитали допомогу в тамтешніх органах. На це піде час. Якщо Боженька мене любить, то він скористався кредиткою. Шанс є.

¹⁰⁵ Майже літр.

– Або немає, якщо він уміє користуватися звичайним шлангом.

– Я попросив комісара нічого не казати про те, що Зубний ельф може жити десь поблизу. Люди й так нажахані. Якби він про це заговорив, то сьогодні ввечері, як пияки додому повертаються, тут здійнялась би стрілянина, як у Кореї.

– Ти й досі гадаєш, що він неподалік?

– А ти – ні? Ну, я іншого й не очікував, Вілле.

Кроуфорд узяв звіт про розтин Лаундза й почав його читати крізь окуляри з оправою-половинкою.

– Гематома на голові з'явилася раніше, ніж рани рота. На п'ять чи вісім годин раніше, лікарі не певні. Далі, поранення рота з'явилося за кілька годин до того, як Лаундза доправили в лікарню. Зовні, звісно, все було обпалене, але медики визначили за ушкодженням у ротовій порожнині. Залишки хлороформу в його... чорт, десь у його горлянці. Як гадаєш, він був непритомний, коли Зубний ельф його вкусив?

– Ні. Ельф хотів би його при тямі.

– Я теж так думаю. Отож, він вирубає його сильним ударом по голові – у гаражі. Утихомирює його хлороформом на той час, доки відвезе в таке місце, де крики нікого не наполохають. Везе його назад і дістається сюди за години після укусу.

– Він міг це все зробити в кузові фургона, якщо припаркувався в якійсь глушині, – сказав Грем.

Кроуфорд почав розтирати пальцями перенісся, і його голос посилювався, мов крізь рупор:

– Ти забуваєш про коліщата крісла. Бев отримала два види ворсу з килимів: вовняний і синтетичний. Синтетичний, імовірно, з фургона, але чи бачив ти колись вовняний килим в автівці? Скільки вовняних килимів ти бачив у орендованих квартирах? Небагато, блін. Вовняний килим – це дім, Вілле. А бруд і пліснява – з темного місця, де зберігався візок. Підвал із земляною підлогою.

– Може.

– Далі, поглянь на це.

Кроуфорд дістав із портфеля атлас автодоріг Rand Mc-Nally¹⁰⁶. Він вивів коло на мапі «Відстань у милях і час на поїздку».

– Фредді не було трохи більше ніж п'ятнадцять годин, травм йому завдавали протягом усього цього часу. Тож зараз я зроблю кілька припущень. Не люблю цього робити, але ось що... Чого ти смієшся?

– Щойно згадав, як ти вів польові заняття в Куантіко, і один стажер заявив, що щось там припускає.

– Не пригадую. Ось що...

– Ти наказав йому написати на дошці «припускати». Потім узяв крейду, став креслити й горлати на бідолаху. Мовляв, коли ви починаєте «припускати», то ми з вами можемо пошитися в «приДуРкати», я так запам'ятав.

– Таж тому стажеру треба було щось у дупу засунути, аби йому трохи розвиднилось. А тепер поглянь на це. Беремо до уваги тягучку на дорогах, коли він у вівторок увечері вивозив Лаундза з Чикаго. Пару годин на те, щоб побавитися з Лаундзом на локації, потім – дорога назад. Тобто він був десь у шести годинах їзди від Чикаго. О'кей, оце коло позначає територію, куди можна дістатися протягом шести годин. Бачиш, краї нерівні, оскільки одні автостради швидші за інші.

– Може, він просто лишився тут.

– Звісно, але це коло позначає територію, куди він теоретично міг дістатися.

---

¹⁰⁶ Американська видавнича компанія, що спеціалізується на картах, комерційних перевезеннях, програмному й технічному забезпеченні побутової електроніки.

– Тож ти її звузив до Чикаго плюс усі міста всередині кола, включно з Мілуокі, Медісоном, Деб'юком, Піорією, Сент-Луїсом, Індіанополісом, Цинциннаті, Толедо й Детройтом – і це далеко не повний перелік.

– Ні, краще. Нам відомо, що він дуже швидко добув «Базікало». Імовіріше, що в понеділок уночі.

– Він це й у Чикаго міг зробити.

– Знаю, але поза межами міста існує небагато локацій, де «Базікало» можна дістати в понеділок уночі. Ось список від відділу розповсюдження «Базікала» – місця, куди газету доставляють літаками й вантажівками саме в ніч понеділка. Бачиш, у нас лишаються Мілуокі, Сент-Луїс, Цинциннаті, Індіанополіс і Детройт. «Базікало» розповсюджується по аеропортах і десь дев'яноста газетних кіосках, що працюють двадцять чотири години на добу, це якщо не рахувати кіосків у Чикаго. Я їх перевіряю через наші місцеві офіси. Може, якийсь кіоскер запам'ятав дивного клієнта, що приходив у понеділок уночі.

– Може. Добрий хід, Джеку.

Грем, очевидно, міркував про щось інше.

Якби Грем був штатним агентом, то Кроуфорд пригрозив би йому довічною посадою на Алеутах. Натомість він сказав:

– Сьогодні по обіді мені телефонував брат. Розповів, що Моллі поїхала з його будинку.

– Ага.

– Сподіваюся, у безпечне місце?

Грем був певен, що Кроуфорд чудово знає, куди подалася Моллі.

– До бабусі й дідуса Віллі.

– Ну, вони будуть раді бачити малого.

Кроуфорд почекав. Грем не став нічого коментувати.

– Маю надію, що все гаразд?

– Я працюю, Джеку. Щодо цього можеш не хвилюватися. Та ні, слухай, просто їй там стало не по собі.

З-під стосу похоронних світлин Грем витягнув плаский конверт, перетягнутий стрічкою, і почав розв'язувати вузол.

– Що це?

– Це від Байрона Меткафа, юриста Джекобі. Переслав Браян Зеллер. Усе окей.

– Стривай, дай я подивлюся.

Кроуфорд крутив у своїх волохатих пальцях конверт, поки не знайшов марку й підпис «С. Ф. “Semper Fidelis”¹⁰⁷ Ейнсворт» – голова відділу вибухівки ФБР, який засвідчував, що конверт пропустили крізь флуороскоп.

– Завжди перевіряй. Завжди перевіряй.

– Я завжди перевіряю, Джеку.

– Це тобі Честер приніс?

– Так.

– Перед тим як віддати, він показав тобі марку?

– Перевірив і показав.

Грем перерізував стрічку.

– Це копії всіх документів щодо судового затвердження заповіту й претензій на нерухомість Джекобі. Я попросив Меткафа їх надіслати, аби ми могли порівняти їх із документами Лідсів, коли отримаємо.

– Цим займається наш юрист.

---

¹⁰⁷ «Завжди вірний» (лат.) – часто використовується як девіз військових та інших силових підрозділів США.

– Це потрібно мені. Я не знаю Джекобі. Вони нещодавно переїхали в місто. Я прибув до Бірмінгема через місяць, і їхні речі позникали. Лідсів я відчуваю. Джекобі – ні. Я маю їх пізнати. Хочу поговорити з людьми, з якими вони приятелювали в Детройті, хочу провести ще пару днів у Бірмінгемі.

– Ти мені тут потрібен.

– Послухай, Лаундза він викрав чисто щоб познуцатися. Ми зробили так, аби він розізлився на Лаундза. Єдиний зв'язок із Лаундзом створили ми самі. У справі Лаундза дуже мало наявних речдоків, і з ними розбирається поліція. Лаундз для нього – прикрість і докука, а от Лідси й Джекобі – саме те, що йому потрібно. Ми мусимо виявити між ними зв'язок. Якщо ми колись його піймаємо, то саме таким чином.

– Тож ти маєш документи Джекобі, – сказав Кроуфорд. – Що ти в них шукаєш? Яку зачіпку?

– Будь-яку, чорт забирай. Наразі, Джеку, міркую в медичному напрямку.

Грем витягнув із конверта форму від Служби внутрішнього оподаткування.

– Лаундз був у інвалідному візку. Медицина. За шість тижнів до вбивства у Валері Лідс була операція – пам'ятаєш із її щоденника? Маленька кіста в грудях. Знову медицина. Я шукаю, чи була якась операція в місці Джекобі.

– Не пригадую ніякої операції у звіті про її розтин.

– Так, але цієї інформації могло й не бути. Її медичну картку передали з Детройта до Бірмінгема. Дорогою щось могло загубитися. Якщо їй робили операцію, то про це мав лишитися медичний висновок чи, може, заява на виплату страхування.

– Гадаєш, це якийсь мандрівний санітар? Який працював в обох містах – Детройті чи Бірмінгемі й Атланті?

– Якщо ти побував у божевільні, то мав нагоду завчити порядок і процедури. Можна вдати з себе санітара, отримати таку роботу після виходу з лікарні, – сказав Грем.

– Ти пообідати не хочеш?

– Пізніше. Я тупію, як поїм.

Виходячи з зали, Кроуфорд озирнувся з темного дверного прорізу на Грема. До видовища йому було байдуже. Лампи тільки поглиблювали западини на обличчі Грема, поки той вивчав жертв, що дивилися на нього з фотографій. У залі пахло відчаєм.

Чи не буде краще для справи, щоб Грем знов узявся за пошук на вулицях? Кроуфорд не міг дозволити, аби він спалив себе тут ні за що. А як за щось?

Чудові керівні інстинкти Кроуфорда не піддавалися жалю. Інстинкти підказали йому дати Грему спокій.

33

До десятої вечора Доларгайд напруцювався з гантелями й штангами мало не до знемоги, передивився свої фільми й спробував себе задовольнити. І попри все, йому було неспокійно.

Збурення, мов холодний медальйон, билось об груди, коли він думав про Ребу Макклейн. Йому не варто було думати про Ребу Макклейн.

Він витягнувся на релакс-кріслі, м'язи торса набубнявіли, шкіра розчервонілася від тренування. Доларгайд увімкнув телевізійні новини, аби побачити, як поліція просувається з Фредді Лаундзом.

Вілл Грем стояв біля домовини, хор завивав свої гімни. Грем був сухорлявий. Зламати йому спину буде легко. Це краще, ніж убити. Зламати спину й викрутити, для певності. Хай котиться до наступного розслідування на візку.

Можна не поспішати. Нехай Грем смакує страх.

Тепер Доларгайд постійно усвідомлював тихе відчуття своєї могутності.

Чиказький поліцейський департамент здійняв на прес-конференції трохи шуму. Поза галасливим запевненнями в тому, як наполегливо вони працюють, ховалася суть: у справі Фредді прогресу нема. Серед команди, що стояла за мікрофонами, був і Джек Кроуфорд. Доларгайд упізнав його з фотографій у «Базікалі».

Прес-секретар «Базікала» з двома тілоохоронцями обабіч себе заявив: «Через цей дикунський, безглуздий вчинок голос “Базікала” звучатиме тільки голосніше».

Доларгайд гмикнув. Може, й так. Але Фредді точно заткнувся.

Тепер читачі й глядачі називали його Драконом. Його вчинки – «тим, що поліція колись називала “вбивствами Зубного ельфа”».

Явний прогрес.

Лишилися тільки місцеві новини. Якийсь мугир із випнутою нижньою щелепою робив репортаж із зоопарку. Очевидно, його туди послали лише тому, щоб в офісі не бачити.

Доларгайд потягнувся був за дистанційним пультом, коли побачив на екрані чоловіка, з яким усього кілька годин тому говорив телефоном: директор зоопарку доктор Френк Ворфілд. Він дуже зрадив пливці, яку запропонував йому Доларгайд.

Доктор Ворфілд і стоматолог працювали з тигром, у якого був зламаний зуб. Доларгайд хотів подивитися на тигра, але тварину затуляв репортер. Зрештою, новинар посунувся.

Відкинувшись на спинку крісла, позираючи поверх свого власного могутнього торса на екран, Доларгайд побачив величезного тигра, який розпростерся без тям на міцній робочій лаві.

Сьогодні вони підготували зуб. За кілька днів на пульпу поставлять захисну накладку, як повідомило вайло.

Доларгайд дивився, як вони спокійно порпаються між щелепами жаского смугастого тигрового лику.

«Можна мені торкнутися твого обличчя?» – запитала міс Реба Макклейн.

Йому хотілося дещо розповісти Ребі Макклейн. Він бажав, аби вона отримала хоч натяк на те, що мало не зробила. Бажав, аби вона відчула хоч крихту його Слави. Але вона не зможе це здобути й вижити. Вона мусить вижити: його бачили з нею, і це заблизько від дому.

Він пробував поділитися з Лектером, та Лектер його зрадив.

І все одно йому хотілось поділитися. Поділитися з нею хоч трохи, так, щоб вона могла вижити.

34

– Я знаю, що справа в політиці, ти знаєш, що справа в політиці, але ти ж усе одно, по суті, цим і займаєшся, – сказав Грему Кроуфорд.

Був вечір, вони йшли повз торгових рядів Стейт-стріт до федерального штабу Чикаго.

– Зроби те, що завжди робиш: просто проведи кілька паралелей, а я сам закінчу.

Поліцейський департамент Чикаго запитав у відділу поведінкової психології ФБР детальний профіль жертв. Представники поліції сказали, що він потрібен їм для розташування додаткових патрульних нарядів на час повного місяця.

– Вони це роблять тільки для того, аби дупи прикрити, – сказав Кроуфорд, розмахуючи пачкою «тейтер тотс»¹⁰⁸. – Усі жертви були заможними, тож їм треба виставляти патрулі в заможних кварталах. І вони знають, що виску не минути – з тих пір як спалахнув Фредді, адміністративні цабе борються за додаткові ресурси. Якщо патрулі кинуть на квартали, де живе верхівка середнього класу, а він подасться в Саут-Сайд¹⁰⁹, то Боже поможи батькам міста. Але, якщо це станеться, вони зможуть перевести стрілки на клятих федералів. Я вже так і чую: «Це вони сказали так зробити. Вони говорили, що так треба».

– Не думаю, що є більше шансів на те, що він орудуватиме в Чикаго, ніж деінде, – сказав Грем. – Нема підстав так вважати. Чого дрочитися. А чому Блум не може скласти профіль? Він же консультант у поведінковій психології.

– Профіль потрібен не від Блума, а від нас. Перекидати провину на Блума їм не вигідно. Окрім того, він і досі в лікарні. Мені дали вказівки. Хтось із Пагорба¹¹⁰ зателефонував у юстицію. Згори наказують, аби ми цим зайнялися. Просто зроби це, гаразд?

– Зроблю. Зрештою, це моя спеціальність.

– І я про те, – мовив Кроуфорд. – Просто роби, що робиш.

– Я б радше повернувся до Бірмінгема.

– Ні, – відказав Кроуфорд. – Ти мені тут потрібен.

На заході догорали залишки п'ятниці.

Лишалось десять днів.

---

¹⁰⁸ *Tater tots* – круглі шматочки перетертої картоплі, засмаженої у фритюрі.

¹⁰⁹ *South Side* – один із трьох найбільших районів у Чикаго, де, як вважається, найвищий рівень злочинності й бідності.

¹¹⁰ Ідеться про Капітолійський пагорб, де засідає Конгрес США.

35

– То ти розповіси мені, що це за «вилазка»? – спитала суботнього ранку Реба Макклейн у Доларгайда, коли вони вже десять хвилин їхали кудись у цілковитій мовчанці. Вона сподівалася на пікнік.

Фургон зупинився. Реба почула, як Доларгайд опускає вікно зі свого боку.

– Доларгайд, – мовив він. – Доктор Ворфілд мав попередити про мене.

– Так, сер. Покладіть оце, будь ласка, під двірник, коли вийдете з машини.

Вони повільно рушили вперед. Реба відчула легкий поворот дороги. У повітрі – дивні, важкі запахи. Десь просурмив слон.

– Зоопарк, – сказала вона. – Блискуче.

Вона б радше поїхала на пікнік. Але чорт із ним, і це згодиться.

– Хто такий доктор Ворфілд?

– Директор зоопарку.

– Твій друг?

– Ні. Тою плівкою ми зробили зоопарку послугу. Тепер вони хочуть віддячити.

– Як?

– Тобі дозволять торкнутися тигра.

– Дивина за дивиною!

– Ти коли-небудь бачила тигра?

Реба була рада, що він насмілювався на це питання.

– Ні. Пам'ятаю пуму, ще з дитинства. У зоопарку в Ред-дір¹¹¹ тільки вона й була. Гадаю, краще нам про це поговорити.

– Тигру лікують зуб. Його мають... приспати. Якщо забажаєш, то помацаєш його.

– Там буде натовп, люди чекатимуть?

– Ні. Ніякої публіки. Ворфілд, я і ще пара людей. Телебачення зайде, уже як ми підемо.

Хочеш?

Дивна нагальність у питанні.

– От біса пухнастого, звісно хочу! Дякую... який чудовий сюрприз.

Фургон зупинився.

– Е-е, а як я знатиму, що він міцно спить?

– Полоскочи його. Як загіготить, тікай неоглядки.

Зайшовши до процедурної, Реба відчула під підшвами лінолеум. У кімнаті було прохолодно й лунко. Здалеку струменіло тепло.

Ритмічне човгання навантажених ніг, і Доларгайд відвів її вбік, поки вона відчула спиною стіни кута.

Тигр був тут, вона відчувала його запах.

Залунав голос:

– Тепер угору. Помалу. Униз. Докторе Ворфілд, можна ми лишимо під ним полотно?

– Так, оберніть подушку одним із тих зелених рушників і покладіть йому під голову. Я пошлю по вас Джона, коли ми закінчимо.

Кроки йдуть геть.

Реба чекала, поки Доларгайд щось їй скаже. Він мовчав.

– Він тут, – сказала вона.

---

¹¹¹ Імовірно, йдеться про місто в канадській провінції Альберта.

– Його занесли десятеро чоловіків на полотні з ляжками. Він великий. Десять футів¹¹². Доктор Ворфілд слухає йому серце. Тепер зазирає під одну повіку. Ось він іде до нас.

Тіло приглушило звуки перед Ребою.

– Доктор Ворфілд, Реба Макклейн, – сказав Доларгайд.

Вона простягнула руку. Її потисла велика м'яка долоня.

– Дякую, що дозволили мені прийти, – сказала вона. – Це справжній подарунок.

– Радий, що ви змогли прийти. Розмаїтили мій день. Дуже вдячні за плівку, до речі.

Глибокий голос доктора Ворфілда видавав освіченого темношкірого чоловіка середнього віку. Певно, з Вірджинії.

– Маємо перечекаати, аби пересвідчитись, що дихання й серцебиття чіткі й стабільні, а потім лікар Гасслер розпочне процедуру. Гасслер стоїть там, поправляє дзеркальце на голові. Між нами кажучи, він його носить тільки щоб перука не спала. Ходімо, познайомимось. Містере Доларгайд?

– Прошу.

Реба простягнула руку Доларгайду. Доктор трохи запізнився, був дуже легким. На щиколотках лишився піт з його долоні.

Доктор Ворфілд поклав її руку собі на лікоть, і вони повільно пішли вперед.

– Він міцно спить. Ви маєте якесь загальне уявлення?.. Я опишу стільки, скільки ви попросите, – сказав він і замовк, не певний, як краще висловитися.

– Я пам'ятаю малюнки в книжках, що гортала в дитинстві, а ще раз бачила пуму в зоопарку біля дому.

– Тигр – це як суперпума, – сказав доктор. – Груди ширші, масивніша голова, важча статура й мускулатура. Це чотирирічний бенгальський самець. Завдовжки футів десять, від носа до кінчика хвоста, а важить вісімсот п'ятнадцять фунтів¹¹³. Лежить на правому боці під яскравими лампами.

– Я їх відчуваю.

– Він неймовірний, з оранжевими й чорними смугами, оранжевий такий яскравий, що майже витікає в простір навколо нього.

Раптом доктор Ворфілд злякався, що говорити про кольори – це жорстоко. Але кинув погляд на обличчя Реби й підбадьорився.

– Він за шість футів, чуєте його запах?

– Так.

– Може, містер Доларгайд вам уже розповідав, що якийсь йолоп тицьнув у нього крізь загорожу садовими ножицями, що лежали біля клітки. Тигр обламав об лезо довге ікло ліворуч на верхній щелепі. Окей, лікарю Гасслер?

– З ним усе гаразд. Треба зачекати ще хвилину-дві.

Ворфілд представив Ребі стоматолога.

– Любонько, ви – перший приємний сюрприз, що я отримав від Френка Ворфілда, – сказав Гасслер. – Не хочете дещо потримати в руках? Це золотий зуб, власне, ікло.

Він поклав ікло в долоню Реби.

– Важкий, правда? Кілька днів тому я зачистив зламаний зуб і зробив із нього відбиток. А сьогодні накладу оцей золотий. Звісно, я міг би виготовити й білий, але подумав, що так буде цікавіше. Доктор Ворфілд не дасть збрехати, я ніколи не пропускаю нагоди покрасуватися. Так нерозумно з його боку, що він не дозволяє повісити на клітку відповідне оголошення.

Чутливими, досвідченими пальцями Реба намацала конус, вигин і кінчик.

– Яка тонка робота!

---

¹¹² ≈ 3 м.

¹¹³ ≈ 370 кг.

Вона почула поруч глибоке повільне дихання.

– Ото діти лякатимуться, коли він позіхатиме, – сказав Гасслер. – І не думаю, що злодюжки спокусяться. А тепер – до забави. Ви ж не з боязких, так? Ваш м'язистий джентльмен стежить за нами, мов слідчий-детектив. Він же вас до цього не силує?

– Ні! Ні, я хочу.

– Ми стоїмо обличчям до його спини, – сказав доктор Ворфілд. – Він спить собі, десь за два з половиною фути від нас, на робочій лаві, що сягає по пояс. Ось що: я покладу вашу ліву руку... Ви ж праворука, так? Покладу вашу ліву руку на край столу, а ви досліджуйте правою. Не поспішайте. Я буду поруч, біля вас.

– І я теж, – додав лікар Гасслер.

Вони насолоджувалися процесом. Під потужними лампами її волосся пахло, наче свіжа деревна стружка на сонці.

Реба відчувала на маківці тепло. Від нього шкіру голови поколювало. Вона відчувала запах свого нагрітого волосся, мила на руках Ворфілда, спирту й дезінфекційного засобу і ката. Їй стало трохи млосно, але це швидко минуло.

Вона вчепилася за край столу й почала нерішуче простягати руку, поки пальці не торкнулися кінчиків хутра, що також нагрілися під світлом. Нижче – прохолодніший шар, ще нижче – глибинне безупинне тепло. Вона розкрила долоню й ніжно провела нею по густій шубі, відчуваючи, як хутро ковзає шкірою, вздовж і проти ворсу, як шкура совгається на широких ребрах – вниз і вгору.

Реба ухопила шкуру, і хутро запружинило між її пальцями. У такій безпосередній близькості від тигра її обличчя порожевіло, вона піддалася «блайндизмам» – недоладним рухам лицевих м'язів, від яких давно себе відучила.

Ворфілд і Гасслер побачили, що вона забулася, і зраділи. Вони дивилися на неї крізь хвилясте скло, крізь шибку нових відчуттів, до якої вона тулилась обличчям.

З тіні за Ребою спостерігав Доларгайд, могутні м'язи на його спині тремтіли. Ребрами прокотилася крапля поту.

– Тепер на другий бік, – мовив біля її вуха доктор Ворфілд.

Він повів її навколо столу, Реба пробігла рукою хвостом.

Доларгайду раптом сперло груди, коли її пальці ковзнули пухнастими яечками. Вона накрила їх долонею, потім рушила далі.

Ворфілд підняв величезну лапу й поклав її у руку. Реба відчула шерехатість подушечок, слабкий запах підлоги тигрової клітки. Доктор натиснув на палець, аби показався кіготь. Долоні Реби наповнили важкі, пружні мускули плечей.

Вона обмацала вуха тигра, широку голову та обережно, під наглядом ветеринара, торкнулася шорсткого язика. Від гарячого дихання волосся на руці стало дибки.

Зрештою доктор Ворфілд вклав її у вуха стетоскоп. Опустивши руки на ритмічні груди, обернувши обличчя вгору, вона сповнювалася ясним громом тигрового серця.

Реба Макклейн – тиха, зашаріла, піднесена дорогою від зоопарку. Раз вона повернулася до Доларгайда й повільно вимовила:

– Дякую тобі... дуже дякую. Якщо ти не проти, то мені конче хочеться мартіні.

– Зачекай тут хвилинку, – сказав Доларгайд, припаркувавшись у себе на підвір'ї.

Реба раділа, що вони не повернулися до неї у квартиру. У набридле, безпечне місце.

– Не прибирайся. Заведи мене всередину й скажи, що все чисто.

– Зачекай тут.

Він заніс у будинок сумку з винової крамниці й провів швидкий оглядовий обхід. Зупинився на кухні й постояв там секунду, затуливши обличчя руками. Він не знав до пуття, що

робить. Він відчував небезпеку, але не від жінки. Не міг дивитися на сходи, що вели нагору. Він мусив щось зробити й не знав як. Треба відвезти її додому.

До свого Становлення він нізачо б не наважився на це.

Тепер він розумів, що здатен на все. На все. На все.

Він вийшов надвір, у захід сонця, у довгу синю тінь фургона. Реба Макклейн трималася за його плечі, доки намацала ногами землю.

Вона відчула масив будинку. Визначила його висоту за луною, коли зачинилися дверцята фургона.

– Чотири кроки травною. Далі – покїт, – сказав Доларгайд.

Вона взяла його за руку. По його тілу пробігло тремтіння. Крізь бавовняну тканину проступив піт.

– То в тебе є покїт. Для чого?

– Тут жили літні.

– Але зараз – ні.

– Ні.

– Тут прохолодно, відчувається, що стеля висока, – сказала вона у вітальні.

Повітря, мов у музеї. Тут курилось пахощами? Удалині цокав годинник.

– Будинок великий, так? Скільки кімнат?

– Чотирнадцять.

– І старий. Тут старі речі.

Вона зачепила бахромчатий абажур і торкнулася його пальцями.

Сором'язливий містер Доларгайд. Реба чудово розуміла, що він розпалився, побачивши її з тигром. Здрігнувся, мов кінь, коли вона взяла його за руку на виході з процедурної.

Який вишуканий вчинок, що він улаштував таке побачення. Мабуть, ще й красномовний, та вона була не певна.

– Маргіні?

– Дай-но я піду з тобою і сама зроблю, – сказала вона, знімаючи туфлі.

Реба налила в склянку вермут, відміряючи кількість пальцем. Згори – дві з половиною унції¹¹⁴ джину й дві оливки. Вона швидко знайшла в цьому будинку орієнтири – цокання годинника, гудіння кондиціонера на вікні. Тепла місцина на підлозі біля дверей на кухню, куди в другій половині дня лягали сонячні промені.

Доларгайд відвів її до свого великого крісла. Сам сів на диван.

Повітря мов наелектризоване. Наче флуоресценція в морі, коли кожен порух лишає по собі візерунок. Реба знайшла підставку для склянки біля крісла, Доларгайд поставив музику.

Доларгайду здавалося, що сама кімната змінилася. Ця жінка була першим бажаним гостем, який добровільно зайшов до цього будинку, і тепер кімната поділилася на дві половини – його і її.

Сонце згасало, грала музика – Дебюссі.

Він запитав її про Денвер, і вона трохи розповіла йому, та говорила байдуже, мов думала про щось інше. Він описав будинок і велике подвір'я з живоplotом. Особливої потреби розмовляти не було.

У тиші, поки він міняв платівки, вона промовила:

– Той чудовий тигр, цей будинок, ти повен несподіванок, Ді. Не думаю, що хтось насправді тебе знає.

– А ти питала?

– Кого?

– Когось.

---

¹¹⁴ ≈ 75 мл.

– Ні.

– То як ти знаєш, що мене ніхто не знає?

Він зосередився на синтаксисі й вимові, і тон питання вийшов нейтральним.

– Ой, та кілька жіночок із «Гейтвею» бачили, як я на днях сідала до тебе у фургон. Ото вони цікаві. Неждано-негадано в мене з'явилася компанія біля автомата з колою.

– Що вони хочуть знати?

– Просто хочуть соковитих пліток. А коли зрозуміли, що таких нема, то пішли геть. Намагались пересудів навудити.

– І що питали?

Реба збиралася перевести явний інтерес до жінок на себе й зробити це з гумором. Але не вийшло.

– Про все питали, – відповіла вона. – Ти їм видаєшся дуже загадковим і цікавим. Годі тобі, це ж комплімент.

– Вони тобі говорили, який у мене вигляд?

Він поставив питання недбало – дуже вміло, проте Реба знала, що тут ніхто не жартує. Тож вона відповіла прямо:

– Я їх не питала. Але так, вони розповіли, який у тебе, на їхню думку, вигляд. Хочеш почути? Дослівно? Як ні – то не питай.

Вона була певна, що він запитає.

Мовчанка.

Раптом Реба відчула, що лишилася в кімнаті сама, що місце, де раніше стояв Доларгайд, – порожніше за порожнє, що чорна діра поглинає все й не випускає з себе нічого. Реба знала, що він не міг піти з кімнати так, аби вона цього не чула.

– Певно, я таки розповім, – сказала вона. – Тобі притаманна така собі непорушна, бездоганна охайність, яка їм подобається. Вони розповідали, що в тебе надзвичайне тіло.

Ясна річ, на цьому не можна ставити крапку:

– Вони казали, що ти дуже вразливий щодо свого обличчя і що тобі не варто його соромитися. Окей, ось тобі фраза від тої дурепи з «Дентином»¹¹⁵, як її, Ейлін?

– Ейлін.

Ага, ось і зворотний сигнал. Реба почувалася астрономом за радіоантенною.

Реба була чудовим імітатором. Вона могла б із неймовірною точністю відтворити промову Ейлін, проте в присутності Доларгайда було б нерозумно імітувати чийсь вимову. Тож вона процитувала Ейлін, мов із листа зачитала:

– «Непоганий у нього вигляд. Богом клянуса, я зустрічалася з багатьма хлопцями, які й до того не дотягували. Колись ходила на побачення з хокеїстом, він за “Синіх”¹¹⁶ грав, так у нього на губі була маленька вм'ятина, де ясно відійшло від коронки. В усіх хокеїстів така є. Це типу, ну, як у мачо, я так думаю. У містера Ді прекрасна шкіра і волосся, хоч я б і не сказала, що волосся його». Ти задоволений? О, і ще вона спитала мене, чи ти такий сильний, як на вигляд.

– І?

– Я сказала, що не знаю, – відповіла Реба, осушила склянку й підвелася. – Та де ж ти, в біса, є, Ді?

Вона зрозуміла, що Доларгайд став між нею і динаміком.

– Ага. Ось ти де. Хочеш знати, що я про це думаю?

Вона знайшла пальцями його рот і поцілувала, ніжно притиснувши його губи до міцно стулених зубів. Вона одразу збагнула, що він так зіщулювався від сором'язливості, а не відрази.

Доларгайд був приголомшений.

---

¹¹⁵ Марка жувальної гумки.

¹¹⁶ Blues – хокейна команда з Сент-Луїса.

– А тепер покажи мені, де тут ванна кімната.

Вона взяла його за руку й пішла з ним далі коридором.

– Назад я сама дорогу знайду.

У ванній Реба поправила волосся й пробіглася пальцями краєм раковини, шукаючи зубну пасту чи еліксир. Спробувала намацати дверцята шафки, проте відчула, що дверцят нема, є тільки голі завіси й полиці. Вона обережно торкалася предметів, що стояли на них, стереглася леза, аж потім знайшла пляшечку. Зняла кришку, понюхала на предмет еліксиру й трохи прополоскала рот.

Коли вона повернулася до вітальні, то почула знайомий звук – гуркіт перемотки на проекторі.

– Мені треба виконати невелику домашню роботу, – сказав Доларгайд, подавши їй новий келих мартіні.

– Звісно, – відповіла Реба, не знаючи, як на це реагувати. – Якщо я заважаю тобі працювати, то можу поїхати. Сюди таксі ходять?

– Ні. Я хочу, аби ти була тут. По правді. Мені тільки треба передивитися одну плівку. На це піде небагато часу.

Він хотів був відвести її до великого крісла. Проте Реба вже знала, де стоїть диван. І натомість пішла до нього.

– Фільм із саундтреком?

– Ні.

– То можна лишити музику?

– Угу-у.

Вона відчувала його увагу. Доларгайд хотів, аби вона залишилась, просто йому було лячно. А не варто. Гарзд. Реба присіла.

Мартіні було таким прохолодним, так освіжало.

Доларгайд сів на протилежному кінці дивана, через його вагу в склянці Реби закалатав лід. Проектор і досі перемотував.

– Я, мабуть, полежу кілька хвилин, якщо ти не проти, – сказала Реба. – Ні, не совайся, мені цілком вистачає місця. Розбуди, якщо я задрімаю, гарзд?

Вона лежала на дивані, тримаючи склянку на животі. Кінчики її волосся торкалися руки Доларгайда біля його стегна.

Він клацнув пультом, і почався фільм.

Доларгайд хотів подивитися свій фільм із Лідсами або Джекобі, поки ця жінка перебуває з ним у кімнаті. Він хотів переводити погляд із екрана на Ребу, з Реби на екран. Він знав, що їй нізащо цього не пережити. Жінки бачили, як вона сідає до нього у фургон. Навіть не думай про це. Жінки бачили, як вона сідає до нього у фургон.

Краще він подивиться фільм про Шерманів – родину, яку він відвідає наступною. Побачить натяк на прийдешнє полегшення, зробить це в присутності Реби, споглядаючи її стільки, скільки забажає.

На екрані виник надпис «Новий дім», викладений пенсами на картонці з-під сорочки. Довгий кадр з місіс Шерман і дітьми. Забави в басейні. Місіс Шерман тримається за драбину й позирає в камеру, мокрий живіт напинається, блищить над купальними трусиками, бліді хвилясті ноги розсуваються, мов ножиці.

Доларгайд був гордий таким самоконтролем. Він думатиме про цей фільм, а не про інший. Але подумки він почав розмовляти з місіс Шерман так, як розмовляв із Валері Лідс в Атланті.

Тепер ти мене бачиш, так

Ось так ти відчуваєшся, як мене бачиш, так

Забави зі старим одягом. Місіс Шерман у широкому капелюсі. Вона перед дзеркалом. Мати розвертається і з грайливою усмішкою позує на камеру, звівши одну руку на потилицю. На шії висить камея.

На дивані ворухиться Реба Макклейн. Вона ставить склянку на підлогу. Доларгайд відчуває вагу й тепло. Вона кладе голову йому на стегно. Потилиця в неї бліда, на ній зблискує світло від проєктора.

Доларгайд завмер на дивані, рухає тільки великим пальцем, щоб зупинити фільм і відмотати назад. На екрані місіс Шерман позує перед дзеркалом у капелюсі. Розвертається до камери й усміхається.

Тепер ти мене бачиш, так
Ось так ти відчуваєшся, як мене бачиш, так
Тепер ти відчуваєш мене? Так

Доларгайд тремтить. Штани стискають плоть. Він відчуває жар. Відчуває крізь тканину тепле дихання. Реба зробила відкриття.

Великий палець судомно клацає по кнопці.
Тепер ти мене бачиш, так
Ось так ти відчуваєшся, як мене бачиш, так
Відчуваєш це? так
Реба розстебнула йому штани.

Доларгайда проштрикує страх: у нього ще ніколи не було ерекції в присутності живої жінки. Він Дракон і не має боятися.

Його вивільняють жваві пальці.
Ох.

Тепер ти відчуваєш мене? так
Відчуваєш це так
Відчуваєш я знаю так
Твоє серце гучно калатає так

Треба тримати руки подалі від шії Реби. Тримати якомога далі. Жінки бачили їх двох у фургоні. Його рука стискає підлокітник дивана. Пальці протикають оббивку.

Твоє серце гучно калатає так
І тепер тріпотить
Тепер воно тріпотить
Намагається вирватись так
Тепер воно швидке й легке, швидше й легше, і
Зникло
О, воно зникло

Реба кладе голову йому на стегно та обертає до нього блискучу щоку. Запускає йому під сорочку руку й зігриває теплом його груди.

– Сподіваюсь, я тебе не дуже шокувала, – сказала вона.

Але Доларгайда шокував саме звук її живого голосу, і він став обмацувати її рукою, аби перевірити, чи б'ється серце, і воно билосся. Вона ніжно обхопила руку в себе на грудях.

– Боже мій, ти ще не все, так?

Жива жінка. Як дивно. Сповнений сили, своєї чи Драконової, він вільно підняв її з дивана. Вона нічого не важила, і нести її було набагато легше, ніж мляве тіло. Тільки не нагору. Тільки не нагору. Уже треба поспішати. Хоч кудись. Швидше. Бабусине ліжко, під ними ковзає сатинове покривало.

– Ой, зажди, я їх зніму. Ох, порвалися. Байдуже. Давай. Господи Боже, чоловіче. Як до-о-о-обре. Прошу, не притискай мене долі, дай-но я до тебе піднімуся й сама все візьму.

З Ребою, своєю єдиною живою жінкою, він потрапив у єдину мильну бульбашку часу. Він уперше відчув, що все правильно: він вивільняє власне життя, повз смерть посилає самого себе в зоряну пітьму, подалі від цієї планети болю, рухається гармонійними відстанями до миру й надії на спочинок.

Лежачи поруч із нею в темряві, він поклав на неї руку й ніжно стулив її, заклав вихід назовні. Уві сні Доларгайд, проклятий убивця одинадцяти людей, знову й знов прислухався до її серця.

Образи. Барокові перлини¹¹⁷, що летять крізь привітну темряву. Той самий пістолет, яким він стріляв у місяць. Великий феєрверк, що він бачив у Гонконзі, під назвою «Дракон сіє свої перлини».

Дракон.

Доларгайд почувався приголомшеним, розколотим. І всю цю довгу ніч, лежачи біля неї, він прислухався до самого себе – того, що мав спускатися сходами в кімоно.

Раз уночі вона заворушилась, спросонку почала шукати склянку на нічному столику. У знайденій склянці заторохтіли бабусині зуби.

Доларгайд приніс їй води. Реба обійняла його в пітьмі. Коли вона знову заснула, він прийняв її руку зі свого великого татуювання й поклав собі на обличчя.

Над ранок він уже міцно спав.

Реба Макклейн прокинулася о дев'ятій і почула його розмірене дихання. Ліниво потяглася на широкому ліжку. Доларгайд не поворухнувся. Вона подумки повторила план будинку, чергування килимів і голої підлоги, напрямом, у якому цокав годинник. Коли все пригадала, то тихо підвелася й пішла шукати ванну.

Вона довго приймала душ, повернулася, а Доларгайд так само спав. На підлозі валялися порвані трусики. Реба намацала їх ногою і запхала в сумочку. Натягнула через голову бавовняну сукню, підбрала тростину й пішла надвір.

Він розповів їй, що подвір'я велике й рівне, оточене недоглянутим живоplotом, проте спершу Реба поводитися сторожко.

Ранковий вітер був прохолодним, сонце – теплим. Вона стояла у подвір'ї й дозволяла вітру пропускати сухі плоди бузини крізь її пальці. Вітер забирався в згортки її тіла, свіжі після душу. Реба підняла до нього руки, і вітер похолодив під грудьми, руками, між ногами. Поруч пролетіли бджоли. Вона їх не боялася, тож і вони її не чіпали.

Доларгайд прокинувся і якусь мить не міг дійти до тями, бо перебував не в себе нагорі. Жовті очі широко розчахнулись – він згадав. По-совиному повернув голову до другої подушки. Нікого.

Чи блукає вона будинком? На що вона може натрапити? Або чи сталося щось уночі? Після чого доведеться прибирати. Його запідозрять. Певно, доведеться тікати.

Він зазирнув у ванну кімнату, на кухню. У підвал, де стояв другий інвалідний візок. Горішній поверх. Йому не хотілося йти нагору. Але подивитися треба. Татуювання вигиналося, поки він здіймався сходами. Дракон на картині в спальні палив його поглядом. Доларгайд не міг лишатися в одній кімнаті з Драконом.

З вікна на другому поверсі він помітив у подвір'ї Ребу.

– ФРЕНСІСЕ.

Він знав, що голос лунає з його кімнати. Він знав, що це голос Дракона. Ця нова двоїстість із Драконом дезорієнтувала його. Уперше він відчув це роздвоєння, коли поклав руку на серце Реби.

Раніше Дракон ніколи до нього не говорив. І це було страшно.

---

¹¹⁷ Перли незвичної, неправильної форми.

– ФРЕНСІСЕ, ЙДИ СЮДИ.

Він спробував заглушити голос, що кликав і кликав його, поки він біг униз сходами.

Що вона могла знайти? У склянці торохтіли бабусині зуби, але він відставив їх подалі, коли приніс Ребі води. Побачити вона нічого не могла.

Запис із Фредді. Касета стояла в диктофоні у вітальні. Він перевірів. Плівку було перемотано на початок. Доларгайд не пам'ятав, чи перемотував її після того, як програв цей запис телефоном «Базікалу».

Йй не можна повертатися до будинку. Він не знав, що може статися в будинку. На неї може чекати сюрприз. Може зійти Дракон. Він знав, як легко порветься її плоть.

Жінки бачили, як вона сідає до нього у фургон. Ворфілд згадає, що вони були разом. Доларгайд поспіхом одягнувся.

Реба Макклейн торкнулася прохолодної кори дерева з тінистого боку, потім – із сонячного і пішла далі подвір'ям. Вона завжди могла визначити своє місцеперебування за сонячним теплом і гулом від кондиціонера у вікні. Навігація, наука її життя, тут легко давалася. Вона завертала й завертала, пробігаючи руками по здичавілих заростях і квітах.

Хмара затулила сонце, і Реба зупинилася, не знаючи, у якому напрямку рухатись. Вона прислухалась до шуму кондиціонера. Кондиціонер не працював. На мить їй стало не по собі, та потім вона плеснула в долоні й почула луну від будинку. Реба відкинула скельце на годиннику й намацала час. Скоро доведеться будити Ді. Йй треба було їхати додому.

Стукнули вхідні двері.

– Доброго ранку, – сказала Реба.

Дзеленчали ключі – він ішов до неї моріжком.

Він обережно наблизився до неї, наче вітер від його приходу міг збити її з ніг, і побачив, що вона його не боїться.

Вона не бентежилась і не соромилась від того, що вони зробили вночі. Вона не злилася. Не тікала від нього й не погрожувала. Доларгайд подумав, що це, певно, тому, що вона не бачила його статевих органів.

Реба обійняла його й поклала голову на міцні груди. Серце Доларгайда калатало.

Він спромігся побажати їй доброго ранку.

– Я чарівно провела час, Ді.

«Невже? Що треба відповідати в таких випадках?»

– Добре. Я теж.

«Наче так. А тепер забори її звідси».

– Але зараз мені треба повертатися додому, – казала вона. – Сестра заїде по мене на ланч.

Можеш поїхати з нами, якщо хочеш.

– Мені треба на фабрику, – відповів він, по ходу коригуючи готову брехню.

– Я візьму сумочку.

«О ні».

– Я візьму.

Практично сліпий до своїх справжніх почуттів, не в змозі висловити їх – так само як шрами не можуть зашарітися, – Доларгайд не розумів, що сталося між ним і Ребою Макклейн і чому. Він був збентежений, нашорошений від нового страху – бути з кимось Удвох.

Вона загрожувала йому і не загрожувала.

Справа була в цих надзвичайних живих рухах, із якими вона приймала його в бабусиному ліжку.

Часто Доларгайд не розумів, що відчував, доки не починав діяти. Він не знав, що відчуває до Реби Макклейн.

Дорогою до її будинку трапився прикрий інцидент, який його трохи просвітив.

Одразу після з'їзду на бульвар Ліндберг із автомагістралі 70 Доларгайд звернув на заправку Servco Supreme, щоб залити оливу.

Оператор був дебелим похмурым чоловіком, що дихав мускателем. Він скривився, коли Доларгайд попросив його перевірити оливу.

Фургону бракувало кварти. Оператор встромив у каністру металеву насадку й засунув її носиком у двигун.

Доларгайд вийшов назовні, щоб розплатитися.

Оператор, здавалося, надто жваво протирав вітрове скло – вітрове скло з пасажирського боку. Усе тер і тер.

Реба Макклеїн сиділа у високому одномісному сидінні, схрестивши ноги. Спідниця задерлася трохи вище колін. Між сидіннями лежала її біла тростина.

Оператор знов узявся за вітрове скло. Він зазирає Ребі під сукню.

Доларгайд підняв погляд від гаманця й спіймав його за цим. Потягнувся через опущену шибку фургона й на повну швидкість увімкнув двірники, які вдарили оператору по пальцях.

– Ей, обережно там.

Оператор заходився виймати каністру з моторного відсіку. Він знав, що піймався, і хитро посміхався, поки Доларгайд не обійшов фургон до нього.

– Сучий ти сину.

Побіжні «с».

– Чого ти, в біса, завівся?

Оператор був приблизно однаковим на зріст і вагу з Доларгайдом, але м'язову масу мав у рази меншу. Вставні зуби в нього з'явилися зарано, і він їх не доглядав. Доларгайду стало гидко від зеленого нальоту.

– Що в тебе з зубами? – м'яко поцікавився він.

– А тобі що до цього?

– Повиривав заради свого хлопця, хрін зогнилий?

Доларгайд стояв надто близько.

– Відійди від мене, чорт забирай.

Тихо:

– Свиня. Ідіот. Покидьок. Дурень.

Помахом однієї руки Доларгайд штовхнув його на фургон. Оливна каністра з наконечником заторохкотіла по асфальту.

Доларгайд підняв каністру.

– Не біжи. Я все одно тебе піймаю.

Він дістав із каністри наконечник і поглянув на гостре жало.

Оператор зблід. В обличчі Доларгайда було щось таке, чого він ніколи й ніде до цього не бачив.

На одну почервонілу мить Доларгайд побачив, як наконечник входить у груди чоловіка й випускає кров із серця. Потім побачив у вітровому склі обличчя Реби. Вона хитала головою, щось говорила. Вона намагалася знайти ручку, щоб опустити шибку.

– Тобі колись ламали кістки, сракоокій?

Оператор хутко захитав головою.

– Слухайте, я не хотів нікого образити. Богом клянуся.

Доларгайд підніс кривулястий металевий наконечник до обличчя чоловіка. Тримав його обома руками, і м'язи на грудях напружилися, коли він зігнув його навпіл. Відтягнув пояс чоловікові та вкинув наконечник йому в штани.

– Тримай свої свинячі очі при собі.

Доларгайд засунув у нагрудну кишеню оператора гроші за пальне.

– А тепер біжи, – додав він. – Але я будь-якої миті можу тебе піймати.

36

Плівка прийшла в суботу в маленькому пакунку, адресованому Віллу Грему, штаб-квартира ФБР, Вашингтон. Її відправили в Чикаго того ж дня, коли помер Лаундз.

У лабораторії та відділі латентних відбитків не знайшли нічого корисного як на корпусі касети, так і на обгортці.

Копію запису відправили в Чикаго з пообідньою поштою. Уже під вечір спецагент Честер приніс його Грему в кімнату для присяжних. До пакунку прикладалася записка від Ллойда Баумана:

«Голосовий відбиток підтвердив, що це Лаундз. Очевидно, що він говорить під диктовку. Касета нова, випущена протягом останніх трьох місяців і до того не використовувалась. Поведінкова психологія працює над змістом. Доктору Блуму теж варто її послухати, коли одужає, – щодо цього сам вирішуй.

Ясна річ, що вбивця намагається вибити тебе з колії.

Як на мене, на записі він це не раз робитиме».

Сухі слова підтримки й заохочення, прийняті з урядністю.

Грем знав, що мусить прослухати запис. Він почекав, поки піде Честер.

Йому не хотілося зачинятися в кімнаті для присяжних із цією плівкою. Порожня зала судових засідань ліпша – крізь високі вікна там пробивалося хоч трохи сонця. У залі побувала прибиральниця, і в променях досі кружляв пил.

Диктофон був маленький і сірий. Грем виклав його на стіл для нарад і натиснув кнопку.

Монотонний голос техніка: «Справа номер 426238, об'єкт 814, з биркою та записом у журналі реєстрації, магнітофонна касета. Це дублікат запису».

Зміна якості звуку.

Грем обома руками вхопився за поруччя біля лав присяжних.

Фредді Лаундз звучав утомлено й налякано:

«Мені випала велика честь. Я побачив... Я побачив із дивуванням... дивуванням і побожним трепетом... побожним трепетом... силу Великого червоного дракона».

Оригінальний запис було зроблено короткими уривками. Апарат щоразу реєстрував клацання клавіші «стоп». Грем побачив палець, що натискав на клавішу. Палець Дракона.

«Я збрехав про нього. Усе, що я написав, – це брехня від Вілла Грема. Він змусив мене написати. Я... Я хулив Дракона. І попри те... Дракон милосердний. Тепер я хочу йому служити. Він... допоміг мені зрозуміти... Його Велич, і я складатиму йому хвалу. Газети, коли ви це будете друкувати, завжди пишуть “Він” із великої “В”.

Він знає, що ти змусив мене брехати, Вілле Грем. І оскільки мене зневолили до брехні, Він буде... буде милосерднішим до мене, ніж до тебе, Вілле Грем.

Простягни руки за спину, Вілле Грем... і намацай маленькі... виступи нагорі свого тазу. Намацай хребет, що пролягає між ними... саме в цій точці... Дракон і зламає тобі хребет».

Грем тримав руки на поруччі. Та чорта з два я буду мацати. Невже Дракон не знав наукової назви здухвинної кістки або ж просто вирішив її не використовувати?

«У тебе є... багато причин для страху. З... з моїх власних уст ти дізнаєшся ще кілька».

Пауза перед жаским криком. Ще гірше – булькотливий безгубий вигук: «Клятий окидьок ти огіцяю».

Грем затис голову між колінами й не відпускав, поки перед очима не припинили танцювати яскраві цятки. Він розтулив рота й глибоко вдихнув.

Минула година, перш ніж він зміг увімкнути касету знов.

Грем відніс диктофон у кімнату присяжних і спробував послухати там. Замалий простір. Він лишив диктофон крутити запис і пішов у судову залу. Крізь прочинені двері чувся голос Лаундза: «Мені випала велика честь...»

Хтось стояв у дверях до зали. Грем пізнав молодого клерка з чиказького офісу ФБР і помахом припросив його заходити.

– Вам прийшов лист, – сказав клерк. – Мене сюди відправив містер Честер. Сказав, аби я неодмінно передав вам, що поштовий інспектор просвітив його на флуороскопі.

Клерк витягнув із нагрудної кишені листа. Цупкий бузковий конверт. Грем сподівався, що це від Моллі.

– Ось марка, бачите?

– Дякую.

– А ще сьогодні дали зарплатню.

Клерк передав Грему чек.

Фредді на записі закричав.

Молодик здригнувся.

– Вибачте, – сказав Грем.

– Не розумію, як ви це витримуєте, – відповів молодик.

– Ідіть додому.

Грем сів на лаву присяжних читати лист. Він хотів відчутти полегшення. Лист був від доктора Ганнібала Лектера.

Дорогий Вілле!

Дозволь коротко привітати тебе з обуркою, що ти провернув із містером Лаундзом. Я надзвичайно цим потішився. Який ти хитрий!

Містер Лаундз часто ображав мене своїм невіглаським базіканням, але де в чому й просвітив – щодо твого перебування в психіатричній лікарні. Мій недотепний адвокат мав би згадати це на суді, та дарма.

Знаєш, Вілле, ти забагато непокоїшся. Тобі стало б набагато спокійніше, аби ти трохи попустив себе.

Ми не створюємо своїх натур, Вілле, вони нам видаються разом із легенями, підшлунковою та всім іншим. Чого ж опиратися?

Я хочу допомогти тобі, Вілле, і волів би почати з такого питання: після того як ти застрелив містера Гаррета Гоббса, то поринув у глибоку депресію, але ж тебе зламав не сам учинок, правда? Чи не почувався ти так погано через те, що почувався так добре під час убивства?

Подумай про це, та не хвилюйся. Чому ж воно мусить не подобатися? Богу ж напевне подобається – Він цим увесь час займається, а чи не створені ми за образом і подобою Його?

Може, ти зауважив у вчорашній газеті, що в ніч на середу в Техасі Бог впустив на тридцятьох чотирьох своїх парафіян церковний дах – у ту мить вони саме плазували перед Ним, співаючи гімни. Невже таке може не сподобатися?

Тридцять чотири. А в тебе один Гоббс.

Він минулого тижня прибрав 160 філіппінців в авіакатастрофі – а в тебе один миршавий Гоббс. Він не стане тобі заздрити через одне миршаве вбивство. Тобто вже два. Усе гаразд.

Слідкуй за газетами. Бог завжди на крок попереду.

Усього найкращого,

Ганнібал Лектер, доктор медицини

Грем знав, що Лектер дуже помиляється щодо Гоббса, але на півсекунди замислився, чи Лектер хоч трішечки правий у випадку з Фредді Лаундзом. Внутрішній ворог Грема погоджувався з цими звинуваченнями.

Фотографуючись для «Базікала», він поклав руку на плече Фредді для того, щоб підтвердити – саме він розповів Фредді ті образливі речі про Дракона. Та чи не хотів він підставити Лаундза, бодай трошки? Грем замислився.

Тимчасове полегшення приносила впевненість, що свідомо він ніколи б не впустив жодного шансу піймати Дракона.

– Як же ви мене зморили, сучі ви діти, – у голос промовив Грем.

Потрібен перепочинок. Він зателефонував Моллі, проте в будинку бабусі й дідуся Віллі ніхто не брав слухавку.

– Мабуть, кудись подалися у своєму клятому будинку на колесах, – пробурмотів Грем.

Пішов по каву – почасти заради того, аби самого себе переконати, що він не ховається в кімнаті для присяжних.

У вітрині ювелірного магазину він примітив витончений антикварний браслет із золота. Віддав за нього майже всю зарплатню. На пошті попросив, щоб загорнули й наліпили марку. Пересвідчившись, що біля скриньки нікого немає, він написав на пакунку адресу Моллі в Орегоні. На відміну від Моллі, Грем не усвідомлював, що робить подарунки тоді, коли злиться.

Йому не хотілося повертатися в кімнату присяжних до роботи, але треба було. Підганяли думки про Валері Лідс.

«Вибачте, наразі я не можу підійти до телефону», – сказала колись Валері Лідс.

Грем шкодував, що не знав її. Якби ж то... Марні, дитячі мрії.

Він почувався втомленим, егоїстичним, засмученим і виснаженим до такого дитячого стану свідомості, де одиниці виміру сходяться до перших вивчених, де напрямок «північ» означає шосе 61, а «шість футів» навічно лишилися зростом його батька.

Він змусив себе сісти за докладний, ретельний профіль жертв, який він складав із віяла звітів і власних спостережень.

Зможність. Ось перша паралель. Обидві родини були заможні. Дивно, що Валері Лідс заощаджувала гроші на панчохах.

Грем замислився, чи в неї було бідне дитинство. Певно, що так, бо її власні діти були аж занадто вичепурені.

Грем також знав бідність у дитинстві, подорожуючи з татом від човнярських майстерень у Білоксі й Грінвіллі до озерних катерів на Ері. Вічний новачок у класі, вічний чужинець. У нього виробилася напівприхована образа на багатіїв.

Може, Валері Лідс теж виросла в бідності. Грем знову закортіло передивитися свій фільм про неї. Можна це зробити в кімнаті для присяжних. Ні. Лідси не становили для нього нагальної проблеми. Він знав Лідсів. А Джекобі не знав.

Він страждав від браку тісного знайомства з Джекобі. Пожежа в детройтському будинку забрала все – сімейні альбоми й щоденники, певно, теж.

Грем намагався пізнати їх за допомогою речей, яких вони прагнули, купляли й використовували. Тільки це в нього й було.

Справа із затвердження заповіту лежала в теці три дюйми завтовшки, і більшість документів – списки предметів у власності, устаткування для нового будинку після переїзду до Бірмінгема. «Лише поглянь на все це лайно». Усе було застраховано й зареєстровано разом із серійними номерами, як того вимагала страхова компанія. Певна річ, що як людина один раз погоріла, то на наступний раз застрахує геть усе.

Юрист, Байрон Меткаф, надіслав копії страхових декларацій під перебивний папір замість ксероксів. Перебивки розмазалися, їх було важко читати.

У Джекобі був катер на гідролижах, у Лідсів був катер на гідролижах. У Джекобі був мотоцикл із коляскою, у Лідсів – трейловий велосипед. Грем лизнув великий палець і перегорнув сторінку.

Четвертим об'єктом на другій сторінці став кінопроектор Chinon Pacific.

Грем зупинився. Як він міг таке прогавити? Він був передивився кожен скриню на кожному піддоні на складі в Бірмінгемі, вишукував предмети, які наблизили б його до родини Джекобі.

Де ж був проектор? Можна ще раз порівняти страхові декларації з інвентарним списком, який виконавець заповіту Байрон Меткаф склав для зберігання речей Джекобі. Пункти в цьому списку перевірів керівник складу, який підписав контракт на зберігання.

За п'ятнадцять хвилин Грем перечитав список речей на складі. Ані проектора, ані камери, ані плівки.

Грем відкинувся на спинку стільця й вступився в Джекобі, що усміхалися до нього з фотографії.

Що ж ви, в біса, з ним зробили?

Чи його вкрали?

Чи вкрав його вбивця?

Якщо вкрав убивця, то чи продав він його перекупнику?

Господи Боже, дай мені зачіпку з перекупником.

Грем більше не відчував втоми. Він хотів з'ясувати, чи не пропало ще щось. Цілу годину шукав, порівнював інвентарний список зі складу зі страховими деклараціями. Усе на місці, крім кількох дорогоцінних дрібничок. Вони мали бути в переліку речей, що зберігалися в комірці самого Байрона Меткафа, у банківському сховищі в Бірмінгемі.

Усі вони значилися в переліку. Окрім двох.

«Кришталева скринька для дрібниць, 4 на 3 дюйми, зі срібною кришкою» знайшлася в страховій декларації, але не в комірці. «Срібна рамка для фотографій, 9 на 11 дюймів, оздоблена лозами й квітами» – її також не було в сховищі.

Украдено? Загублено? Маленькі предмети, їх легко сховати. Зазвичай перекупники одразу переплавляють крадене срібло. Його буде важко простежити. Але на кінообладнанні стояли серійні номери, зовні і зсередини. Їх можна вполювати.

Та чи був убивця крадієм?

Вдивляючись у поплямовану фотографію Джекобі, Грем відчув солодкий потяг нової зачіпки. Але коли побачив цілісну відповідь, вона здалася непевною, неправдивою, незначною.

У кімнаті для присяжних стояв телефон. Грем набрав відділ убивств Бірмінгема. Натрапив на начальника зміни з третьої до одинадцятої.

– У справі Джекобі я помітив, що ви записуєте в журналі всіх, хто входив і виходив із будинку після того, як ви його опечатали, правильно?

– Дайте-но пошлю когось перевірити, – відповів начальник.

Грем знав, що такий журнал є. Добра процедура – записувати всіх осіб, які побували на місці злочину, і Грем був радий, що в Бірмінгемі її дотримуються. Довелося зачекати хвилин п'ять, перш ніж слухавку взяв клерк.

– Окей, журнал реєстрації, що ви хочете дізнатися?

– Найлз Джекобі, син загиблого – він там є?

– Угу-у, так. Друге липня, сьома вечора. У нього був дозвіл забрати свої речі.

– А валізи він із собою не приносив?

– Про це нічого не сказано, вибачте.

Коли Байрон Меткаф підняв слухавку, то говорив хрипким голосом і важко дихав. Грем загадався, чим міг займатися юрист.

– Сподіваюся, я вас ні від чого не відірвав.

– Чим я можу допомогти, Вілле?

– Треба дещо з'ясувати про Найлза Джекобі.

– Що він цього разу накоїв?

– Гадаю, поцупив кілька речей з будинку Джекобі вже після того, як їх убили.

– Гм-м-м.

– У списку вашої банківської комірки бракує срібної рамки для фотографій. Коли я був у Бірмінгемі, то підібрав у Найлзовій кімнаті в гуртожитку неоправлений знімок родини. Знімок раніше стояв у рамці – я бачив відбиток, що лишився на папері.

– От покидьок малий. Я дав йому дозвіл забрати одяг і кілька книжок, що були йому потрібні, – відповів Меткаф.

– Найлзу потрібні гроші. Проте ось що мене насправді цікавить – кінопроектор і кінокамера, вони також пропали. Може, то його рук справа, але якщо ні, то їх міг узяти вбивця. У такому випадку треба буде розіслати серійні номери по ломбардах. Внести їх у національний гарячий список. Певно, рамка наразі вже переплавлена.

– Як я з ним поговорю, то він тільки про рамку й думатиме.

– Ще одне – якщо Найлз узяв той проектор, то в нього могла зберегтися плівка. За плівку він нічого не виручить. Мені потрібен той фільм. Я мушу його побачити. Якщо підете в лоб, то він усе заперечуватиме й позбудеться плівки, якщо таку має.

– Окей, – відповів Меткаф. – Його автівка була записана на батька. Я виконавець заповіту, тож маю право обшукати її без ордеру. А мій друг суддя допоможе документально оформити обшук його кімнати. Я тобі зателефоную.

Грем повернувся до роботи.

Заможність. Треба зазначити заможність у звіті, яким користуватиметься поліція.

Грем замислився, чи робили місіс Лідс і місіс Джекобі покупки в тенісних костюмах. У деяких районах панувала така мода. В інших районах це було б дурницею, бо скидалося на подвійну провокацію – породжувало ненависть до вищого класу й хіть одночасно.

Грем уявив, як вони штовхають візочки з продуктами, як коротенькі гофровані спідниці легко торкаються загорілих стегон, як миготять маленькі помпони на спортивних шкарпетках. Вони йдуть повз здоровенних чоловіків із очима баракуд, які купляють м'ясне асорті, що його гризтимуть по своїх автівках.

Скільки ще в Америці є родин із трьома дітьми й домашньою твариною – єдині риси, що пов'язували їх із Драконом, поки вони спали по своїх домівках?

Коли Грем уявляв імовірних жертв, то бачив розумних, успішних людей, які жили в чепурних будинках.

Але в людини, що наступною мала стати проти Дракона, не було ані дітей, ані тварини, ані гожої оселі. Наступним супротивником Дракона був Френсіс Доларгайд.

37

У старому будинку розлягалось гупання вантажів об підлогу горища.

Доларгайд піднімав, штовхав і вижимав більше ваги, ніж будь-коли. Вбрання було іншим, спортивні штани покривали татуювання. Спортивна куртка висіла на «Великому червоному драконі і Жінці, зодягненій в сонце». Кімоно висіло на стіні, мов шкіра, що її скинула деревна змія. Воно затуляло дзеркало.

Доларгайд був без маски.

Угору. Двісті вісімдесят фунтів¹¹⁸ від підлоги до грудей за один ривок. Потім – над головою.

– ПРО КОГО ТИ ДУМАЄШ?

Він сіпнувся від несподіванки, мало не впустив штангу, захитався під нею. Униз. Диски заgrimіли, забриніли на підлозі.

Не піднімаючи рук, Доларгайд озирнувся і втупився в напрямку голосу.

– ПРО КОГО ТИ ДУМАЄШ?

Здавалося, голос лунає з-під спортивної куртки, але хрип і гучність різали його власне горло.

– ПРО КОГО ТИ ДУМАЄШ?

Він знав, хто це говорить, і злякався. Від початку він із Драконом були єдиним цілим. Він переживав Становлення, Дракон був його вищим Я. Їхні тіла, голоси, бажання були єдині.

Та не зараз. Не відтоді, як з'явилася Реба. Не думай про Ребу.

– ХТО ПРИЙНЯТНИЙ? – спитав Дракон.

– Місіс ...ерман... Шерман.

Доларгайду було важко говорити.

– ЧІТКІШЕ. Я ТЕБЕ НЕ РОЗУМІЮ. ПРО КОГО ТИ ДУМАЄШ?

Із застиглим обличчям Доларгайд повернувся до штанги. Угору. Понад головою. Цього разу набагато важче.

– Про місіс ...ерман, мокру, у воді.

– ТИ ДУМАЄШ ПРО СВОЮ МАЛЕНЬКУ ПОДРУЖКУ, АТОЖ? ХОЧЕШ, АБИ ВОНА СТАЛА ТВОЄЮ МАЛЕНЬКОЮ ПОДРУЖКОЮ, ТАК?

Вага гепнулася на підлогу.

– У ене неає алейкої... одружки.

Від страху мова гіршала. Доводилося затуляти ніздрі верхньою губою.

– ПУСТИЙ БРЕХУН, – голос Дракона звучав чітко й голосно, без жодних зусиль вимовляючи «с». – ТИ ЗАБУВАЄШ ПРО СТАНОВЛЕННЯ. ГОТУЙСЯ ДО ШЕРМАНІВ. ПІДНІМАЙ ВАГУ.

Доларгайд ухопив штангу й напружився. Разом із тілом напружився розум. Він відчайдушно намагався думати про Шерманів. Змушував себе уявляти вагу місіс Шерман у своїх руках. Місіс Шерман наступна. Саме вона. Він боровся в темряві з містером Шерманом. При-тискав долі, доки від утрати крові Шерманове серце не починало тріпотіти, мов пташка. То було єдине серце, що він чув. Він не чув серця Реби. Не чув.

Страх висотував із нього сили. Він підняв штангу до стегон, проте не зміг зробити ривок до грудей. Думка про Шерманів кружляла навколо з вираченими очима, поки він намагався взяти належне Драконові. Нічого не виходило. Порожня, гола оболонка. Вага гепнулася об підлогу.

– НЕ ПРИЙНЯТНО.

¹¹⁸ ≈ 127 кг.

– Місіс...

– ТИ НАВІТЬ НЕ МОЖЕШ ВИМОВИТИ «МІСІС ШЕРМАН». ТИ Й НЕ ЗБИРАВСЯ БРАТИ ШЕРМАНІВ. ТОБІ ПОТРІБНА РЕБА МАККЛЕЙН. ТИ ХОЧЕШ, АБИ ВОНА СТАЛА ТВОЄЮ МАЛЕНЬКОЮ ПОДРУЖКОЮ, ТАК? ХОЧЕШ БУТИ З НЕЮ «ДРУЗЬЯМИ».

– Ні.

– БРЕШЕШ!

– Ільхи егадоххо.

– ТІЛЬКИ НЕ НАДОВГО? РЮМСАЛО ТИ ШПАРОРОТЕ, ХТО Ж ЗАХОЧЕ З ТОБОЮ ДРУЖИТИ? ІДИ СЮДИ. Я ПОКАЖУ ТОБІ, ЩО ТИ Є НАСПРАВДІ.

Доларгайд не поворухнувся.

– Я В ЖИТТІ НЕ БАЧИВ ТАКОЇ БРУДНОЇ, БРИДКОЇ ДИТИНИ. ІДИ СЮДИ.

Він пішов.

– ЗНІМАЙ СПОРТИВНУ КУРТКУ.

Він зняв.

– ПОГЛЯНЬ НА МЕНЕ.

Зі стіни його палив поглядом Дракон.

– ЗНІМИ КІМОНО. ПОГЛЯНЬ У ДЗЕРКАЛО.

Він поглянув. Не міг нічого поробити, не міг відвернути обличчя в цьому пекучому світі. Помітив, що слиниться.

– ПОГЛЯНЬ НА СЕБЕ. ЗАРАЗ Я ПЕРЕДАМ ОДИН СЮРПРИЗ ДЛЯ ТВОЄЇ МАЛЕНЬКОЇ ПОДРУЖКИ. ЗНІМАЙ ЦЕ ЛАХМІТТЯ.

Біля пояса спортивних штанів руки Доларгайда почали боротися одна з одною. Штани порвалися. Він зривав їх із тіла правицею, тулив дрантя до шкіри лівицею.

Права рука вихопила тканину в тремкої, нерішучої лівої. Доларгайд жбурнув штани в куток і повалився на мату, звиваючись у клубок, мов омар, якого розрізали навпіл живцем. Він обхопив себе руками й застогнав, важко задихав, татування виблискувало під безжальним світлом спортивної зали.

– У ЖИТТІ НЕ БАЧИВ ТАКОЇ БРУДНОЇ, БРИДКОЇ ДИТИНИ. ХОДИ ПРИНЕСИ ЇХ.

– ау-у-узя.

– НЕСИ ЇХ.

Він поплентався з кімнати й повернувся з Драконовими щелепами.

– КЛАДИ ЇХ СОБІ В ДОЛОНЮ. ЗВЕДИ ПАЛЬЦІ Й СТИСНИ МОЇ ЗУБИ.

Грудні м'язи Доларгайда напнулися.

– ТИ ЗНАЄШ, ЯК ВОНИ КУСАЮТЬСЯ. ОПУСТИ ПІД ЖИВІТ. ЗАТИСНИ СВОЮ ПЛОТЬ МІЖ ЗУБІВ.

– ні.

– РОБИ, ЩО КАЖУ... ТЕПЕР ДИВИСЯ.

Зуби стиснулися до болю. На груди крапали сльози й слина.

– утляхка.

– ТИ – ПОСЛІД, ЩО ЛИШИВСЯ ПІСЛЯ СТАНОВЛЕННЯ. ТИ ПОСЛІД, І Я НАЗВУ ТВОЄ СПРАВЖНЄ ІМ'Я. ПИЗДОРІТ. ПОВТОРИ.

– я пиздоріт.

Аби вимовити це слово, він затулив ніздрі губою.

– СКОРО Я ОЧИЩУСЯ ВІД ТЕБЕ, – без зусилля промовив Дракон. – ДОБРЕ?

– добре.

– ХТО ЦЬОГО РАЗ БУДЕ НАСТУПНОЮ?

– місіс ...ерман.

Доларгайда проштрикнув різкий біль, біль і надзвичайний страх.

– ЗАРАЗ ВІДІРВУ.

– реба. реба. я віддам тобі ребу.

Мова одразу почала кращати.

– НІЧОГО ТИ МЕНІ НЕ ВІДДАСИ. ВОНА Й ТАК МОЯ. ВОНИ ВСІ МОЇ. РЕБА МАК-КЛЕЙН, ПОТІМ ШЕРМАНИ.

– реба, потім шермани. федерали визнають.

– КОЛИ ЦЯ МИТЬ НАСТАНЕ, Я ПРО ВСЕ ПОДБАЮ. ЧИ ТИ СУМНІВАЄШСЯ?

– ні.

– ХТО ТИ?

– пиздорот.

– МОЖЕШ ВІДКЛАСТИ МОЇ ЗУБИ. ТИ, ЖАЛЮГІДНИЙ ШПАРОРОТИЙ ХИРЯК, ТИ Б УТАЇВ ВІД МЕНЕ СВОЮ ПОДРУЖКУ, ТАК? Я ПОРВУ ЇЇ НА ДРУЗКИ Й ПОВТИРАЮ ТОБІ ШМАТКИ В ОБЛИЧЧЯ. ПОВІШУ ТЕБЕ НА ЇЇ ТОВСТІЙ КИШЦІ, ЯКЩО СТАНЕШ ОПИРАТИСЯ. ТИ ЗНАЄШ, ЩО Я МОЖУ. ПОКЛАДИ НА ШТАНГУ ТРИСТА ФУНТІВ.

Доларгайд додав на штангу диски. До сьогодні він ніколи не піднімав більше ніж 280.

– ПІДНІМАЙ.

Якщо він слабший за Дракона, то Реба помре. Він це знав. Він силувався, доки кімната не почервоніла в його вирячених очах.

– не можу.

– НІ, НЕ МОЖЕШ. АЛЕ Я МОЖУ.

Доларгайд ухопив штангу. Гриф вигнувся, коли він підняв її до грудей. УГОРУ. З легкістю – над головою.

– БУВАЙ, ПИЗДОРОТЕ, – сказав він – гордовитий Дракон, що мерехтів у світлі.

38

Уранці в понеділок Френсіс Доларгайд так і не поїхав на роботу.

Він вирушив із дому вчасно до хвилини, як завжди. Вигляд – бездоганний, кермування точне й виважене. Звернувши на міст через річку Міссурі, він надів темні окуляри й виїхав у ранкове сонце.

На пасажирському сидінні рипів, гойдався портативний холодильник із пінопластовим корпусом. Доларгайд потягнувся рукою й поставив його на підлогу, пам'ятаючи, що треба забрати сухий лід і дістати плівку з...

Тепер – через канал Міссурі, унизу лине вода. Доларгайд поглянув на білі баранці на річці й раптом відчув, що це він сам лине, а річковий потік стоїть. Його сповнило дивне, уривчасте запаморочення. Він прибрав ногу з педалі газу.

Фургон на крайній смузі уповільнився й зупинився. Позаду нього почали накопичуватися автівки, засигналили в гудки. Доларгайд нічого не чув.

Він сидів, повільно линучи на північ понад нерухомою рікою, повернувшись обличчям до ранкового сонця. З-під сонцезахисних окулярів потекли сльози, попадали гарячими краплями на руку.

Хтось дзьобав у шибку. Якийсь водій із раннім блідим, набряклим після сну обличчям, що вибрався з автомобіля позаду фургона. Водій щось кричав у шибку.

Доларгайд поглянув на чоловіка. На іншому кінці мосту блимали сині вогники. Він знав, що треба їхати. Наказав своєму тілу поставити стопу на газ, і воно підкорилося. Чоловік біля шибки відскочив назад, аби порятувати собі ногу.

Доларгайд зупинився на паркінгу великого мотелю біля розв'язки на шосе 270. На паркінгу стояв шкільний автобус, до заднього вікна тулився розтруб туби.

Доларгайд замислився, чи не доведеться йому сідати в автобус до старих.

Ні, щось не те. Він роззирнувся, шукаючи «Пакард» своєї матері.

«Залазь. Тільки ноги на сидіння не став», – сказала мати.

Теж не те.

Він перебував на паркінгу мотелю на захід від Сент-Луїса і хотів мати змогу зробити Вибір, та не міг.

За шість днів, якщо в нього вийде аж стільки чекати, він уб'є Ребу Макклейн. Раптом із носа вирвався високий пискіт.

Може, Дракон погодиться узяти першими Шерманів і зачекати до наступної повні.

Ні. Не погодиться.

Реба Макклейн нічого не знала про Дракона. Вона гадала, що була з Френсісом Доларгайдом. Хотіла притискати своє тіло до Френсіса Доларгайда. Вона радо приймала Френсіса Доларгайда на ліжку його бабусі.

«Я чарівно провела час, Ді», – сказала Реба Макклейн на подвір'ї.

Може, їй подобався Френсіс Доларгайд. Яке збочене, нище відчуття для жінки. Він розумів, що має зневажати її за це, але, Господи, як же було добре.

Реба Макклейн була винна в тому, що їй подобався Френсіс Доларгайд. Беззаперечно винна.

Якби не сила його Становлення, якби не Дракон, він би ніколи не запросив її до себе додому. Він би не був здатен на секс. Чи був би?

«Господи Боже, чоловіче. Як до-о-о-обре».

Саме так вона й сказала. Вона сказала «чоловіче».

З мотелю виходив натовп після сніданку, проходив повз його фургон. Пусті погляди походжали ним своїми численними мініатюрними ніжками.

Він мусив подумати. Додому їхати було не можна. Він зняв кімнату в motelі, зателефонував на роботу й назвався хворим. Номер йому дістався тихий і непримітний. Єдині прикраси – поганенькі картини з пароплавами. Ніхто не палив його поглядом зі стін.

Доларгайд не роздягаючись ліг на ліжко. На стелі блищала лушена штукатурка. Кожні кілька хвилин доводилося вставати в туалет. Його трусило, потім проймав піт. Минула година.

Йому не хотілося віддавати Ребу Макклейн Дракону. Він думав про те, що зробить із ним Дракон, якщо він не піднесе йому Ребу.

Сильний страх приходить хвилями. Тіло не може витримувати його протягом довгого часу. У важкому спокої між хвилями Доларгайд міг думати.

Як же позбутися цієї повинності й не віддати її Дракону? З голови не йшов один спосіб. Доларгайд підвівся.

Перемикач гучно клацнув у кахляній ванній кімнаті. Доларгайд подивився на стрижень для душової шторки – міцний шматок труби діаметром у дюйм¹¹⁹, прикручений болтами до стін. Він зняв душову шторку й повісив її на дзеркало.

Ухопився за трубу, підтягнувся до підборіддя на одній руці. Пальці ніг волочилися по стінці ванни. Достатньо міцна труба. І його ремінь також був достатньо міцний. Він зможе змусити себе до цього. Цього він не боявся.

Він обв'язав один кінець ременя навколо труби й затягнув на булінь. На кінці з пряжкою зробив зашморг. Товстий ремінь не хитався, він непорушно звисав із міцною петлею.

Доларгайд присів на кришку унітаза й подивився на ремінь. Ривком упасти не вийде, та він упорається. Він зможе не підводити руки до зашморгу, доки взагалі не лишиться сил рухатися.

Але як він пересвідчиться, що його смерть подіє на Дракона – тепер, коли вони з Драконом стали Двома, а не Одним? Може, і не подіє. Як він знатиме, що Дракон залишить її в спокої?

Певно, його тіло знайдуть тільки за кілька днів. Вона почне гадати, куди він подівся. Чи встигне вона за той час зїздити до нього додому й навпомацки пошукати Доларгайда? Піти нагору, навпомацки пошукати й отримати сюрприз?

Великий червоний дракон цілу годину вивергатиме її плоть сходами до першого поверху.

Чи варто зателефонувати їй і попередити? Та що вона зробить проти нього, навіть із попередженням? Нічого. Може тільки сподіватись на швидку смерть, сподіватися, що в люті своїй Він укусить її швидко й достатнього глибоко.

На горішньому поверсі будинку Дракон чекав на картинах, які Доларгайд власноруч завів у рамки. Дракон чекав у незліченних альбомах репродукцій і в журналах, відроджувався щоразу, як фотограф... що робив?

Доларгайд подумки чув потужний голос Дракона, який лаяв Ребу. Спочатку він її вилає, а потім укусить. Доларгайда він також вилає, нагадає, що він – ніщо.

– Не роби цього. Не... роби цього, – мова Доларгайда відлунювала від кахлів.

Він прислухався до свого голосу, до голосу Френсіса Доларгайда, до голосу, який Реба так легко розуміла, до власного голосу. Він усе своє життя його соромився, промовляв ним злі, образливі слова до інших людей.

Та він ніколи не чув, аби голос Френсіса Доларгайда лаяв його самого.

– Не роби цього.

Голос, який він зараз чув, ніколи, жодного разу його не лаяв. Він промовив лайку Дракона. Від цього спогаду стало соромно.

Він, мабуть, не гідний називатися чоловіком – ось що подумав Доларгайд. Він зрозумів, що ніколи не замислювався над цим питанням, і тепер йому стало цікаво.

---

¹¹⁹ 2,5 см.

Він мав єдиний клопоть гордості, що дала йому Реба Макклейн. І цей клопоть свідчив, що помирати в цій ванній – кінець жалюгідний.

То як інакше? Який ще існує вихід?

Вихід був, і коли Доларгайд до нього додумався, то зрозумів, що це – святотатство. Але вихід.

Він крокував мотельним номером, крокував між ліжками й від дверей до вікна. І, крокуючи, вправлявся в мовленні. Слова вдавалися, коли він робив глибокі вдихи між реченнями й не поспішав.

Між нападами страху він дуже добре розмовляв. Останній напад був дуже сильним, він навіть почав блювати. Потім мав прийти спокій. Доларгайд чекав, і коли спокій настав, то поспішив до телефону й замовив дзвінок до Брукліна.

В автобус, що стояв на паркінгу мотелю, сідав оркестр середніх класів школи. Діти бачили, як до них наближається Доларгайд. Аби дістатися фургона, йому довелося пройти крізь натовп дітлахів.

Товстий круглолиций хлопець із покрученим плечовим ременем нахмурих брови, випнув груди й почав вигравати біцепсами вслід Доларгайду. Двійко дівчаток загіготіли. Навздогін із заднього вікна автобуса заревла туба, проте Доларгайд так і не почув сміх за своєю спиною.

Через двадцять хвилин він зупинив фургон на алеї за триста ярдів¹²⁰ від бабусиноного будинку.

Він протер від поту обличчя, три чи чотири рази глибоко вдихнув. Затиснув у лівій руці ключі від дому, правою захопився за кермо.

З носа вирвався високий тужливий звук. І знову, вже голосніше. І голосніше, і голосніше. Уперед.

Фургон рвонув алеєю, і з-під задніх коліс вилетів гравій. Будинок стрибав у вітровому склі, все більший і більший. Фургон боком ковзнув у подвір'я, і Доларгайд прожогом понісся від автівки.

Ось він усередині, не позирає ані праворуч, ані ліворуч, тупотить сходами в підвал, бореться із замком на скрині, позирає на свої ключі.

Ключі від скрині – нагорі. Доларгайд не лишив собі часу на роздуми. Він став гудіти носом, так високо й голосно, аби заглушити думку, потопити в ньому голоси, бігом здираючись сходами на верхній поверх.

Тепер – до письмового столу, ритися в шухлядах у пошуках ключів, не дивитися на картину з Драконом, що висить у ногах ліжка.

– **ЩО ТИ РОБИШ?**

Де ж ключі, де ж ключі?

– **ЩО ТИ РОБИШ? ЗУПІНИСЬ. У ЖИТТІ НЕ БАЧИВ ТАКОЇ БРУДНОЇ, БРИДКОЇ ДИТИНИ. ЗУПІНИСЬ.**

Руки вповільнилися.

– **ПОГЛЯНЬ... ПОГЛЯНЬ НА МЕНЕ.**

Він ухопився за край письмового столу, намагаючись не озиратися на стіну. Болісно закочував очі, коли голова сама мимоволі почала обертатися.

– **ЩО ТИ РОБИШ?**

– нічого.

Дзвонив телефон, дзвонив телефон, дзвонив телефон. Він узяв слухавку, стоячи спиною до картини.

– Алло, Ді, як справи?

---

¹²⁰ ≈ 270 м.

Це Реба Макклейн. Доларгайд прокашлявся.

– Окей, – майже нечутний шепіт.

– Я намагалася до тебе додзвонитись. У тебе в офісі сказали, що ти захворів – голос у тебе жахливий.

– Поговори зі мною.

– Звісно, що я поговорю з тобою. Чого б іще я тобі телефонувала? Що сталося?

– Грип, – відповів він.

– Ти підеш до лікаря? Алло? Я питаю, чи підеш ти до лікаря?

– Говори гучніше.

Він копався в одній шухляді, потім – у наступній.

– Що там, поганий зв'язок? Ді, хворіти на самоті не варто.

– **СКАЖИ ЙІ, ЩОБ ПРИЇДЖАЛА ВВЕЧЕРІ, І ПОДБАЙ ПРО НЕЇ.**

Доларгайд ледве встиг затулити слухавку.

– Господи, що це було? Біля тебе хтось є?

– Це радіо, я випадково натиснув кнопку.

– Слухай, Ді, хочеш, я когось до тебе відправлю? Голос у тебе не дуже. Я сама приїду.

Попрошу Маршу, вона привезе мене під час ланчу.

– Ні.

Ключі лежали в шухляді під скрученим ременем. Ось він їх знайшов. Позадкував у коридор разом із телефоном.

– Зі мною все гаразд. Побачимось пізніше.

«С» мало його не потопили. Він побіг униз сходами. Телефонний дріт вирвався зі стіни, й апарат покотився сходами за Доларгайдом.

Дикий, несамовитий крик.

– **ІДИ СЮДИ, ПИЗДОРОТЕ.**

Униз, до підвалу. У скрині, що стояла біля ящика з динамітом, зберігалася маленька валіза, напхана кредитками, готівкою і водійськими правами на різні імена, а ще – пістолет, ніж і поліцейський кийок.

Він схопив валізу й побіг на перший поверх, перестрибуючи через сходинки, готуючись дати відсіч, якщо ними вже спускається Дракон. Далі – у фургон і чимшвидше їхати геть, виляючи заднім бампером по алеї.

На автостраді він стишив хід і звернув на узбіччя, аби вивергнути з себе жовч. Страх трохи послабився.

Він рушив на дозволений швидкості і вмикав сигнали задовго до поворотів, обережно прямуючи до аеропорту.

39

Доларгайд розплатився з таксистом перед багатоквартирним будинком на бульварі Істерн-парквей, за два квартали від Бруклінського музею. Решту шляху він подолав пішки. Повз нього тюпали бігуни, що прямували в Проспект-парк.

Зупинившись на островці безпеки біля станції підземки IRT¹²¹, він добре роздивився будівлю в неогрецькому стилі. До цього він ніколи не бачив Бруклінського музею, хоч і прочитав по ньому путівник – замовив книжку, коли вперше помітив дрібний напис «Бруклінський музей» під фотографією «Великого червоного дракона і Жінки, зодягненої в сонце».

Понад входом були викарбувані імена великих мислителів від Конфуція до Демосфена. Велична будівля з ботанічними садами довкола – підхоже помешкання для Дракона.

Попід вулицею гуркотіло метро, лоскотало Доларгайду стопи. Крізь ґратки повіяло важким духом, який змішався із запахом фарби у вусах.

До закриття лишалася всього година. Він перейшов вулицю й рушив усередину. Гардеробниця прийняла в нього валізу.

– Завтра гардероб працюватиме? – спитав він.

– Завтра музей зачинено.

Гардеробниця була морхлою жінкою в синьому халаті. Вона відвернулася від Доларгайда.

– А люди, які завтра будуть, вони користуватимуться гардеробом?

– Ні. Музей зачинено, гардероб зачинено.

Добре.

– Дякую.

– Нема за що.

Доларгайд походжав між величезними скляними вітринами Океанської зали та Зали двох Америк на першому поверсі – андські глечики, примітивна клинкова зброя, артефакти й маски індіанців із Північно-Західного узбережжя.

Тепер до закриття музею лишалося сорок хвилин. Часу далі вивчати перший поверх не було. Він уже дізнався, де розташовані виходи й ліфти для відвідувачів.

Піднявся на п'ятий поверх. Він відчував, що зараз ближчий до Дракона, але не страшно – він же не натрапить на нього, як заверне за ріг.

Дракона не виставляли для загалу. Картину тримали під замком у темряві відтоді, як вона повернулася з лондонської галереї Тейт.

Телефоном Доларгайд дізнався, що «Великого червоного дракона і Жінку, зодягнену в сонце» виставляють нечасто. Картині майже двісті років, і написана вона аквареллю – від сонця тьмяніє.

Доларгайд зупинився перед полотном Альберта Бірштадта «Гроза в Скелястих горах, гора Розалі, 1866 р.». Звідти він бачив замкнені двері до відділу дослідження й зберігання картин. Саме там і є Дракон. Не копія, не фото – справжній Дракон. І завтра Доларгайд прийде туди на призначену зустріч.

Він обійшов п'ятий поверх по периметру, повз коридори портретів, не побачивши жодної картини. Його цікавили тільки виходи. Він знайшов пожежні виходи й головні сходи, зауважив розташування громадських ліфтів.

Охоронцями були ввічливі чоловіки середнього віку в черевиках із товстими підошвами, які вже довгі роки простояли на своїх двох. У жодного не було зброї, як помітив Доларгайд, зброя тільки в охоронця у вестибюлі. Певно, то коп на підробітку.

---

¹²¹ *Interborough Rapid Transit* – компанія, що стала першим оператором нью-йоркського метро і досі обслуговує кілька ліній.

Через гучномовці пролунало попередження, що музей незабаром зачиняється, і Доларгайд пішов по валізу.

Він стояв на хіднику під алегоричною скульптурою Брукліна й спостерігав за натовпом, що виходив у прийомний літній вечір.

Бігуни тупцювали на місці, чекаючи, поки потік відвідувачів перетне тротуар до входу в метро.

Кілька хвилин Доларгайд провів у ботанічних садах. Потім зупинив таксі й назвав водію адресу магазину, яку знайшов у «Жовтих сторінках»¹²².

---

¹²² Американський телефонний довідник, переважно з відомостями про підприємства й організації.

40

О дев'ятій вечора в понеділок Грем поставив свою валізу на підлогу біля дверей в орендовану чиказьку квартиру й почав переривати кишені в пошуках ключів.

Він провів довгий день у Детройті, опитуючи персонал і перевіряючи записи у відділі кадрів лікарні, де місіс Джекобі працювала волонтером, доки родина не переїхала до Бірмінгема. Грем шукав бродягу – того, хто міг би працювати в Детройті й Атланті або ж у Бірмінгемі й Атланті. Того, у кого був доступ до фургонів та інвалідних візків і хто міг би бачити місіс Джекобі й місіс Лідс до того, як вломитися до них у будинки.

Кроуфорд гадав, що ця поїздка – марна витрата часу, але пристав на Гремове прохання. Кроуфорд був правий. Клятий Кроуфорд. Щось він надто часто буває правий.

Грем чув, як у квартирі дзвонить телефон. Ключі зачепилися за підбивку кишені. Він смикнув, і з ключами видралася довга нитка. Усередину холоші попадали монети, розсипалися підлогою.

– А щоб тобі.

Коли Грем уже був на середині кімнати, телефон замовк. Може, то Моллі намагалася з ним зв'язатися.

Він зателефонував їй в Орегон.

Слухавку взяв дідусь Віллі, говорив із повним ротом. В Орегоні саме вечеряли.

– Просто попросіть Моллі набрати мене, коли вона закінчить, – сказав йому Грем.

Коли він був у душі і в очі затікав шампунь, телефон знову задзвонив. Грем наспіх сполоснув голову і, мокрий, пішов піднімати слухавку.

– Привіт, уста гарячі.

– Дияволе ти солодкомовний, це Байрон Меткаф із Бірмінгема.

– Вибач.

– У мене і хороша, і погана новини. Ти був правий щодо Найлза Джекобі. Він забрав із дому ті речі. Потім позбувся їх, та я притис Найлза за гашиш, що знайшов у нього в кімнаті, і він зізнався. Це погана новина, бо я знаю, ти сподівався, що саме Зубний ельф украв і перепродав ті речі. Хороша новина – плівка є. Поки не в мене. Найлз сказав, що засунув під сидіння своєї тачки дві бобіни. Вони тобі ще потрібні, так?

– Звісно, звісно потрібні.

– Ну, на машині зараз катається його близький друг Ренді, і я поки що його не піймав, та вже скоро. Якщо хочеш, я надішлю плівку першим літаком до Чикаго й повідомлю тебе телефоном, коли вона прийде.

– Будь ласка. Це добре, Байроне, дякую.

– Не варто.

Моллі зателефонувала, коли Грем уже почав засинати. Після взаємних запевнянь, що з ними все гаразд, і сказати було нічого.

Моллі розповіла, що Віллі дуже гарно проводить час. Дозволила Віллі побажати йому добраніч.

А Віллі сказав набагато більше, ніж просто добраніч, – розповів Віллу чудову новину: дідусь купив йому поні.

Моллі про поні не згадала.

41

По вівторках Бруклінський музей зачиняється для загалу, пускають тільки студентів художніх шкіл і дослідників.

Цей музей – чудовий заклад для серйозних науковців. Персонал тут компетентний і послужливий, часто дозволяє дослідникам приходити по вівторках у призначений час, аби подивитися на експонати в запасниках.

Невдовзі після другої дня у вівторок Френсіс Доларгайд вийшов зі станції IRT зі своїми дослідницькими матеріалами. Під пахвою він тримав блокнот, каталог галереї Тейт і біографію Вільяма Блейка.

Під сорочкою в нього були плаский пістолет 9 мм, маленький шкіряний кийок і наточений філейний ніж. Зброя кріпилася еластичними ременями до плаского живота. Піджак легко застігнувся. У кишені піджака лежав герметичний пластиковий мішечок із тканиною, просякнутою хлороформом.

У руці Доларгайд ніс новий гітарний кофр.

Посередині Істерн-парквей біля виходу з метро стоять три телефони-автомати. Один уже вирвали з коренем. Один із решти двох працює.

Доларгайд годував його четвертаками, доки Реба не сказала:

– Алло?

Окрім її голосу, він чув шуми темної кімнати.

– Привіт, Ребо, – мовив він.

– Привіт, Ді. Як почувашся?

Доларгайду було погано чутно через машини, що проїжджали обабіч будки.

– Окей.

– Схоже, ти з телефона-автомата. Я гадала, що ти вдома, хворієш.

– Я хочу поговорити з тобою, потім.

– Окей. Зателефонуй пізніше, гаразд?

– Мені треба... зустрітися з тобою.

– Я хочу, аби ти зі мною зустрівся, але сьогодні ввечері не можу. Робота. Ти зателефонуєш?

– Ага. Якщо нічого не...

– Прошу?

– Так.

– Я дійсно хочу, аби ти чимшвидше приїхав, Ді.

– Ага. Бувай... Ребо.

Так. Із груднини до живота струменів страх. Доларгайд стиснув його й перейшов дорогу.

По вівторках до Бруклінського музею можна потрапити крізь одинарні двері, розташовані далеко з правого боку. Доларгайд зайшов слідом за чотирма студентами. Молоді художники скинули наплічники й торби біля стіни й дістали пропуски. Охоронець за столом їх перевірів. Потім підійшов до Доларгайда:

– Вам призначено зустріч?

Доларгайд кивнув:

– Відділ дослідження, міс Гарпер.

– Розпишіться в журналі, будь ласка.

Охоронець запропонував йому ручку, та Доларгайд тримав напоготові свою. Підписався він як «Пол Крейн».

Охоронець набрав п'ятий поверх за внутрішнім номером. Поки охоронець підтверджував візит, Доларгайд повернувся спиною до столу й узявся вивчати «Стародавні гуляння» Роберта

Блюма над входом. Краєм ока він побачив у вестибюлі ще одного охоронця. Так, це той, що з пістолетом.

– На тому кінці вестибюлю повз крамницю, біля головних ліфтів, буде лава, – сказав охоронець за столом. – Зачекаєте там. Міс Гарпер за вами спуститься.

Він подав Доларгайду біло-рожевий пластиковий бейдж.

– Ви не проти, якщо я лишу тут гітару?

– Я за нею нагляну.

З вимкненим світлом музей мав геть інший вигляд. Між великими скляними вітринами панували сутінки.

Доларгайд чекав на лаві три хвилини, коли на ліфті для відвідувачів спустилася міс Гарпер.

– Містере Крейн? Я Пола Гарпер.

Вона виявилася молодшою, ніж він уявляв під час розмови, коли зателефонував їй із Сент-Луїса. Розважлива на вигляд жінка, дуже гарненька. Свою спідницю й блузку вона носила, мов уніформу.

– Ви телефонували з приводу акварелі Блейка, – сказала вона. – Ходімо нагору, і я вам її покажу. Поїдемо на службовому ліфті... сюди.

Вона повела його повз темну сувенірну крамницю й через маленьку кімнату, заставлену примітивною зброєю. Він швидко роззирався, щоб орієнтуватися в будівлі. У кутку Зали двох Америк був коридор, що вів до невеликого ліфта.

Міс Гарпер натиснула кнопку. Обхопила себе за лікті й стала чекати. Погляд чистих синіх очей упав на перепустку, білу картку з рожевими символами, що її Доларгайд пристебнув на лацкан піджака.

– Вам дали перепустку на шостий поверх, – сказала вона. – То нічого – на п'ятому сьогодні все одно нема охоронців. Яка тема у вашого дослідження?

До цього часу Доларгайд протягнув на усмішках і кивках.

– Баттс, – відповів він.

– Томас Баттс?

Він кивнув.

– Я небагато про нього читала. Його згадують лише у виносках як Блейкового патрона. Цікава тема?

– Я щойно розпочав. Доведеться їхати в Англію.

– Здається, в Національній галереї є дві акварелі, що він написав для Баттса. Ви вже бачили?

– Ще ні.

– Їм краще заздалегідь написати.

Доларгайд кивнув. Прийшов ліфт.

П'ятий поверх. У тілі трохи поколювало, хоч у руках і ногах було достатньо крові. Скоро лишиться тільки один вибір – так або ні. Якщо все піде шкереберть, то живим він не дасться.

Жінка повела його коридором американських портретистів. Цим шляхом він іще не ходив. Але міг визначити, де перебуває. Усе гаразд.

Але в тому коридорі на нього дещо чекало, і коли він те побачив, то прикипів до місця.

Пола Гарпер відчула, що за нею ніхто не йде, й озирнулася.

Доларгайд нерухомо стояв перед нішею в стіні портретів.

Вона повернулася до нього й побачила, на що він дивиться.

– Це один із портретів Гілберта Стюарта, Джордж Вашингтон, – сказала вона.

А от і ні.

– На доларовій банкноті схоже зображення. Його називають Лансдаунівським портретом, бо Стюарт написав його для маркіза Лансдауна на знак подяки за підтримку Американської революції... З вами все гаразд, містере Крейн?

Доларгайд зблід. Ця картина була гіршою за будь-які банкноти, що він узагалі бачив. З полотна в рамі на нього витріщався Вашингтон із навислими повіками й поганими вставними зубами. Господи, він так схожий на бабусю. Доларгайд відчув себе малим хлопчиком із гумовим ножиком.

– Містере Крейн, з вами все добре?

Відповідай, або все пропало. Перебори. Господи Боже, чоловіче, як до-о-о-обре. ТИ НАЙБРУДНІШИЙ... Ні.

Скажи щось.

– Я п'ю кобальт¹²³, – мовив він.

– Не хочете посидіти кілька хвилин?

Від цього чоловіка дійсно віддавало слабким хімічним запахом.

– Ні. Йдіть. Я за вами.

І ти, бабусю, мені не завадиш. Хай тобі трясця, я б тебе вбив, якби ти вже не померла. Уже померла. Уже померла. Бабуся вже померла! Мертва зараз, мертва навіки. Господи Боже, чоловіче, як до-о-о-обре.

Але інший ще не помер, і Доларгайд це знав.

Крізь гущу страху він пішов за міс Гарпер.

Вони ступили крізь двостулкові двері до відділу дослідження й зберігання картин. Доларгайд хутко роззирнувся. Довга, тиха кімната з гарним освітленням і крутними стелажми із запнутими картинами. Уздовж стіни – ряд невеликих офісних кабінки. Двері дальньої кабінки були прочинені, крізь них лунало клацання друкарської машинки.

Інших людей, окрім Пола Гарпер, він не помітив.

Жінка привела його до високого робочого столу й принесла стілець.

– Зачекайте тут. Зараз я винесу вам картину.

Вона зникла за стелажми.

Доларгайд розстебнув гудзик на животі.

Міс Гарпер уже поверталася. У руках вона несла пласку чорну коробку, не більшу за портфель. Картина була там. Як їй вистачало сил її нести? Доларгайд ніколи не мислив про неї як про щось пласке. Він бачив виміри в каталогах – 17 1/8 на 13 1/2 дюйма¹²⁴, – але не звертав уваги. Очікував, що полотно буде величезним. Але картина виявилася маленькою. Маленька картина, тут, у тихій кімнаті. Він ніколи до цього не усвідомлював, скільки сил Дракон черпав із того старого будинку в саду.

Міс Гарпер щось говорила:

– ...доводиться тримати в цій коробці Соландера¹²⁵, бо від сонця фарби тьмяніють. Тому ми нечасто виставляємо картину на загал.

Вона поклатла кейс на стіл і відгорнула краї. Шерхіт біля двостулкових дверей.

– Перепрошую, я маю відчинити двері Джуліо.

Вона загорнула краї теки й понесла її з собою до скляних дверей. За ними чекав чоловік із тачкою на колесах. Міс Гарпер притримала двері, поки він його вкотив.

– Отут, окей?

– Так, дякую, Джуліо.

---

¹²³ Кобальт, що входить до складу вітаміну В12, приймають у разі перніціозної анемії.

¹²⁴ Приблизно 43,2 × 34,8 см.

¹²⁵ Спеціальний кейс на дві половини, у якому зберігаються манускрипти, карти, цінні книги тощо; винахід шведського ботаніка Данієля Соландера.

Чоловік вийшов.

Міс Гарпер повернулася до столу зі своєю коробкою Соландера.

– Вибачте, містере Крейн. Джуліо сьогодні витирає пил і зачищає кілька потьмянілих рам.

Вона розкрила коробку й дістала з неї білу картонну теку.

– Як ви розумієте, торкатися картини вам заборонено. Я сама її покажу – такі правила.

Окей?

Доларгайд кивнув. Він був не в змозі говорити.

Вона розгорнула теку й прибрала пластиковий аркуш із м'якою прокладкою.

Ось вона – «Великий червоний дракон і Жінка, зодягнена в сонце». Дракон-чоловік лютує над жінкою, що розпростерлась біля його ніг і благає, заплутавшись у звою хвоста.

Маленька картина, так, проте яка сильна. Приголомшлива. Найкращі репродукції не можуть передати всі деталі, всі кольори.

Доларгайд умить побачив її ясно, цілком і повністю – напис Блейка на полях, дві брунатні цятки з правого краю аркуша. Картина геть захопила його. То було занадто... кольори набагато яскравіші.

Поглянь на Жінку, загорнуту в Драконів хвіст. Поглянь.

Він побачив, що її волосся – точно такого ж кольору, як і в Реби Макклейн. Побачив, що перебуває за двадцять футів¹²⁶ від дверей. Він стримував у собі голоси.

«Сподіваюсь, я тебе не дуже шокувала», – сказала Реба Макклейн.

– Виявляється, він використовував як пастелі, так і акварель, – говорила Пола Гарпер.

Вона стояла під таким кутом, щоб мати змогу спостерігати, що він робить. Її очі не полишали картини.

Доларгайд засунув руку під сорочку.

Десь задзвонив телефон. Друкарська машинка замовкла. З крайньої кабінки показала голова жінки.

– Поло, тобі телефонують. Твоя мати.

Міс Гарпер не обертала голови. Очі ні на мить не відривалися від Доларгайда чи картини.

– Скажи, що я їй перетелефоную.

Жінка зникла в кабінці. За секунду знов заторохтіла друкарська машинка.

Доларгайд не міг більше стримуватися. Треба діяти, негайно.

Але перший крок зробив Дракон:

– У ЖИТТІ НЕ БАЧИВ...

– Що? – вирячила очі міс Гарпер.

– ...такого великого щура! – сказав Доларгайд і показав пальцем: – Лізе тією рамою!

Міс Гарпер стала повертати голову:

– Де?

З-під сорочки ковзнув кийок. Радше змахом зап'ястка, ніж усієї руки, він опустив дубинку їй на потилицю. Жінка почала падати, і Доларгайд устиг схопити в жменю її блузку й притис до обличчя ганчірку з хлороформом. Міс Гарпер видала єдиний високий звук, не дуже гучний, і обм'якла.

Він обережно опустив її на підлогу між столом і стелажми з картинами, потягнув до себе теку з аквареллю й сів над жінкою навпочіпки. Шерхит, жмакання паперу, хрипке дихання й дзеленчання телефона.

Із дальшої кабінки вийшла друга жінка.

– Поло?

Вона роззирнулася кімнатою.

---

¹²⁶ ≈ 6 м.

– Це твоя мати, – гукнула вона. – Каже, що треба поговорити просто зараз.

Вона зайшла за стіл.

– Я догляну за твоїм відвідувачем...

І тоді вона їх побачила – Пола Гарпер на підлозі, волосся затуляє обличчя, а над нею з пістолетом у руці сидить Доларгайд і пхає до рота останній шматок акварелі. Підводиться, жує, біжить. На неї.

Жінка побігла до своєї кабінки, грюкнула хисткими дверима, захопила телефон і перекинула його на підлогу, полізла за ним на ліктях і колінах та спробувала набрати номер крізь зайняту лінію, аж раптом двері піддалися. Підсвічений телефонний диск вибухнув яскравими фарбами, коли кийок опустився їй за вухом. Слухавка з кваканням упала на підлогу.

Доларгайд стояв у службовому ліфті, дивився, як лампочки поверхів повзуть униз, і притискав до живота пістолет, затуляючи його книжками.

Перший поверх.

Уперед, у порожні галереї. Він швидко йшов, кросівки шурхотіли по терацо¹²⁷. Поворот не туди – і Доларгайд рушив повз китові маски, повз велетенську маску Сісуїт, втрачав секунди, потім побіг до високих тотемів Хайда Гваї та загубився. Промайнув між тотемами, подивився ліворуч, побачив примітивну клинкову зброю й збагнув, де перебуває.

Визирнув з-за рогу у вестибюль.

Черговий офіцер стояв біля дошки оголошень, за тридцять футів¹²⁸ від свого столу на вході.

Озброєний охоронець був ближче до дверей. Кобура рипнула, коли він нахилився витерти пляму на носку черевика.

Якщо вони опиратимуться, спершу поклади його.

Доларгайд заткнув пістолет за пояс і застебнув поверх нього піджак. Минув вестибюль, відчепив перепустку.

Зачувши кроки, черговий охоронець озирнувся.

– Дякую, – сказав Доларгайд.

Він тримав перепустку за краї, тоді опустив її на стіл. Охоронець кивнув:

– Просуньте, будь ласка, крізь цю шпарину.

Задзвонив телефон на столі.

Перепустку було важко підібрати зі скляної поверхні.

Телефон знову задзвонив. Скоріше.

Доларгайд ухопив нарешті документ і опустив у шпарину. Потім підібрав серед купи рюкзаків свій гітарний кофр.

Охоронець уже йшов до телефона.

Тепер – геть крізь двері, швидкою ходою до ботанічних садів. Доларгайд був готовий озирнутися й вистрілити, якби почув погоню.

Уже в садах він повернув ліворуч і пірнув у закуток між невеличким сараєм і живоplotом. Відчинив гітарний кофр і витрусив тенісну ракетку, тенісний м'ячик, рушник, згорнутий продуктовий пакет і великий жмут листя селери.

Полетіли гудзики – він єдиним порухом зірвав із себе піджак і сорочку й вискочив з брюк. Під одягом виявились футболка Бруклінського коледжу й спортивні штани. Доларгайд засунув у продуктовий пакет книжки й одягу, потім зброю. Згори тепер стирчала селера. Він протер ручку і замки на кофрі й кинув його під живопліт.

Пройшовши навпростець через сади до Проспект-парку, він вийшов із рушником на шії на бульвар Емпайр. Попереду тюпали бігуни. Доларгайд рушив за ними до парку, коли повз

---

¹²⁷ Мозаїчна підлога з натуральних матеріалів.

¹²⁸ ≈ 9 м.

нього пронеслися перші патрульні автівки з сиренами. Жоден із бігунів не звернув на них уваги. Доларгайд також.

Він то йшов, то біг підтюпцем зі своїм продуктовим пакетом і ракеткою, раз у раз відбиваючи м'ячик, – чоловік, що охолоняв після напруженого тренування й дорогою додому зазирнув у крамницю.

Доларгайд змусив себе вповільнитися, на повний шлунок бігати не варто. Тепер він міг обирати собі ритм ходи.

Він міг обирати будь-що.

42

Кроуфорд сидів на задній лаві для присяжних і їв арахіс у червоній шкірці, а Грем опускав у судовій залі жалюзі.

– Зробиш мені сьогодні ввечері портрет, і я його заберу, – сказав Кроуфорд. – Ти обіцяв на вівторок, і сьогодні вівторок.

– Зроблю. Тільки спершу хочу ось це подивитися.

Грем розліпив конверт, що прийшов експрес-доставкою від Байрона Меткафа, і витрусив уміст – дві запилюжені бобіни з домашнім відео, кожна в окремому пластиковому мішечку з застіркою.

– Меткаф висуватиме обвинувачення Найлзу Джекобі?

– За крадіжку – ні, певно, він і так отримає спадок. Він і брат містера Джекобі, – відповів Грем. – Щодо гашишу – не знаю. Окружний прокурор Бірмінгема наміряється його помордувати.

– Добре, – сказав Кроуфорд.

Зі стелі зали опустився кіноекран і розгорнувся перед лавами для присяжних – так засідателям було легше дивитися відеодокази.

Грем заправив плівку в проектор.

– З приводу перевірки газетних кіосків, де Зубний ельф міг швидко придбати «Базікало»: нам уже доповіли з Цинциннаті, Детройта та ще з кількох розкладок у Чикаго, – сказав Кроуфорд. – Стільки диваків треба відсіяти.

Грем запустив фільм. Відео з риболовлі.

Діти Джекобі сиділи навпочіпки на березі ставка з тростиновими вудками й поплавцями.

Грем намагався не думати про те, що вони зараз лежать у землі в маленьких ящиках. Намагався думати, що вони просто рибалять.

Поплавець на вудці дівчинки заплигав і зник під водою. Ключуло.

Кроуфорд зашурхотів своїм пакетом з арахісом.

– Індіанаполіс і досі бабрається з опитуванням газетярів і перевіркою станцій Servco Supreme, – мовив він.

– Ти будеш це дивитися чи ні? – спитав Грем.

До кінця двохвилинного фільму Кроуфорд мовчав.

– Чудово, вона впіймала окунця, – зрештою сказав він. – А тепер за портрет...

– Джеку, ти побував у Бірмінгемі одразу після того, як усе сталося. Я туди доїхав тільки через місяць. Ти бачив будинок, поки то ще був будинок Джекобі. А я – ні. Поки я туди дістався, його вже обдерли й переробили на свій лад. А тепер, Бога ради, дай мені подивитися на цих людей, а потім я закінчу портрет.

Він запустив другий фільм.

У судовій залі на екрані виникла вечірка на честь дня народження. Родина Джекобі сиділа за обіднім столом. Вони співали.

Грем читав по губах: «З днем наро-о-одження тебе!»

Одинадцятирічний Дональд Джекобі дивився в об'єktiv. Він сидів на протилежному кінці столу, а перед ним стояв торт. У скельцях окулярів відбивалися вогники свічок.

Збоку від нього згуртувалися брат і сестра й дивилися, як він задмухує свічки.

Грем посовався на місці.

Колихнувши темним волоссям, місіс Джекобі нахилилася вперед, упіймала kota й скинула його зі столу.

Ось місіс Джекобі принесла сину чималий конверт. За конвертом тяглася довга стрічка. Дональд Джекобі розліпив конверт і дістав велику листівку з привітанням. Поглянув в об'єктив і перевернув листівку. Там було написано: «З днем народження – йди за стрічкою».

Камера застрибала – оператор пішов за процесією на кухню. Ось двері на гачку. Униз до підвалу: спершу Дональд, потім решта, усі спускаються сходишками за стрічкою. Кінець стрічки прив'язано до керма десятишвидкісного велосипеда.

Грем запитав себе, чому велосипед не презентували надворі.

Швидкий перехід до наступної сцени – і Вілл отримав відповідь на своє питання. Зйомка надворі, де явно пройшов сильний дощ. У подвір'ї стояла вода. Будинок мав інший вигляд. Ріелтор Джіен змінив колір, коли ремонтував дім після вбивств. Прочинилися зовнішні двері до підвалу, і з них вийшов містер Джекобі з велосипедом у руках. Це був перший кадр із батьком за весь фільм. Вітер скуйовдив волосся, що він зачісував на лисину. Він урочисто поставив велосипед на землю.

Фільм закінчився першою обережною поїздкою Дональда.

– Це все до біса сумно, – сказав Кроуфорд, – але нічого такого, чого б ми не знали раніше.

Грем увімкнув фільм з початку.

Кроуфорд похитав головою, дістав із портфеля якісь папери й почав читати їх при світлі вузького ліхтарика.

На екрані містер Джекобі виносив із підвалу велосипед. За ним затріснулися дверцята. На них бовтався висний замок.

Грем зупинив кадр.

– Ось. Ось для чого йому був потрібен гвинторіз, Джеку. Щоб перерізати висний замок і зайти через підвал. Чому він так і не зробив?

Кроуфорд вимкнув свій ліхтарик і поглянув на екран поверх окулярів.

– Тобто?

– Я знаю, що в нього був гвинторіз – ним він зрізав зайві гілки, коли спостерігав за будинком із лісу. Чому він ним не скористався й не зайшов через підвал?

– Бо не міг.

Кроуфорд чекав із хитрою крокодиловою посмішкою. Він обожнював переймати людей на припущеннях.

– А він пробував? Відмітини лишилися? Я цих дверей іще не бачив – на той час, коли я туди дістався, Джіен вже поставив сталеві на засувці.

Кроуфорд роззявив щелепи:

– То ти припускаєш, що їх поставив Джіен. А Джіен їх не ставив. Сталеві двері вже були, коли родину вбили. Певно, Джекобі їх і встановив – чоловік із Детройта, у нього слабкість до засувів на замку.

– Коли Джекобі їх поставив?

– Не знаю. Ясна річ, що після дня народження малого, коли то було? Знайдеш десь у звіті про розтин, якщо маєш його тут.

– День народження в нього був чотирнадцятого квітня, у понеділок, – сказав Грем, вдивляючись в екран і обхопивши підборіддя рукою. – Я хочу знати, коли Джекобі поставили нові двері.

Кроуфорд наморщив лоба. Зморшки розгладилися, коли він збагнув причину.

– Гадаєш, Зубний ельф наглянув дім Джекобі, поки там іще стояли старі двері з висним замком, – мовив він.

– Він же приніс із собою гвинторіз, так? Як можна потрапити до будинку за допомогою гвинторізу? – сказав Грем. – Треба перерізати висні замки, грати чи ланцюги. У Джекобі не було ані ґраток, ані ланцюгів на воротах, правильно?

– Ні, не було.

– Тож він поїхав до Джекобі, розраховуючи на висний замок. Гвинторіз досить важкий і довгий. Ельф пересувався вдень і мав пройти чималу відстань до оселі Джекобі від того місця, де припаркувався. Він розумів, що як щось піде не так, йому доведеться дуже швидко повертатись до автівки. Він не став би носити за собою гвинторіз, якби не знав, що він напевне знадобиться. Він розраховував на висний замок.

– Отже, ти думаєш, що він нагледів дім до того, як Джекобі замінили двері. Потім він приїжджає їх убити, чекає в лісі...

– З лісу того боку будинку не видно.

Кроуфорд кивнув:

– Він чекає в лісі. Джекобі лягають спати, і він вирушає до будинку з гвинторізом, а тоді бачить нові двері із засувом.

– Скажімо, він знаходить ті нові двері. Усе прорахував, а тут така несподіванка, – сказав Грем, сплеснувши руками. – Він злиться, лютьється, але ж треба якось потрапити всередину. Тож він швидко й гучно зламає скляні двері, що виходять у внутрішнє подвір'я. Поталапався зайве – розбудив містера Джекобі, і довелося пристрелити його на сходах. Не схоже на Дракона. Такої брудної роботи він не чинить. Він обережний, нічого по собі не лишає. До Лідсів від пробрався дуже охайно.

– Гаразд, – сказав Кроуфорд. – Якщо з'ясуємо, коли Джекобі замінили двері, то, певно, зможемо встановити проміжок часу, у який він нагледів будинок, а вже потім убив. Мінімальний проміжок, у будь-якому разі. Певно, це таки варто знати. Може, вдасться знайти збіг у бірмінгемській Організації маркетингу туристичних напрямків. Треба знову перевірити служби оренди автомобілів. Цього разу переглянемо й фургони. Зараз поговорю з польовим офісом у Бірмінгемі.

Вочевидь, говорив Кроуфорд дуже наполегливо: рівно за сорок хвилин бірмінгемський агент ФБР разом з ріелтором Джієном уже гукали до теслі, що ставив сволоки на новий будинок. Інформацію від теслі передали в Чикаго через рацію, що з'єднувалася з телефонною мережею.

– Останній тиждень квітня, – сказав Кроуфорд, опускаючи слухавку. – Саме тоді вони поставили нові двері. Господи, це за два місяці до нападу на Джекобі. Чому він наглядав будинок аж за два місяці?

– Не знаю, але присягаюся, що він бачив місіс Джекобі або навіть усю родину ще до того, як побачив їхній будинок. Якщо він не слідкував за ними із самого Детройта, то вперше запримітив місіс Джекобі десь між десятим квітня, коли вони переїхали до Бірмінгема, і останніми числами квітня, коли вони замінили двері. Приблизно в цей проміжок часу він побував у Бірмінгемі. Організація туризму вже перевіряє ці дати?

– І копи також, – відповів Кроуфорд. – Скажи мені ось що: як він дізнався, що з підвалу є вхід до будинку? На це не варто розраховувати, особливо в південних штатах.

– Він бачив будинок ізсередини, жодних сумнівів.

– Твій друзяка Меткаф іще має виписки з банківських рахунків Джекобі?

– Звісна річ.

– Перевірмо, яких майстрів вони викликали додому між десятим квітня і кінцем місяця. Знаю, ми вже перевіряли всі послуги в них удома за пару тижнів до вбивств, та, може, варто продивитися раніше. Так само з Лідсами.

– Ми завжди вважали, що він мав змогу оглянути зсередини будинок Лідсів, – сказав Грем. – З алеї скляні двері на кухні не видно. Там загратований ганок. А він мав склоріз напоготові. І Лідси не викликали додому жодних майстрів аж за три місяці до вбивства.

– Якщо він так завчасно наглядає сім'ї, то, може, ватро було перевірити й дати наперед. Тепер перевіримо. Проте щодо Лідсів... коли він знімав показники лічильника в алеї за два

дні до вбивства Лідсів... може, він бачив, як вони заходять до будинку. Мав змогу зазирнути всередину, поки двері на ганку були прочинені.

– Ні, двері там не на одній лінії, пам'ятаєш? Поглянь сюди.

Грем заправив у проектор домашнє відео Лідсів.

Сірий скотчтер'єр Лідсів нашорошив вуха й підбіг до кухонних дверей. Зайшли Валері Лідс і діти з продуктами. З дверей на кухню не було видно нічого, окрім ґрат на ганку.

– Гарзд, не бажаєш залучити Байрона Меткафа до банківських рахунків за квітень? Будь-який виклик майстрів додому чи покупка від комівояжерів. Ні, я сам про це подбаю, а ти поки закінчи портрет. Маєш номер Меткафа?

Фільм Лідсів забрав усю увагу Грема. Він машинально назвав Кроуфорду три номери Байрона Меткафа.

Він знов і знов прокручував плівки, поки Кроуфорд користався телефоном у кімнаті для присяжних.

Спочатку – відео Лідсів.

Ось собака Лідсів. Без нашійника, і в їхньому кварталі було повно собак, але Дракон якимось чином знав, що Лідсам належить саме цей песик.

Ось Валері Лідс. Від її вигляду Грему кольнуло в серці. Ось двері позаду неї, такі ненадійні з тими великими скляними шибками. На екрані судової зали гралась її діти.

Грем ніколи не відчував такої близькості до Джекобі, як до Лідсів. Тепер від цього фільму йому стало не по собі. Грема гризла думка про те, що в його уяві Джекобі були лише крейдяними обрисами на закривавленій підлозі.

Ось діти Джекобі, стоять рядочком з боку столу, на їх обличчях грають відблиски святкових свічок.

На мить Грем побачив згусток свічного воску на нічному столику Джекобі, криваві плями, що тягнулися за ріг зі спальні Лідсів. Щось...

Повернувся Кроуфорд:

– Меткаф просив тебе запитати...

– Тихо!

Кроуфорд не образився. Він завмер в очікуванні, маленькі очі звузились і заблищали.

Плівка крутилася, світло й тінь вигравали на обличчі Грема.

Ось кіт Джекобі. Дракон знав, що в Джекобі є кіт.

Ось двері, що ведуть із будинку в підвал.

Ось зовнішні двері у підвал із висним замком. Дракон узяв із собою гвинторіз.

Фільм закінчився. Зрештою, плівка висмикнулася з проектора, кінчик без упину теліпався.

У цих двох фільмах була вся потрібна Дракону інформація.

Їх не показували на загал, чи в якихось відеоклубах, чи на фестивалях домаш...

Грем поглянув на таку знайому зелену коробку, в якій надійшов фільм Лідсів. На ній були зазначені їх ім'я й адреса. А також – кінолабораторія «Гейтвей», Сент-Луїс, Міссурі, 63102.

Його розум вилучив назву «Сент-Луїс» так само, як вилучав будь-який телефонний номер, який Грем колись бачив. Що там із приводу Сент-Луїса? Одне з тих міст, де «Базікало» можна було придбати в понеділок уночі, того самого дня, коли випуск було надруковано – за день до викрадення Лаундза.

– А щоб мені, – сказав Грем. – О Боже.

Він обхопив голову руками, аби не дозволити думці втекти.

– Меткаф іще на дроті?

Кроуфорд передав йому слухавку.

– Байроне, це Грем. Слухай, оті бобіни з фільмами Джекобі, що ти мені відправив, вони були в якійсь коробці?.. Так, звісно, я знаю, що ти б її обов'язково надіслав. Мені конче

потрібна твоя допомога. Банківські рахунки Джекобі в тебе під рукою? Окей, мені треба дізнатися, де вони проявляли плівку. Крамниця, певно, відіслала її в якусь лабораторію. Якщо збереглися чеки з аптеки чи фотомагазинів, то можна буде з'ясувати, з ким у них контракт. Байроне, це терміново. Усе розповім за першої нагоди. Бірмінгемське ФБР одразу почне перевіряти крамниці. Як щось знайдеш, передавай безпосередньо їм, а потім нам. Зробиш? Чудово. Що? Ні, я не збираюся знайомити тебе з «гарячими устами».

Агенти Бірмінгемського офісу ФБР обійшли чотири фотокрамниці, перш ніж знайшли ту, куди Джекобі здали відео. Менеджер розповів, що всі плівки від приватних клієнтів надсилаються на проявлення в єдине місце.

Кроуфорд устиг передивитися фільми дюжину разів, коли зателефонували з Бірмінгема. Він прийняв повідомлення. По-діловому незвично простягнувши руку Грему, він сказав:

– Це «Гейтвей».

43

Кроуфорд колотив у пластиковій склянці алка-зельцер, коли крізь гучномовець «Боїнга 727» долинув голос стюардеси:

– Пасажире Кроуфорд?

Він помахав зі свого крісла біля проходу, і стюардеса пішла до нього у хвостову частину літака.

– Містере Кроуфорд, пройдіть, будь ласка, до кабіни.

Кроуфорда не було протягом чотирьох хвилин. Повернувшись, він опустився на сидіння поруч із Гремом.

– Сьогодні Зубний ельф побував у Нью-Йорку.

Грем сіпнувся й клацнув зубами.

– Ні. Він просто стукнув по голові двох жінок у Бруклінському музеї і, слухай мене уважно, з'їв картину.

– З'їв?

– З'їв. У Мистецькому загоні Нью-Йорка заворушилися, коли дізналися, що саме він з'їв. Зняли два часткові відбитки з пластикової перепустки, що він нею скористався, і скинули їх Прайсу, зовсім нещодавно. Коли Прайс поєднав їх у себе на екрані, випав джекпот. Особи ми не знаємо, але це той самий відбиток великого пальця, що був на оці малого Лідса.

– Нью-Йорк, – мовив Грем.

– Те, що він сьогодні був у Нью-Йорку, ще нічого не значить. Усе одно він може працювати в «Гейтвеї». Якщо це так, то сьогодні він мав узяти відгул. Легше буде шукати.

– Що він з'їв?

– Картину під назвою «Великий червоний дракон і Жінка, зодягнена в сонце». Мені сказали, що її намалював Вільям Блейк.

– І як там жінки?

– Із кийком у нього легка рука. Молода потрапила в лікарню тільки на обстеження. Старшій довелося накладати чотири шви. Легкий струс мозку.

– Вони його описали?

– Молодша описала. Мовчазний здоровань із темними вусами й волоссям – перука, я так гадаю. Охоронець на дверях сказав те саме. Щодо старшої жінки – з того, що вона пам'ятає, він міг і в костюмі зайця прийти.

– Але він нікого не вбив.

– Дивно, – відповів Кроуфорд. – Йому було би краще порішити їх обох – тоді він мав би більше часу на втечу і ніхто не зміг би його описати. Поведінкова психологія зателефонувала в лікарню Блума з цього приводу. Знаєш, що він сказав? Блум сказав, що, може, він намагається зупинитися.

44

Доларгайд почув, як зі стогоном опускаються закрilки. Вогні Сент-Луїса повільно котилися під чорним крилом. Шасі під його ногами зарокотали під тиском повітря й з глухим стуком зафіксувалися.

Він покрутив головою від плеча до плеча, щоб відновити гнучкість у потужній шії.

Майже вдома.

Він пішов на великий ризик і повертався з винагородою – можливістю обирати. Він міг обрати собі живу Ребу Макклейн. Міг говорити з нею, насолоджуватися її неймовірними, нешкідливими рухами в своєму ліжку.

Він більше не мусив боятися власного дому. Тепер Дракон перебував у нього в животі. Він міг зайти до себе додому, наблизитися до репродукції Дракона на стіні й зіжмакати її, якщо захоче.

Він міг не перейматися тим, що відчуває Любов до Реби. Якщо він відчував до неї Любов, то міг кинути Дракону Шерманів і таким чином заспокоїти його, а тоді тихо й спокійно повернутися до Реби та гарно з нею поводитися.

З терміналу Доларгайд набрав номер її квартири. Удома поки нікого. Він спробував зателефонувати в «Бедер Кемікал». Нічна лінія зайнята. Він уявив, як Реба йде після роботи на автобусну зупинку, як вистукує дорогу тростиною, накинувши на плечі плащ.

У вечірньому потоці машин він доїхав до лабораторії менш ніж за п'ятнадцять хвилин.

На автобусній зупинці її не було. Доларгайд припаркувався на вулиці за «Бедер Кемікал», недалеко від входу, найближчого до темних кімнат. Він скаже їй, що приїхав, потім зачекає, поки вона закінчить роботу, і відвезе її додому. Він пишався цією новою можливістю обирати. І хотів нею користуватися.

А поки він чекатиме, то може завершити кілька справ у себе в офісі.

У «Бедер Кемікал» світилося лише кілька вікон.

Темна кімната Реби була замкнена. Над дверима не горів ані червоний, ані зелений вогник. Лампочка взагалі не працювала. Доларгайд натиснув на дзвінок. Ніхто не озвався.

Може, вона лишила звістку в нього в офісі.

Він почув у коридорі кроки.

Голова «Бедер», Дандрідж, проминув темну кімнату, навіть не піднявши очей. Він ішов поспіхом і під пахвою ніс товстий жмут жовтих тек із особистими справами.

На чолі Доларгайда з'явилася маленька зморшка.

Дандрідж дійшов до середини паркінгу, прямуючи до будівлі «Гейтвею», коли слідом за ним із «Бедер» вийшов Доларгайд.

На автомобільному майданчику стояли два фургони доставки і кілька машин. Той «б'юік» належав Фіску, голові відділу кадрів «Гейтвею». Чим вони там займалися?

На фабриці «Гейтвей» не було нічної зміни. Майже всі вікна були темні. Доларгайд пішов до себе в офіс, і шлях йому освітлювали тільки червоні вогні на виходах у коридорі. Світло пробивалося крізь матоване скло дверей відділу кадрів. Доларгайд почув звідти голоси: один – Дандріджа, другий – Фіска.

Жіночі кроки. Перед Доларгайдом у коридор завернула секретарка Фіска. На голові в неї були бігуді, обмотані шарфом, і несла вона гробухи з бухгалтерії. Секретарка поспішала. Гробухи були важкими, величезний стос. Носком черевика вона постукала в двері Фіскового кабінету.

Їй відчинив Вілл Грем.

Доларгайд застиг у темному коридорі. Пістолет лишився у фургоні.

Двері до кабінету зачинилися.

Доларгайд рухався швидко, кросівки майже не видавали звуків на гладенькій підлозі. Він притулювався обличчям до шибки на вхідних дверях і оглянув паркінг. Он якийсь рух під ліхтарем. То рухається чоловік. Він стояв біля одного з фургонів доставки й світив маленьким ліхтариком. Чимось метеляв. Він знімав із бокового дзеркальця відбитки пальців.

Десь у коридорі за спиною Доларгайда почувлись чоловічі кроки. Забирайся від дверей. Він пірнув за ріг і вниз сходами до підвалу й котельні, що була на протилежному кінці будівлі.

Ставши на робочий стіл, він зміг дотягнутися до високого вікна, що виходило назовні саме на рівні землі, за чагарником. Він перекотився підвіконням і поповз на колінах та ліктях крізь кущі, готовий бігти чи битися.

З цього боку будівлі – жодних рухів. Доларгайд підвівся, засунув руку в кишеню й пішов через дорогу. Біг, коли хідник був темний, ішов, коли повз нього проїжджала машина, і таким чином зробив великий гак навколо «Гейтвею» і «Бедер Кемікал».

Його фургон стояв на узбіччі за будівлею «Бедер». Біля нього ніде було сховатися. Гарзд. Він метнувся через вулицю, стрибнув у салон і вчепився у свою валізу.

В автоматичному пістолеті – повний магазин. Він пересунув у патронник один набій і поклав пістолет на приладову дошку, прикривши його футболкою.

Повільно рушив із місця (тільки б на червоне світло не попасти), повільно завернув за ріг і злився з нещільним потоком автівок.

Тепер треба було думати, і думати добре.

Певно, справа у фільмах. Грем якось дізнався про фільми. Грем знав де. Він не знав хто. Якби знав хто, то йому б не знадобилися особисті справи. Навіщо тоді гробсбухи? Перевірити відгули, ось навіщо. Зіставити відгули з датами, коли діяв Дракон. То було по суботах, окрім Лаундза. Відгули чи лікарняні перед тими суботами – ось що він шукатиме. І пошиється в дурні – керівництво не зберігало чеків на фінансову компенсацію.

Доларгайд повільно їхав бульваром Ліндберг і жестикулював вільною рукою, відкидаючи можливості.

Вони шукали відбитки пальців. Шансу знайти після себе відбитки він не лишав – окрім, може, тої пластикової перепустки в Бруклінському музеї. Він підібрав її поспіхом, тримав здебільшого за краї.

Певно, в них уже був відбиток. Бо навіщо їх знімати, якщо немає з чим порівнювати?

Вони шукали відбитки на фургоні. Забракло часу пересвідчитись, чи шукають вони й на легкових автівах.

Фургон. Перевезення Лаундза на інвалідному візку – ось як вони здогадалися. А може, хтось у Чикаго бачив фургон. При «Гейтвеї» їх стояло багато – особисті мікроавтобуси, бусики для доставки.

Ні, Грем знав, що в нього є фургон. Грем знав, тому що знав. Грем знав. Грем знав. Сучий син, та він просто монстр.

У всіх працівників «Гейтвею» і «Бедер» також візьмуть відбитки пальців. Як не застали його сьогодні, то зроблять це завтра. Йому все життя доведеться тікати, коли на дошках оголошень у кожному поштовому відділенні, у кожному поліцейському пункті висітиме його обличчя. Усе геть розпадалося. Він почувався малим і жалюгідним.

– Ребо, – сказав він уголос.

Тепер Реба його не врятує. Вони наступають йому на п'яти, а він – усього лиш жалюгідний шпаро...

– ТЕПЕР ШКОДУЄШ, ЩО ЗРАДИВ МЕНЕ?

Десь ізсередини заклекотав голос Дракона, з глибини нутра, де тепер була пошматована картина.

– Я не зраджував. Я просто хотів мати вибір. Ти назвав мене...

– ДАЙ МЕНІ ТЕ, ЧОГО Я ХОЧУ, І Я ВРЯТУЮ ТЕБЕ.

– Ні. Я втечу.

– ДАЙ МЕНІ ТЕ, ЧОГО Я ХОЧУ, І ТИ ПОЧУЄШ, ЯК ЛАМАЄТЬСЯ ХРЕБЕТ ГРЕМА.

– Ні.

– Я ЗАХОПЛЮЮСЬ ТВОЇМ СЬОГОДНІШНІМ УЧИНКОМ. ТЕПЕР МИ ЗБЛИЗИЛИСЬ. ЗНОВУ СТАЛИ ЄДИНИМ ЦЛИМ. ВІДЧУВАЄШ МЕНЕ ВСЕРЕДИНІ? ВІДЧУВАЄШ, ТАК?

– Так.

– І ЗНАЄШ, ЩО Я МОЖУ ТЕБЕ ВРЯТУВАТИ. ЗНАЄШ, ЩО ТЕБЕ ВІДПРАВЛЯТЬ У МІСЦЕ, ГІРШЕ ЗА ПРИТУЛОК БРАТА БАДДІ. ДАЙ МЕНІ ТЕ, ЧОГО Я ХОЧУ, І ТИ ЗВІЛЬНИШСЯ.

– Ні.

– ТЕБЕ ВБ'ЮТЬ. ТИ СМІКАТИМЕШСЯ НА ЗЕМЛІ.

– Ні.

– КОЛИ ТЕБЕ НЕ СТАНЕ, ВОНА БУДЕ ТРАХАТИСЯ З ІНШИМИ, ВОНА...

– Ні! Заткнися.

– ВОНА БУДЕ ТРАХАТИСЯ З ІНШИМИ ГАРНИМИ ЧОЛОВІКАМИ, ВОНА КЛАСТИМЕ ЇХНІ...

– Припини. Заткнися.

– ПРИГАЛЬМУЙ, І Я ЦЬОГО НЕ КАЗАТИМУ.

Доларгайд підняв ногу з педалі газу.

– ОСЬ ТАК. ДАЙ МЕНІ ТЕ, ЧОГО Я ХОЧУ, І ЦЬОГО НЕ СТАНЕТЬСЯ. ДАЙ ЦЕ МЕНІ, І ТОДІ Я ЗАВЖДИ ЛИШАТИМУ ТОБІ ВИБІР, ТИ ЗАВЖДИ ЗМОЖЕШ ОБИРАТИ Й ДОБРЕ ГОВОРТИМЕШ, Я ХОЧУ, АБИ ТИ ДОБРЕ ГОВОРИВ, ПРИГАЛЬМУЙ, ОСЬ ТАК, БАЧИШ СТАНЦІЮ ТЕХОБСЛУГОВУВАННЯ? ЗУПІНИСЯ ТАМ І ДАЙ-НО Я ТОБІ ДЕЩО РОЗПОВІМ...

45

Грем вийшов із кабінету, аби очі трохи перепочили в темному коридорі. Йому було неспокійно, тривожно. Перевірка забирала багато часу.

Кроуфорд просіював справи трьохсот вісімдесяти працівників «Гейтвею» і «Бедер» і робив це швидко й вправно, як ніхто інший (тут чоловік витівав справжні дива), але час спливав, і довго тримати в таємниці цей пошук не вийде.

Кроуфорд зібрав у «Гейтвеї» мінімальну робочу групу. («Ми хочемо його знайти, а не наполохати, – пояснив він присутнім. – Якщо вирахуємо його сьогодні, то зможемо взяти просто перед лабораторією, а може, в нього вдома чи на паркінгу».)

До співпраці залучили поліцейський департамент Сент-Луїса. Лейтенант Фогель із відділу вбивств Сент-Луїса і ще один сержант приїхали нишком, на автівці без позначок, і привезли з собою цифровий факс.

Апарат підключили до телефонної лінії «Гейтвею», і за лічені хвилини він уже передавав список співробітників одночасно до відділу ідентифікації ФБР у Вашингтоні й до автотранспортного управління штату Міссурі.

У Вашингтоні імена мали пробити по базі відбитків пальців – як кримінальній, так і цивільній. Співробітники «Бедер», що мали доступ до секретної інформації, позначалися окремо й перевірялися швидше.

Автотранспортне управління мало виявити власників фургонів.

До справи залучили всього чотирьох працівників фабрики – голову відділу кадрів Фіска, секретарку Фіска, Дандріджа з «Бедер Кемікал» і бухгалтера «Гейтвею».

Працівників зібрали на це нічне завдання на фабриці не телефоном. Агенти приїхали до них додому й пояснили справу на словах сам на сам. («Уважно їх огляньте перед тим, як пояснити причину свого візиту, – напучував Кроуфорд. – А потім не дозволяйте їм користуватися телефоном. Такі новини швидко ширяться».)

Вони сподівалися одразу встановити особу за зубами. Проте жоден із чотирьох працівників не розпізнав шелепи.

Грем задивився вглиб коридору, який освітлювали лише червоні вогники над виходами. Чорт забирай, усе ж рухається правильно.

Що ще можна було зробити цієї ночі?

Кроуфорд попросив, щоб до них привезли міс Гарпер, ту жінку з Бруклінського музею, щойно вона вичуняє для подорожі літаком. Певно, це вже трапиться зранку. У поліцейського департаменту Сент-Луїса був добрий фургон для спостереження. Можна буде її туди посадити, щоб вона оглядала співробітників, які йдуть на роботу.

Якщо сьогодні вночі вони його не знайдуть, до на ранок треба буде знищити всі сліди цієї операції на фабриці «Гейтвей». Грем себе не душив – їм пощастить, якщо про справу не дізнаються аж до кінця робочого дня. Дракон обережний. Відлетить.

46

Здавалося, вечеря з Ральфом Менді минає нормально. Реба Макклейн знала, що має дещо йому розповісти, і не любила пускати такі речі самопливом.

Вона подумала, що Менді вже щось запідозрив, коли запропонувала оплатити рахунок порівну.

Вона зізналася йому в машині дорогою додому. Нічого страшного, вона чудово проводила з ним час і хотіла зберегти дружні стосунки, але наразі в неї з'явився інший.

Певно, вона його трохи засмутила, але знала, що йому також стало трохи легше. Реба вирішила, що він сприйняв усе цілком пристойно.

На вході до квартири Менді не просив зайти. Проте попросив поцілувати її на прощання, і Реба з радістю погодилася. Він відімкнув для неї двері й віддав ключі. Дочекався, поки вона зайде, зачинить і замкне за собою двері.

Коли він обернувся, Доларгайд вистрелив йому в горло і двічі в груди. Три тихі ляски від пістолета з глушником. Моторолер гучніше цвюхає.

Доларгайд легко підняв тіло Менді, поклав його між кущами й стіною будинку і там лишив.

Поцілунок Реби і Менді глибоко вразив Доларгайда. Тепер цей біль відпустив.

Він досі поводився й говорив, як Френсіс Доларгайд, – Дракон був дуже вправним актором і добре відігравав роль Доларгайда.

Реба саме вмивалася, коли почула дзвінок у двері. Поки вона туди дісталася, пролунали чотири дзвінки. Торкнулася ланцюжка, та не зняла його.

– Хто там?

– Френсіс Доларгайд.

Вона прочинила двері, але ланцюжок не зняла.

– Скажи ще раз.

– Доларгайд. Це я.

Реба знала, що то він. Зняла ланцюжок. Вона не любила несподіванок.

– Здається, ти обіцяв зателефонувати мені, Ді.

– І зателефонував би. Але це справді терміново, – сказав він, зайшовши всередину й катуливши їй обличчя ганчіркою з хлороформом.

На вулиці нікого не було. У більшості будинків не світилося. Він поніс її до фургона.

Ноги Ральфа Менді стирчали з-за кущів на подвір'ї. Доларгайд ним більше не переймався.

Дорогою Реба отямилась. Вона лежала на боці, притиснувшись щогою до запилюженого килима фургона. У вусі гучно скреготіла передача.

Вона спробувала піднести руки до обличчя. Від руху в животі скрутило. Руки були зв'язані до ліктів.

Вона торкнулася перев'язів обличчям. Від зап'ястків і до ліктів руки були перемотані чимось таким, що на дотик видавалося стрічками м'якої тканини. Ноги були зв'язані таким самим чином, від колін і до кісточок. На роті щось наліплено.

Що... що?.. У дверях стояв Ді, а потім... Вона згадала, як крутнула головою і з якою страшною силою він її схопив. О Господи... що ж таке?.. Ді стояв у дверях, а потім їй катулили рота чимось холодним, і вона спробувала крутнути головою, але він жаскою хваткою вчепився їй у скроні.

Тепер вона перебувала у фургоні Ді. Упізнала відгомін. Фургон рухався. Усередині став напинатися страх. Інстинкти підказували їй лежати тихо, але до горла потрапили випари – хлороформ і пальне. Вона відригнула в кляп.

– Тепер уже недовго.

Це голос Ді.

Вона відчула, що фургон завернув і поїхав по гравію. Об дно й бризковики стукотіли камінці.

Він божевільний. Так. Ось воно що: божевільний.

«Божевільний» – лячне слово.

У чому справа? Ральф Менді. Певно, він побачив їх на вході. І завівся.

Господи Ісусе, треба наготуватися. Якось в Інституті Рейкера її спробував ударити один чоловік. Вона причаїлася, і він не зміг її знайти, бо теж був сліпий. Але цей бачив збіса добре. Тож наготуйся. Наготуйся говорити. Боже, він може мене вбити просто з кляпом у роті. Боже, він може вбивати мене й не розуміти, що я йому кажу.

Приготуйся. Зберися з думками й не смій питати. Скажи йому, що він іще може відступитися, ніякої шкоди не буде. Чи не кажи. Будь пасивною і слухняною, довго, скільки вийде. Як не зможеш бути пасивною, то перечекай, щоб дотягтися йому до очей.

Фургон зупинився. Фургон загойдався, коли він вийшов назовні. Ось відкочуються бічні дверцята. Пахне травою й розпеченою гумою. Цвіркуни. Доларгайд заліз у фургон.

Коли він її торкнувся, вона мимохіть заскавучала в кляп і крутнула головою в протилежний бік.

Вона шулилась, і від ніжного плескання по плечу краше не ставало. Допоміг лише пекучий ляпас.

Вона спробувала говорити крізь кляп. Її підняли й понесли. Лункі кроки на покоті. Тепер вона знала напевно, куди її привезли. До нього додому. Де саме вони в будинку? Праворуч цокає годинник. Килим, потім гола підлога. Спальня, де вони переспали. Вона провалилася крізь його руки й опустилася на ліжку.

Вона намагалася говорити крізь кляп. Він ішов геть. Якийсь шум надворі. Ляскіт дверей фургона. Ось він повертається. Ставить щось на підлогу – металеві каністри.

Реба відчула запах пального.

– Ребо.

Це точно голос Ді, тільки такий спокійний. Страшно спокійний і дивний.

– Ребо, я не знаю, що... сказати тобі. З тобою було так добре, і ти не знаєш, що я заради тебе зробив. І я помилявся, Ребо. Через тебе став уразливим, а потім ти мене образила.

Вона намагалася говорити крізь кляп.

– Якщо я тебе розв'яжу й дозволю сісти, ти добре поводитимешся? Не намагайся втекти. Я тебе піймаю. Добре будеш поводитись?

Вона повернула голову до голосу й кивнула.

Шкіри торкнулася холодна сталь, ніж зашепотів крізь тканину, і руки Реби звільнилися. Потім ноги. Кляп випав – щоки змокріли там, де колись прилягала пов'язка. Повільно й обережно вона присіла на ліжку. Тепер старайся, як можеш.

– Ді, – мовила вона, – я не знала, що аж так тобі не байдужа. Я рада, що в тебе такі почуття, але, розумієш, цим ти мене налякав.

Мовчанка. Реба знала, що Доларгайд тут.

– Ді, ти через того дурного Ральфа Менді розлютився? Побачив його біля мого дому? Ось у чому річ, так? Я саме казала йому, що не хочу з ним більше бачитися. Бо хочу бачитися з тобою. Я більше ніколи не побачу Ральфа.

– Ральф помер, – відповів Доларгайд. – Не думаю, що йому те було до вподоби.

Фантазія. Він усе вигадує, Господи, як я на це сподіваюся.

– Я не кривдила тебе, Ді. Ніколи не збиралася. Давай лишимося друзями, будемо трахатись, гарно проводити час, і забудемо про все.

– Заткнися, – спокійно мовив він. – Я тобі дещо розкажу. То буде найважливіша річ у твоєму житті. Важлива, як нагірна проповідь. Важлива, як десять заповідей. Утямила?

– Так, Ді, я...

– Заткнися. Ребо, в Атланті й Бірмінгемі відбулися певні надзвичайні події. Знаєш, про що йдеться?

Вона захитала головою.

– Про це багато говорили в новинах. Дві групи людей зазнали змін. Лідси. І Джекобі. Поліція гадає, що їх убили. Тепер розумієш?

Вона почала хитати головою. А потім зрозуміла й повільно закивала.

– Знаєш, як іменується Створіння, що відвідало цих людей? Можеш говорити.

– Зубний...

Руки обхопили обличчя Реби, спинивши звук.

– Думай добре й відповідай правильно.

– Дракон, яюсь там. Дракон... Червоний Дракон.

Доларгайд наблизився до неї. Вона відчувала його дихання в себе на обличчі.

– Я – ДРАКОН.

Від потужного й страшного тембру його голосу вона сіпнулася назад і вдарилася спиною об спинку ліжка.

– Дракон хоче тебе, Ребо. Завжди хотів. А я не хотів тебе йому віддавати. Сьогодні я дещо зробив заради тебе, аби Він не зміг тебе здобути. І я помилився.

Це був Ді, з Ді вона могла розмовляти.

– Прошу. Будь ласка, не віддавай мене йому. Ти не віддаси, будь ласка, не роби цього, ти ж не станеш... я – для тебе. Залиш мене з собою. Я тобі подобаюсь, я знаю, що це правда.

– Я ще не вирішив. Може, у мене не вийде йому опиратися. Не знаю. Я хочу подивитися, чи ти зробиш так, як я скажу. Зробиш? Я можу на тебе покладатися?

– Я спробую. Спробую. Тільки не лякай мене, інакше я не зможу.

– Підведися, Ребо. Стань біля ліжка. Ти розумієш, де саме перебуваєш у кімнаті?

Вона кивнула.

– Знаєш, де саме ти перебуваєш у будинку, так? Ти ж мандрувала будинком, поки я спав, правда?

– Поки ти спав?

– Не прикидайся. Коли ми провели тут ніч. Ти ходила тоді по дому, так? Знайшла щось дивне? Забрала й показала комусь? Що ти зробила, Ребо?

– Я просто пішла надвір. Ти спав, і я пішла надвір. Клянуся.

– Ти знаєш, де вхідні двері, так?

Вона кивнула.

– Ребо, торкнися моїх грудей. Підними руки, поволі.

Вчепитися йому в очі?

Його великий палець і решта чотири легко торкнулися шкіри обабіч трахеї.

– Не роби те, про що думаєш, бо стисну. Просто торкнися грудей. При горлі. Намацала ключ на ланцюжку? Зніми його через голову. Обережно... ось так. Тепер я перевірю, чи можу тобі довіряти. Піди зачини вхідні двері, замкни на замок і принеси мені ключ. Давай. Я чекаю тут. Не намагайся втекти. Я тебе піймаю.

Реба тримала в руці ключ, по стегну ляскав ланцюжок. У взутті було важче визначати шлях, але вона не роззувалася. Допомогло цокання годинника.

Килим, потім гола підлога, знов килим. Масив дивану. Треба йти праворуч.

Як краще вчинити? Як краще? Підіграти йому чи скористатися шансом? А інші також йому підігравали? Від глибоких вдихів Ребі запаморочилось. Не зомлій. Не помри.

Усе залежить від того, чи прочинені двері. Перевір, де він.

– Я правильно йду?

Вона й так знала, що правильно.

– Ще кроків п'ять.

Голос точно лунав зі спальні.

Обличчям Реба відчула свіже повітря. Двері були наполовину прочинені. Вона затулила їх тілом, аби Доларгайд не бачив. Вставила ключ у шпарину під дверною ручкою. Ззовні.

Зараз! Швидко пройти крізь двері, потягнути на себе й повернути ключ. Униз покотом, без тростини, треба згадати, де стоїть фургон, і бігти. Бігти. Вона забігла в, що це, в кущі, і тепер закричала. Кричала: «Допоможіть. Допоможіть. Допоможіть, допоможіть мені». Побігла по гравію. Десь удалині почувся гудок вантажівки. Там шосе. Вона швидко йшла, тоді бігла підцопцем, тоді помчала з усієї сили, вихляла, щойно відчувала під ногами траву замість гравію, зигзагом неслась алеєю.

Позаду неї – важкі й швидкі кроки, біжать по гравію. Реба нахилилася, підібрала жменю камінців, дочекалась, поки він наблизиться, і жбурнула, почувши, як камінці стукнулись об тіло.

Від удару в плече її розвернуло, велика рука прослизнула під підборіддя, стиснула шию. Стискала й стискала, поки у вухах не заревіла кров. Реба брикнулася, влучила в гомілку, а тоді стала затихати.

47

За дві години було складено список білих чоловіків від двадцяти до п'ятдесяти, що везли фургон. У списку налічувалося двадцять шість імен.

Автотранспортне управління штату Міссурі повідомило їм колір волосся, користуючись фотографіями на водійських правах, проте вирішальним фактором колір не вважався – Дракон міг носити перуку.

Міс Тріллман, секретарка Фіска, зробила копії списку й роздала їх присутнім.

Лейтенант Фогель саме перечитував імена, коли в нього тельнякнув пейджер.

Фогель коротко переговорив телефоном зі своїм відділком, а тоді затулив слухавку рукою:

– Містере Кроуфорд... Джеку, кілька хвилин тому в Університетському районі знайшли тіло Ральфа Менді. Білий чоловік тридцяти восьми років, його застрелили. Це майже в центрі міста, поблизу Університету Вашингтона. Він лежав на підвір'ї перед будинком, де мешкає жінка на ім'я Реба Макклейн. Сусіди сказали, що вона працює в «Бедер». Двері незамкнені, удома її немає.

– Дандрідже! – гукнув Кроуфорд. – Реба Макклейн, не знаєш таку?

– Вона працює в темній кімнаті. Сліпа. З якогось містечка в Колорадо...

– Знаєш Ральфа Менді?

– Менді? – перепитав Дандрідж. – Ренді Менді?

– Ральф Менді, він тут працює?

Перевірка списку співробітників показала, що ні.

– Може, це збіг, – мовив Фогель.

– Може, – відповів Кроуфорд.

– Сподіваюся, з Ребою все гаразд, – сказала міс Тріллман.

– Ви її знаєте? – спитав Грем.

– Говорила з нею пару разів.

– А як щодо Менді?

– З ним я не знайома. Єдиний чоловік, з яким я її бачила, – це містер Доларгайд, вона якось сідала до нього у фургон.

– У фургон до містера Доларгайда, міс Тріллман? Якого кольору в нього фургон?

– Дайте подумати. Темно-коричневий, може, чорний.

– Де працює містер Доларгайд? – спитав Кроуфорд.

– Він завідує виробництвом, – пояснив Фіск.

– Де його кабінет?

– У кінці коридору.

Кроуфорд повернувся, аби перемовитися з Гремом, але той уже пішов.

Кабінет містера Доларгайда було замкнено. Допоміг запасний ключ у чергового.

Грем простягнув руку всередину і клацнув вимикачем. Застиг у дверях, обмахуючи поглядом кімнату. Порядок там був надзвичайний. Жодних особистих речей на видноті. На книжкових полицках – тільки технічна література.

Настільна лампа стояла ліворуч від стільця, отже, він праворукий. Потрібен відбиток великого пальця лівої руки від праворукого, і чимшвидше.

– Давай тут пориємось і знайдемо канцелярський планшет, – мовив Кроуфорд із коридору за спиною Грема. – На кліпсі має бути відбиток лівого великого.

Вони розпочали пошук по шухлядах, коли Грему в око впав настільний календар для записів. Він прогортав списані сторінки до суботи 28-го червня – дати, коли було вбито Джекобі.

Жодних позначок у четвер і п'ятницю перед тими вихідними.

Грем погортав уперед до останнього тижня липня. Четвер і п'ятниця також порожні. На середі стояла замітка: «Ам 552 3:45—6:15».

Грем скопіював запис.

– Треба дізнатися, куди літає цей рейс.

– Давай я розберуся, а ти тут продовжуй, – сказав Кроуфорд і пішов до телефону в коридорі.

Грем саме роздивлявся тюбик із зубопротезним клеєм, який знайшов у нижній шухляді столу, коли з дверей до нього Кроуфорд гукнув:

– Це рейс в Атланту, Вілле. Нумо його брати.

48

Ребі на обличчя ллється холодна вода, стікає волоссям. Голова паморочиться. Під нею щось тверде, похиле. Реба повернула голову. Це дерев'яна поверхня. Обличчя огортає холодний мокрий рушник.

– Як ти, Ребо? – спитав спокійний голос Доларгайда.

Вона відсахнулася від звуку.

– Уу-у-ух.

– Дихай глибше.

Минула хвилина.

– Як гадаєш, зможеш підвестися? Спробуй встати.

Вона змогла встати, бо він її підтримував. Шлунок стиснувся. Доларгайд перечекав, поки спазм минув.

– Піднімайся покотом. Пам'ятаєш, де ти?

Вона кивнула.

– Вийми з дверей ключ, Ребо. Заходь усередину. Тепер замкни двері й повісь мені ключ на шию. Повісь на шию. Добре. Дай-но тільки пересвідчуся, що двері замкнено.

Реба почула, як він трясє дверну ручку.

– Так, добре. Тепер іди в спальню, ти знаєш, де вона.

Реба перечепилася та опустилася на коліна, похиливши голову. Він обхопив її попід пахви, підняв і повів у спальню.

– Сідай на цей стілець.

Вона сіла.

– ВІДДАЙ ЇЇ МЕНІ, НЕГАЙНО.

Реба спробувала підвестися, але великі руки опустились їй на плечі й тримали долі.

– Сиди тихо, інакше я не зможу його втримати, – сказав Доларгайд.

До Реби поверталася свідомість. Дуже неохоче.

– Будь ласка, постарайся, – відказала вона.

– Ребо, для мене все скінчилось.

Він стояв, щось робив. Сильний запах пального.

– Простягни руку. Помацай. Не хапай, торкнися обережно.

Вона відчула щось схоже на сталеві ніздрі, такі гладенькі всередині. Дуло якоїсь зброї.

– Це рушниця, Ребо. «Магнум» дванадцятого калібру. Знаєш, що він може?

Вона кивнула.

– Опусту руку.

Холодне дуло зупинилося в ямочці під її горлом.

– Ребо, я так хотів, щоб тобі можна було вірити. Я так хотів тобі вірити.

Здавалося, він плаче.

– З тобою було так добре.

Він дійсно плакав.

– Мені з тобою теж, Ді. Мені дуже подобалося. Прошу, не кривдь мене.

– Для мене все скінчено. Я не можу віддати тебе Йому. Знаєш, що він із тобою зробить?

Тепер він ридав.

– Знаєш, що зробить? Він закусє тебе до смерті. Краще тобі піти зі мною.

Вона почула чиркання сірника, відчула запах сірки, потім звук – вжух! У кімнаті стало жарко. Дим. Вогонь. Те, чого вона більше за все боялася. Вогонь. Будь-яка біда краща за вогонь. Реба сподівалася, що помре з першого ж пострілу. Напружила ноги, наче готувалась бігти.

Схлипування.

– Ох, Ребо, я не можу дивитися, як ти гориш.

Дуло полишило її горло.

Одночасний постріл із обох стволів, тоді як Реба схопилася на ноги.

У вухах задзвеніло, вона подумала, що її підстрелили, подумала, що померла, а тоді радше відчула, а не почула, як щось важко гепнулося на підлогу.

Дим і тріскіт полум'я. Вогонь. Вогонь змусив її отямитися. Вона відчула жар на руках і обличчі. Геть звідси. Реба наступила на чийсь ноги й, задихаючись, повалилася долі біля ліжка.

Треба триматися підлоги, пірнати під дим, як її вчили. Не біжи, бо в щось вріжешся й помреш.

Її замкнено. Замкнено в цьому будинку. Вона пішла, пригинаючись, торкаючись пальцями підлоги, і намацала ноги, з іншого боку – волосся, під волоссям руки вгрузли в щось м'яке. Тільки місиво, гострі уламки кісток і відірване око.

Ключ у нього на шії... не барися. Вона схопилася обома руками за ланцюжок, сіла на його ноги й смикнула. Ланцюжок порвався, і Реба покотилася назад, потім знов підвелася. Повернулася, не в змозі визначити напрямок. Спробувала просуватися навпомацки, оглухлими вухами прислухатися до звуків крізь тріск вогню. Ось бік ліжка... який бік? Вона знов наткнулася на тіло й стала прислухатися.

БОМ, БОМ – це бив годинник. БОМ, БОМ – у вітальню, БОМ, БОМ – тепер праворуч.

Горло пекло від диму. БОМ, БОМ. Ось двері. Шпарина під ручкою. Не впусти ключ. Відімкни замок. Прочини двері. Повітря. Уперед, на покіт. Повітря. Реба впала на траву. Підвелася на руки й ноги та поповзла.

Вона стала на коліна, щоби плеснути в долоні, вловила луну від будинку й поповзла геть від нього, роблячи глибокі вдихи, доки не змогла стати на ноги. Вона пішла, потім побігла, потім наштовхнулася на щось і знов побігла.

49

Визначити розташування будинку Френсіса Доларгайда було нелегко. У документах «Гейтвею» була зазначена лише абонентська скринька в Сент-Чарльзі.

Навіть робітникам шерифського відділку Сент-Чарльза довелося скористатися робочою схемою енергетичної компанії, аби визначити точну адресу.

Шериф запросив SWAT Сент-Луїса до берега ріки, і звідти караван тихо рушив автомагістраллю штату 94. У першій автівці поруч із Гремом сидів помічник шерифа й показував шлях. Кроуфорд нахилився між ними з заднього сидіння й присмоктував ротом, намагаючись дістати щось між зубів. На північному виїзді з Сент-Чарльза вони потрапили в нечисленний потік машин – повний дитлахів пікап, пасажирський автобус «Грейгаунд» і евакуатор.

Виїхавши нарешті за межі міста, вони побачили заграву.

– Це там! – сказав помічник шерифа. – Там будинок!

Грем натиснув на педаль газу. Заграва все яскравішала, поки вони неслись по шосе.

Кроуфорд клацнув пальцями, щоб йому подали рацію.

– Усім підрозділам, це горить його будинок. Пильуйте. Він може спробувати втекти. Шерифе, поставимо тут блокпост, якщо можливо.

Густий стовп іскор і диму хилився над полями на південний схід, а тепер навис і над ними.

– Сюди, – сказав помічник, – звертайте на гравій.

І тоді вони побачили жінку, її чорний силует на тлі вогню, побачили саме тоді, коли вона їх почула й простягла до них руки.

А потім величезне полум'я вибухнуло вгору, навсідіч, палаючі бруси й віконні рами описували арки в нічному небі, палаючий фургон завалився на бік, оранжеві обриси дерев раптом спалахнули й згасли. Земля затряслася, і вибухова хвиля загойдала поліцейські автівки.

Жінка лежала на дорозі долілиць. Кроуфорд, Грем і помічники шерифа вибралися з машин і побігли до неї крізь вогняний дощ, деякі пробігли повз із пістолетами напоготові.

Кроуфорд прийняв Ребу від помічника, що збивав з її волосся іскри.

Він узяв її за руки, нахилився впритул до її обличчя, червоного від світла пожежі.

– Френсіс Доларгайд, – мовив Кроуфорд і обережно її потрусив. – Френсіс Доларгайд, де він?

– Він там, – відповіла Реба, підвівши брудну руку до жару, потім опустила її. – Він мертвий, там.

– Ви напевне знаєте? – спитав Кроуфорд, вдивляючись у її незрячі очі.

– Я була з ним.

– Розкажіть мені, будь ласка.

– Він вистрелив собі в обличчя. Я рукою намацала. Він підпалив будинок. Він застрелився. Я рукою намацала. Він лежав на підлозі. Я намацала те місиво рукою, можна мені сісти?

– Так, – сказав Кроуфорд.

Він улаштувався з нею на задньому сидінні поліцейської машини. Обійняв її, і Реба заплакала, ткнувшись йому в щелепу.

Грем стояв на дорозі й дивився на полум'я, поки шкіра обличчя не почервоніла й не заболіла.

Вітри у височині підхопили дим і рознесли його проти місяця.

50

Ранковий вітер був теплим і вологим. Гнав клаптики хмар понад почорнілими димовими трубами, де колись стояв будинок Доларгайда. Низько над полями стелився димок.

На вугілля впали кілька крапель дощу і вибухнули маленькими клубами пари й попелу.

Неподалік стояв пожежний автомобіль із увімкненою блимавкою.

С. Ф. Ейнсворт, голова відділу вибухівки ФБР, стояв із Гремом з навітряного боку руйновища й проливав каву з термоса.

Ейнсворт зіщулювався, коли місцевий пожежно-технічний експерт почав розгрібати попіл граблями.

– Слава Богу, що їм ще заспекотно туди лізти, – сказав він краєм рота.

Із представниками місцевої влади Ейнсворт поводився по-обачному привітно. Із Гремом він міг говорити відверто.

– Чорт, доведеться протовплюватися. Тут, бляха, справжня індича ферма¹²⁹ зчиниться, щойно спецпредставники й констеблі доїдять свої млинці й посеруть. А тоді злетяться сюди на допомогу.

Поки з Вашингтона не приїхав улюблений «підривний» фургон Ейнсворта, голові довелося обходитися тим, що він привіз із собою літаком. Він дістав із багажника патрульної машини вицвілу брезентову сумку, якої користуються морські піхотинці, й розпакував свою білизну з номексу¹³⁰, азбестові черевики й робу.

– Вілле, можеш описати мені вибух?

– Яскраве світло, спалахнуло й згасло. Потім потемніло вниз. Купа всього злетіло в повітря: віконні рами, пласкі шматки покрівлі, навсідіч летіли уламки й падали в полях. Ще була ударна хвиля, потім здійнявся вітер. Дмухнув від будинку, потім навспак. Здавалося, що він мало не загасив усе полум'я.

– Вогонь добре палав, коли стався вибух?

– Так, уже виривався крізь дах і вікна нагорі й унизу. Дерев горіли.

Ейнсворт поставив двох місцевих пожежників чатувати зі шлангом, а третій в азбестовому костюмі влаштувався поруч із лебідкою на випадок, як на начальника щось упаде.

Він розчистив східці до підвалу, що тепер стояли просто неба, і спустився в хитро-сплетіння почорнілих брусів. Лишатися там він міг усього по кілька хвилин. Зробив вісім ходок.

Усі його зусилля окупилися єдиним розплющеним і розірваним шматком металу, якому він, проте, дуже зрадив.

Із розпашілим обличчям і мокрий від поту, Ейнсворт видерся зі свого азбестового строю й присів на підніжок пожежного автомобіля, накинувши на плечі плащ пожежника-рятувальника.

Він виклав на землю шматок металу й здув із нього попіл.

– Динаміт, – сказав він Грему. – Поглянь сюди, бачиш на металі візерунок у формі папороті? Ця штука за розміром підхожа до скрині чи бокса для інструментів. Певно, так і є. Динаміт лежав у боксі. І вибухнув він не в підвалі. Як на мене, радше на першому поверсі. Бачиш, он там дерево перерізало, коли в стовбур влучила мармурова стільниця? Її відкинуло вбік. Динаміт зберігався в чомусь такому, що вогонь до нього не одразу дістався.

– Як щодо останків?

---

¹²⁹ Індіками в США часто називають дурнів чи невмілих працівників.

¹³⁰ Легке термостійке волокно.

– Їх, певно, буде небагато, та завжди щось лишається. Доведеться чимало попросіювати. Ми його знайдемо. Передам його тобі в пакетику.

Невдовзі після світанку подіяло заспокійливе, і Реба Макклейн заснула в палаті шпиталю Депола. Вона наполягла, щоб біля ліжка постійно сиділа жінка-поліцейській. За ранок вона кілька разів прокидалася й тягнулася до руки поліціантки.

Коли Реба попросила поснідати, їжу приніс Грем.

Який стиль спілкування обрати? Інколи потерпілим легше, коли бесіда безособова. Проте з Ребою Макклейн це, певно, не спрацює.

Грем представився.

– Ви його знаєте? – спитала Реба в поліціантки.

Грем передав їй посвідчення. Але воно не знадобилося.

– Я знаю, що це представник федеральних правоохоронних органів, міс Макклейн.

І вона все йому розповіла. Усе про той час, що провела з Френсісом Доларгайдом. У Реби боліло горло, і вона часто замовкала, аби посмоктати подрібненого льоду.

Грем ставив їй неприємні питання, і вона викладала всі подробиці. Раз вона замахала рукою, аби він вийшов із палати, поки поліціантка тримала тазик, куди вивергався її сніданок.

Коли Грем повернувся, обличчя в Реби було бліде й вичищене до блиску.

Він поставив останнє питання і згорнув свій блокнот.

– Я не стану вас знову мучити, – пообіцяв він, – проте хотів би ще раз вас навідати. Просто щоб привітатися й дізнатися, як ваші справи.

– Ще б пак, як можна встояти проти такої красуні.

Тоді він уперше побачив її сльози і збагнув, що гризе Ребу.

– Офіцере, ви не залиште нас на хвилику? – попросив Грем і взяв Ребу за руку: – Послухайте мене. У Доларгайда було вдосталь відхилень, але з вами все гаразд. Ви самі казали, що з вами він був добрим і чуйним. І я в це вірю. Ви розкрили в ньому ці якості. Він же не зміг вас убити й не зміг дивитися, як ви помираєте. Люди, які спеціалізуються на таких випадках, казали, що він намагався зупинитися. Чому? Тому що ви йому допомогли. І цим, певно, врятували кілька життів. Ви привернули не чудовисько. Ви привернули чоловіка, яким правило чудовисько. Дівчинко, з тобою все гаразд. А якщо думатимеш інакше, то перетворишся на лемішку. За день чи два я тебе навідаю. Бо в мене перед очима самі копи, і треба ж чимось себе побавити, тож наступного разу приведи до ладу свою зачіску, гаразд?

Реба закивала головою й указала йому на двері. Може, вона злегка всміхнулася, та Грем був не певен.

Грем зателефонував Моллі зі штабу ФБР у Сент-Луїсі. Слухавку взяв дідусь Віллі.

– Це Вілл Грем, мамцю, – мовив він набік. – Вітаю, містере Грем.

Бабуся й дідусь Віллі зверталися до нього винятково як до «містера Грема».

– Мамця казала, що він себе вбив. Дивилась «Шоу Донаг'ю», коли його урвали випуском новин. Ото пощастило. Стільки зусиль вам зекономив. Та й нам, платникам податків, зекономив грошики на пошуки. То він справді був білий?

– Так, сер. Блондин. Схожий на скандинава.

Бабуся й дідусь Віллі мали скандинавські коріння.

– Можу я поговорити з Моллі?

– То ти тепер повертаєшся до Флориди?

– Уже незабаром. А де Моллі?

– Мамцю, він хоче з Моллі поговорити. Вона у ванній, містере Грем. Мій онук знову снідає. Попобігав на свіжому повітрі. Бачили б ви, як ця кузька їсть. Він тут уже фунтів десять¹³¹ набрав. Ось вона йде.

– Аллю.

– Привіт, красуне.

– Добрі новини, еге ж?

– Здається, так.

– Я тоді була в саду. Мамамця вийшла й розказала все, як побачила в новинах. А ти коли дізнався?

– Сьогодні пізно вночі.

– Чого не зателефонував мені?

– Подумав, що Мамамця спить.

– Ні, вона телешоу дивилась. У мене слів нема, Вілле. Я така рада, що тобі не довелося його брати.

– Я тут іще побуду трохи.

– Чотири, п'ять днів?

– Не знаю. Може, не так довго. Хочу тебе побачити, мала.

– Я б теж хотіла тебе побачити, коли ти закінчиш усі свої нагальні справи.

– Сьогодні середа. До п'ятниці вже маю...

– Вілле, Мамамця запросила дядьків і дядин Віллі, вони приїжджають із Сіетла наступного тижня, і...

– До біса Мамамцю. І що це, бляха, за прізвисько таке?

– Коли Віллі був малим, то не міг вимовити...

– Їдь зі мною додому.

– Вілле, я на тебе чекала. Вони так рідко бачать Віллі, і кілька днів...

– То приїзди сама. Залиш там Віллі, і наступного тижня твоя екс-свекруха посадить його на літак. Знаєш що, заїдьмо в Новий Орлеан. Там є одне місце, називається...

– Не думаю, Вілле. Я тут влаштувалася на роботу, на півставки всього, у міській ковбойській крамничці, тож треба їх завчасно попередити.

– У чому річ, Моллі?

– Ні в чому. Ні в чому... Я так засмутилася, Вілле. Ти ж знаєш, що коли помер батько Віллі, я теж приїхала сюди.

Вона завжди казала «батько Віллі», наче вони розмовляли телефоном на роботі. Ніколи не називала його на ім'я.

– І ми тут усі зібралися, – продовжувала Моллі, – і я сама зібралася в кулак і заспокоїлася. І зараз я теж заспокоїлася, і...

– Невеличка відмінність: я не помер.

– Не кажи так.

– Як? Що мені не казати?

– Ти сердишся.

Грем на мить заплющив очі.

– Аллю.

– Я не серджусь, Моллі. Роби як хочеш. Я тобі зателефоную, коли тут усе втрясється.

– Ти й сам міг би сюди приїхати.

– Не думаю.

– Чому б ні? Місця тут досталь. Мамамця...

---

¹³¹ ≈ 4,5 кг.

– Моллі, вони мене не люблять, і ти сама розумієш чому. Щоразу, як вони на мене дивляться, то згадують.

– Це несправедливо. І неправда.

Грем дуже втомився.

– Окей. Вони пустобрехи, і мене від них нудить – як тобі така правда?

– Не кажи цього.

– Їм потрібен малий. Ти їм, мабуть, теж подобаєшся, певно, так і є, якщо вони взагалі про це замислюються. Але їм потрібен малий, тож вони приймають і тебе. Я їм не потрібен, і чхати я на це хотів. Мені потрібна ти. У Флориді. І Віллі теж, коли він удосталь побавиться з тим поні.

– Іди поспи, і тобі покращає.

– Не думаю. Слухай, я тобі зателефоную, як дещо тут з'ясую.

– Гарзд.

Моллі повісила слухавку.

– От лайно, – сказав Грем. – Мавпяче лайно!

Кроуфорд просунув голову у двері:

– Мені почулося, чи ти сказав «мавпяче лайно»?

– Не почулося.

– Не кисни. Ейнсворт телефонував зі згарища. Дещо для тебе має. Сказав, що нам треба самим приїхати, бо місцеві йому чинять перешкоди.

51

Коли Грем і Кроуфорд прибули до чорного руйновища, де колись стояв будинок Доларгайда, Ейнсворт обережно пересипав попіл у чисті бляшанки з-під фарби.

Він був вимазаний у сажі, а під вухом пишнів великий пухир. Унизу в підвалі працював спеціальний агент Яновіц із «вибухового» відділу.

Біля запилюженого «олдсмобіля» на алеї тинявся високий мішкуватий чоловік. Він перехопив Кроуфорда й Грема, коли ті вийшли на подвір'я.

– Ви Кроуфорд?

– Саме так.

– Мене звати Роберт Л. Дулані. Я судмедексперт, і це моя юрисдикція.

Він показав їм візитівку, на якій було написано: «Голосуйте за Роберта Л. Дулані».

Кроуфорд перечекав.

– Ваші люди знайшли якісь речдоки й мусили б одразу передати їх мені. Я вже майже годину чекаю.

– Вибачте за незручності, містере Дулані. Вони діють за моїми вказівками. Чому б вам не присісти до себе в машину, і я з усім розберуся.

Дулані пішов слідом за ними. Кроуфорд розвернувся:

– Перепрошую, містере Дулані. Сядьте в свою машину.

Завідувач відділу Ейнсворт шкірився, світив білими зубами на почорнілому обличчі. Він цілий ранок просіював попіл.

– Як голова відділу вибухівки, я з превеликим задоволенням...

– Дрочиш ближніх, це ми знаємо, – сказав Яновіц, вибираючись із чорної хащі підвалу.

– Мовчати, салаго Яновіц! Краще принеси наші знахідки.

Він кинув Яновіцу ключі від автівки.

Яновіц дістав із багажника федерального седана довгу картонну коробку. До дна коробки була дротою прикручена рушниця з обгорілим прикладом і дулами, покрученими від жару. У меншій коробці лежав почорнілий автоматичний пістолет.

– Пістолету більше пощастило, – сказав Ейнсворт. – Може, у відділі балістики вийде виявити якийсь збіг. Яновіц, де решта?

Ейнсворт узяв з його рук три пластикові пакети на застібці.

– До мене бігом руш, Греме.

Усмішка на мить зникла з обличчя Ейнсворта. То було схоже на мисливський ритуал, коли чоло новачка вимазують кров'ю.

– Нічогенькі артефакти, колего, – сказав Ейнсворт і вклав пакети Грему в руки.

В одному пакеті лежав обгорілий уламок стегнової кістки п'ять дюймів завдовжки і голівка стегна. У другому – наручний годинник. У третьому – зуби.

Щелепа була чорна, розламана, і взагалі збереглася тільки половина, але на тій половині виднівся конусоподібний випнутий різець.

Грем відчув, що має щось сказати:

– Дякую. Дуже дякую.

У голові трохи запаморочилось, і Грем розслабився.

– ...музейний експонат, – говорив Ейнсворт. – Доведеться передати його тому індику, атож, Джеку?

– Так. Але в команді сент-луїського судмедексперта також є професіонали. Вони візьмуть справу у свої руки й зроблять гарні відбитки. Обійдемося ними.

Кроуфорд і решта згуртувались із судмедекспертом біля його автівки.

Грем лишився сам на сам із будинком. Прислухався до вітру в димових трубах. Сподівався, що Блум також сюди приїде, коли одужає. Певно, приїде-таки.

Грему хотілося пізнати Доларгайда. Хотілося з'ясувати, що тут відбувалося, що призвело до появи Дракона. Але наразі було вдосталь.

На вершечок пічної труби сіла пташка-пересмішник і засвистіла.

Грем свиснув у відповідь.

Він повертався додому.

52

Грем усміхнувся, відчувши, як потужний реактивний двигун запустив його в небо, геть від Сент-Луїса. Літак перетнув дорогу сонцю й попрямував на південний схід – нарешті додому.

Там уже чекатимуть Моллі й Віллі.

– Давай не будемо клеїти дурня, хто там за що вибачається. Я приїду по тебе в Марафон, малий, – сказала вона телефоном.

Він сподівався, що з часом пам'ятатиме тільки нечисленні приємні моменти – задоволення від роботи з людьми, які дуже віддані своїй справі й умінням. Він гадав, що такі миті можна знайти будь-де, якщо знати, на що дивишся.

Дякувати Ллойдю Бауману й Беверлі Кац було би безцеремонно, тож він просто передав їм телефоном, що був радий знову з ними співпрацювати.

Децо його трохи непокоїло – те, як він почувався, коли Кроуфорд відірвався від телефону в Чикаго й сказав: «Це “Гейтвей”».

Певно, то був найбільш інтенсивний і неконтрольований вибух радості в його житті. І від усвідомлення того, що цей найщасливіший момент відбувся в місті Чикаго, в задушливій кімнаті для присяжних, йому ставало не по собі. Бо він знав іще до того, як дізнався.

Грем не розповідав про свої почуття Ллойдю Бауману, бо потреби не було.

– Знаєш, коли справдилася теорема Піфагора, він на radoщах пожертвував своїй музі сотню биків, – сказав Бауман. – Що може бути кращим, правда? Не відповідай – задоволення триває довше, якщо про нього не базікати.

Грем наближався до Моллі й домівки, і йому уривався терпець. У Маямі довелося йти на бетонований майданчик перед ангаром, аби сісти на «Тітку Лулу» – старий «Дуглас DC-3», що літав до Марафона.

Йому подобався «DC-3». Сьогодні йому все подобалося.

«Тітку Лулу» збудували, коли Грему було п'ять років, і її крила завжди були брудні від мастила, що видувалося з двигунів. Грем повністю на неї покладався. Він біг до неї так, наче вона приземлилася в джунглях, щоб підібрати й порятувати його.

У селищі Ісламората саме загорялися вогні, коли під вікном літака показався знайомий острів. Грем і досі бачив пінисті білі хвилі на узбережжі Атлантики. За лічені хвилини вони сіли в Марафоні.

Він почувався саме так, як і того дня, коли вперше прибув до Марафона. Тоді він також прилетів на борту «Тітки Лули» і після того часто ходив на летовище в сутінках, аби подивитися, як вона заходить на посадку – упевнено й повільно, як опускаються закрилки, як у соплах миготить вогонь, а пасажери сидять цілі-цілісінькі за сьйними ілюмінаторами.

За відльотами теж було цікаво спостерігати, але коли старий літак описував свою широку дугу й прямував на північ, Грему завжди ставало сумно й порожньо, а в повітрі зависали гіркі прощання. І він постановив дивитися лише на прибуття й вітання.

То було ще до Моллі.

Востаннє крехнувши, літак зарулив на бетонований майданчик. Грем побачив Моллі й Віллі – вони стояли за парканом під прожекторами.

Віллі мов у землю вріс перед своєю мамою. Він не рушив з місця, поки Грем до них не підійшов. Тільки тоді він почовгав поруч, роздивляючись усе, що становило інтерес. За це його Грем і любив.

Моллі була одного зросту з Гремом, п'ять футів десять дюймів¹³². Привселюдні поцілунки впорівень приносять особливе задоволення – певно, тому, що врівні з коханими зазвичай цілюються в ліжку.

Віллі зголосився понести його валізу. Натомість Грем віддав йому чохол з костюмом.

І ось вони вже їдуть додому на Шугарлоуф-Кі: Моллі за кермом, а Грем пізнає дорогою обриси, що виринають у світлі фар, і додумує решту.

На подвір'ї Вілл прочинив дверцята автівки й почув море.

Віллі пішов у будинок, несучи чохол над головою. Низ чохла хльостав його по литках.

Грем стояв у своєму подвір'ї й машинально відмахувався від москітів, що сідали на обличчя. Моллі торкнулася його щоки:

– Що тобі зараз потрібно, так це зайти в будинок, перш ніж тебе з'їдять живцем.

Він кивнув. В очах стояли сльози.

Моллі перечекала ще трошки, нахилила голову й уважно подивилася на Грема, граючи бровами:

– Мартіні з «Танкерей», стейки, обійми й усяке таке. Прошу, сюди... а також рахунки за електроенергію, воду й довгі розмови з моєю дитиною, – додала вона вже краєм рота.

---

¹³² 178 см.

53

Грем і Моллі дуже хотіли, щоб між ними все було по-старому, щоб життя спливало так, як і раніше.

Коли вони побачили, що все змінилося, то це невимовне знання оселилося непроханим гостем у їхньому будинку. Взаємні запевняння, якими вони обмінювалися в темряві й удень, немов проходили крізь призму і не влучали в ціль.

Моллі ще ніколи не була такою гарною в очах Грема. Він насолоджувався її незумисною грацією з болісної відстані.

Вона намагалася добре до нього ставитися, але, побувавши в Орегоні, розбудила мертвих. Віллі це відчував і спілкувався з Гремом відсторонено і ввічливо до сказу.

Прийшов лист від Кроуфорда. Моллі принесла його в стосі кореспонденції й нічого не сказала.

У листі була фотографія родини Шерманів, віддрукована з кіноплівки. Згоріло не все, як пояснив Кроуфорд у записці. У результаті обшуку полів навколо будинку виявили цю картку та ще кілька речей, які вибухом віднесло від пожежі.

«Певно, ці люди були черговим пунктом у його програмі, – писав Кроуфорд. – Тепер вони в безпеці. Я подумав, що тобі варто про це знати».

Грем показав світлину Моллі.

– Бачиш? Ось чому, – сказав він. – Ось для чого це було потрібно.

– Знаю, – відповіла вона. – Я розумію, справді.

Під місяцем шугали луфарі. Моллі збирала вечері, і вони рибалили й розкладали багаття, але нічого не допомагало.

Дідусь і Мамаця Віллі надіслали онуку фотографію його поні, і хлопчик почепив її на стіні у своїй кімнаті.

П'ятий день удома був останнім вихідним перед тим, як Грем і Моллі мали повернутися на роботу в Марафоні. Вони рибалили в прибої, пройшовши чверть милі¹³³ вигнутим пляжем до місця, де їм колись щастило.

Грем вирішив поговорити з ними обома, разом.

Експедиція розпочалася не дуже вдало. Віллі показово відклав вудку, яку опорядив для нього Грем, і взяв із собою нове серфове вудлище, яке відправив йому дідусь.

Три години вони рибалили в тиші. Грем кілька разів розтуляв рота, щоб почати розмову, але не наважувався.

Він утомився від того, що його не люблять.

Грем упіймав чотирьох луціанів на принаду з морських бліх. Віллі нічого не піймав. Він закидав штучну приману «Рапалу» на трьох потрійних гачках, що подарував йому дідусь. Рибалив похапцем, раз у раз закидав вудку й зарано її виймав, поки обличчя не розпашілося, а футболка не прилипла до спини.

Грем зайшов у воду, набрав жменю піску, який прибило хвилею, і повернувся з двома морськими блохами, що махали лапками зі своїх мушель.

– Не хочеш оце спробувати, партнере?

Він подав Віллі одну морську блоху.

– Я ловитиму на «Рапалу». Вона належала моєму дідусеві, ти про це знав?

– Ні, – сказав Грем і глянув на Моллі.

Вона обхопила руками коліна й подивилася в далечінь на птаха фрегата, що ширяв у небі. Моллі підвелася та обтрусила пісок.

---

¹³³ ≈ 400 м.

– Піду зроблю бутербродів, – сказала вона.

Коли Моллі пішла, Грем відчув потребу поговорити з хлопцем наодинці. Але ні. Віллі почуватиметься так само, як і його мати. Краще зачекати, поки вони зберуться всі разом – коли повернуться Моллі. Цього разу вже напевно.

Моллі недовго була вдома й прийшла без сендвічів, швидко крокуючи утрамбованим понад прибоєм піском.

– Джек Кроуфорд телефонує. Я сказала, ти з ним потім зв'яжешся, але він наполіг, що це терміново, – сказала вона, роздивляючись свої нігті. – Тож поспіши.

Кров прилила Гремові до лица. Він увіткнув кінець вудки в пісок і побрів до пасма дюн. Так було швидше, ніж іти пляжем, якщо, звісно, нема улову, що заплутається в чагарнику.

Вітер доніс до Грема тихе скрекотання, і, побоюючись гримучника, він оглянув землю під ногами й лише тоді зайшов у зарості ялівцю.

Побачив попід кущами черевики, потім – блиск лінз і одяг хакі, що стрімко рвонув угору.

Він зазирнув у жовті очі Френсіса Доларгайда, і страх запустив у його серці навіжені молоточки.

Клацання засувки магазина, здіймається дуло автоматичного пістолета. Грем відбив його ногою, влучив саме тоді, як зі ствола на яскраве сонце вирвалася блідо-жовта квітка, і пістолет полетів у чагарник. Грем повалився на спину, з лівого боку грудей щось запекло, і він сповз головою вперед із дюни на пляж.

Доларгайд високо підстрибнув, приземлився обома ногами на живіт Грема й дістав ножа, не звертаючи уваги на далекий вереск при воді. Він пригнітив Грема колінами до землі, високо здійняв ніж і, кречнувши, завдав удару. Трохи промахнувся, і лезо не влучило в око, проте зі скреготом заглибилось у щоку.

Доларгайд хитнувся вперед і всією вагою тіла навалився на ніж, аби чимглибше занурити його в голову Грема.

Свиснула вудка – це Моллі з силою ударила нею в обличчя Доларгайда. Великий гачок «Рапала» міцно засів у щоці, котушка вискнула й ліска розмоталася, коли жінка замахнулася вдруге.

Доларгайд загарчав, після першого удару захопився за обличчя, і потрійний гачок уп'явся ще в його долоню. Одна рука лишалась вільною, друга зчепилася зі щокою. Він витягнув із Грема ніж і побіг за жінкою.

Грем перекотився на живіт, став на коліна, потім на ноги і, вирячивши очі й захлинаючись власною кров'ю, побіг від Доларгайда, тікав і тікав, доки не повалився на землю.

Моллі мчала до дюн, попереду неї – Віллі. За ними слідом – Доларгайд, що волік за собою вудку. Вона зачепилася за куц і зупинила його на бігу. Доларгайд завив, і тільки тоді додумався перерізати волосінь.

– Біжи, дитинко, біжи, біжи, дитинко! Не озирайся, – задихаючись, кричала Моллі.

Ноги в неї були довгі, і вона штовхала хлопчика поперед себе, прислухаючись до тріскоту, що все наближався до них крізь кущі.

Вони випереджали його на сто ярдів, коли вибігли з пасма дюн, і відстань скоротилася до сімдесяти ярдів¹³⁴, коли вони дісталися будинку. Здерлись угору сходами. Протиснулись у шафу Віллі.

– Сиди тут, – мовила Моллі.

Знов униз, назустріч йому. Униз, у кухню, геть не готова, бабрається зі швидкісною обоймою.

Моллі забула про стійку, забула про мушку, проте міцно обхопила обома руками пістолет і, коли двері ввалилися всередину, прострелила в стегні Доларгайда широченну діру.

---

¹³⁴ ≈ 90 і 64 м.

– Ати!

І вона стріляла йому в обличчя, поки він сповзав униз по дверях, стріляла йому в обличчя, коли він уже сидів на підлозі, підбігла до нього й ще двічі вистрелила в обличчя, коли він простягнувся попід стіною, шкіра звисала на підборіддя, а волосся горіло.

Віллі розірвав простираadlo на перев'язку й пішов шукати Вілла. Ноги в хлопця трусились, і він кілька разів упав, поки перетнув подвір'я.

Помічники шерифа й карета «швидкої» приїхали, перш ніж Моллі встигла їх викликати. Коли вони, прикриваючись пістолетами, зайшли до будинку, вона саме приймала душ. Завзято відтирала обличчя і волосся від крові й кісток і була не в змозі відповісти помічникові, який спробував поговорити з нею крізь душову шторку.

Зрештою, один із поліціантів підняв слухавку, що звисала на шнурі з апарата, і поспілкувався з Кроуфордом у Вашингтоні, який почув стрілянину й викликав поліцію.

– Не знаю, зараз його саме заносять, – сказав помічник шерифа й визирнув у вікно, коли повз будинок проносили ноші. – Як на мене, вигляд у нього кепський.

54

У ногах ліжка на стіні висів годинник із такими великими цифрами, щоб їх можна було розрізнити навіть крізь медикаменти й біль.

Коли Вілл Грем зміг розплющити праве око, то побачив той годинник і збагнув, де перебуває – в реанімації. Він знав, що за годинником варто стежити. Рух стрілок нагадував йому, що цей стан минутий, що він скінчиться.

Ось навіщо на стіні годинник.

Стрілки показували четверту. Грем уявлення не мав, чи то четверта дня, чи ночі, і не дуже тим переймався, поки стрілки рухалися. Він поринув у забуття.

Коли знову розплющив очі, годинник показував восьму.

Біля ліжка хтось сидів. Грем обережно скосив око. Це була Моллі, вона дивилась у вікно. Моллі схудла. Він спробував заговорити, але ліву половину голови пройняв страшенний біль, щойно Грем поворухнув щелепою. Голова й груди пульсували врізнобій. Це більше скидалося на синкопу. Грем спромігся вичавити звук, тільки коли Моллі полишила палату.

За вікном уже було світло, коли Вілла почали ворушити, тягати й робити з ним такі речі, від яких жили на шиї напиналися.

Жовте світло – коли він побачив над собою обличчя Кроуфорда.

Грем спромігся моргнути. Кроуфорд усміхнувся, і Грем помітив, що в нього між зубів застряг шпинат.

Дивно. Зазвичай Кроуфорд уникав овочів.

Грем зробив пальцями рухи, наче щось пише на простираллі.

Кроуфорд підсунув йому під руку блокнот і вклав між пальцями ручку.

«Віллі ОК», – написав він.

– Так, з ним усе гаразд, – відповів Кроуфорд. – З Моллі теж. Вона тут сиділа, поки ти спав. Доларгайд помер, Вілле. Присягаюся, цього разу вже помер. Я сам зняв відбитки, а Прайс їх перевірів. Жодних сумнівів. Він мертвий.

Грем вивів у блокноті знак питання.

– Ми до цього дійдемо. Я буду тут і розповім усе, щойно тобі покращає. Мені дали всього п'ять хвилин.

«Зараз», – написав Грем.

– Лікар із тобою говорив? Ні? Спершу про тебе – ти одужаєш. Око не розплющується через набряк, який виник після глибокого ножового поранення обличчя. Тобі там усе позашивали, але загоїться рана тільки з часом. Селезінку теж вирізали. Але кому потрібна та селезінка? Прайс зі своєю розпрощався ще в сорок першому в Бірмі.

У шибку постукала медсестра.

– Мушу йти. Вони тут не зважають на жодні посвідчення, ніщо на них не діє. Просто виставляють за двері, коли час спливає. До скорого.

Моллі сиділа в передпокої реанімації. Там було багато змарнілих людей.

Кроуфорд підійшов до неї.

– Моллі...

– Привіт, Джеку, – відповіла вона. – А в тебе досить непоганий вигляд. Не хочеш підсобити йому з трансплантацією обличчя?

– Моллі, не треба.

– Ти на нього дивився?

– Так.

– Я от не думала, що зможу, але подивилася-таки.

– Його вилікують. Мені лікар сказав. Усе в них вийде. Моллі, хочеш, щоб з тобою хтось побув? Я привіз із собою Філіс, вона...

– Ні. Більше нічого для мене не роби.

Вона відвернулася й почала шукати хустинку. Коли відкрила сумочку, Кроуфорд побачив там лист: конверт із дорогого бузкового паперу – такого знайомого.

Кроуфорд напружився. Але іншого виходу не було.

– Моллі.

– У чому річ?

– Віллу прийшов лист?

– Так.

– Тобі його медсестра передала?

– Так, медсестра передала. А ще в них там стоїть купа квітів від усіх тих друзів із Вашингтона.

– Можна мені цей лист?

– Я віддам його Віллу, щойно він попросить.

– Будь ласка, дозволь мені глянути.

– Навіщо?

– Бо йому зараз не потрібні листи від... цієї особи.

Щось було не так із виразом його обличчя, тож Моллі опустила очі на лист і впустила його, разом із сумочкою. Підлогою покотилася помада.

Кроуфорд нахилився, щоб зібрати речі Моллі, й почув, як вона цокає підборами геть, полишивши сумочку.

Він передав сумочку черговій медсестрі.

Кроуфорд знав, що цим листом Лектер навряд чи досягне всього, чого прагнув, але ризикувати було не можна.

Він попросив інтерна просвітити лист у рентгенівському кабінеті. Потім з усіх боків розрізав конверт складаним ножиком і уважно оглянув внутрішню поверхню й аркуш на предмет якихось плям чи пилу – у разі чого, в Балтиморській лікарні є луги для дезінфекції рук, ще й аптека.

Не виявивши нічого підозрілого, він узявся читати:

Дорогий Вілле!

Ось ми вдвох, ти і я, спочиваємо по своїх лікарнях. Тобі дістався біль, а в мене відібрали книжки – про це подбав учений доктор Чилтон.

Ми живемо в примітивні часи, правда, Вілле? Епоха ані дикунів, ані мудреців. Півміри – ось її прокляття. Будь-яке раціональне суспільство уже б мене вбило або ж повернуло книжки.

Бажаю тобі швидкого одужання й сподіваюся, що вийдеш ти не дуже бридким.

Я часто про тебе думаю.

Ганнібал Лектер

– Я вам іще потрібен? – спитав інтерн, позираючи на свій годинник.

– Ні, – відповів Кроуфорд. – Де у вас піч, щоб палити відходи?

Кроуфорд повернувся за чотири години для наступного візиту, і Моллі вже не було ані в передпокої, ані в самій палаті реанімації.

Грем не спав. Він одразу вивів у блокноті знак питання, а знизу підписав: «Д. як помер?»

Кроуфорд йому розповів. Грем ще хвилину не ворухився. Тоді написав: «Утік як?»

– Отже, – розпочав Кроуфорд. – Сент-Луїс. Певно, Доларгайд шукав Ребу Макклейн. Приїхав до лабораторії, коли ми там були, й помітив нас. Його відбитки знайшли на прочиненому вікні в котельні – про них повідомили тільки вчора.

Грем зачиркав у блокноті: «Тіло?»

– Ми гадаємо, що то був хлопець на ім'я Арнольд Ланг – він зник. Його авто знайшли в Мемфісі. Усі відбитки стерто. А мене за хвилину виженуть. Тож дозволь розповідати тобі все по черзі. Доларгайд дізнався, що ми в «Гейтвеї». Тож випорснув від нас із фабрики й поїхав на станцію Servco Supreme, що між бульваром Ліндберга й шосе 270. Там працював Арнольд Ланг. Реба Макклейн повідомила, що минулої суботи Доларгайд погиркався з оператором станції техобслуговування. Ми вважаємо, що то був Ланг. Тож він упорав Ланга й відвіз його тіло до себе додому. Потім поїхав до Реби Макклейн. Вона саме обіймалася у дверях з Ральфом Менді. Він пристрелив Менді й затягнув його в кущі.

Зайшла медсестра.

– Заради Бога, ми тут справи поліції обговорюємо, – гукнув Кроуфорд і швидко заговорив до Грема, коли вона потягла його за рукав до виходу: – Він приспав Ребу Макклейн хло-роформом і привіз до себе. Тіло вже було там.

Останню фразу Кроуфорд промовив у коридорі.

Аби почути решту, Грему довелося чекати ще чотири години.

– То він уже по-всякому з нею грався, типу, вбивати тебе чи ні? – сказав Кроуфорд, щойно зайшовши до палати. – Про операцію з ключем, що висів у нього на шиї, тобі відомо – це було лише для того, щоб вона обмацала труп. І розповіла нам, що стовідсотково намацала труп. Тож він їй усіяко морочить голову, типу, не можу дивитися, як ти гориш, і таке інше, а потім вибиває Лангу мізки з дванадцятого калібру. Ланг ідеально пасував. У нього так і так зубів не було. Може, Доларгайд знав, що в більшості пожеж верхньощелепна дуга лишається неушкодженою – хто тепер скаже, що він знав? Хай там як, Ланг позбувся верхньощелепної дуги після того, як над ним попрацював Доларгайд. Він відстрелив йому голову й, напевне, перекинув стілець чи щось таке, аби зімітувати гупання тіла об підлогу. І повісив ключ Лангу на шию. Тож Реба намагається намацати той ключ. Доларгайд за нею стежить, стоячи десь у кутку. Від пострілу в неї дзвенить у вухах. Тихий шерхіт вона не почує. Він розклав багаття, та пального ще не розлив. Пальне стоїть у кімнаті напоготові. Реба успішно вибирається з будинку. Якби вона запанікувала, стукнулася об стіну чи залякла, то, на мою думку, він би стукнув її кийком і витягнув надвір. Вона б не пам'ятала, як там опинилась. Але вона мусила вибратися з будинку, аби його план спрацював. Ой, чорт, медсестра йде.

Грем швидко написав: «Авто?»

– Тут він нас насправді здивував, – відповів Кроуфорд. – Він знав, що має лишити біля будинку свій фургон. І розумів, що одночасно дві автівки туди не прижене, але ж йому потрібен транспорт для втечі. І ось як він учинив: попросив Ланга причепити фургон до робочого евакуатора, потім порішив Ланга, замкнув станцію й відбуксував фургон до себе додому. Потім полишив евакуатор на ґрунтівці в полі за будинком, повернувся на фургоні й поїхав по Ребу. Коли вона вибралася на подвір'я, Доларгайд дістав динаміт, розклав навколо вогнища пальне й утік через чорний хід. Відвіз евакуатор назад на станцію техобслуговування, покинув його там і взяв машину Ланга. Підчистив за собою всі хвости. Поки ми допетрали, я мало з глузду не з'їхав. І я знаю, що ми не помиляємось, бо він лишив кілька відбитків на буксирній штанзі. Певно, саме з ним ми й зустрілися, коли підїжджали до його будинку... Так, мем. Я вже йду. Так, мем.

Грем хотів поставити питання, та було запізно.

Наступні п'ять хвилин тривав візит Моллі.

Грем написав «Я люблю тебе» в блокноті Кроуфорда.

Вона кивнула й узяла його за руку.

За хвилину він знов почав писати: «Віллі о'кей?»

Моллі кивнула.

«Тут?»

Вона надто швидко перевела погляд із блокнота на нього. Цьомкнула повітря й указала на медсестру, що вже йшла до палати. Грем потягнув її за палець.

«Де?» – наполіг він, двічі підкресливши питання.

– В Орегоні, – відповіла Моллі.

Востаннє прийшов Кроуфорд.

Грем уже наготував записку – «Зуби?»

– Його бабусі, – відповів Кроуфорд. – Ті, що ми знайшли в будинку, належали його бабусі. Поліцейські Сент-Луїса розшукали одного Неда Фогта – мати Доларгайда була його мачухою. Ще в дитинстві Фогт побачив місіс Доларгайд і на все життя запам'ятав її зуби. З цією новиною я тобі й телефонував, коли ти зіткнувся з Доларгайдом. Тоді мені щойно повідомили зі Смітсонівського. Вони нарешті отримали щелепу від органів штату Міссурі, аби вивчати її собі на втіху. І помітили, що верхню частину виконано з вулканіту, а не з акрилу, як зараз роблять. Вулканітові пластини вже тридцять п'ять років ніхто не виготовляє. Доларгайд замовив собі точно таку пару, тільки з акрилу. І цю щелепу знайшли вже на його трупі. Смітсонівці придивилися до певних характеристик – жолобки, як вони сказали, і зморшки на піднебінні. Китайське виробництво. Старі щелепи були швейцарські. Також у нього з собою був ключ від камери схову в Маямі. Там лежала велика книга. Щось на кшталт щоденника – пекельна штука. Я її дістану, якщо захочеш подивитися. Слухай, хлопче, мені треба повертатися до Вашингтона. Я приїду сюди на вихідні, якщо зможу. З тобою все буде гаразд?

Грем начеркав знак питання, потім закреслив і написав: «Аякже».

Після того як пішов Кроуфорд, завітала медсестра. Вона додала в крапельницю демерол, і циферблат годинника розплився. Грем не встигав за секундною стрілкою.

Він задумався, чи подіє демерол на його почуття. Певний час він утримуватиме Моллі своїм обличчям. Принаймні поки рани заживуть. Дешевий спосіб. Тримати її – заради чого? Він починав куняти, сподіваючись, що сон прийде без сновидінь.

Він таки линув між спогадами і сновидінням, та процес був не таким уже й болісним. Він марив не про те, як Моллі його кине, і не про Доларгайда. Це був довгий спогад-сон про Шайло¹³⁵, що уривався тільки ліхтариком, яким йому світили в очі, та шипінням манжети для вимірювання тиску...

Грем потрапив у Шайло навесні, невдовзі після того, як пристрелив Гарретта Джейкоба Гоббса.

Одного погожого квітневого дня він ішов асфальтованою дорогою до Кривавого ставка. Схил до води поріс молодю травою, ще свіжою і світло-зеленою. Прозорі води піднялися до трави, і крізь воду проглядалася трава, вона росла все нижче й нижче, наче вкривала саме дно ставка.

Грем знав, що тут сталося у квітні 1862-го.

Він присів на траву і крізь штани відчув вогул землю.

Повз нього промчав автомобіль якогось туриста, і після його від'їзду Грем помітив, як на дорозі щось ворухиться. Колеса автівки переламали спину курячій змії. Вона ковзала й замикалася в нескінчену вісімку посеред асфальтованої дороги, раз у раз перевертаючись то чорною спиною, то блідим животом.

Надзвичайна атмосфера Шайло огорнула Грема холодним покривалом, хоча він усе пітнів під теплим весняним сонцем.

Він устав з трави. Штани намокли позаду. У голові трохи паморочилось.

¹³⁵ Місце в штаті Теннессі, де 6—7 квітня 1862 року відбулася одна з найбільших битв Громадянської війни США.

Змія скручувалась у вісімку. Грем зупинився над нею й підібрав за кінчик гладенького сухого хвоста, а тоді повільним, неквапливим порухом клацнув нею, мов батогом.

Мозок змії полетів у ставок. За поживою піднявся лящ.

Раніше Грем вважав, що в Шайло повно привидів, що його краса зловісна, мов бойові прапори.

Тепер, линучи між спогадом і наркотичним сном, він побачив, що Шайло аж ніяк не зловісне – воно байдуже. Прекрасне Шайло може пережити будь-яке видовище. Його безжалісна краса лише підкреслює байдужість природи – Зеленої машини. Чари Шайло насміхаються над нашими бідами.

Грем сполохнувся й подивився на бездумний годинник, та все одно не зміг спинити плин думок.

Зелена машина не має милості. Ми творимо милість, виготовляємо її в тих секціях, що надбудувалися над нашим примітивним рептильним мозком.

Убивства не існує. Ми творимо вбивство, і тільки для нас воно має значення.

Грем надто добре знав, що містить усі складники, необхідні для скоєння вбивства. І милості, мабуть, теж.

І розумівся він на вбивстві надто добре, до страшного.

Він замислився, чи ті дикі бажання, які ми гнітимо в собі, і темне інстинктивне усвідомлення цих бажань насправді діє як інактивований вірус, проти якого змагається великий організм людства й свідомість тих людей, що прагнуть цивілізації.

Він загадався, чи саме з тих древніх, страхітливих бажань можна виготовити вакцину.

Так, він помилявся щодо Шайло. У Шайло немає привидів – привиди живуть поміж людей.

А Шайло байдуже.

І поклав я на серце своє, щоб пізнати премудрість, і пізнати безумство й глупоту, і збагнув я, що й це все – то ловлення вітру!¹³⁶

Книга Екклезіяста

---

¹³⁶ Переклад І. Огієнка.